

**ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА
ОБЩИНА КРЕСНА**

ЗА ПЕРИОДА 2021 – 2027 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД.....	3
Част I - Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на съответната община. ...	9
1. Обща характеристика/профил на общината.....	9
2. Състояние на местната икономика. Тенденции.....	27
3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси.....	33
4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност.....	43
5. Екологично състояние и рискове.....	46
6. Административен капацитет.....	65
7. Културно историческо наследство.....	65
8. Селищна мрежа и жилищен сектор.....	65
9. Елементи на градското културно наследство.....	67
10. Връзка на общината със съседни територии.....	73
11. Влияние на инфраструктурни проекти с регионално и национално значение.....	74
12. SWOT – анализ.....	75
Част II. Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027г.....	77
Част III. Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност.....	86
Част IV. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини.....	89
Част V. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие.....	91
Част VI. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия.....	150
Част VII. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.....	170
Част VIII. Предварителна оценка, съгласно условията на чл. 32 от ЗИД на ЗРР	188

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
ЕС	Европейски съюз
ЕК	Европейската комисия
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ППЗРР	Правилник за приложение на Закона за регионалното развитие
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
ПМС	Постановление на министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
ОП	Оперативна програма
ЮЦР	Южен централен район
ДВ	Държавен вестник
SWOT анализ	Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите
СФ	Структурни фондове
КФ	Кохезионен фонд
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ЕСМ	Енергоспестяващи мерки
РМС	Решение на Министерски съвет
ОП “РР”	Оперативна програма „Региони в растеж”
ОП “РЧР”	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ОП “ОС”	Оперативна програма „Околна среда”
ОПТИ	ОП "Транспорт и транспортна инфраструктура"
АЗ - БТ	Агенция по заетостта - бюро по труда
ЕТ	Едноличен търговец
ИФТ	Индикативна финансова таблица
ДФЗ	Държавен фонд земеделие
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МОН	Министерство на образованието
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
ОА	Общинска администрация
ОбС	Общински съвет
ООД	Дружество с ограничена отговорност
ПКС	Професионално – квалификационна степен
ТБО	Твърди и битови отпадъци
ТСБ	Териториално статистическо бюро

УВОД

Законовите норми, подхода и принципите, на които се основава ПИРО

Настоящия ПИРО се създава в съответствие с Методически указания издадени на основание на чл. 17, т. 9 и т. 10 от Закона за регионално развитие (ЗРР), които имат за цел определяне на унифицирани процедури за възлагане, изработване, оценка, одобряване и прилагане на плановете за интегрирано развитие на общините плановете за градско възстановяване и развитие (ИПГВР). Предвид изпълняваната Пътна карта за нов подход в политиката за регионално развитие, в настоящия документ са взети под внимание и новите подходи в прилагането на регионалната политика в страната, в т.ч. и предложенията за промяна в системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие. В тази връзка е важно да се подчертае, че плановете за интегрирано развитие на община за периода 2021 -2027 г. съвместяват в рамките на един документ елементите на общинските плановете за развитие (ОПР) и интегрираните плановете за градско възстановяване и развитие (ИПГВР), които действат за периода 2014-2020 г. Посочват и спецификите, които отличават ПИРО за общините на градовете от 1 -во, 2-ро и 3-то йерархично ниво, съгласно Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) 2013 - 2025 и проектът на нейната актуализация.

Общи условия и изисквания за разработване на ПИРО

Използваният подход, методите и принципите при разработването и приемането на ПИРО гарантират, че стратегическите документи са в съответствие с:

- нормативните изисквания в областта на регионалното развитие;
- определените национални и регионални цели и приоритети на развитието в България;
- специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър за територията на общината.

ПИРО се разработва в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021 -2027 г. и целят принос в максимална степен към целта на политиката „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“.

Съгласно чл.13, ал.1 от ЗРР, ПИРО определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини, в съответствие с областната стратегия за развитие и общия устройствен план на общината.

Разработва се за срок от 7 години.

Съгласно чл. 13ал.2 от ЗРР ПИРО осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на дадена градска територия.

ПИРО като стратегически документ обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие на територията. В тази връзка ИПГВР се разработва само от общините на градовете от 1-во, 2-ро и 3-то йерархично ниво съгласно Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) 2013-2025 и се интегрира като неразделна част в ОПР на съответните общини.

Цели и обхват на ПИРО

ПИРО като част от системата от стратегически документи, които интегрират регионалното и пространственото развитие и служат за определяне на проблемите, нуждите и

потенциалите за развитие на общините и териториите им, които се взимат предвид при разработването на инвестиционни програми, идентифицирането на проекти и финансови инструменти, включително и съфинансиране от фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално и градско развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

ПИРО се изработва за цялата територия на общината, като могат да се определят зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

Демаркация с Общ устройствен план на общината (ОУП):

- Докато ОУП се разработва в съответствие със Закона за устройство на територията, правната база за разработването на ПИРО е Законът за регионалното развитие.
- Докато ОУП е документ с дългосрочна визия за развитие от 15-20 години напред, ПИРО е средносрочен планов документ с хоризонт от 7 години.
- ОУП определя преобладаващото предназначение и начин на устройство на отделните структурни части на териториите, обхванати от плана, а ПИРО следва да бъде разработен като стратегически и програмен документ, който определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината (и нейния център) и връзките ѝ с други общини, в съответствие с другите документи за планиране на регионалното развитие, като съдържат конкретни параметри за развитието на територията и планират ресурсната обеспеченост на изпълнението.

Специфични изисквания за разработване на ОПР и ИПГВР

Структура и съдържание на ПИРО

Спецификата за градската територия се описва в рамките на съответната част от структурата на ПИРО. В тази връзка по-долу са представени компонентите на ПИРО, като в последващите текстове на Указанията по отделните части са дадени и конкретни указания по отношение на градската територия, когато е приложимо. Документът се разработва съгласно следната структура:

Част I. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на съответната община;

Част II. Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027;

Част III. Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност;

Част IV. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини -приоритетни зони за въздействие;

Част V. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие;

Част VI. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия

Част VII. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО;

Част VIII. Предварителна оценка, съгласно условията на чл. 32от ЗРР.

Посочените компоненти имат логическа последователност и взаимна обвързаност. Аналитичната част на документа е основа за формулиране на стратегическата му част, а дефинираните подходи и механизми за управление, наблюдение и оценка осигуряват практическото изпълнение и постигането на целите и приоритетите.

Основно изискване по отношение на ПИРО за периода 2021-2027 г. е прилагането на **интегриран подход на развитие**, т.е. подход на тясна координация на различните публични политики на базата на местните специфики. Интегрирането на различни секторни дейности за въздействие представлява компонент на съобразеното с конкретното място разработване на политика. Жилищното строителство, транспортът, заетостта, качеството на околната среда и множество социални елементи си взаимодействат, за да окажат влияние на икономическото развитие. Разработването на общи приоритети за тези сфери не е лесно, тъй като всяка има своите собствени цели, приоритети и бюджети. Въпреки това при интегрирания подход за развитие трябва да се определи как тези институционално отделни елементи си въздействат взаимно. Принципът на интегрирания подход следва да бъде водещ при разработването на стратегическия документ и съответно да бъде прилаган по отношение на всяка част от неговата структура.

Определените цели и приоритети за развитие на Югозападен район в периода 2021-2027 г. са в съответствие с целите и стратегиите на Националната програма за развитие: България 2030, Актуализираната национална концепция за пространствено развитие, както и целите на политиките на ЕС за сближаване и регионално развитие след 2020 г.

Основен стратегически документ, който очертават политиките за развитие на България за следващите години, е „Националната програма за развитие: България 2030“. Програмата е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи. Той детерминира визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения.

Интегрираната териториална стратегия за развитие на Югозападен район отчита заложените в Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (НКПР) и нейната актуализация от 2019 г. (АНКПР) основните стратегически цели, а именно териториално, икономическо и социално сближаване.

Формулираната визия за развитие на Югозападен район от ниво 2 е пренесена от Регионалния план за развитие (2014-2020 г.) и се подкрепя от всички заинтересовани страни, като по този начин е отчетен нейният дългосрочен характер и има следното съдържание: **Югозападният район – национален еталон за балансирано развитие чрез интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.**

Следвайки принципа на приемственост са взети под внимание стратегическите насоки за изпълнение, заложен в Регионалния план за развитие на ЮЗР 2014-2020г., тяхната степен на реализация и актуалност, като в ИТСР са представени нови идеи, надграждащи постигнатите резултати и въздействие.

На тази основа са определени следните приоритети за развитие на района:

- Приоритет 1: Насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход.
- Приоритет 2: Съхраняване и развитие на човешкия капитал чрез осигуряване на достъп до качествени услуги.
- Приоритет №3: По добре свързан и устойчив район

Основополагащ документ за изработване на ПИРО е и „Националната програма за развитие: България 2030“, във който са формулирани стратегическите цели за развитие на страната, основните оси на развитие и приоритетите за реализацията им. И те са както следва:

Стратегически цели:

1. Ускорено икономическо развитие
2. Демографски подем
3. Намаляване на неравенствата

Оси на развитие:

1. Иновативна и интелигентна България

- П1. Образование и умения
- П2. Наука и научна инфраструктура
- П3. Интелигентна индустрия

2. Зелена и устойчива България

- П4. Кръгова и нисковъглеродна икономика
- П5. Чист въздух и биоразнообразие
- П6. Устойчиво селско стопанство

3. Свързана и интегрирана България

- П7. Транспортна свързаност
- П8. Цифрова свързаност
- П9. Местно развитие

4. Отзивчива и справедлива България

- П10. Институционална рамка
- П11. Социално включване

5. Духовна и жизнена България

- П12. Здраве и спорт
- П13. Култура, наследство и туризъм

Документът, освен основното съдържание, следва да включва отделни приложения с карти, таблици, схеми, графики или техни систематизирани списъци, както и индекс на използвани източници на информация, списък на използваните съкращения и др.

Отговорностите на институциите и партньорите за разработването и приемането ПИРО.

Финансирането на процеса на изработване, съгласуване с партньорите и актуализиране на ПИРО се осъществява от бюджета на общината и чрез средства от фондовете на Европейския съюз и други финансови източници, като кмета на общината ежегодно планира необходимите за целта финансови ресурси.

Кметът на общината организира изработването, съгласуването и актуализирането на ПИРО и осъществява координацията и контрола по процеса на неговото разработване и съгласуване.

Със заповед на кмета се сформира работна група, която отговаря за подготовката, изготвянето и одобряването на ПИРО. Кметът носи отговорност за цялостната организация и действията по изготвянето на ПИРО. В работната група се включват максимален брой заинтересовани страни, а за останалите се осигурява непрекъснат публичен достъп до информация и възможност за излагане на становища на всички етапи от разработването и реализацията на ПИРО.

Работната група определя етапите, практическите действия и приема програма - график за изработването на ПИРО.

ПИРО се обсъжда и съгласува със заинтересуваните органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

По заповед на кмета на общината се провежда обществено обсъждане на проекта за ПИРО и на ЕО по реда на чл. 20 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми в случаите, в които такава оценка е била изисквана.

По преценка на работната група, постъпилите предложения и препоръки се отразяват в проекта на ПИРО и по предложение на кмета Общинският съвет го приема и одобрява. Цялата документация на ПИРО е публична, включително протоколите от обсъжданията и срещите на работните групи.

Одобреният план за интегрирано развитие на община се представя от кмета на общината пред Областния съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от Общинския съвет.

ПИРО и решението на Общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет, както и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Общинският съвет, Общинската администрация, кметовете на кметства и кметските наместници, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината участват в цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство.

Очакваните резултати от приемането на документа и използването му за целите на стратегическото регионално и пространствено планиране на общинско ниво.

Посредством ПИРО са определени проблемите, нуждите и потенциалите за развитие на общината и територията ѝ, които са взети предвид при разработването на инвестиционната програма, идентифицирането на проекти и финансови инструменти, включително и съфинансиране от фондовете на Европейския съюз. Планирани са за изпълнение интегрирани подходи за териториално и градско развитие и местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

ПИРО се изработва за цялата територия на общината, като са определени зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

1. Обща характеристика/профил на общината

1.1. Местоположение

Община Кресна е разположена в югозападната част на страната. Тя има важно транспортно-географско положение, защото през нейната територия преминава най-краткият път от София за Солун и Атина. В административно отношение общината е включена в пределите на Благоевградска област.

Общата площ на община Кресна възлиза на 344,5 km², което ѝ отрежда девето място в областта и 138-о място сред останалите общини в страната. Долината на р.Струма разделя територията на общината на две части - Пиринска и Малашевска. Значителна площ от общината е обхваната от защитени територии и резервати – НП „Пирин“, резерватът „Тисата“, защитената местност „Моравска“ и др. Наличието на добре развита мрежа от защитени територии в пределите на общината от една страна благоприятства развитието на алтернативен туризъм, но от друга страна, практически предопределя изключването на значителни територии от общината, което е за сметка на потенциала ѝ за регионално развитие. Западната граница на общината съвпада с държавната граница на Република България с Република Северна Македония. На север и североизток граничи съответно с общините Симитли и Разлог, на запад с община Банско, а на юг - с община Струмьяни. Географското положение на общината е предопределило преминаването през нейната територия на изключително важния транспортен коридор № 4, свързващ Централна Европа с Атина, около който е концентриран основният демографски и стопански потенциал на общината. Преминаването на коридора предопределя и сериозното натоварване на първокласния път, което поражда немалко проблеми, както транспортни, така и екологични.

1.2. Географски особености

Релеф

Територията на община Кресна има изключително разнообразен релеф. Най-високата точка в релефа е вр. Вихрен (2914 m), на границата с община Банско. Най-ниската точка (140 m) се намира при изхода на р. Струма, южно от с. Долна Градешница, на границата с община Струмьяни. Така денивелацията на терена в пределите на общината е над 2770 m. На територията на общината са представени най-различни типове релеф - котловинен, долинно-терасен, проломен, ниско-, средно- и високопланински. Това голямо разнообразие в релефа се дължи на взаимодействието между активните тектонски движения на земната кора през неогена и кватернера и различните екзогенни процеси - ерозионно-денудационни, свлачищно-срутищни, ледникови, карстови и др.

В обхвата на община Кресна се включват части от Малешевска планина, от долината на р.Струма и от Пирин планина:

- Източните части на Малешевска планина, които заемат около 1/3 от площта на общината.
- Северната част от средното поречие на долината на Струма, разделяща по меридиана малешевската от пиринската част на територията на общината. В границите на общината северната част от долината на Струма е представена от Кресненския пролом (Креснеско дефиле), а в южната част (след гр.Кресна) - от Санданско-Петричко поле. Долината на Струма заема около 15 % от площта на общината.

- Западните части от Северен Пирин, които заемат над 1/2 от площта на общината.

Малешевска планина се включва в Осогово-Беласишката планинска група. Планината има вид на широко отворена дъга на запад към Беровското поле (в Република Македония). Северната ѝ граница минава по долината на р.Сушичка, а южната - по долината р.Лебница. Изпъкналата източна част на планинската дъга попада в границите на България. Малешевска планина се разделя от долината на р.Брезнишка на два дяла - северен (Крупнишки рид) и южен - Същинска

Малешевска планина, като в границите на общината се включват части и от двата дяла на планината. Крупнишкият рид обхваща северозападната периферия на общината. Най-високият му връх е Пъстрец (1605 m). Главното било на планината има посока на простиране североизток-югозапад. В северната част на билото на Малешевска планина се издига най-високият връх на планината - Ильов връх (1803 m). Други по-високи върхове са Трите гроба, Кресна, Погледец и Моравски.

Кресненският пролом е образуван по долината на р.Струма и разделя Малешевска планина от Пирин. На север проломът започва на южно от с.Крупник в Симитлийската котловина, а на юг завършва при гр.Кресна в северната периферия на Санданско-Петричката котловина. Дължината на пролома е около 25 km, а средната надморска височина - 475 m. Проломът е образуван чрез епигенетично всичане на р.Струма в метаморфни и гранитни скали. В пролома р.Струма прави множество красиви меандри, над които се издигат стръмни и силно разчленени склонове. По склоновете са образувани множество скални феномени, сред които е и обявената за природна забележителност „Момина скала“. От двете страни на пролома се намира резерватът „Тисата“. По пролома минават главния път Е-79 и ж.п. линията София-Кулата, чието трасе е прокарано през множество мостове и 13 тунела.

Санданско-Петричкото поле започва на юг от Кресна, където долината на Струма постепенно се разширява. Полето заема дъното на едноименната котловина, която е образувана върху Санданския грабен. Той представлява продълговато пропадане на земната кора по Струмския разломен сноп между гр. Кресна и с. Кулата. Неговата дължина от север на юг е около 50 km, а ширината му от запад на изток - 15-20 km. Грабенът е изпълнен с неогенски седименти, върху които р.Струма е натрупала своите алувиални материали. В обхвата на община Кресна Санданско - Петричкото поле е най широко там, където в р.Струма се вливат десните ѝ притоци от Малешевска планина (р. Добромирска, р. Будиловска и р.Сливнишка) и левите ѝ пирински притоци (р.Бански поток, р.Водния дол и р.Градешка). Покрай реката са образувани поредица от речни тераси, разположени на различна височина над речното легло, върху повечето от които има обработваеми земи.

Пирин планина по произход представлява типична блоково - разломна структура (хорст), издигната между Струмската и Местенската разломни зони (т.нар. „линеamenti“). Ядрото на планината е изградено от гранитоиди, внедрени в метаморфни скали (предимно, шисти, гнайси, амфиболити, кварцити и мрамори). Издигането на планината е най-активно през неогена, когато периодите на издигане се редували с етапи на тектонски покой. В резултат на това се образували няколко етажирано разположени заравнени повърхнини, разделени със стръмни склонови откоси.

Съвременният релеф на Пирин се оформя през плейстоцена, когато високите ѝ части са обхванати от алпийски тип заледяване. По долините на реките са се спускали ледникови езици докъм 2200 м н.в., които преоформили релефа на планината. Под въздействие на ледниците се образували дълбоко всечени трогови долини с U-видна форма на напречното им сечение, разделени от тесни и стръмни гребени като Кончето (т.нар. „карлинги“). С оттеглянето на ледниците се образували дълбоки циркуси - Влахински циркус, Георгийски

циркус и Синивръшки циркус, в дъната на които са разположени едноименните високопланински езера. В речните долини са натрупани речни, речно-ледникови и ледникови наслаги (морени). Стръмните и високи склонове в комбинация с дебелия снежна покривка през зимата създават предпоставки за образуване на лавини. Опасността от лавини е най-голяма през февруари и март по склоновете на високото мраморно било. Наличието на мрамори е обусловило образуването на карстови форми, които са разпространени предимно в района на вр. Вихрен, вр. Синаница и вр. Шаралия. Голямата напуканост на мраморите, химичният им състав и значителното количество на валежите са допринесли за образуването предимно на вертикални пещери и карстови пропасти. Снежните и дъждовните води се губят в понори по дъната на Синаншикия, Георгийския и Влахинския циркус. Други характерни скални феномени са пясъчните пирамиди Мело, източно от Кресна, чието образуване е подобно на това на Мелнишките пирамиди, причудливата каменна гора край с. Влахи, красиво изваяният скален комплекс Орлите и др. Тези характерни скални образувания, заедно с алпийския релеф на планината са изключителна туристическа атракция за посетителите. Достъпът до тях обаче е ограничен, поради липсата на добри пътни комуникации.

Най-стръмни (над 30°) са склоновете в среднопланинския и високопланинския пояс на Пирин (източно от с. Ощави и с. Влахи), а така също в Малешевска планина, в Кресненското дефиле и по долините на повечето реки, вливащи се в Струма. Наклони на склоновете под 15° преобладават в землището на с. Долна Градешница, в източните части от землището на с. Стара Кресна, в западните части от землището на с. Влахи и в южната половина от землището на гр. Кресна. Като цяло в община Кресна преобладават трудно проходими терени, което е оказало влияние върху конфигурацията на пътната мрежа и разположението на населените места. Пътищата са прокарани обикновено покрай реките, в долините на които са разположени и населените места.

Степента на разчленение на релефа е най-голяма в землищата на Стара Кресна, Влахи, Горна Брезница, Ощави и гр. Кресна. Това се илюстрира със стойностите на показателя отклонение от средната надморска височина (в %). Тези стойности варират от над 350 % за посочените землища, до под 300 % в южната периферия на общината. Най-малка е степента на разчленение на релефа в землища на селата Сливница, Будилци и Долна Градешница.

Геология

В геоложко отношение територията на община Кресна попада в обхвата на Вътрешните Балканиди, част от които е Рило-Родопският масив. Геоложките структури са формирани главно през алпийския нагъвателен цикъл. Земната кора на територията на общината е изградена от разнообразни скали и структури, образувани в условията на динамична тектонска обстановка. По-голямата част от площта на общината е заета от гранити, гнайси, амфиболити, мрамори и кристалинни шисти. Малешевска планина е изградена предимно от метаморфни скали, а гранити се разкриват в североизточните ѝ части (Крупнишки, Кресненски и Игралищенски плутон). Пирин планина също е изградена от разнообразни метаморфни скали (шисти и гнайси, амфиболити, кварцити и мрамори), сред които са внедрени няколко гранитни плутонични тела. Едно от тези тела е Севернопиринският плутон, който се разкрива в източните части на общината. Между структурите на Пирин и Малешевска планина е разположен Струмският линеамент, представляващ една от най-добре изразените в страната разломни зони. По Струмския линеамент е образуван Санданският грабен, изпълнен с неогенски и кватернерни седименти. Кватернерните наслаги са представени от различни разновидности - алувий, пролувий, делувий, ледникови материали и др. Кватернерните отложения имат различен гранулометричен състав в

зависимост от начина им на образуване и местоположението им в релефа - от валуни в пролувиално-алувиалните наслаги в долината на р.Струма, през чакъли, пясъци и глини - в изветрителните кори, образувани от по-старите скали. Най-големи натрупвания на кватернерни наслаги, предимно от пролувий и алувий, има в Санданско-Петричкото поле и в подножието на пиринските склонове, където делувиалните материали и наносните конуси са образували характерен за тази част от общината подножен шлейф. В терасите на Струма и нейните притоци са отложени алувиални материали, предимно чакъли, пясъци, и глини, в които са акумулирани значителни количества грунтови води.

В сеизмично отношение територията на община Кресна попада в една от най-активните земетръсни зони в страната. Причината за това е пресичането в района на с.Крупник на Струмската разломна зона с напречни разломни разкъсвания на земната кора. Тук на 04.04.1904 г. е станало едно от най-силните земетресения на Балканския полуостров с магнитуд 7,8. Други силни земетресения в района са се случили през 1759 г. и 1864 г. Високата степен на сеизмичния риск на територията на общината задължително налага антисеизмично обезопасяване на сградите и съоръженията в общината, съгласно изискванията за подобни райони.

1.3. Природни ресурси

Климат

Територията на община Кресна попада в континентално-средиземноморската климатична област на България. Извънпланинската ѝ част, обхващаща долината на р. Струма, се отличава с мека и влажна зима и горещо и сухо лято, докато във високите части на оградните планини, и най-вече на Пирин планина, климатът носи характерните черти на типичния планински климат - студена и продължителна зима с преобладаващи валежи от сняг и бурни ветрове, кратко и прохладно лято. По-голямата активност на средиземноморските циклони през студено полугодие обуславя зимен максимум на валежите. Макар и с по-малка честота, от север и северозапад през зимата нахлуват по-студени континентални въздушни маси, които причиняват резки, но краткотрайни застудявания.

Поради значителните различия в надморската височина (от 140 m при с.Долна Градешница до 2914 m при вр.Вихрен) и силно разчленения релеф, стойностите на климатичните елементи варират в широки граници, в зависимост най-вече от надморската височина и изложението на склоновете. Ето защо на територията на общината се наблюдават големи климатични контрасти на малки разстояния. Това се илюстрира от факта, че макар и малка по площ, територията на общината попада в четири различни климатични района:

- Климатичен район на долината на Струма - обхваща територията на Санданско-Петричката котловина до 600 m н.в. и Кресненското дефиле;
- Нископланински климатичен район - обхваща склоновете на Пирин и Малешевска планина от 600 до 1000 m н.в.;
- Среднопланински климатичен район - обхваща най-високите части на Малешевска планина и средновисоките части на Пирин с н.в. между 1000 и 1800 m (част от този климатичен район се включва в границите на НП „Пирин“);
- Високопланински климатичен район - обхваща най-високите части на Пирин (над 1800 m н.в.), която изцяло се включва в границите на НП „Пирин“.

Климатични условия в долината на Струма. Климатът по долината на Струма на юг от Кресна се отличава с типични континентално-средиземноморски черти. Средната продължителност на слънчевото греене е около 2400 часа/год., което определя района като един от най-слънчевите в страната. Средногодишната температура на въздуха е около 13,0

°C, като средномесечната температура на най-студения месец (януари) е положителна (около 2,0 °C), а на най-топлия месец (юли) - около 24 °C. Средномесечната температурна амплитуда варира около 11,0 °C, като тя е най-голяма през август (около 15,0 °C), а най-малката - декември (около 8,0 °C). С увеличаване на надморската височина годишната и средномесечната температурна амплитуда закономерно намаляват. Годишното количество на валежите варира около 500 mm, но се изменя в зависимост от надморската височина и експозицията на склоновете. Във вътрешногодишното разпределение на валежите по сезони има ясно изразен максимум през есента и зимата (съответно 28 % и 27,2 % от годишната сума) и минимум през пролетта и лятото (съответно 25,3 % и 20,5 %). Най-малко са валежите през август и септември, което е типично за континентално-средиземноморския валежен режим. Валежите през зимата са предимно от дъжд, като снежната покривка се задържа около 12-15 дни и бързо се стопява. Дебелината на снежната покривка рядко надминава 10-15 cm. Средната годишна относителна влажност на въздуха е около 65 %, като вътрешногодишното ѝ разпределение има ход, обратен на средномесечната температура. Максималните стойности на относителната влажност на въздуха се регистрират през декември-януари (около 80 %), а минималните - през август (около 55 %), когато дефицитът във влажността на въздуха е най-голям. Конфигурацията на релефа определя в най-голяма степен скоростта и посоката на духащите в тази част на общината ветрове. Средната месечна скорост на вятъра е най-голяма през февруари и март (около 2 m/s), а най-малка през септември (1,1 m/s). С най-голяма честота духат северни и северозападни ветрове, а с най-малка - югозападни, южни и западни ветрове.

Важно значение имат екстремните стойности на климатичните елементи, които лимитират някои стопански дейности. Средните от месечните абсолютни максимални температури през януари достигат 17,5 °C, а през август - 42,4 °C. Затопянията през зимата се дължат на нахлувания по долината на Струма на относително топъл средиземноморски въздух от юг, а големите горещини през лятото - на задържането на прегрял континентален въздух. Средните от месечните абсолютни минимални температури през януари са -8,9 °C, но са регистрирани и застудявания до -21,0 °C, дължащи се най-често на нахлувания на студен континентален въздух от север и инверсия на температурата, поради задържането на студения въздух в ниските части на релефа.

Климатични условия в планинската част на община Кресна. Климатът в планинските територии на общината се отличава с ясно вертикално зонирание на климатичните елементи. Характерна особеност е понижаването на температурите с нарастване на надморската височина и увеличаване на количеството на валежите. Понижаването на температурата във височина е по-добре изразено през топлото полугодие, поради което годишните температурни амплитуди в планинските територии са по-малки, в сравнение с тези по долината на Струма (7,9 °C на х. „Вихрен“). Средногодишната температура на въздуха в нископланинската част (от 600 до 1000 м н.в.) е 9-10 °C, в среднопланинската част (между 1000 и 1800 м н.в.) - 5-7 °C, а във високопланинските части на Пирин (над 1800 m) - около 3-4 °C. Средната януарска температура на х. „Вихрен“ е -4,2 °C, а средната юлска - 12,3 °C. В най-високите части на Пирин се регистрират минимални температури около и по-ниски от -25°C. В годишния ход на температурната амплитуда се регистрира минимум през зимните месеци (декември, януари) и максимум - през летните месеци (юли, август), което се дължи на по-голямата облачност през студеното полугодие. Есента е по-топла от пролетта. През зимата се проявяват температурни инверсии по склоновете и в локалните понижения на релефа, но те са по-слабо изразени, отколкото в долината на Струма. Годишната сума на валежите варира в широки граници - от около в 600-700 mm в нископланинските части до

1571 мм (на х. „Вихрен“ на 1970 м н.в). В среднопланинския климатичен район годишната сума на валежите е 900-1000 мм. По-голямата част от валежите през зимата са от сняг, като на височина до 1000 м твърдите валежи са около 70-90 % от общото им количество, а в високите части - почти 100 %. Най-големи са валежните количества през зимата (декември) и началото на пролетта (април), а през лятото и началото на есента валежите са най-малко. Във височина разликите между месечните суми на валежите намалява. Въздухът е най-сух през лятото (август), когато относителната влажност на въздуха в зависимост от надморската височина е между 60 и 75 %. Максималните месечни стойности на относителната влажност на въздуха се регистрират през ноември-декември (между 80 % и 85 %). Броят на дните със снежна покривка в нископланинския пояс е 20-30, но във високите части на Пирин снежната покривка се задържа над 120-160 дни в зависимост от надморската височина и експозицията на склоновете. Дебелината на снежната покривка варира в широки граници в зависимост от количеството на падналия снеговалеж и особеностите на релефа. В нископланинския пояс дебелината на снежната покривка е най-голяма през януари, като достига 10-15 см. В среднопланинския пояс максималната дебелина на снежната покривка е през февруари (40-60 см). Във високопланинския пояс снежната покривка е най-дебела през март и април, когато достига 140-160 см, а на х.„Вихрен“ - 190 см. На отделни места при снегонавявания се образува снежна покривка, дебела 250-350 см. Скоростта на вятъра е най-голяма през февруари-март, а най-малка - през август-септември. Средната месечна скорост на вятъра достига 10 м/с дори и повече. Най-голям е броят на тихите дни (с безветрие) през лятото и есента - в по-ниските части на Пирин те са 30-40 %, а във високите части - 10-15 %. Във високопланинския пояс случаите с тихо време през цялата година са едва около 5-7 %. През пролетта преобладават западни и северозападни ветрове, а в по-малка степен - южни ветрове. През лятото се усилват северозападните ветрове, които преобладават по планинските върхове. За топлото полугодие е характерна проявата на местните планинско-долинни ветрове. Чести явления във високопланинската част на Пирин са мъглите, бурните ураганни ветрове и лавините.

Важно значение за развитието на земеделието в общината имат агроклиматичните условия. Поради големите климатични различия на територията на община Кресна, агроклиматичната оценка ще бъде извършена отделно за долината на Струма и за планинската част на общината.

Агроклиматичен потенциал на долината на Струма. Агроклиматичната оценка на топлообезпечеността на отглежданите земеделски култури се извършва с помощта на показатели, характеризиращи вегетационния период (периода със средноденонощна температура над 5 °С) и периода с активна вегетация (периода със средноденонощна температура над 10 °С). Началото на периода с устойчиво задържане на температурата над 5 °С (началото на вегетационния период) настъпва през третата десетдневка на февруари, а края на същия период - през първата десетдневка на декември. Така продължителността на вегетационния период в извънпланинската част на общината възлиза средно на около 290 дни. Набраната температурна сума за вегетационния период възлиза на 4 865 °С и е достатъчна за отглеждането на всички традиционни за страната земеделски култури. Началото на периода с устойчиво задържане на средноденонощната температура над 10 °С (периода с активна вегетация) започва през последната десетдневка на март, а края на същия период настъпва в средата на ноември. Така продължителният период с активна вегетация (около 230 дни) и значителната натрупана температурна сума за същия период (около 4200-4300 °С) благоприятстват отглеждането на ранни и средно ранни топлолюбиви земеделски култури. Количеството на валежите през активния вегетационен период обаче е

под необходимото водопотребление на земеделските култури - балансът в атмосферното овлажнение е отрицателен (от -250 до -300 мм), което означава, че изкуственото напояване е задължително агротехническо мероприятие по отношение на по-влаголюбивите култури. Последните пролетни и първите есенни мразове са лимитиращ фактор за отглеждането на някои земеделски култури. Последните пролетни мразове най-често се случват през първата десетдневка на април, но мразове са регистрирани и в края на същия месец, когато по-голямата част от земеделските култури се намират в репродуктивна фаза. Първите есенни мразове най-често са през първата десетдневка на октомври, но понякога първите есенни мразове се случват и през последната десетдневка на септември. Първите есенни мразове могат да предизвикат увреждания на реколтата, част от която се прибира по това време. Продължителността на безмразовия период на територията на общината е около 200-220 дни.

Като цяло климатичните и агроклиматичните условия по долината на Струма благоприятстват социално-икономическото развитие на община Кресна. Топлият и мек климат, в съчетание с богатството от минерални води, са важен природен ресурс за развитието на туризма и рекреацията в общината. Агроклиматичните ресурси са подходящи за отглеждането на топлолюбиви ранни и средно-ранни земеделски култури, но дефицитът в баланса на овлажнението през активния вегетационен период е лимитиращ фактор, което налага прилагането на изкуствено напояване. Традиционните способности на напояване (гравитачно напояване по бразди) обаче са неефективни при по-големи наклони и не само, че причиняват значителни загуби на вода поради инфилтрацията, но и засилват почвената ерозия. Недоброто състояние на напоителните системи налага тяхното модернизиране с оглед повишаване на ефективността им и намаляване на рисковете, свързани с почвената ерозия. Агроклиматичните условия са подходящи за развитието на ранното полско и оранжерийно производство и отглеждането на трайни насаждения (лозя, топлолюбиви южни култури като смокиня, нар, райска ябълка и др.).

Агроклиматичен потенциал на планинската част от територията на общината.

Планинските територии в общината попадат в рамките на останалите три климатични района (ниско-, средно- и високопланинския). В нископланинския пояс (от 600 до 1000 м н.в.) средната начална дата на периода с устойчиво задържане на средноденонощната температурата на въздуха над 10° С (периода с активна вегетация) е 25 април, а средната крайна дата на същия период - 15 октомври. Така общата продължителност на вегетационния период в нископланинския пояс възлиза на около 173 денонощия, но това е едва 75 % от продължителността на вегетационния период в долината на Струма. В среднопланинския пояс (от 1000 до 1800 м) средната начална дата на устойчиво задържане на средноденонощната температурата на въздуха над 10° С е 5 май, а средната крайна дата - 5 октомври. По този начин продължителността на периода с активна вегетация в среднопланинския пояс възлиза на 153 денонощия, което е 66 % от тази в долината на Струма. Във високопланинския пояс (над 1800 м) началото на периода с активна вегетация настъпва през втората половина на юни, а края на същия период - в края на август. Така продължителността на активния вегетационен период във високопланинския пояс е едва около 70 дни. Тези данни показват, че агроклиматичният потенциал на планинските територии на общината е недостатъчен за развитие на ефективно земеделско производство. В този смисъл наличните парцели от земеделски земи в нископланинския пояс могат да служат само за задоволяване на част от личните потребности на земеделските стопани (предимно от картофи и някои фуражни култури), но произведената земеделска продукция няма стоков характер и е без съществен принос за икономическото развитие на

Водни ресурси

Повърхностни води. Главна отводнителна артерия на територията на общината е р. Струма. Нейното поречие, заедно с поречието на Места, се включват в Западнобеломорския отточен район за басейново управление на водите, покриващ около 12 % от територията на страната. Площта на горното и средното поречие на Струма (до границата с Гърция) е 10 797 км² и по този показател басейнът на Струма е на второ място в България след поречието на Марица. Река Струма води началото си от южните склонове на Витоша на 2180 m н.в. От извора до държавната граница дължината на реката е 290 км и по този показател Струма е на пето място в страната. Повърхностните и подземните води в поречието на Струма се използват главно за питейнобитово и промишлено водоснабдяване на населените места, за напояване и енергодобив. В пределите на община Кресна попадат около 23 km от течението на р. Струма.

Средномногогодишният отток на р.Струма се изменя в границите от 2,117 м³/с при Перник до 76,167 м³/с при Марино поле. По течението на реката минималният отток нараства от 1 м³/с при Перник до 33,49 м³/с при Марино поле. Нарастването на максималния отток по течението на реката е още по-голямо - от 3,5 м³/с при Перник до 149 м³/с при Марино поле. До Кресненския пролом в режима на оттока на р. Струма се регистрират два минимума - зимен (февруари-март) и лятно-есенен (септември-октомври), което се дължи на климатичното влияние на оградните планини, от където реката събира водите си. В тази част от поречието на Струма през различни години по-малък е ту зимният, ту лятно-есенният минимум. След Крупник и Кресненския пролом (в Санданско-Петричкото поле), поради силно изразеното средиземноморското климатично влияние, маловодната фаза на оттока е предимно през лятото и началото на есента. Подхранването на р. Струма е предимно дъждовно-снежно и/или дъждовно, поради което съотношението между минималния и средногодишния отток под 0,3. Зимно-пролетното пълноводие на р. Струма в нейното средно поречие има важно значение за нейния хидроенергиен потенциал, тъй като има съвпадение във времето между максималните потребности от електроенергия и зимното пълноводие на реката. Значителните водни обеми и неголемите наклони на речното легло позволяват усвояването на хидроенергийния потенциал на Струма да става чрез изграждане на малки ВЕЦ по стъпала от каскаден тип по долината на реката, без да е необходимо да се използват напорни деривации. В същото време, въпреки значимия икономически ефект, масовото изграждане на малки ВЕЦ през последните години по Струма (и в други поречия в цялата страна) създава екологични проблеми, особено по отношение на рибното богатство и биоразнообразието в прилежащите защитени територии. Ето защо тяхното изграждане трябва да се предшества от задълбочени научни експертизи и екологични оценки, с отчитане на интересите на всички заинтересовани страни.

Между долината на р.Сушичка при с.Крупник и гр.Кресна р.Струма образува красивия Кресненски пролом. От Кресна на юг реката навлиза в Санданско-Петричкото поле, което на територията на общината има вид на долинно разширение. В обхвата на Кресненското дефиле десните притоци на Струма са относително къси. По-значими десни притоци са р. Дивилска, която се влива в Струма срещу Кресненското ханче и р. Брезнишка, вливаща се в Струма северно от гр. Кресна. Река Дивилска (Дивилица) е дълга около 10 км и води началото си от Крупнишкия рид. Река Брезнишка се образува от сливането на Равна река, Стара река и Сливенска река при с. Горна Брезница. Лявата приточна мрежа на Струма в обхвата на Кресненския пролом обаче е по-добре развита - тук в Струма се вливат следните по-големи пирински реки - Мечкулска и Баканов дол (северно от Стара Кресна), Дяволска или Ощавска (северно от гара Пейо Явров) и Влахинска (северно от гр.Кресна). Приточната

мрежа на р. Дяволска (Ощавска) включва реките Криводолец, Мочуришка, Герловец, Св.Петър, Каменишки дол, Невързумска река и др. Дяволска река е дълга около 18 км, а средната надморска височина на поречието ѝ е 1450 м. Река Влахинска води началото си от едноименните ледникови езера в Пирин. Дължината на реката е около 40 км. По-големите нейни притоци са р. Косовска, р. Шаралийска, р. Разколска, Пещерски дол, р. Синивръшка, р. Георгийца, р. Итипишка и др. На юг от Кресненското дефиле (в обхвата на общината) в Струма се вливат реките Моравска, Добромирска (Ганийца) и Сливнишка (десни притоци, събиращи водите си от Малешевска планина), а така също - Бански поток, Водния дол, Градешка река и др. (леви притоци, извиращи от Пирин).

Сравнително неголямото увеличение на модула на оттока и обема на оттока в реката между двете станции се дължи на липсата на големи пълноводни притоци на Струма в тази част от нейното поречие. В режима на оттока и при двете станции се наблюдава лятно-есенен минимум (от юли до октомври), който е най-ясно изразен през септември. Максималният отток е най-голям през месец февруари, което се свързва със зимния максимум на валежите, дължащ се на средиземноморското климатично влияние, но се регистрира и вторичен максимум през май, който се дължи на комбинираното влияние на снеготопенето във високите части на оградните планини и значителното количество на валежите, падащи по нахлуващи през същия месец студени фронтове на атлантическите циклони.

Площта на водосборната област на Дяволска река (р. Ощавска или Шейтан дере) при вливането ѝ в Струма е 77 км. Модулът на оттока на реката е 12,31 л/с/км, а средногодишният отток - 0,95 млн.т /с (обем на оттока 29,89 млн.т). Високите стойности на модула на оттока и водните количества в реката се дължат на планинския характер на нейното поречие и продължителното ѝ подхранване с води от топящи се във високите части на Пирин снегове. Водността в поречието на р. Влахинска е още по-голяма (14,85 л/с/км), поради голямата средна надморска височина на нейния водосборен басейн (1543). Средногодишният отток на реката е 1,36 м³/с, а обемът на оттока - 42,89 млн.м³. В режима и на двете реки се наблюдава лятно-есенен минимум и силно-разтеглена от февруари до юни пълноводна фаза, което се свързва със значителните валежи през този период и подхранването ѝ с води от снеготопенето. Площта на водосборния басейн на Цапаревска река възлиза на 71 кв. км, а модулът на оттока - 9,154 л/с/км.

Водното количество на реката е 0,714 т /с (22,5 млн.т). По площ поречието на Цапаревска река е съпоставимо с тази на поречието на р. Дяволска (Ощавска), но поради по-малката надморска височина на басейна в Малешевска планина и липсата на продължително подхранване от снеготопенето, водното количество в реката е по-малко.

От естествените водоеми най-голяма ценност представляват Влахинските и Георгийските ледникови езера. Влахинските езера представляват група от 4 езера, образувани във Влахинския циркус. Общата им площ възлиза на 88 дка. Георгийските езера включват 4 езера с обща площ 74 дка. В Синивръшкия циркус е образувано едноименното езеро. На територията на общината са изградени и 18 изкуствени водоема с обем от 5000-25000 м³ вода, предимно за изкуствено напояване. От тези водоеми 4 са зарибени.

Подземни води. Формирането на подземните води на територията на община Кресна и техните количествени и качествени характеристики са тясно свързани с особеностите на геоложкия ѝ строеж. Това дава основание да се обособят три основни типа подземни води:

- подземни води, формиращи в гранитоидни скали и в метаморфния скален комплекс;
- подземни води, формиращи в терциерния скален комплекс;
- подземни води в кватернерните наслаги.

От първата група по-водоносни са напуканите и разломени гранити, гнайси, мигматити и мрамори, които се дренират от реките и многобройните дерета. Подземните води формирани в тези скални формации са предимно от пукнатинен и пукнатинно карстов тип. Изворите имат най-често дебит до 1 л/с, но в разломните зони дебитът им достига няколко литра в секунда. В средното поречие на Струма са формирани грабенови понижения, изпълнени с материали от терциерния скален комплекс, припокрити с кватернерни отложения. Подземните води в тях са предимно от пластов тип. Такъв е Симитлийско - Санданският хидрогеоложки басейн, който е свързан с водоносните системи в оградните планински масиви. В него се акумулират студени пресни води и термални минерални води по разломните зони в кристалинния фундамент. Кватернерните алувиални и пролувиални наноси, главно от чакъли и пясъци в заливните и ниските надзаливни тераси, а така също делувиялните наноси и поройните конуси са акумулатори на порови пресни и безнапорни грунтови води.

Голямо природно богатство за община Кресна са минералните извори, локализирани в четири основни находища - между гр. Кресна и с. Долна Градешница, между с. Стара Кресна и с. Оцава, при селата Горна Брезница и край с. Влахи, като с най-голямо значение към момента са Градешките и Ощавските извори. Тяхното формиране е в тясна връзка с многобройните разломявания на земната кора.

Градешките минерални извори представляват група от 11 минерални извора, попадащи в рамките на Симитлийско - Санданския хидротермален басейн. Намират се на североизток от с. Долна Градешница и на югоизток от гр. Кресна. Разположени са в горната част на Бански дол. Предполага се, че водите им са използвани още в римско време. Дебитът на изворите е относително постоянен. Водите им нямат цвят и мирис и са приятни за пиене. Общата им минерализация е 836 mg/l. Съдържат около 14 mg/l флуор и са слабо радиокативни. Стопанско значение имат главно три от Градешките извори - Горещият извор, Калният извор и Изворът при банята. Горещият извор има температура 68 °C и се използват за балнеолечебни цели и за оранжерия. В миналото водите на извора са използвани и за пране на вълна. Дебитът на извора е 3 л/с. Водите на Калния извор имат температура около 40 °C. Над него е изградена калолечебница с две помещения. Химичният състав на водата му е същият, както на Горещия извор, а радиоактивността на водата има лечебен ефект. Изворът на банята има температура 42 °C и дебит около 1,1 л/с. Край банята има търговски обекти. Минералните води на Градешката баня се използват за лечение на хронични заболявания като дискова херния, бронхиална астма, травматични, стомашно-чревни и гинекологични заболявания. Посещават се и от чужденци. Близо до банята се намира вила „Тисата“, която също е осигурена с минерална вода. Пътят до банята е асфалтиран. Градешките минерални извори представляват балнеоложки курорт с местно значение.

Ощавски минерални бани включват група от 5 минерални извора, попадащи в Симитлийско - Санданския хидротермален басейн. Изворите се локализират в две групи, в зависимост от местоположението им. Първата група извори се намира в местността Дългио рид, който ограничава от юг долината на р. Дяволска (Ощавска). Изворит е тук са известни като Врялата баня (или Горещият извор). Дебитът на водата е 0,3 л/с, а температурата е 65 °C. Водата се използва за битови и хигиенни цели (освен банята, има изградена пералня). Водата е без цвят, със слаб мирис на сероводород. Общата ѝ минерализация възлиза на 474 mg/l. Водата е слабо минерализирана, сулфатно-хидрокарбонатна - натриева, флуорна, силициева. От санитарно-хигиенна гледна точка се отчитат признаци на замърсяване. Втората група извори (Хладката баня) се намира в местността Банището в поречието на

Бански поток. Дебитът на водата е 0,4 л/с, а температурата - 38°C. Водата е слабоминерализирана, сулфатно-хидрокарбонатна-натриева, флуорна, силициева. Качествените характеристики са подобни на водите в Хисаря, Баня и Бургаските минерални бани, но термалните води от изворите при с. Ощава притежават най-високата радиоактивност в страната - 2800 mBq/l. Водата е подходяща за лечение на заболявания на опорно-двигателния апарат, ревматоиден артрит, болестта на Бехтерев, артрози, радикулит, дископатия, сърдечно - съдови заболявания, кожни болести и др. До банята е изградена калолечебница. При Хладкия извор има изградена баня с две закрити калолечебници. Ощавските минерални бани са балнеоложки курорт с местно значение.

Влахинският минерален извор (Влашка чешма) е студен минерален извор, който се намира в местността Чешмата (Влашка чешма) на 4 км югозападно от с. Влахи. Водата на извора е каптирана. Характеризира се като студена, хидрокарбонатно-сулфатно-натриева, слабо минерализирана. Водата от извора се използва за водопой.

Брезнишките минерални извори се намират при с. Горна Брезница. Каптирани са два от изворите - единият в центъра на селото, а другият в двора на манастира „Св. Пророк Илия“, на хълма над селото. Температура на водата е 36°C - 38°C, а дебитът - 2,6 л/с. Водата е подходяща за лечение на белодробни, костно-ставни и кожни заболявания.

Важно значение за формирането на водните ресурси в община Кресна имат разнообразието на скалната основа и релефа, различната залесеност в отделните части на общината, вида и степента на антропогенните въздействия. Измененията във водността на речните течения през годината зависят преди всичко от съчетанието между вътрешногодишното разпределение на валежите, снеготопенето и изпарението. Засушаванията главно през юли и август водят до бързо намаляване на водните количества за разлика от периодите декември-февруари и май-юни, когато оттокът е най-голям. Характерните за някои години интензивни валежи и бързо снеготопене предизвикват речни прииждания. Други фактори за речните прииждания са големите наклони на склоновете, обезлесените водосбори, непочистените речни легла и наличието на почви със специфичен механичен състав, които и след най-малкото овлажняване от предходен валеж практически спират инфилтрацията. Тези комплексни фактори са характерни за отточните условия на територията на общината, където някои от по-големите реки се отличават с бурни прииждания през студеното полугодие.

На територията на общината липсва хидрометрична станция на р. Струма, поради което за нейните хидроложки характеристики може да се съди по данни от двете най-близко разположени станции - Струма при Крупник (на север преди навлизането ѝ в Кресненския пролом) и Струма след Лебница (на юг в Санданско-Петричкото поле). На два от притоците на Струма - р. Дяволска (Ощавска) и р.Влахинска има хидрометрични станции, данните от които са представителни за пиринските притоци на Струма в обхвата на общината. За режима на десните притоци на Струма, водещи началото си от Малешевска планина, може да се съди по хидроложките данни за Цапаревска река, която се влива в Струма при гр.Струмляни. Макар и извън територията на общината, поречието на Цапаревска река е представително за речния режим на малешевските притоци на Струма.

Почви

Основните фактори за почвеното разнообразие на територията на община Кресна са вида на почвообразуващите материали, надморската височина, разчленението на релефа, хидроклиматичните условия, типа и разпространението на растителната покривка, а също така и антропогенната дейност. В почвено-географско отношение почвите в община Кресна принадлежат към Южнобългарската ксеротермална област. От зоналните почвени типове

преобладават канелените горски, кафявите горски и тъмноцветните почви, а от азоналните - алувиалните и делувиалните почви. В обезлесените участъци с по-големи наклони, поради интензивните ерозионни процеси, почвената покрива е представена във вид на изолирани почвени ареали, като на места тя напълно липсва и на повърхността се разкриват голи скали. В зависимост от генезиса и географското разпространение на почвите, територията на община Кресна може условно да се поделени на три района:

Район на Малешевска планина.

В по-високите части на планината върху относително заравнени терени са разпространени плитки кафяви горски, предимно кисели почви. В по-ниските части на планината са развити плитки излужени канелени горски почви, на места силно ерозирани. Според агроecологичното райониране на България, почвите в Малешевска планина попадат в границите на VI.4. „Огражденски агроecологичен район“. Степента им на пригодност за отделни земеделски култури е както следва (в балове):

Култура		Пригодност
царевица	24	0
соя	3	0
слънчоглед	28	0
зах. цвекло	35	0
ориент. тютюн	21	0
картофи	70	70
люцерна	38	0
пасища и ливади	53	53
ябълки	33	0
лозя	28	0

Район на долината на р. Струма.

В района на Кресненското дефиле преобладават фагментарно развити плитки излужени канелени горски почви. На юг от Кресненското дефиле по ниските надзаливни тераси на р. Струма са формирани алувиални и алувиално-ливадни, предимно неутрални, пясъкливи и пясъкливо-глинести почви. По заравнените участъци на старите високи надзаливни тераси са развити канелени горски, тежко пясъкливо-глинести почви. В подножните участъци на пиринските склонове към долината на Струма са разпространени делувиални и делувиално-ливадни почви. Според агроecологичното райониране на България, почвите в долината на Струма попадат в границите на V.1. „Петричко-Сандански агроecологичен район“. Степента им на пригодност за отделни земеделски култури е както следва (в балове).

Култура	Пригодност (0-100)
пшеница	60
царевица	53
соя	38
слънчоглед	36
зах. цвекло	44
ориент. тютюн	80
картофи	36
люцерна	43
пасища и ливади	60
ябълки	65
лозя	32

Район на Пирин планина. В нископланинския пояс са формирани предимно ерозирани излужени канелени горски почви в комплекс със плитки излужени канелени горски почви. В среднопланинския пояс преобладават плитки тъмнокафяви и тъмноцветни горски почви, а в най-високия пояс - плитки планинско-ливадни и алфехумусни почви. Според

агроекологичното райониране на България, почвите в района на Пирин планина попадат в границите на два агроекологични района: VI.6. „Рило-Пирински агроекологичен район“ (обхваща ниско- и среднопланинската част на района) и VII.2. „Високо-Рило-Пирински агроекологичен район“. Степента им на пригодност за отделни земеделски култури е както следва (в балове):

Култура	Пригодност (0-100)	
	Под 1000 метра	Над 1000 метра
пшеница	60	0
царевица	39	0
соя	38	0
слънчоглед	35	0

В разпространението на почвите се проявява добре изразена вертикална зоналност. В най-високите части в Пирин планина, над горната граница на гората, в пояса на високопланинските ливади и пасища, са разпространени предимно плитките планинско-ливадни (хумусно-силикатни) почви. Те заемат почти изцяло алпийската част на високопланинския пояс (над 2500 м), където се намират често в комплекс с голи скали и сипеи, а в субалпийския подпояс (до 2500 м) са в съчетание с планинско-горски тъмноцветни почви. Образувани са предимно върху гранитни скали, а върху тях е развита главно високопланинска ливадна растителност. Ежегодното натрупване на значителни количества растителни остатъци от ливадната растителност, и тяхното бавно и напълно разлагане води до формирането на торфенисти и торфенисто-хумусни хоризонти над минералната част на почвата. Съдържанието на хумуса в повърхностния хоризонт (0-10 м) е твърде висока и надвишава 25%. Почвената реакция на палнинско-ливадните почви е кисела.

В пояса на иглолистните гори (около 1700-1800 м) са развити тъмноцветните горски почви. Заемат значителни площи в среднопланинския и в по-малка степен във високопланинския горски пояс на Пирин, като осъществяват връзката с планинско-ливадните почви над горната граница на гората и клековите формации. Почвообразуващите скали обикновено са безкарбонатни (гранити). Относително високото им естествено плодородие е причина върху тях да са развити едни от най-добрите насаждения от бяла мура (върху по-скелетните почви) и смърч.

Под тях, над 900 m н.в., в пояса на буковите и смесените иглолистно-широколистни гори, са разпространени кафявите горски почви. В зависимост от надморската височина, изложението на склоновете и вида на растителната покривка, кафявите горски почви се поделят на светли, тъмни и вторично затревени. По склоновете на Пирин кафявите горски почви са предимно тъмни, а по склоновете на Малешевска планина - светли, които са по-бедни на хумус. В заравнените места, където е развит пълният им профил, съдържанието на хумус и азот е задоволително, а на фосфорни съединения - добро. Минералното торене трябва да бъде комбинирано с внасяне на оборски тор, а високата им киселинност може да бъде неутрализирана чрез варуване. Кафявите горски почви са подходящи за отглеждане на ръж, картофи, фий и др. Преобладаващата част от кафявите горски почви, които са развити на наклонени и обезлесени терени, се характеризират с плитък почвен профил и относително ниско съдържание на хумус. По механичен състав обикновено са каменисти, пясъккливи и глинесто-пясъккливи. По степен на ерозираност преобладават средно и силно ерозираните почви, които като цяло не са подходящи за земеделие. Основната част от кафявите горски попада в границите на горския фонд и в НП „Пирин“.

В сравнение с останалите почви, канелените горски почви заемат най-голяма площ от територията на общината. Те са разпространени предимно в пояса на дъбовите и смесените

широколистни гори на около 500-900 м н.в. От този почвен тип преобладаващи подтипове са слабо излужените, излужените и оподзолените (предимно в Малешевска планина) канелени горски почви. Излужените канелени горски почви са образувани върху разнообразни изветрителни материали, като почвената им реакция е слабо кисела. Поради невысокото съдържание на хумус, излужените канелени горски почви се нуждаят от обилно торене с оборска тор и с азотни и фосфорни торове. Подходящи са предимно за полски култури като пшеница, ечемик, царевица, слънчоглед, фасул, тютюн, както и за трайни насаждения, но не са подходящи за цвекло и зеленчуци. Оподзолените канелени горски почви са разпространени във вид на отделни петна предимно по склоновете на Малешевска планина. Образувани са главно върху безкарбонатни скали и се отличават с плитък хумусен хоризонт (20-25 cm). Имат ниско хумусно съдържание и кисела реакция. Структурата на почвените агрегати е неблагоприятна, поради което при наклонени терени валежите отнасят харинтелните вещества в горния почвен слой. Поради ниското хумусно съдържание оподзолените канелени горски почви се нуждаят от минерално и органично торене. Подходящи са за отглеждане на по-невзискателни към почвените условия култури като като тютюн, овес и др., а така също за овощни насаждения и лозя. Поради значителните наклони и интензивната ерозия, по-голямата част от канелените горски почви на територията на община Кресна са с малка мощност и на много места с отнесен от ерозията хумусен слой. В ерозираните канелени горски почви хумусното съдържание е ниско, а механичният им състав е лек, предимно пясъклив и глинесто-пясъклив. В землищата на селата Стара Кресна, Ощава, Влахи, Горна Брезница, Моравска и Будилци между речните долини и деретата по заравнените склонови участъци част от тези почви се характеризират с добра аерация и относително високо съдържание на някои минерални елементи, поради което се обработват. Голяма част от тях е заета с ливади, но са подходящи и за отглеждане на тютюн, картофи, фасул и някои трайни насаждения. Като цяло агроекологичният потенциал на канелените горски почви не е достатъчно висок за развитие на интензивно земеделие.

Алувиално-ливадните почви имат ограничено разпространение във вид на изолирани петна в най-ниските места на релефа - в долинните разширения по терасите на Струма и някои нейни приточни долини. Това са най-плодородните почви на територията на общината. Дебелината на почвения им профил варира в широки граници, в зависимост главно от дебелината на почвообразуващите материали, а механичният им състав зависи пряко от едрината на късовете на алувиалните материали. В най-горната част от почвения им профил е развит хумусният хоризонт, под който следват различни по механичен състав слоеве от речни наноси. Като цяло алувиалните почви са бедни на хумус (около 3 %), което определя необходимостта от органично и минерално торене. Имат неутрална реакция, благоприятни физико-механични и топлинни свойства. Отличават се с добра водопроницаемост, но имат малка влагоемкост, поради което е необходимо често поливане с малки напоителни норми. Тези почви са почти напълно усвоени за земеделски цели, най-вече за зеленчукопроизводство, като най-подходящи са участъците, които могат да се напояват непосредствено от прилежащите речни течения. Алувиално-ливадните почви са подходящи за отглеждане на зеленчуци и фуражни култури, картофи, фъстъци, люцерна, слънчоглед, царевица и други.

В подножните части на склоновете фрагментарно са развити и делувиално-ливадни почви, които обикновено са плитки, каменисти, с ерозиран хумусен хоризонт. Подобно на ерозираните канелени горски почви, те са подходящи предимно за тютюнопроизводство и лозарство, а така също за отглеждане на някои други невзискателни към почвените условия трайни насаждения.

Водно-физичните свойства на значителна част от почвите в община Кресна са благоприятни за развитие на ефективно земеделско производство, но преди всичко в поливни условия. При нормални години (с валежи около нормата) зимните валежи осигуряват пролетен воден запас в почвения профил, който почти достига пределната полска влагоемкост. Продуктивната влага от този пролетен воден запас (усвоимата от растенията почвена влага) в излужените канелени горски почви възлиза средно на 1624 м /ха, а в алувиално-ливадните почви - 1694 м /ха . За посочените почвени типове, които в най-голяма степен се използват за земеделско производство в общината, тази продуктивна влага от пролетния воден запас създава условия за отглеждане на житните култури без напояване. Въпреки това, в поречието на Струма земеделското производство при неполивни условия е неефективно. За останалите култури, напояването дори в години с валежи около нормата гарантира значително увеличение на добивите.

Като цяло, независимо от благоприятните агроклиматични условия, територията на община Кресна се отличава с невисок агроекологичен потенциал на почвената покривка, поради ограничените площи на пригодните за земеделско използване почви, което ограничава и възможностите за развитие на интензивно земеделие. Това се илюстрира от факта, че преобладават почви от III и IV категория (по петстепенната скала), което е на границата между „средни“ и „лоши“ земи или земи със средно бонитетно число 40 бала (по 100-балната скала). Сравнително високи са бонитетните оценки по култури за територията на общината най-вече за поливно полско и оранжерийно зеленчукопроизводство, за лозарство, за отглеждане на картофи, ориенталски тютюн, ливадни фуражни култури, за пасища и някои трайни насаждения (освен лозата). За съвсем малки участъци бонитетните оценки са благоприятни за отглеждане на царевица, житни, захарно цвекло, люцерна и някои други). Това ограничава възможностите за увеличаване на обработваемите площи, които заемат само около 10,2 % от общата площ на общината. Тревожен е фактът, че част и от малкото обработваеми земи не се използват пълноценно, което се дължи предимно на раздробяването на земеделските земи на многобройни разпръснати маломерни парцели, на негодността им за механизирана обработка, на лошото състояние на напоителните системи (показателен е фактът, че под 10% от поливните земи се напояват) и недостатъчната финансова подкрепа за земеделските производители за осигуряване на съвременна агротехника, торене и растителна защита.

Наличният агроекологичен потенциал на територията на община Кресна може да се оцени като благоприятен за специализация в земеделското производство на ориенталски тютюн, грозде, картофи, оранжерийни домати и краставици, полски домати, късно зеле, фасул, пипер, фуражни култури (предимно за млечно животновъдство), както и за отглеждане на овощни култури. Високи добиви от по-голямата част от отглежданите култури са възможни само в поливни условия. Опазването и ефективното използване на почвените ресурси на територията на общината е свързано и с необходимостта от провеждането на залесителни и укрепителни мероприятия във водосборите за ограничаване на почвената ерозия и пороищата. Това се отнася в по-малка степен до парковата територия в източната част на общината (ПР „Синаница“), където ерозионните процеси имат ограничено разпространение. За това са допринесли изградените в миналото съоръжения за борба с ровинната ерозия, представляващи обикновено прагове от суха каменна зидария. Тези съоръжения са укрепили и заглушили ровините в парковата част на територията на общината. Малката площ на подходящите за земеделие територии в община Кресна налага стриктно спазване на екологичните изисквания при строителните и добивните дейности, като нарушените в

резултат от тези дейности терени трябва задължително да се рекултивират, а амортизираните напоителни системи - да се възстановят и модернизират.

Поземлени ресурси

Земеделските земи собственост на община Кресна – 39245 дка. Земи.

№	Землище на населено място	Частна общ. Собств./дка	Публ. общ. Собств./дка
1	Гр. Кресна	7590	457
2	с.Будилци	2271	67
3	с.Влахи	7117	51
4	с.Горна Брезница	6749	198
5	с. Долна Градешница	3273	14
6	с.Ощава	5011	887
7	с.Сливница	614	
8	с.Стара Кресна	4922	24

Най- голям брой имоти в община Кресна по начин на трайно ползване – ниви, след което пасища и мери, ливади, лозя.

Горски фонд в общината - 79 ,40 ха.

Разпределение на горския фонд в общината по населени места:

- гр. Кресна – 47,8 ха
- с. Сливница / в т. ч. Будилци/ - 43,6 ха
- с. Влахи – 347,1 ха
- с. Горна Брезница- 4,3 ха
- с. Ощава – 119,4 ха
- с. Стара Кресна – 233,2 ха

Растителност и животински свят

Преобладаващият планинският релеф на територията на община Кресна е обусловил височинното зонироване на растителната покривка. В нея като цяло преобладават дървесните видове, но значителна е и площта на естествените ливади и пасища и на храстовата растителност.

Горите заемат 25 699,7 хектара, което е 72 % от площта на община Кресна. По относителен дял на горските територии в структурата на земеползването общината е на едно първите места в страната. Около 123 хил.дка са естествени гори, а останалата част са изкуствени насаждения.

В зависимост от произхода си горските насаждения се разделят на три основни групи:

- естествени семенни насаждения - представляват основната част от горската растителност, попадаща в границите на НП „Пирин“ и значителна част от горите в Малешевска планина;
- изкуствени насаждения предимно от иглолистни дървесни видове (бял бор, черен бор, смърч, дуглазка ела и др.), обхващащи по-малки части от горите в Малешевска планина и Пирин;
- издънкови насаждения от широколистни видове, предимно от бук, зимен дъб и по-рядко от габър, воден габър и келяв габър, главно в Малешевска планина и в по-малка степен в Пирин.

Характерна особеност за територията на община Кресна е, че поради по-топлия и по-сух климат се наблюдава по-високо разположение на горните граници на ареалите на почти всички дървесни видове, в сравнение със същите от вътрешността на страната.

До 600 м н.в. преобладават типични представители на субсредиземноморската и средиземноморската горска растителност като космат дъб, келяв габър, дървовидна хвойна, а също изкуствени насаждения предимно от иглолистни видове. Край р.Струма и нейните притоци дървесната растителност е представена от влаголюбиви видове като върби, тополи, черна елша, чинари и др.

В нископланинския пояс (от 600 до 1000 м) са разпространени естествените дъбови и смесените широколистни гори. В тези територии видовото разнообразие до голяма степен е свързано с измененията в надморската височина, с различната експозиция на склоновете и с местните хидроклиматични и почвено-екологични условия. В добре дренираните и по-сухи места виреят благуни, зимен дъб, воден габър и изкуствено създадени насаждения от бял и черен бор. В по-влажните хабитати дървесната растителност е представена от бук, клен, габър, елша, акация, офика, брекина и др.

В среднопланинския пояс (от 1000 до 1600 м н.в.) преобладават формациите на бука и смесените широколистно-иглолистни гори. В малешевската част от територията на общината в буковите гори се срещат още зимен дъб, благуни и воден габър. Най-компактните букови гори са в местностите Моравското, Ивишник, Леща, Заставата, Лисичарника. В пиринската част от територията на общината преобладават иглолистните гори, но се срещат както чисти букови гори, така и смесени широколистно-иглолистни гори от бук, ела, смърч, бял бор, черен бор, мъждрян и др. Белият бор е разпространен най-вече в местностите Разкола, Борован, Маяница и Ощавски преслап, а черният бор - в местностите Върбите, и Брайкова поляна. Съобщества на белия бор заемат предимно слънчеви (южни или с южна компонента) изложения и по-бедни местообитания. Черният бор расте добре върху варовитите терени и често образува съобщества с участието на белия бор и черната мура, а по-рядко с обикновената ела. Горите от бяла мура са характерни за местностите Пенков чарк, Горен разкол и в долината на Синаншика река.

В ниската част на високопланинския пояс (до 1900 м н.в.) има чисти и смесени гори от бял бор, бяла мура и смърч. В най-високата част на горския пояс преобладават съобщества от бяла мура с подлес от клек и сибирска хвойна, а над тях са разпространени типични клекови съобщества. Над зоната на клека се простират обширни пасища. По скалистите пирински върхове се среща еделвайс, а по горските поляни - омайниче, божур, иглика, мащерка, риган, синчец, боровинки и др.

Общото състояние на горските ресурси в общината може да се оцени като много добро, особено в рамките на парковата територия. Там средната възраст на горските насаждения е 70-80 г. Вековни гори от чинари, бук и дъб има и в Малешевска планина.

Горите се използват предимно за добив на строителна дървесина и дърва за огрев, но те имат и важно водорегулиращо, противоерозионно и екологично значение като местообитания на многобройни животински видове. Животинският свят е изключително разнообразен - често срещани представители на дивата фауна са заекът, катерицата, белката, златката, лисицата, дивата свиня, сърната. Във високите части на Пирин в зоната на клека могат да се видят вълкът и кафявата мечка. Рибното богатство в планинските части на общината е голямо - интерес за любителския риболов в Пирин представляват балканската пъстърва, американската пъстърва и сивенът, а в Струма - скобар, клен, мряна и много други.

Основните проблеми са свързани с болестите по горите (в края на лятото и началото на есента боровите гори се нападат от борова процессионка), с повредите по младите борови култури от мокър сняг (прекъръшване на върховете и клоните на дърветата), с регистрираните немалко нарушения от незаконна сеч и незаконна паша, с браконьерството и в по-малка степен с горските пожари. Проблем представлява и недостатъчният брой

висококвалифицирани кадри в горското стопанство, преди всичко поради липсата на интерес у младите хора за професионална реализация в областта на дърводобива и дървопреработването.

Залесителните мероприятия през последните десетилетия като цяло подобриха общата екологична обстановка в община Кресна. Благодарение на тези мероприятия се засилиха дървопроизводителните и противоерозионните функции на горските екосистеми, но залесяването предимно с иглолистни видове (черен и бял бор) има и някои неблагоприятни последици. Икономическата изгода от залесяване с иглолистни видове не може да компенсира по-слабата им водоохранна функция, увеличаването на киселинността на почвите и съкращаването на пашата на животните, което за планинските територии има важно стопанско и социално значение, тъй като подходящите земи за фуражно производство в общината са недостатъчни.

Поради значителната им площ, горите в община Кресна са важен ресурс за нейното социално-икономическо развитие. Все още обаче те не се използват достатъчно ефективно и не допринасят в необходимата степен за подобряване на стопанските резултати в общината. Би следвало горските ресурси да бъдат включени още по-активно в стопански оборот и да носят повече приходи при задължително съобразяване с техния възпроизводителен потенциал. Горите в общината не са само източник на ценна дървесина - перспективите за ефективното им и екологосъобразно използване са свързани преди всичко с комплексното усвояване на техния разнообразен природно-ресурсен потенциал.

В този смисъл усилията трябва да продължават да бъдат насочени към:

- опазване на горите от незаконни сечи и изграждане на допълнителни горски контролни пунктове;
- увеличаване дела на широколистните видове, използвани за залесяване;
- засилване на водоохранната функция на горите с цел опазване на водното богатство на общината;
- подобряване на системата от лесотехнически мероприятия за борба с ерозията;
- усвояване на значителния рекреационен потенциал на горските територии в общината;
- опазване и увеличаване на дивечовото разнообразие в горите и рибните запаси в реките; развитие на допълващи основния поминък дейности като събиране на билки, гъби и др.

1.4.Историческа свързаност с други територии

Изводи:

- *Общината е разположена във най-развятия район за планиране, както е Югозападния район;*
- *Общината не е разположена в близост до голям административен, стопански и културен център;*
- *Релефът на общината е изключително разнообразен - от равнинен до високопланински;*
- *Климатът също е разнообразен - от континентално – средиземноморски до високопланински;*
- *Съхранена природа включително горска флора и фауна, както и наличие на защитени територии;*
- *Горският и земеделски фондове, заедно с климатичните условия, предоставя благоприятни условия за развитие на горското стопанство, животновъдството, билкарството и производството на екологично чисти средно-ранни зеленчуци, лозя, тютюн, но в условията на поливно земеделие;*
- *Голям потенциал за развитие на туристически маршрути и на защитените местности.*

2. Състояние на местната икономика. Тенденции.

Характерните особености, определящи социално-икономическия облик и развитието на община Кресна са:

- натурален характер на стопанството;
- висок дял на аграрния сектор, поради липса на други алтернативни икономически дейности;
- разпокъсаност на собствеността на земята, обусловена от специфичния планински терен на територията на общината и др.
- ниски доходи на населението.

Водещо значение за общината има селското стопанство, което осигурява и основния поминък на местното население. Важно значение за живота на общината има пътя Е-79 София -Благоевград - Петрич - Кулата, в прилежащата територия на който са застъпени различни видове услуги. Друга важна особеност на общината се изразява в сериозния потенциал за развитието на туризма, за който са налични множество природни и антропогенни ресурси.

Териториалната структура на икономиката се отличава с концентрация на предприятия в общинския център - гр. Кресна и със значително по-малка икономическа активност в останалите селища на общината. Характерно явление е и функционирането на територията на общината на предприятия с регистрация както в областния град - Благоевград, така и в Сандански, Петрич и др.

Земеделието е специализирано в лозарство, тютюнопроизводство, картофопроизводство и оранжерийното зеленчукопроизводство.

Животновъдството е концентрирано предимно в частните стопанства и е с екстензивен характер.

Добре развито е **горското стопанство**, като горският фонд заема 72,2% от територията на общината и има важно значение за местната икономика не само като източник на дървесина, но и за развиване на съпътстващи горското стопанство дейности като билкарство, гъбарство, ловен туризъм и др.

Промишлеността има второстепенно значение за икономиката на община Кресна. Развива се дърводобива и дървообработката, има две работещи предприятия за добив и обработка на мрамор и натурални камъни. На територията на общината функционират и редица шивашки цехове, създадени с помощта на чуждестранни инвестиции, в които е ангажирана основно женска работна ръка.

Предвид концентрацията на антропогенни и природни ресурси общината има значителен потенциал за развитие на **туризма**, който все още не е усвоен. Значителна част от територията е обхваната от защитени територии и резервати НП „Пирин”, резерват „Тисата”, защитената местност „Моравска” и др. От значение са и минералните извори Ощавски минерални бани, Влашка чешма и Брезнишките минерални извори. Историко-археологическите обекти също са туристически атрактивни античният град “Нейне”, антично и късноантично селище “Кресна”, антично селище в местността “Нерезе”, останките от римски път, няколко манастира и др. Има разработени високопланински маршрути, но те са само малка част от възможните туристически маршрути.

Един от основните показатели за икономическата активност е броя на фирмите на територията на общината. По този показател в община Кресна няма съществени промени за разглеждания период

Основни икономически показатели на нефинансови предприятия за 2014-2018 г. по групи предприятия според заетите в тях лица в община Кресна

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

	Групи предприятия според заетите в тях лица	Предприятия	Произведена продукция ¹	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба
година		Брой	Х и л я д и л е в о в е					
2014	Общо	236	36 896	53 175	50 536	47 764	5 395	503
	Микро до 9	217	15 980	28 991	27 999	26 297	2 882	354
	Малки 10 - 49	15	7 062	9 416	8 282	8 782	699	149
	Сред. 50-249	4	13 854	14 768	14 255	12 685	1 814	
	Големи							
2015	Общо	238	39 052	56 488	52 689	49 301	6 978	360
	Микро до 9	217	16 310	23 786	22 194	21 394	2 547	254
	Малки 10 - 49	18	7 082	15 702	14 804	14 800	908	106
	Сред. 50-249	3	15 660	17 000	15 691	13 107	3 523	-
	Големи 250	-	-	-	-	-	-	-
2016	Общо	244	34 178	55 167	50 390	50 695	4 866	766
	Микро до 9	227	15 157	25 526	23 494	22 989	2 670	278
	Малки 10 - 49	..	..	..	..	..	..	488
	Сред.50-249	..	..	..	..	..	..	-
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-	-
2017	Общо	249	36 520	54 721	48 136	51 248	4 514	1 351
	Микро до 9	229	..	31 596	27 970	29 299	2 910	746
	Малки 10 - 49	..	10 868	..	..	..	..	..
	Средни50-249	..	..	..	..	..	..	..
	Големи 250	-	-	-	-	-	-	-
2018	Общо	240	40 855	57 528	50 200	51 713	7 155	1 981
	Микро до 9	222	22 699	36 573	30 909	33 104	4 886	1 814
	Малки10 - 49	..	..	..	..	..	..	..
	Сред.50 - 249	..	..	..	..	..	..	..
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-	-

Броят на фирмите през 2018г. е 240 което е само с 1,7% повече в сравнение с 2014г, като приходите от дейност в дружествата не се е променила, напротив има съвсем леко намаление, за разлика от разходите, които са увеличени с 8,3%. Печалбата на дружествата за 2018г. е 7 155 000лв., което е с 32.6% повече от 2014г., но също така и загубите на дружествата са се увеличили близо с четири пъти и са достигнали 1 981 000лв. за 2018г.

По отношение на заетите лица, се забелязва обезпокоителна и стабилна тенденция за намаляването им. За периода заетите са намалели със 17,8% и към 2018г. вече са 922. Това намаление е за сметка на наетите лица, които от 929 през 2014г., през 2018г, вече са 755.

Основни икономически показатели на нефинансови предприятия за 2014-2018 г. по групи предприятия според заетите в тях лица в община Кресна

Групи предприятия според заетите в тях лица	Заети лица ²	Наети лица ²	Разходи за възнаграждения	ДМА	Добавена стойност по факторни разходи	Оборот
---	-------------------------	-------------------------	---------------------------	-----	---------------------------------------	--------

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

		Брой			Хиляди левове				Хиляди левове			
2014	Общо	1 086		929		4 755		23 871				
	Микро до 9	472		321		1 472		12 034				
	Малки 10 - 49	275		270		1 264		1 221				
	Сред. 50-249	339		338		2 019		10 616				
2015	Общо	992		837		4 828		26 462		16 979		53 556
	Микро до 9	462		315		1 591		14 534		6 592		22 202
	Малки 10 - 49	300		293		1 451		2 679		2 865		15 653
	Сред. 50-249	230		229		1 786		9 249		7 522		15 701
	Големи 250	-		-		-		-		NA		-
2016	Общо	985		808		5 178		25 618		14 455		51 285
	Микро до 9	505		..		..		14 492		6 764		23 494
	Малки 10 - 49	..		299		1 715		..		..		..
	Сред.50-249	..		..		..		..		..		..
	Големи над 250	-		-		-		-		-		-
2017	Общо	984		799		5 771		27 302		14 876		49 051
	Микро до 9	502		..		..		16 491		..		27 978
	Малки 10 - 49	..		307		2 056		..		4 944		..
	Средни50-249	..		..		..		..		..		..
	Големи 250	-		-		-		-		-		-
2018	Общо	922		755		5 633		29 451		17 000		50 638
	Микро до 9	516		..		..		15 442		9 495		30 909
	Малки10 - 49	..		324		2 469		..		..		..
	Сред.50 - 249	..		..		..		..		..		..
	Големи над 250	-		-		-		-		-		-

Данни НСИ 2020

В същия период разходите за заплати са се увеличили с 18.5%. Най високи са разходите за придобиване на дълготрайни материални през 2018г – 17 000 000 лв., но в същия размер са тези разходи и за 2016г. Бизнесът в Кресна очевидно не е особено сигурен в перспективите си.

Справка за разходите за придобиване на дълготрайни материални активи за 2014-2018 години в община Кресна, говори за ниска инвестиционна активност, като инвестиции се отчитат основно в дружества предлагачи публични услуги.

Справка за разходите за придобиване на дълготрайни материални активи за 2014-2018 години в община Кресна

	Хиляди левове									
	2014		2015		2016		2017		2018	
Общо	4097	3899	17658	17603	3632	2889	5509	3492	5366	2918
1 Селско, горско и рибно стопанство	979	250	3169	3169	154	..	371	421	133	112
2 Добивна, преработваща и друга промишленост; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	884	1511	1522	1596	1723	1213	3201	1307	3433	1097

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

3 Строителство	..	..	..	..	0	0	0	0	..	..
4 Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство	639	656	2517	2215	1493	1407	1495	1297	1159	1104
5 Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	0	0	..	0	0	..	0	0
6 Финансови и застрахователни дейности	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7 Операции с недвижими имоти*	0	0	0	0	..	..	..	..	0	0
8 Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	0	0	0	0	0	0	..	..	..	..
9 Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
10 Други услуги	71	71	13	13	13	13	..	..	..	..

1- Разходи за придобиване на ДМА през текущата година чрез строителство и закупуване

2- Придобити ДМА през текущата година чрез строителство и закупуване

Данни НСИ 2020

Отбелязаната тенденцията за намаляване на наетите в търговските дружества, се оказва валидна и за всички наети в община Кресна. През 2018г. наетите лица са 1030 и те са с 15.2% по-малко в сравнение с тези от 2014г., което намаление е три пъти по-високо от намалението на населението на община Кресна.

Наети лица и средна брутна годишна заплата по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности в община Кресна

икономически дейности (а 21)	нает и 2014 г.	Сред. брутна год.раб от.заплата 2014 г.	наети 2015 г.	Сред. брутна год. Раб. заплата 2015 г.	наети 2016 г.	Сред. брутна год. Раб. заплата 2016 г.	наети 2017 г.	Сред. брутна год.шна работна заплата 2017 г.	наети 2018 г.	Сред. брутна год. работна заплата 2018 г.
	брой	левове	брой	левове	брой	левове	брой	левове	брой	левове
ОБЩО	1187	5790	1092	6447	1066	7012	1072	7779	1030	8358
селско, горско и рибно стопанство	177	7582	148	9034	132	9587	123	10532	108	10440
добивна промишленост							..	..	..	..
преработваща промишленост	319	4728	301	5263	343	6478	297	7329	299	8008
производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	19	7773	19	9415	18	8688	17	10089	20	9393

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	..	..	..	..	..	..	23	8676	..	..
строителство	95	5111	81	6628	19	4607	..	..	39	7036
търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	187	4669	153	5097	153	5263	187	6105	131	6184
транспорт, складиране и пощи	55	5048	55	5713	68	5962	59	5831	59	6245
хотелиерство и ресторантьорство	63	3808	68	4131	56	4099	66	4519	59	5395
създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
финансови и застрахователни дейности										
операции с недвижими имоти	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
професионални дейности и научни изследвания	3	4080	5	4553	6	4355	7	4758	7	5188
административни и спомагателни дейности	50	5653	47	5953	..	..	50	7225	52	8324
държавно управление	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
образование	87	8474	85	8867	80	9359	77	11189	77	11842
хуманно здравеопазване и социална работа	65	6864	69	6958	81	8240	88	9151	94	9604
култура, спорт и развлечения			..	..	..	..	..	..	..	..
други дейности	9	5077	6	5077	12	4843	11	5470	7	7754

Данни НСИ 2020

Средната работна заплата на заетите в образованието се оказват най-високи сред всички в общината. Факта, че заплатите на годишна база в държавно делегирана дейност са най-високи, може да се отбележи като обезпокоителен за икономиката в община Кресна. Най – високи се оказват заплатите в икономическите дейности - образование и селско и горско стопанство, а най-ниски в хотелиерството и ресторантьорството.

При очаквания отрицателен растеж за 2020г. от минус 6 -7%, годината може да се окаже критична за бизнеса в община Кресна.

Не е висока активността на икономическите субекти в общината при реализация на проекти с европейско финансиране.

Реализация на проекти от местни фирми с финансовата подкрепа на ЕС:

1. Проект: "Студио за красота "Сиси""

Програма: ОП "Развитие на човешките ресурси"

Бенефициент: ЕТ "ПОМПОСИТИ-СИЛВИЯ СПАСОВА"

Стойност: 9 471 лв.

Период на изпълнение: 28.03.2013 г. - 01.02.2014 г.

Дейности: Изграждане на Студио за красота като нов бизнес модел за община Кресна. Структуриране на самостоятелна стопанска дейност.

2. Проект: „Създаване на по-добри и безопасни условия на труд в „ЕНЕРГОРЕМОНТ - Кресна” АД

Програма: ОП „Развитие на човешките ресурси”

Бенефициент: „ЕНЕРГОРЕМОНТ-КРЕСНА” АД

Стойност: 121 894, 83 лв.

Период на изпълнение: 05.06.2017 г. - 05.04.2018 г.

Дейности: Оборудване на място за отдых, хранене и почивка; обновяване на ЛПС и СРО; изграждане на вентилационна система; въвеждане на иновативна система за организация на труда, насочена към повишаване на производителността и опазване на околната среда.

3. Проект: „Подобряване на производствения капацитет във фирма „ЕНЕРГОРЕМОНТ-КРЕСНА” АД”

Програма: ОП „Иновации и конкурентоспособност”

Бенефициент: „ЕНЕРГОРЕМОНТ-КРЕСНА” АД

Стойност: 257 426, 00 лв.

Период на изпълнение: 21.02.2020 г. - 21.01.2021 г.

Дейности: Закупуване и въвеждане в експлоатация на ново производствено оборудване.

4. Проект: "Подготвителни дейности за транснационално сътрудничество в областта на местната идентичност и устойчивото развитие"

Програма: Програма за развитие на селските райони

Бенефициент: Сдружение за осъществяване на дейност в обществена полза с наименование „МЕСТНА ИНИЦИАТИВНА ГРУПА „СТРУМА - СИМИТЛИ, КРЕСНА И СТРУМЯНИ”

Стойност: 42 176, 16 лв.

Период на изпълнение: 25.11.2019 г. - 25.06.2020 г.

Дейности: Подготвителни дейности с цел разработване на проект за транснационално сътрудничество, който да подпомогне участващите партньорски МИГ от ЕС в превръщане на местната им идентичност в предпоставка за устойчиво развитие на териториите чрез създаване, развитие и промотиране на съвместни продукт, събитие и забележителности.

3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси

3.1. Демографски параметри: население, структура, прираст, икономическа активност, заетост, безработица

Анализът и познаването на миналото, настоящото и бъдещото състояние на броя и структурата на населението и работната сила на една държава, регион за планиране, област, община или населено място са от изключително значение за създаването на стратегия или план за развитие. Демографското състояние и развитие е основата и целта на всяка общинска стратегия за развитие, защото в определен регион, или селище без население не може да бъдат рационално използвани природните ресурси и е немислимо развитието на стопанството.

Броят и структурата на населението в община Кресна оказват важно влияние върху цялостното развитие на общината. Факторите, оказващи влияние върху промяната на броя на населението на общината са многобройни. През последните 30 години, поради

настъпилите промени в социално-икономическия и политическия живот в страната, се очертаха и негативни тенденции в демографското развитие на общината.

Обобщаващ демографски показател за развитието на определена територия е броят на населението в нея и неговата динамика. От друга страна броят и динамиката на населението са определящ фактор при териториалната организация на стопанството, защото хората са производители и потребители на продукция.

По брой на населението община Кресна е най-малката в област Благоевград, което е доказателство за ограничените ѝ човешки ресурси. На територията на Общината има три селища без население - с.Будилци, с. Ново село и с. Езерец.

Население по населени места за периода 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
гр. Кресна	3422	3513	3425	3365	3286
с. Влахи	2	9	9	10	10
с. Горна Брезница	576	608	564	551	521
с. Долна Градешница	674	668	647	620	614
с. Сливница	594	610	599	583	563
с. Стара Кресна	81	83	84	84	84
с. Ошава	72	64	61	66	65

Данни НСИ 2020

От таблицата личи колебанието на броя на населението в Общината, като през 2011 и 2015 година се наблюдава увеличение в числеността на населението в сравнение с трайната тенденция за намаление в останалите години. Това е обяснимо с оглед на социално-икономическата ситуация в Общината и нейната близост до привлекателни центрове като София, Благоевград, Петрич и Сандански, както и близостта и до Гърция.

Половата и възрастова структура на населението се отнасят към демографските структури, защото оказват силно влияние върху естественото възпроизводство на населението и промените в трудовите и възпроизводствените му възможности. Промените в тези структури влияят силно и върху социално-икономическото развитие на общината.

Половата структура отразява съотношението между мъжете и жените. От него зависят възможностите за намиране на брачни партньори, нивото на раждаемостта, възможностите за трудова реализация, положението в семейството и др. За община Кресна тенденцията е обратна на тази в страната – мъжете преобладават със 109.

Население по пол и жителство-град/село

година	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
общо	5607	5487	5711	5601	5540	5421	5555	5389	5279	5143
в селата	2122	2059	2159	2099	2061	1999	2042	1964	1914	1857
жени	2828	2762	2803	2764	2734	2670	2716	2642	2578	2517

От таблицата личи, че промените в половата структура на населението в общината са насочени към нарастване на относителния дял на мъжете.

Разпределение на населението в под, на и над трудоспособна възраст

Година	2014		2015		2016		2017		2018	
	общо	град	общо	град	общо	град	общо	град	общо	град
общо	5421	3422	5555	3513	5389	3425	5279	3365	5143	3286
под трудоспособна възраст	683	492	668	487	667	488	653	481	624	466
в трудоспособна възраст	3191	2098	3320	2176	3187	2097	3094	2047	2989	1966

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

над трудоспособна възраст	1547	832	1567	850	1535	840	1532	837	1530	854
--	------	-----	------	-----	------	-----	------	-----	------	-----

Данни НСИ 2020

Възрастовата структура на населението е характеристика, която дава представа за съотношението на различни възрастови категории население и косвено за трудовите и възпроизводствените възможности на населението. Промените във възрастовата структура на населението в община Кресна се влияят основно от изселванията предимно на млади хора и намаляването на раждаемостта поради тези изселвания.

Най-общо промените във възрастовата структура са насочени към нарастването на относителния дял на населението в трудоспособна и намаляването на относителния дял на населението в подтрудоспособна възраст. Възрастовата структура на община Кресна може да се определи като регресивна. Тя е много по-неблагоприятна от тази за областта, особено по-отношение на населението в надтрудоспособна възраст. Нарастващият брой и дял на старите хора поставя сериозни предизвикателства пред социално-осигурителната система, системата за социално подпомагане и здравеопазването. Проблемът с остаряването на населението на община Кресна и деформираната възрастова структура са изключително остри и значими. Основание за подобна оценка дава обстоятелството, че днешната структура ще определя възпроизводството на населението на общината и през следващите десетилетия. Неблагоприятната възрастова структура налага създаването на нови форми за социални услуги в общността, тъй като тенденцията е към увеличаване на лицата в надтрудоспособна възраст, които ще бъдат клиенти на тези услуги.

Етническата принадлежност на хората оказва също силно влияние върху тяхното възпроизводство, поведение, трудова активност и въобще върху целия им живот, понеже той протича в определена общностна среда (семейна, по месторабота, по местоживеене и др.)

Самоопределяне на населението на община Кресна по етническа принадлежност

Населено място	Брой лица, отговорили	Етническа група				Не се самоопределям
		Българска	Турска	Ромска	Друга	
<i>Кресна</i>	5197	5137	4	21	18	17
гр.Кресна	3355	3313		15		13
с.Влахи	5	5				
с.Горна Брезница	456	453				
с.Долна Градешница	656	648		5		
с.Езерец	5	5				
с.Ощава	64	64				
с.сливница	586	582				
с.Стара Кресна	70	67				

Данни НСИ 2011

От таблицата става ясно, че населението на Общината е еднородно в етническо отношение, което благоприятства развитието ѝ и не е предпоставка за социални конфликти. Относителният дял на българската етническа общност е с 12 пункта над средният за страната, докато дялът на ромите е около 4 пъти по-малък от средния за България.

В религиозно отношение населението на Общината е в още по-голяма степен еднородно, в сравнение с етническата му структура. Християните са 99,8 % от населението на община Кресна, докато мюсюлманите са едва 0,2 %. Основната част от мюсюлманите принадлежат към ромския етнос.

Състоянието на етническата и религиозната структура на населението в Общината се определя основно от социално-икономическото ѝ състояние. В тази връзка в перспектива

може да се очакват значителни промени в горепосочените структури, ако се подобри и стопанското състояние на общината.

Естествено възпроизводство на населението

Израз на ограничените демографски ресурси в община Кресна е и ниското ниво на раждаемостта (по-ниско от средното за областта и за страната).

Раждания за периода 2014-2018

година	2014			2015			2016			2017			2018		
	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж
Кресна	35	20	15	48	24	24	38	16	22	34	15	19	24	13	11

Умириания за периода 2014-2018

година	2014			2015			2016			2017			2018		
	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж
Кресна	116	60	56	104	48	56	99	57	42	98	51	47	79	40	39

Естествен прираст за периода 2014-2018

година	2014	2015	2016	2017	2018
Кресна	-81	-56	-61	-64	-55

Данни на НСИ 2020

В резултат от тенденциите в раждаемостта и смъртността на населението в община Кресна нарастват отрицателните стойности на коефициента на естествения прираст, което може да се определи като „напреднал процес на депопулация“. Днес той е с по-високи отрицателни стойности в сравнение с предишни с областта и страната, което се дължи на застарялата възрастова структура на населението. В перспектива трябва да се вземат спешни икономически мерки с цел повишаването на раждаемостта в Общината и осигуряване на стабилен положителен естествен прираст на населението.

Заселени за периода 2014 - 2018

		2014	2015	2016	2017	2018
		Община Кресна	общо	62	296	61
	в града	43	163	37	51	40
	в селата	19	133	24	51	27

Изселени за периода 2014 - 2018

		2014	2015	2016	2017	2018
		Община Кресна	общо	100	106	166
	в града	64	52	96	78	95
	в селата	36	54	70	70	53

Механичен прираст за периода 2014 - 2018

		2014	2015	2016	2017	2018
		Община Кресна	общо	-38	190	-105
	в града	-21	111	-59	-27	-55
	в селата	-17	79	-46	-19	-26

Данни на НСИ 2020

Механичният прираст на община Кресна през последните години е постоянно отрицателен, като има ясно очертана тенденция към нарастване на неговия интензитет. Това за Общината днес е основният фактор, определящ динамиката на населението ѝ. Продължават изселванията предимно на млади хора от Общината към областния център, столицата и зад граница. Основният мотив на изселващите се е „търсенето на работа“, което доказва недоброто стопанско състояние на Общината.

Поради влошената възрастова структура на населението в община Кресна (застаряване с бързи темпове) през последните 5 години, коефициентът на смъртност бележи увеличение и стойностите му са над средните за областта и страната. Това води до естествено намаляване на населението в общината и обезлюдяването на селата в нейната територия. При сегашното състояние на полово-възрастовата структура на населението и тенденциите

в миграционната му подвижност в бъдеще стойностите на смъртността ще се запазят високи. Това е неблагоприятно от гледна точка на демографското и стопанско развитие на общината. За да се преодолее тази негативна тенденция, е важно да се подобри качеството на здравното обслужване.

Имайки предвид състоянието на половата и възрастова структура на населението, структурата на изселващите и заселващите се в общината и тенденциите в тези характеристики и процеси, в бъдеще може да се очаква запазване и на ниските стойности на раждаемостта, което ще доведе до задълбочаване на негативните тенденции в демографското развитие на общината. За да се подобри демографската ситуация са необходими икономически мерки за стимулиране на раждаемостта (разкриване на привлекателни работни места, парични помощи, кредитиране на млади семейства и др.).

3.2.Здравни услуги

Здравното обслужване на населението в общината се осъществява от четирима лекари, в т. ч. трима общопрактикуващи лекари, по-голямата част от които са съсредоточени в гр. Кресна. Понастоящем на територията на общината няма болнични заведения в договорни отношения с НЗОК, което налага този вид здравно обслужване да се провежда извън територията на общината, основно в Благоевград. Кадровото осигуряване на здравеопазването се допълва от двама стоматолози и 12 души медицински специалисти по здравни грижи.

Брой лекари

Към	31.12.2018		
	Лекари	Лекари по дентална медицина	Медицински специалисти по Здравни грижи
Кресна	5	1	12

Население на един лекар

	2013	2014	2015	2016	2017
Общо за страната	250	250	246	240	234
Благоевград	348	335	318	330	325
Кресна	1108	904	926	1347	1320

Население на един лекар по дентална медицина

	2013	2014	2015	2016	2017
Общо за страната	1000	1027	952	887	844
Благоевград	1116	1018	1053	991	933
Кресна	2770	1355	2778	2695	2640

Данни НСИ 2020

Така описаната ситуация в здравеопазването в общината разкрива недоброто ниво на медицинско обслужване на населението. Показателите население на един лекар и лекар дентална медицина са в пъти по зле от тези за страната и областта. Наложително е през следващия планов период да се работи за разкриването на оборудван Диагностично-консултативен център, за да се улесни достъпа на населението до по-качествени и добре организирани медицински услуги в общината.

Лекари с договори с НЗОК

№	Наименование	Населено място	Адрес	Лекар
1	Д-р Искра Самарджиева АПИП ИППМП ЕООД	Гр. Кресна	Ул. „Перун“ №35	Искра Самарджиева-общопрактикуващ
2	ЕТ Д-р Стоян Костов АИИППМП	Гр.Кресна	Ул.„Македония“ №106	Стоян Костов - общопрактикуващ

3	Д-р Кристина Киричкова ИПИСМП ЕООД	Гр.Кресна	Ул. „Перун“ №24 Б	Кристина Киричкова-ендокринология и болести на обмяната
---	------------------------------------	-----------	-------------------	---

Лекари по дентална медицина с договори с НЗОК

№	Наименование	Населено място	Адрес	Лекар
1	Д-р Георги Христосков-АИППДП ЕООД	Гр.Кресна	ул. Яне Сандански №57	Георги Христосков
2	ЕТ Д-р Стефка Герасимова-ИПИПДП	Гр.Кресна	ул.Македония №42	Стефка Герасимова

Аптеки с договори с НЗОК

№	Наименование	Населено място	Адрес	Управител
1	Вирена -Фарм	Гр. Кресна	Ул. „Струма „, №4	Надежда Димитрова

Данни НЗОК 2020

В община Кресна няма лечебни заведения за лабораторни изследвания

В гр.Кресна има Филиал за спешна медицинска помощ /ФСМП/.

3.3.Образователни услуги

Детски ясли

В община Кресна съществува една детска ясла „Еделвайс“ с 48 места, в която се полагат грижи за отглеждане и възпитание на деца до 3 години. Показателя брой деца от 100 посещаващи ясла, който е почти 2,5 пъти по-висок от този за областта и почти 3 пъти от същия за страната, сочи за високото доверие към предлаганата от общината услуга. Медицинския персонал е съставен от един лекар и 8 медицински сестри, а немедицинския от 7 детегледачки, по един - готвач, домакин и шофьор.

Места в детски ясли

2014		2015		2016		2017		2018	
Заведения	Места	Заведения	Места	Заведения	Места	Заведения	Места	Заведения	Места
1	105	1	105	1	105	1	48	1	48

Брой деца до 3 г. възраст от 100 посещаващи детска ясла

	2014	2015	2016	2017	2018
Общо за страната	15,8	16,2	16,4	16,6	16,6
Благоевград	20,3	19,7	20,0	21,2	20,8
Кресна	55,1	45,0	36,4	33,1	49,0

Детски градини

В община Кресна има една детска градина „Здраве“, в която са записани 175 деца на възраст между 3 и 6 години, разпределени в 7 групи, които се възпитават и обучават от 15 педагози. Детска градина е с два филиала в селата Долна Градешница и Сливница. Една предучилищна група има и в СОУ „Паисий Хилендарски“. Децата за 2020г. посещаващи градина са 141. Педагогическия персонал е 15 човека, а непедagogическия 13. Състоянието на сградния фонд е добро. Отоплението в основната сграда е с парна електрическа инсталация, а във филиалите с електрически уреди .

Брой детски градини

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Кресна	1	1	1	1	1

Места в детски градини

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Общо за страната	245966	243420	237962	234551	233766
Благоевград	12381	12377	12473	12666	12428
Кресна	196	196	196	196	175

Брой групи в детските градини

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Общо за страната	9911	10115	9576	9355	9285
Благоевград	480	475	465	461	463
Кресна	8	7	7	7	7

Места на 100 деца в детските градини

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Общо за страната	102	105	106	106	107
Благоевград	105	109	113	116	114
Кресна	130	145	131	129	121

Педагогически персонал в детските градини

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Страната	20542	20420	19909	19617	19799
Благоевград	1025	1017	998	979	972
Кресна	17	15	15	15	15

Данни НСИ 2020

Независимо, че броя на децата, групите и педагозите намаляват в разглеждания период, показателят места на сто деца в детските градини е по-добър от този за страната и областта.

Училища

На територията на община Кресна към 2020г. има 1 общообразователно училище -СОУ "Св. Св. Паисий Хилендарски"- гр.Кресна. Брой ученици: 1-4 клас – 124; 5-8 клас – 133; 9-12 клас – 66. В Общината е разкрита паралелка с профил "Предприемачество и бизнес", която подготвя местни кадри. Педагогически персонал – 9 души и непедagogически 11. Основните училища в селата Сливница и Долна Градешница са закрити след края на учебната 2007-2008 г.

Брой училища по вид

Уч година		Общо	Общообразователни училища	Специални училища	Училища по изкуствата	Спортни училища	Професионални гимназии	Професионални колежи
2014/2015	Страната	2569	2019	68	23	24	395	40
	Благоевград	131	108	3	-	1	18	1
	Кресна	1	1	-	-	-	-	-
2015/2016	Страната	2547	2014	64	22	24	387	36
	Благоевград	130	106	3	-	1	18	2
	Кресна	1	1	-	-	-	-	-
2016/2017	Страната	2505	1990	61	22	24	373	35
	Благоевград	129	105	3	-	1	18	2
	Кресна	1	1	-	-	-	-	-
2017/2018	Страната	2413	1969	10	22	24	359	29
	Благоевград	126	105	-	-	1	18	2
	Кресна	1	1	-	-	-	-	-
2018/2019	Страната	2394	1955	9	21	25	359	25
	Благоевград	126	105	-	-	1	18	2
	Кресна	1	1	-	-	-	-	-

Брой учители по години

2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
27	27	25	15	24

Брой ученици в общообразователните училища по години

2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
367	361	345	234	329

Брой паралелки в общообразователните училища по години

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
общо	19	19	19	12	18
I - IV клас	8	8	8	7	7
V - VIII клас	7	7	7	X	X
V - VII клас	X	X	X	5	6
IX - XIII клас	4	4	4	X	X
VIII - XII клас	X	X	X	-	5

Данни НСИ 2020

За учебната 2018/2019 година в училището се обучават 329 ученика, разпределени в 18 паралелки, обучавани от 39 педагози. В СОУ "Св. Св. Паисий Хилендарски" - гр.Кресна по всички учебни предмети преподават правоспособни преподаватели. По чужди езици има кадри за френски, руски и английски езици.

Ученици, напуснали основното образование по години

2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018
3	8	-	13	3

На територията на Общината има езикови и театрални школи и форми, които развиват неформалното образование.

Тенденциите, които ще окажат влияние върху сектора на образованието през следващите години отразяват основните изисквания за равнопоставен достъп до качествено образование на всички равнища и за всички социални групи и по-добро обвързване на образованието с науката и бизнеса, с търсените знания и умения. Планираните реформи се очаква да подобрят резултатите в цялостната образователна система на всички нива и ефективното разположение на необходимата инфраструктура в пространството на всеки район.

Оптимизирането на училищната мрежа ще създаде предпоставки за финансиране на професионални училища с национално и регионално значение, защитени професии, съобразно потребностите на общините в конкретния район, както и с внедряване на обучение чрез работа (дуално обучение).

В системата на висшето образование в държавните университети ще се финансират приоритетно области, свързани с развитието на онези сектори на икономиката, които имат по-висока добавена стойност и ясен принос към задължителните технологични трансформации.

3.4. Социални услуги

Този вид услуги са особено важен акцент в социално-икономическото развитие на общината. Част от предлаганите услуги ще трябва да се развиват и в новия програмен период 2021–2027 г. предвид застаряване на населението, неговия здравен статус, както и други социални фактори.

Център за обществена подкрепа: Капацитет – 25 места

Адрес – гр. Кресна ул. Македония № 96. Сграда на Община Кресна – Бизнес център – достъпна среда за хора с увреждания. Ползва се етаж от сградата - четири помещения с локално отопление.

Доставчик на социална услуга: сдружение „Нов избор” – адрес на управление: гр. Кресна ул. Отец Паисий 2; ЕИК 104641508; Договор № Д-166/28.05.2018г.

Управител ЦОП - Маргарита Недева Недева-Стоянова. Педагогическа правоспособност и опит в предоставянето и управлението на социални услуги като началник отдел „Закрила на детето” и директор – Д”СП” от 2003г. до момента; Дирекция „Социално подпомагане”- Началник отдел „Закрила на детето”; Дирекция „Социално подпомагане” Стражица – Директор; Дирекция „Социално подпомагане” Благоевград- Главен експерт; Главен социален работник отдел „ХУСУ”; ДЦВХУ- Мениджър екип; ЦСРИ- Мениджър екип.

Структура и численост на персонала: Управител – 0,5 – трудов договор; Мениджър чов. ресурси – 0,5 - трудов договор; Логопед – 0,5 – трудов договор; Социален работник – 2- трудов договор; Психолог – 0,5 - трудов договор; Хигиенист-0.25-трудоов договор; Социален педагог/ арт терапевт – незаета бройка – няма подходящ кандидат; Домакин- 0,25-трудоов

договор; Шофьор- граждански договор; Касиер- счетоводител – 0,25- трудов договор; Семейен консултант – 1 – трудов договор; Трудотерапевт – граждански договор; Дейности за подкрепа: Логопедични корекционно-компесаторни дейности; Социална рехабилитация- 4 програми; Социално-педагогически дейности -2 програми; Психологическа подкрепа- 2 програми; Арт-терапевтични дейности – 2 програми; Програма за превенция на отпадането от училище; Работа с приемни семейства; Програми за повишаване на родителския капацитет; Застъпнически кампании; Програми за деца и жени, претърпели домашно насилие; Семейна подкрепа и консултиране

Център за социална рехабилитация и интеграция за деца и възрастни с увреждания.

Капацитет – 35 места

Адрес – гр. Кресна ул. Цар Борис III № 12

Доставчик на социална услуга: сдружение „Нов избор” – адрес на управление: гр. Кресна ул. Отец Паисий 2; ЕИК 104641508; Договор № Д-176/07.06.2019г.

Ръководител - Маргарита Недева Недева-Стоянова, с педагогическа правоспособност и опит в предоставянето и управлението на социални услуги като началник отдел „Закрила на детето” и директор – Д”СП”; Дирекция „Социално подпомагане”- Началник отдел „Закрила на детето”; Дирекция „Социално подпомагане” Стражица – Директор; Дирекция „Социално подпомагане” Благоевград- Главен експерт; Главен социален работник отдел „ХУСУ”; ДЦВХУ- Мениджър екип; ЦСРИ- Мениджър екип- от 2016г. до момента.

Сграда на: СУ „Св. Паисий Хилендарски” гр. Кресна – достъпна среда за хора с увреждания; Изнесени кабинети в сградата на Кметство в с. Сливница, общ. Кресна; По пет помещения в сграда; Шест броя помещения за социални контакти; Локално отопление; Обзавеждане и оборудване, финансирано по проект от ФСЗ; Изнесени кабинети в сграда на Кметство в с. Г. Брезница, общ. Кресна- 1 помещение за социални контакти с потребители; 1 помещение за персонал; 1 санитарно помещение;

Структура и численост на персонала: Ръководител екип – 0,5; Логопед – 1 щат - трудов договор; Кинезитерапевт – 2 щата - трудов договор; Сътрудник социални дейности в социална услуга – 0,5 - трудов договор; Социален педагог – 1 - трудов договор; Психолог – 0,5 - трудов договор; Социален работник – 1 - трудов договор; Системен администратор – граждански договор; Трудотерапевт – 1 – трудов договор; Технически сътрудник – незаето – 0,5; Медицинска сестра – незаето – 0,5; Хигиенист – незаето – 0,25; Домакин – 0,25 – трудов договор; Касиер-счетоводител – 0,25 – трудов договор; Мениджър човешки ресурси- 0,5 – трудов договор

Дейности за подкрепа: Кинезитерапевтични дейности – медицинска рехабилитация; ЛФК; Логопедични корекционно-компесаторни дейности – Логопедична рехабилитация; Социална рехабилитация – Придобиване на социални умения; Социално-педагогически дейности; Формиране на умения за самостоятелно справяне; Преодоляване на социална изолация и други дейности, съгласно ИП на потребители; Психологическа подкрепа; Труд и арт-терапевтични дейности;

Дневен център за пълнолетни лица с увреждания, с. Д. Градешница. Капацитет – 25, с.Долна Градешница, ул.”Втора” №55, общ.Кресна

Доставчик на социална услуга е община Кресна; гр.Кресна, ул.Македония 96;

Структура и численост на персонала: Мениджър екип – 1; Медицинска сестра- 0,5; Рехабилитатор- 1; Социален работник – 2; Трудотерапевт- 2; Социален асистент- 1; Техн.сътрудник- 1; Работник-кухня- 1; Хигиенист – 1; Общ работник – 1; Хигиенист-чистач

Описание на дейности за подкрепа: Задоволяване на базовите потребности на потребителите- хранене, дневна грижа, здравни и санитарно-хигиенни услуги; Социална работа за възстановяване и укрепване на потенциала на всеки потребител; Психосоциална и емоционална подкрепа; Организиране на свободното време и създаване на условия за индивидуална изява на всеки потребител; Музико-, арт- и трудотерапевтични дейности на потребителите на социалната услуга, използвайки специфични терапевтични методи; Психологическо консултиране; Осигуряване на здравна помощ и консултиране; Транспорт до и от ДЦПЛУ в рамките на община Кресна.

Реализация на проекти в социалната сфера с финансовата подкрепа на ЕС:

1. Проект: „Подкрепа в дома”

Програма: ОП "Развитие на човешките ресурси"

Бенефициент: Община Кресна

Стойност: 148 708 лв.

Период на изпълнение: 19.11.2012 г. - 01.04.2014 г.

Дейности: Лична помощ, помощ при комунално - битови дейности и услуги за социално включване и социална подкрепа, грижа за уязвими и рискови групи, консултиране, изпълнение на индивидуални планове за услуги и индивидуални развиващи програми.

2. Проект: Център "Домашни грижи за независим живот" в община Кресна”

Програма: ОП „Развитие на човешките ресурси”

Бенефициент: Община Кресна

Стойност: 440 570, 35 лв.

Период на изпълнение: 01.11.2015 г. - 01.09.2017 г.

Дейности: Въвеждане в експлоатация на Център за почасово предоставяне на услуги за социално включване в домашна среда. Лична помощ и здравни грижи, помощ при комунално - битови дейности и услуги за социално включване и социална подкрепа за хора с трайни увреждания и техните семейства и хора над 65 г. с ограничения или невъзможност за самообслужване.

3. Проект: „Осигуряване на топъл обяд в община Кресна”

Програма: „Храни”

Бенефициент: Община Кресна

Стойност: 170 097, 02 лв.

Период на изпълнение: 01.07.2016 г. - 31.12.2019 г.

Дейности: Създаване на нова обществена трапезария в община Кресна и осигуряване на топъл обяд за лица и семейства на месечно подпомагане, лица с доказана липса на доходи и близки, които да се грижат за тях, както и самотно живеещите лица, получаващи минимални пенсии.

4. Проект: Проект „Приеми ме 2015” Етап 2

Програма: ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014 - 2020

Бенефициент: Агенцията за социално подпомагане, *Община Кресна е партньор по проекта*

Стойност: 51 600 000 лв.

Период на изпълнение: от 10.2016 г.

Дейности: Община Кресна е доставчик на социалната услуга „Приемна грижа” и има отговорностите на работодател на проектните приемни семейства с местоживееене в общината. Проектът разширява обхвата на услугата „приемна грижа“ на местно ниво като алтернативна форма за отглеждане в семейна среда на деца в риск.

5. Проект: „Създаване на модел за патронажна грижа в общините Симитли и Кресна”

Програма: ОП „Развитие на човешките ресурси”

Бенефициент: Община Симитли, *Община Кресна е партньор по проекта*

Стойност: 165 780, 28 лв.

Период на изпълнение: 10.07.2019 г. - 10.10.2020 г.

Дейности: Предоставяне на интегрирани почасови услуги в домашна среда и улеснен достъп до социално-здравни услуги за хора с трайни увреждания и възрастни, вкл. с хронични заболявания. Сформиране на мобилен екип за работа на терен в дома на потребителите по отношение на превенция на рискови за живота заболявания, промоция на здравето, мотивационна и психологическа подкрепа, медицинска рехабилитация за трудноподвижни хора с увреждания, които са без достъп до социални услуги в общността.

3.5. Дейности в културата

НЧ „Култура” - гр. Кресна е създадено е през 1932 год. Има библиотека с фонд с около 20 000 тома, разпределени в два отдела - отдел за възрастни и отдел за деца. Читалището поддържа групи за автентичен фолклор, ансамбъл за народни песни и танци, детски танцов състав, фолк-фитнес, клуб по зумба, клуб по художествено слово, клуб „Сръчковци”, клуб по приложни изкуства. В читалището се предоставя безплатен интернет на потребителите.

Читалище „Стоян Богоев” - с. Горна Брезница е създадено през 1940 г. под името «Подем». Разполага с библиотека от 7 170 тома.

Читалище „Христо Смирненски” - с. Долна Градешница е създадено през 1963 год. Разполага с библиотека от 5 000 тома. Поддържа група за автентичен фолклор.

Читалище „Гоце Делчев” - с. Сливница е създадено през 1998 год. Има библиотека с 2 300 заглавия. Поддържа група за автентичен фолклор.

Всички читалища имат за цел да съхранят и популяризират традициите на района, да помогнат за опазването на културните устои в общината. Настъпилата криза в културния и духовен живот в страната дава своето отражение и в община Кресна, но не дотолкова, че да прекъсне търсенето на възможности за оцеляване и развитие. Читалището е в основата на всички общински празници, с участието на танцовите състави и групите за автентичен фолклор.

Музеи

На 04.09.2003 год. бе възстановена музейната сбирка на общината в гр.Кресна. Целта ѝ е да съхрани движимите археологически паметници от района, да проследи хронологията на събитията в този край. Възстановяването ѝ е крачка в популяризирането на културно–историческото наследство в община Кресна. За съжаление общината не разполага с достатъчен финансов ресурс, за да си позволи добро музейно обзавеждане на залата, както и средствата за обогатяване на музейната сбирка. Това следва да бъде променено, тъй като тази сбирка може да послужи като допълнителна туристическа атракция.

Празници и обичаи

Благодарение на Общината, кметствата, читалищата, църквите и самите хора, празниците продължават да се честват, а обичаите – да се спазват. Освен общоприетите празници за територията на страната, на територията на община Кресна се празнуват:

Дата	Празник
06.01.	Богоявление-Йордановден
21.01.	Ден на родилната помощ
01.02.	Трифон Зарезан-празник на виното и лозарите
01.03.	Ден на самодееца
01.06.	Детски фестивал за народни песни и танци „Веселяче”

седмица преди Великден (всяка година)	Великденски футболен турнир на малки врати „За купата на кмета”
седмица преди Великден (всяка година)	Инициатива „Да докоснем сърцата на възрастните хора” – раздават се пакети с хранителни продукти на всички пенсионери в община Кресна
м. юли	„Приятели на Пирин”-събор в м.Върбите
20.07.	Събор с. Влахи
02.08.	Събор с. Горна Брезница
15.08.	„Мой роден край”- земляческа среща
м. октомври	Събор с. Д. Градешница- Празник на плодородието
19.10	Празник на гр. Кресна
26.10	Празник на село Сливница
27.11	Св. Великомъченик Яков Персиец – втори храмов празник на храм-паметник и костница „Св. Иван Рилски”, гр. Кресна
седмица преди Коледа	Инициатива „Да докоснем сърцата на възрастните хора” – раздават се пакети с хранителни продукти на всички пенсионери в община Кресна

Данни община Кресна

Спорт

Условията за спорт са най-добри в гр. Кресна, където има футболен стадион с 500 места. В по-големите села има функциониращи футболни игрища.

От 2019 г. местният футболен клуб „Перун” е във В регионална футболна група.

Река Струма предлага отлични възможности за спортен риболов и рафтинг. На два км южно от Кресненското ханче ежегодно се организират Републикански състезания по слалом в течащи води в различни класове. Това е една от възможностите за привличане на повече туристи. Това следва да става обаче не само по време на състезанията.

Проекти реализирани с финансовата подкрепа на ЕС:

1. Проект: „Открит обект за спортни дейности”

Програма: Програма за развитие на селските райони

Бенефициент: Община Кресна

Стойност: 97 789, 84 лв.

Период на изпълнение: 07.05.2019 г. - 07.05.2022 г.

Дейности: Изграждане на открито футболно игрище на малко поле с размери 20/40м., предназначено за групови игри и зона за зрители с широчина 2,5м., с разположени в нея мобилни трибуни с 36 седящи места.

4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност

4.1. Транспортна инфраструктура

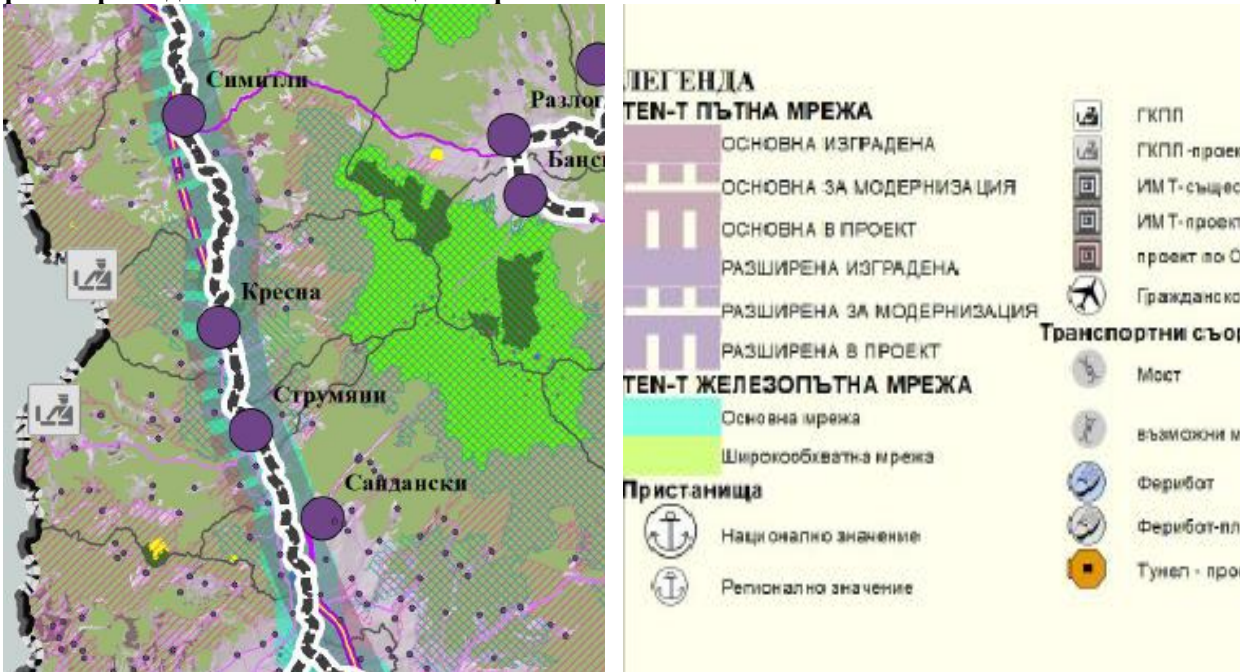
Югозападният район има предимството през територията му да преминава един от основните коридори на TEN-T мрежата, преминаващи през страната - „Ориент/Източно-Средиземноморски”. Поради наличието на Столичния град на територията на района, четири от шестте автомагистрала, изградени в страната започват от София, свързвайки страната с всички съседни държави.

Автомагистрала АЗ – „Струма“ -София -Перник-Благоевград-граница Гърция, с планирана с дължина 169 км, от които са изградени 100 км., формира трасето на коридор „Ориент/Източно-Средиземноморски” на територията на ЮЗР като основно направление за връзка с Р. Гърция.

Пътищата от първи клас допълват функциите на автомагистралите за интеграцията на пътната мрежа на страната с тази на съседните страни, провеждат предимно транзитни транспортни потоци и в преобладаващата си част формират направленията на TEN-T мрежата (основна и разширена) на територията на страната.

Първокласен път 1-1 граница Румъния-Видин-Монтана-Ботевград-София-Благоевград-Кулата-граница Гърция/Европейска категоризация E79/. Пътят е част от коридора на основната TEN-T мрежа - „Ориент/ Източно-Средиземноморски“, като южната част на трасето се определя от АМ "Струма"

Транспортна достъпност на община Кресна

Железопътна мрежа-достъпност и обслужване:

Линиите, включени в железопътната инфраструктура, се делят на основни железопътни линии и отклонения от основните железопътни линии. Всички основни линии от жп инфраструктурата в страната са включени в TEN-T мрежата, а обслужващите Югозападния район, която има отношение към община Кресна е са следните: **жп линия 5 София - Владая - Радомир - Дупница - Кулата** (граница Р. Гърция). Линията формира част от транспортния коридор на основната TEN-T мрежа - „Ориент/ Източно-Средиземноморски“.

4.2. Пътна мрежа

През общината преминават частично 2 пътя от Републиканската пътна мрежа на България с обща дължина 24,4 km:

- Участък от 19,5 km от Републикански път I-1 (от km 393 до km 412,5) Републикански път I-1 е първокласен път от Републиканската пътна мрежа на България. Той е най-западният от първокласните пътища с общо направление север-юг и свързва град Видин с граничния пункт ГКПП Кулата - Промахон, преминавайки през София. Общата му дължина е 453,8 km, като пътят е прекъснат от изградения участък на Автомагистрала „Струма“, която в бъдеще трябва да го замени в южната част от трасето му. Път I-1 е вторият по дължина републикански път в България след Републикански път I-6. По цялото си протежение пътят е част от Европейски път E79 Орадея – Крайова – Видин – София – Солун.;
- Последния участък от 4,9 km от Републикански път III-1082 (от km 25,6 до km 30,5) Републикански път III-1082 е третокласен път, част от Републиканската пътна мрежа на България, преминаващ изцяло по територията на Благоевградска област. Дължината му е 30,5 km. Пътят се отклонява надясно при 3,1 km на Републикански

път III-108 югоизточно от село Рибник и се насочва на север, нагоре по долината на река Струма, като по цялото си протежение следи западната периферия на долината и източните най-ниски части на планината Огражден и Малешевска планина. Последователно преминава през селата Рибник, Лебница, Струма, Вълково, Драката, Микрево, Горна Крушица и Сливница, пресича река Струма и на левия ѝ бряг, в град Кресна се свързва с Републикански път I-1 при неговия 406,4 km. По протежението си пресича множество реки, десни притоци на Струма, по-големи от които са — Лебница и Цапаревска река.

Общински пътища:

- Първа категория: BLG1132 Кресна – Горна Брезница; BLG1290 Полето-Брежани-Сенокос-Кресна;
- Втора категория: BLG2130 Стара Кресна -Ощава; BLG2131 Кресна -Влахи; BLG Стара Кресна- Ощава-Хладки минерални бани;
- Трета категория: BLG3133 Микрево-Кресна-Сливница-Будилци; BLG3134 Кресна-Струмьани- Градешки минерални бани; BLG3135 Стара Кресна- Ощава-мах. Езерец.

Проекти в пътна и улична инфраструктура реализирани с финансовата подкрепа на ЕС:

1. *Проект: „Реконструкция на улици в гр. Кресна: „Яне Сандански“ от о.т.131 до о.т.1, „Влахински езера“ от о.т.157 до о.т.149, „Пирин“ от о.т.130 до о.т.136, „Спартак“ от о.т.153 до о.т.151 и „Цар Самуил“ от о.т.131 до о.т.135; Реконструкция на съществуващи тротоари в гр. Кресна: ул.„Яне Сандански“ от о.т.131 до о.т.1, ул.„Спартак“ от о.т.153 до о.т.151, ул.„Цар Самуил“ от о.т.131 до о.т.135”*

Програма: Програма за развитие на селските райони

Бенефициент: Община Кресна

Стойност: 1 169 259, 00 лв.

Период на изпълнение: 07.05.2019 г. - 07.05.2022 г.

Дейности: Реконструкция на улици в гр. Кресна: „Яне Сандански“ от о.т.131 до о.т.1, „Влахински езера“ от о.т.157 до о.т.149, „Пирин“ от о.т.130 до о.т.136, „Спартак“ от о.т.153 до о.т.151 и „Цар Самуил“ от о.т.131 до о.т.135., Реконструкция на съществуващи тротоари в гр. Кресна: ул.„Яне Сандански“ от о.т.131 до о.т.1, ул.„Спартак“ от о.т.153 до о.т.151, ул.„Цар Самуил“ от о.т.131 до о.т.135

4.3. Водоснабителна мрежа

Проекти реализирани с финансовата подкрепа на ЕС

1. *Проект: Съвместна система за управление на водните ресурси за дългосрочна ефективност*

Програма: Програма за трансгранично сътрудничество Интеррег Гърция - България 2014 - 2020

Бенефициент: Общинско предприятие за водоснабдяване и канализация на Александрополи, община Кресна е партньор по проекта

Стойност: 695 465,96 евро

Период на изпълнение: 15.03.2018 г. - 14.03.2020 г.

Дейности: Разработване и внедряване на съвместна система в гръцко - българската зона за устойчиво управление на наличните водни ресурси, гарантиране на необходимите качество и количество на водите и на ефективното им използване в съответствие с директивите на ЕС и националните законодателни актове.

4.4. Телекомуникационна мрежа

4.5. Енергийна мрежа. ВЕИ. Енергийна ефективност

На територията на община Кресна има изградени ВЕЦ с мощност 8,7МВт, ВяЕЦ- 09МВт, ФтЕЦ-0,5МВт, които са общо 10 на брой, с мощност 10,1 МВт. Показателя плътност МВт/1000км² е 29,4 и отрежда на община Кресна трето място в Благоевградска област.

4.6. Съобщителна мрежа

4.7. Сметосъбиране. Дял на обслужваното население

Проекти реализирани с финансовата подкрепа на ЕС

1. Проект: *Инвестиционен проект "Компостираща инсталация за разделно събрани зелени и биоразградими отпадъци, инсталации за предварително третиране на битови отпадъци и съпътстваща инфраструктура за Регионална система за управление на отпадъците на общините Сандански, Струмляни и Кресна"*

Програма: ОП „Околна среда”

Бенефициент: Община Сандански, Община Кресна е партньор по проекта;

Стойност: 9 357 337, 14 лв.

Период на изпълнение: 13.11.2017 г. - 13.11.2020 г.

Дейности: Проектиране и изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци, разположени на площадка в административните граници на община Сандански, които ще обслужват всички общини от Регионалното сдружение за управление на отпадъците - Сандански (общини Сандански, Кресна и Струмляни).

5. Екологично състояние и рискове

5.1. Канализационна мрежа - изграденост. Пречистване на отпадъчни води

Основният екологичен проблем на община Кресна по отношение на водите е свързан с факта, че няма изградени пречиствателни съоръжения и утаечни шахти за канализационните води. В гр. Кресна 100 % от населението е обхванато от канализационната мрежа. В селата Сливница и Долна Градешница - около 50-60%, а в с. Горна Брезница 30-40% от населението е обхванато от канализационната мрежа, но след приключване на инфраструктурните проекти те ще бъдат канализирани на 100%. В резултат на дългогодишната експлоатация, голяма част тръбите в канализационната мрежа на гр.Кресна са амортизирани, което също създава риск за здравето на хората. Това налага необходимостта от разширяване и реконструкция на канализационната мрежа в града. Има работен проект за изграждане на довеждащ колектор за отпадни води от канализацията в Кресна, за който се търси финансиране.

5.2. Управление на битовите отпадъци

Екологосъобразното управление на отпадъците се урежда от Закона за управление на отпадъците (ЗУО), публикуван в ДВ, бр.53 от 13.07.2012 год. Със закона се регламентират правата, задълженията, решения, действия и дейности свързани с образуването и

третирането на отпадъци, както и различните форми на контрол. Законът се прилага за битови, строителни, производствени и опасни отпадъци.

На основание чл.52 от ЗУО общините разработват Общински програми за управление на отпадъците. Програмите се приемат от Общинските съвети. Програмите са неразделна част от общинските програми за околна среда по чл.79 от Закона за опазване на околната среда, публикуван в ДВ, бр.91/2002 г. и се разработват, приемат и отчитат по реда на глава пета от Закона за опазване на околната среда.

В програмите се предвиждат мерки за постигане на следните цели:

- Намаляване или ограничаване образуването на отпадъци, както и на степента на тяхната опасност;
- Рециклиране, регенериране или други форми на оползотворяване;
- Екологосъобразно обезвреждане;
- Почистване на старите замърсявания с отпадъци.

Програмите включват:

1. Анализ на състоянието и прогноза за вида, произхода, свойствата и количествата на отпадъците, образувани и подлежащи на третиране;
2. Целите, етапите и сроковете за тяхното постигане;
3. Начините и съоръженията за третиране или безопасно съхраняване;
4. Описание на специализираните инсталации за третиране, както и на терените, подходящи за третиране на отпадъци;
5. Схема за движението на отпадъците към инсталациите за третиране;
6. Специфични за съответната територия или предприятието решения за управление на дейностите по отпадъците;
7. Финансовите средства за осъществяване на програмата;
8. За изграждане на съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъците на места, намиращи се възможно най-близо до източника на образуването им, и чрез използването на най-подходящи методи и технологии;
9. План за привеждане на действащи инсталации и съоръжения за обезвреждане на отпадъците, включващ конкретни мерки, средства и срокове за тяхното изпълнение, в съответствие с изискванията на този закон и подзаконовите нормативни актове по прилагането му;
10. Мерки за третиране на биоразградимите отпадъци с цел поетапно намаляване на количествата им и недопускане на тяхното депониране;
11. Координация с други програми, имащи връзка с дейността;
12. Система за отчет и контрол на изпълнението;
13. Система за оценка на резултатите и за актуализация на програмата;
14. Информация за връзка с упълномощените лица, отговорни за управлението на отпадъците;
15. Информация от лицата, извършващи дейности по събиране на отпадъци, за съоръженията, на които предават отпадъците за оползотворяване и/или обезвреждане.

При разработването на програмите за управление на дейностите по отпадъците в общините се привличат и представители на обществени екологични движения и организации. На основание чл. 22 от ЗУО Общинските съвети на общините приемат наредба, с която се определят реда и условията за:

- изхвърлянето, събирането, включително разделното, транспортирането, претоварването, оползотворяването и обезвреждането на битови, включително

биоразградими, строителни, опасни отпадъци, образувани от физически лица и масово разпространени отпадъци на своя територия;

- заплащането за предоставяне на съответните услуги по реда на Закона за местните данъци и такси.

На основание чл.52 от ЗУО, общините отчитат годишната дейност по управление на отпадъците и изпълнението на програмите, като екземпляр от отчета се представя в РИОСВ - Пловдив.

Информация за заложените ангажименти на общините в Програмите от Закона за управление на отпадъците, във връзка с изпълнение на задълженията им за разделно събиране на битовите отпадъци, включително отпадъци от опаковки.:

Община Кресна има сключен договори с „Екопак България“ АД. Ползваните съдове за отделните системи са както следва: Община Кресна – 39 броя контейнери, разположени в 13 точки (10 т. в гр. Кресна и 3 т. в с. Долна Градешница);

5.3. Замърсявания и антропогенни въздействия върху компонентите на околната среда

Атмосферен въздух

Събирането и анализирането на актуална информация за екологичната обстановка в община Кресна е изключително трудно, поради липсата на действаща система за мониторинг. Единични измервания се извършват само на определени компоненти на околната среда по графици на РИОСВ-Благоевград и във връзка с някои инцидентни замърсявания.

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми. Основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в приземния слой са суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел и живак, арсен.

От направеното моделиране към актуализираните програми на общините е видно, че приноса на различните източници към замърсяването е аналогичен, както и при предходните програми с изтекъл период на действие.

В общинските програми по КАВ са планирани мерки за подобряване качеството на въздуха, като се изпълняват мерки в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен период на изпълнение.

Част от мерките по отношение на битово отопление и отопление на обществени сгради са свързани с:

- изготвяне и изпълнение на проекти за повишаване на енергийната ефективност на общински сгради;
- изпълнение на проекти за подмяна на горивни инсталации в общински сгради за работа с възобновяеми енергийни източници и/или алтернативни горива;
- изготвяне и изпълнение на проекти за подмяна на неефективни по отношение на КАВ форми на отопление на жилищни сгради;
- проучване и реализиране на възможности за подпомагане на социално слаби граждани с по-качествени твърди горива, които са нискоемисионни характеристики;
- засилени проверки в кварталите за нерегламентирано изгаряне на гуми, пластмаси и др.;
- засилени проверки на строителните обекти.

Част от мерките по отношение на транспорта, включват:

- увеличаване на контрола по спазване на определения маршрут за движение на товарните автомобили, превозващи строителни отпадъци и/или земни маси до съоръжения/площадки, отговарящи на изискванията на ЗУО;
- разширяване и поддържане на градската транспортна схема, включваща оптимизация на комуникационните потоци и обособяване на еднопосочно движение, където е приложимо;
- оптимизиране на движението на светофарно регулираните кръстовища, чрез:
- въвеждане на система за адаптивно управление па графика (интелигентна система за управление на трафика) и въвеждане на приоритизация на автомобилите на спешните служби и градски транспорт;
- текущ и основен ремонт на пътната и тротоарна настилка на територията на общините, включени в РОУКАВ „Агломерация Пловдив“;
- инициране на предложение за въвеждане на по-строг контрол върху контролно - техническите пунктове за периодични прегледи на пътни превозни средства, по отношение, извършването на прегледи на превозни средства с дизелови и бензинови двигатели за наличие на пречистващи отработените газове системи, включително отнемане на разрешението за извършване на дейността;
- повишаване привлекателността на градския транспорт;
- създаване, възстановяване и поддържане на зелени площи в прилежащи зони около транспортната инфраструктура, включително и използване на рекултивационни мрежи за укрепване на почвата;
- поетапно увеличаване честотата на миене на уличната мрежа с включване на вътрешно-кварталните улици в зависимост от атмосферните условия;
- ежегодно извършване на залесителни мероприятия върху ерозирали и замърсени терени.

В резултат на мерките, които общините изпълняват през последните години се наблюдава значително намаляване на замърсяването на атмосферния въздух.

Качеството на атмосферния въздух в община Кресна е нарушено единствено по показател ФПЧ 10. Основни фактори за превишенията са ползването на твърди горива за отопление, автомобилният транспорт и неподдържана пътна и прилежаща инфраструктура.

За последната година са проведени измервания на 68 броя неподвижни източници на емисии в 45 броя обекти, като в община Кресна не са констатирани обекти с превишени НДЕ.

В разпределението на емисиите по населени места в община Кресна се установява пряка зависимост от големината на селищата и характера на стопанската дейност. Най-големи са емисиите в населените места с най-многобройно население - гр.Кресна, с.Горна Брезница, с.Долна Градешница и с.Сливница, като на общинския център се падат между 60 и 70% от общото количество на емисиите от вредни вещества в атмосферата. Замърсяването на въздушния басейн от останалите населени места е незначително.

Община Кресна има незначителен дял в общото замърсяване на въздушния басейн в областта, с изключение на емисиите от въглероден окис, за които не могат да се правят категорични изводи без допълнителни проучвания. В рамките на Общината основната част от източниците на замърсяване са концентрирани в общинския център, по-големите села и по протежение на главния път Е-79. Проблемите, свързани със замърсяването на атмосферния въздух налагат предприемането на мерки, сред които положителен ефект ще имат замената на традиционните енергоносители с екологично по-безопасни (например, с

природен газ и/или подмяна на остарелите отоплителни инсталации на въглища и нафта с модерни икономични и екологични съоръжения за изгаряне на биомаса), ограничаването на автомобилния трафик или извеждането на по-голямата част от него извън гр.Кресна и с.Долна Градешница, изграждането на зелени пояси и др.

Води

Основен приоритет е опазването на повърхностните води по поречия Струма от замърсяване, чрез осъществяване на контрол на емитери, които с отпадъчните си води изпускат приоритетни и приоритетно опасни вещества, специфични замърсители и/или други вещества, от чието въздействие могат да се променят основните параметри, характеризиращи състоянието на водните тела. Оперативният контрол обхваща обекти с издадени Разрешителни за заустване на отпадъчни води, както и Комплексни разрешителни и включва: вземане на проби за изпитване на отпадъчни води преди тяхното заустване; проверка по изпълнението на изискванията за провеждане на собствен мониторинг; отчитане на количеството на заустваните отпадъчни води; проверка за изпълнение на останалите условия в разрешителното; проверка за изпълнение на предписания, направени по време на предходни проверки; работата и състоянието на пречиствателните станции и/или локалните пречиствателни съоръжения за отпадъчните води.

Опазване на повърхностните води

Като цяло екологичното състояние на водите на територията на община Кресна е добро. По данни на МОСВ в проби от средното поречие на Струма се установява наличието на нитрити, нитрати и амоняк над нормите, но липсва ясна закономерност в разпространението на замърсителите. Установено, че най-силно замърсеният участък на р.Струма е между устието на Благоевградска Бистрица и Кресненското дефиле, т.е. извън територията на община Кресна. В тази част от течението на Струма водите ѝ са от четвърта категория - силно замърсени води с биотичен индекс от 1,1 до 2,2. Това се дължи на кумулативния ефект от замърсяването на реката от индустриалните производства, земеделието и населените места в Пернишка и Кюстендилска област, на замърсяването от Благоевград, а също така на вливането в нея на някои притоци със силно замърсени води от четвърта категория, каквито са р.Джерман и р.Разметаница. На юг от Кресненския пролом до границата с Гърция водите на Струма подобряват качествените си характеристики и преминават от четвърта в трета категория. Основната причина за това е, че в Санданско-Петричкото поле Струма приема притоци с води от по-висока категория (първа и втора). В пределите на община Кресна водите на р.Струма са от трета категория (средно замърсени води) с биотичен индекс от 2,0 до 3,3, като всички вливащи се в нея малешевски и пирински притоци са от първа категория (незамърсени води с висок биотичен индекс - от 4,4 до 5,5). Това дава основание да се допусне, че на територията на Общината общото екологично състояние на Струма се подобрява.

Водите са подложени и на органично замърсяване от животновъдните ферми в кв.Моравска, в северната част на гр.Кресна и в м. „Ново село“. Замърсяването с органична маса е едно от най-тежките, поради продължителния период на нейното разграждане и голямото количество кислород, което се отнема при протичането на този процес.

Потребление на вода, доставена от общественото водоснабдяване.

В структурата на водопотреблението най-голям е дялът на питейно-битовото водоснабдяване -от общото количество доставена вода 78% (394 хил.т) е вода, доставена за домакинствата. Доставени са по 228 л/ч/ден и по този показател община Кресна е на първо място в област Благоевград (преди общините Сандански - 215 л/ч/ден, Благоевград - 185 л/ч/ден и Банско - 168 л/ч/ден). Трябва да се има предвид, че водоснабдителните норми за

питейни води за градско население в страната са около 100 л/ч/ден, което означава, че консумацията на вода в община Кресна значително надхвърля приетите нормативи. Това се дължи преди всичко на лошото състояние на водоснабдителната мрежа и големите загуби на вода в нея. Делът на водоснабденото население в община Кресна е 99,7 % и по този показател общината е на четвърто място в Благоевградска област (при средна стойност на показателя за страната и за Югозападния район за планиране - 98,8, а за областта - областта 95,1 %). В същото време около 84 % от водоснабденото население е с режим на водоползването, поради честите аварии във водоснабдяването. С изключение на с.Влахи, всички населени места в Общината са запазени с водопроводни мрежи от етернитови тръби, които са амортизирани.

Основни източници на **отпадъчни води** са градските канализационни мрежи и по-големите промишлени обекти, заустващи отпадъчни води в селищните канализации.

- Канализация на община Кресна.

Канализационната мрежа на територията на общината е общинска собственост. По отношение на пречиствателните станции за отпадъчните води общината има разработен проект за изграждане на ПСОВ гр. Кресна.

гр. Кресна- Населеното място има смесена канализационна система. Състоянието на съществуващата канализационна система е добро. Канализацията на гр. Кресна се зауства в р. Струма чрез два броя колектора. Няма изградена ПСОВ към канализационната мрежа. За отчетния период са контролирани и канализационните колектори на населени места с. Сливница и с. Долна Градешница, включени в списъка за задължителен мониторинг. Не са констатирани нарушения.

- „Енергоремонт- Кресна” АД - гр. Кресна.

Произвежда стоманени отливки. Формират се основно битови отпадъчни води. В р. Струма се заустват само повърхностни /дъждовни/ води Дружеството е титуляр на Комплексноразрешително, издадено по реда на ЗООС. Нарушения за периода не са установени.

Твърдите битови отпадъци на територията на Общината също оказват неблагоприятно въздействие върху състоянието на околната среда, тъй като недоброто управление на ТБО води до замърсяване на почвите, а от там на повърхностните и подпочвените води. Въпреки организираното сметоизвозване, съществуват и нерегламентирани сметища, които трябва поетапно да се ликвидират. Голям проблем е и липсата на депо за строителни отпадъци на територията на общината, което също е предпоставка за възникването на нерегламентирани сметища.

Почви. На територията на Общината не работят предприятия, които да замърсят почвите с тежки метали или други опасни химически вещества. Ако има локални замърсявания, те биха могли да се дължат предимно на замърсяване около посочените предприятия в гр. Кресна и с. Долна Градешница, в местата с временни и нерегламентирани сметища и по протежение на пътните артерии от автомобилния транспорт. В Общината няма складове за съхраняване на пестициди и други опасни агрохимически вещества с изтекъл срок на годност. Усилията би трябвало да се насочат предимно за ликвидиране на нерегламентираните сметища и в борбата срещу ерозията на почвите чрез изпълнението на редица инженерни, лесокултурни и агротехнически мероприятия.

Нарушени територии. По данни от Поземлената комисия в община Кресна на територията на общината няма нарушени земи от добив на полезни изкопаеми.

Проекти реализирани с финансовата подкрепа на ЕС

1. Проект: “Изграждане на система за превенция и ранно предупреждение от наводнения”

Програма: Програма Интеррег-ИПП за Трансгранично сътрудничество между България и Македония

Бенефициент: Община Валандово, Община Кресна в партньор по проекта

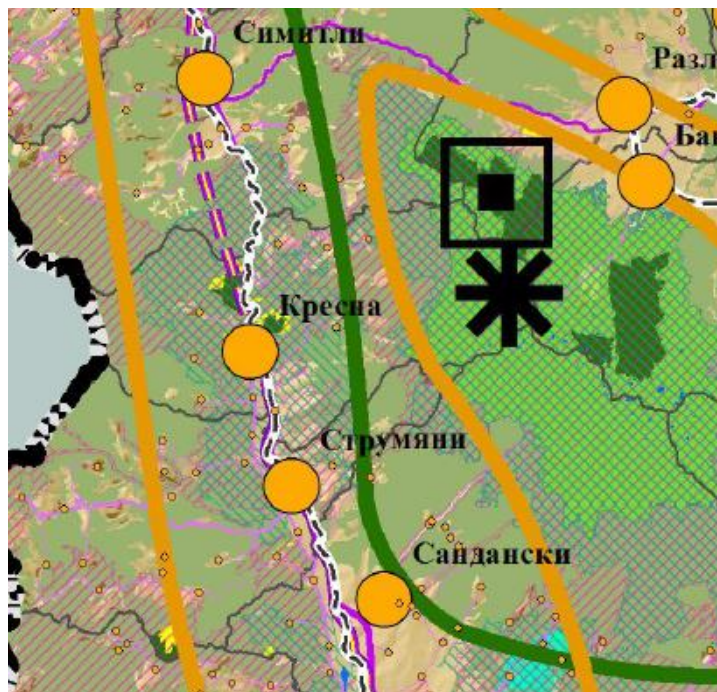
Стойност: 386295.21 евро

Период на изпълнение: 18.10.2016 г. - 17.10.2018 г.

Дейности: Предотвратяване и смекчаване на последиците от природни и причинени от човека бедствия с трансграничен характер и въздействие

5.4. Територии в Национална мрежа Натура 2000 и защитени територии

Карта на националната екологична мрежа

ЛЕГЕНДА

ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ С МЕЖДУНАРОДНО ЗНАЧЕНИЕ

- ОБЕКТИ НА СВЕТОВНОТО ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО НА ЮНЕСКО
- ОБЕКТИ В ИНДИК. СПИСЪК НА СВЕТОВНО ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО НА ЮНЕСКО
- БИОСФЕРНИ РЕЗЕРВАТИ НА ЮНЕСКО
- ОБЕКТИ С ЕВРОПЕЙСКА ДИПЛОМА ЗА ЗАЩИТЕНА ТЕРИТОРИЯ
- ПАН ПАРКОВЕ
- РАМСАРСКИ МЕСТА
- ВАЖНИ ОРНИТОЛОГИЧНИ МЕСТООБИТАНИЯ
- ЕВРОПЕЙСКИ ЗЕЛЕН ПОЯС
- ЕВРОПЕЙСКИ ПЪТИЩА НА МИГРАЦИЯ НА ПТИЦИ

ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

- ПОДДЪРЖАН РЕЗЕРВАТ
- РЕЗЕРВАТ
- НАЦИОНАЛЕН ПАРК
- ПРИРОДЕН ПАРК
- ЗАЩИТЕНА МЕСТНОСТ
- ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ

НАТУРА 2000

- ДИРЕКТИВА ПТИЦИ
- ДИРЕКТИВА МЕСТООБИТАНИЯ

Кресна – Защитена зона по Директивата за птиците

Тип: Защитена зона по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици

Документи за обявяване: Заповед No.РД-748 от 24.10.2008 г., бр. 97/2008 на Държавен вестник 2-1-2003-748-2008

Площ: 23495.59 хектара

Цели на обявяване: Опазване и поддържане на местообитанията на посочените видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние; Възстановяване на местообитания на видове птици, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Осояд (*Pernis apivorus*), Египетски лешояд (*Neophron percnopterus*), Орел змияр (*Circaetus gallicus*), Тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Скален орел (*Aquila chrysaetos*), Малък орел (*Hieraetus pennatus*), Късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), Царски орел (*Aquila heliaca*), Вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), Сокол скитник (*Falco peregrinus*), Планински кеклик (*Alectoris graeca*), Ловен сокол (*Falco cherrug*), Ливаден дърдавец (*Crex crex*), Турилик (*Burhinus oedipnemos*), Бухал (*Bubo bubo*), Козодой (*Caprimulgus europaeus*), Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), Синявица (*Coracias garrulus*), Сив кълвач (*Picus canus*), Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*), Сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), Дебелоклюна чучулига (*Melanocorypha calandra*), Късопръста чучулига (*Calandrella brachydactyla*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Полска бърбица (*Anthus campestris*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Белочела сврачка (*Lanius nubicus*), Ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), Голям маслинов присмехульник (*Hippolais olivetorum*), Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), Градинска овесарка (*Emberiza hortulana*);

2. Сива чапла (*Ardea cinerea*), Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Черношипа ветрушка (*Керкенец*) (*Falco tinnunculus*), Сокол орко (*Falco subbuteo*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Късокрил кюкавец (*Actitis hypoleucos*), Пчелояд (*Merops apiaster*), Брегова лястовица (*Riparia riparia*).

Режим на дейности:

- Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива;
- Забранява се залесяването на ливади, пасища, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- Забранява се намаляването площта на крайречните гори от местни дървесни видове;
- Забранява се изграждането на нови ВЕЦ и съоръжения за производство на електроенергия посредством силата на вятъра, с изключение на такива, които към датата на публикуване на заповедта са съгласувани по реда на действащата нормативна уредба по околна среда;
- Забранява се изземването на инертни материали от речните корита.

Припокриване (частично или пълно): Защитена местност: Естествено находище на чинар; Защитена местност: естествено находище на чинар – Буйна; Защитена местност: естествено находище на чинар – Кучкарника; Защитена местност: Кресненско дефиле; Защитена местност: Моравска; Природна забележителност: Пирамида от гранит в местността Момина скала; Резерват: Тисата.

Кресна – Илинденци - защитена зона за опазване на природните местообитания

Местоположение: Област: Благоевград, Община: Кресна, Населено място: гр. Кресна, с. Будилци, с. Влахи, с. Горна Брезница, с. Долна Градешиница, с. Оцава, с. Сливница, с. Стара Кресна, Община: Сандански, Населено място: с. Плоски, Община: Симитли, Населено място: гр. Симитли, с. Брежани, с. Брестово, с. Градево, с. Крупник, с. Мечкул, с. Полена, с. Полето, с. Ракитна, с. Сенокос, с. Сухострел, с. Сушица, с. Тросково, Община: Струмляни.

Документи за обявяване: Решение No.122 от 02.03.2007 г., бр. 21/2007 на Държавен вестник 2-2-366-122-2007

Документи за промяна: Промяна в площта - увеличаване с Решение No.811 от 16.11.2010 г., бр. 96/2010 на Държавен вестник

Тип: Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания
Площ: 48596.43 хектара

Предмет на опазване (видове и местообитания):

- *Растителни видове:* Имануелова метличина (*C. i.-loewii*).
- *Безгръбначни:* *Cuscuta cinnaberina*; *E. quadripunctaria*; *G. borelii lunata*; *Probatiscus subrugosus*; *Proromacrus surlacicus*; Алпийска розалия (*R. alpina*); Бисерна мида (*U. crassus*); Бръмбар рогач (*L. cervus*); Буков сечко (*M. funereus*); Кордулегастер (*C. heros*); Лицена (*L. dispar*); Лицена (*L. dispar*); Об. паракалоптенус (*P. caloptenoides*); Обикновен сечко (*C. cerdo*); Офиогомфус (*O. cecilia*); Полиоматус (*P. eroides*); Полиоматус (*P. eroides*); Ручеен рак (*A. torrentium*); Торбогнездница (*E. catax*);
- *Риби:* Горчивка (*Rh. sericeus*); Маришка мряна (*B. plebejus*); Обикновен щипок (*C. taenia*); Распер (*A. aspius*).
- *Земноводни и влечуги:* Голям гребенест тритон (*T. karelinii*); Голям гребенест тритон (*T. karelinii*); Жълтокоремна бумка (*B. variegata*); Леопардов смок (*E. situla*); Об. блатна костенурка (*E. orbicularis*); Смък (*E. sauromates*); Шипобедрена костенурка (*T. graeca*); Шипоопашата костенурка (*T. hermanni*);
- *Бозайници, без прилепи:* Видра (*L. lutra*); Вълк (*C. lupus*); Мечка (*U. arctos*); Пъстър пор (*V. peregusna*).
- *Прилепи:* Голям нощник (*M. myotis*); Голям подковонос (*Rh. ferrumequinum*); Дългокрил прилеп (*M. schreibersii*); Дългопръст нощник (*M. saraccinii*); Дългоух нощник (*M. bechsteinii*); Малък подковонос (*Rh. hipposideros*); Остроух нощник (*M. blythii*); Подковонос на Мехели (*Rh. mehelyi*); Средиземноморски подковонос (*Rh. blasii*); Трицветен нощник (*M. emarginatus*); Широкоух прилеп (*B. barbastellus*); Южен подковонос (*Rh. euryale*).

Пирин – Защитена зона

Местоположение:

Област: Благоевград, Община: Банско, На селено място: гр. Банско, гр. Добринище, с. Кремен, с. Обидим;
 Област: Благоевград, Община: Гоце Делчев, Населено място: с. Брезница, с. Корница; Община: Кресна, Населено място: с. Влахи, с. Стара Кресна, Община: Разлог, Населено място: гр. Разлог, Община: Сандански, Населено място: с. Горна Сушица, с. Лиляново, с. Пирин, с. Плоски, с. Сугарево, Община: Симитли, Община: Струмляни,

Тип: Защитена зона и по двете Директиви: Директивата за птици и Директивата за местообитания

Площ: 40382.38 хектара

Документи за обявяване: Заповед No.РД-572 от 08.09.2008 г., бр. 87/2008 на Държавен вестник 2-3-209-572-2008

Цели на обявяване: Опазване и поддържане на местообитанията на посочените видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние; Възстановяване на местообитания на видове птици по т. 2, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Голяма бяла чапла (*Egretta alba*), Нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Египетски лешояд (*Neophron percnopterus*), Белоглав лешояд (*Gyps fulvus*), Орел рибар (*Pandion haliaetus*), Черна каня (*Milvus migrans*), Късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), Осояд (*Pernis apivorus*), Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), Полски блатар (*Circus cyaneus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Скален орел (*Aquila chrysaetos*), Малък орел (*Hieraetus pennatus*), Орел змияр (*Circaetus gallicus*), Сокол скитник (*Falco peregrinus*), Вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), Ловен сокол (*Falco cherrug*), Лещарка (*Bonasa bonasia*), Глухар (*Tetrao urogallus*), Ливаден дърдавец (*Crex crex*), Бухал (*Bubo bubo*), Врабчова кукумявка (*Glaucidium passerinum*), Пернатонога кукумавка (*Aegolius funereus*), Козодой (*Caprimulgus europaeus*), Белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos*), Сив кълвач (*Picus canus*), Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Трипръст кълвач (*Picoides tridactylus*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Полска бърбрица (*Anthus campestris*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), Градинска овесарка (*Emberizia hortulana*), Планински кеклик (*Alectoris graeca*);

2. Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Черношипа ветрушка (Керкенец) (*Falco tinnunculus*), Сокол орко (*Falco subbuteo*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Късокрил кюкавец (*Actitis hypoleucos*), Пчелояд (*Merops apiaster*).

Припокриване (частично или пълно): Национален парк: Пирин; Природна забележителност: Орлите; Резерват: Баюви дупки – Джинджирица; Резерват: Юлен.

Пирин буфер – защитена зона

Площ: 31801.84 хектара

Документи за обявяване: Заповед
 No.РД-352 от 11.04.2013 г., бр. 48/2013
 на Държавен вестник 2-1-2126-352-
 2013

Местоположение: Област: Благоевград, Община: Банско, Населено място: гр. Добринище, с. Кремен, с. Обидим, Община: Гоце Делчев, Населено място: с. Брезница, с. Делчево, с. Добротино, с. Корница, с. Лъжница, с. Средна, Община: Кресна, Населено място: с. Влахи, с. Ощавя, с. Стара Кресна, Община: Сандански, Населено място: с. Бельово, с. Бождово, с. Вихрен, с. Голем Цалим, с. Горна Сушица, с. Долени, с. Кашина, с. Ковачево, с. Лиляново, с. Пирин, с. Плоски, с. Сугарево, с. Храсна, с. Черешница, Община: Симитли, Населено място: гр. Симитли, с. Брежани, с. Градево, с. Сенокос, Община: Струмјани, Населено място: с. Илинденци, Община: Хаджидимово, Населено място: с. Тешово

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), Голяма бяла чапла (*Egretta alba*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Осояд (*Pernis apivorus*), Черна каня (*Milvus migrans*), Египетски лешояд (*Neophron percnopterus*), Белоглав лешояд (*Gyps fulvus*), Орел змияр (*Circus gallicus*), Полски блатар (*Circus cyaneus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Скален орел (*Aquila chrysaetos*), Малък орел (*Hieraetus pennatus*), Орел рибар (*Pandion haliaetus*), Вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), Сокол скитник (*Falco peregrinus*), Лещарка (*Bonasa bonasia*), Глухар (*Tetrao urogallus*), Ливаден дърдавец (*Crex crex*), Бухал (*Bubo bubo*), Вrabчова кукумявка (*Glaucidium passerinum*), Пернатонога кукумявка (*Aegolius funereus*), Козодой (*Caprimulgus europaeus*), Сив кълвач (*Picus canus*), Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos*), Трипръст кълвач (*Picoides tridactylus*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), Червеногрба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Градинска овесарка (*Emberiza hortulana*), Късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), Ловен сокол (*Falco cherrug*);

2. Брегова лястовица (*Riparia riparia*), Голям горски водобегач (*Tringa ochropus*), Голям корморан (*Phalacrocorax carbo*), Голям ястреб (*Accipiter gentiles*), Жълтокрака чайка (*Larus cachinnans*), Зеленоножка (*Gallinula chloropus*), Крещалец (*Rallus aquaticus*), Лиска (*Fulica atra*), Лятно бърне (*Anas querquedula*), Малък гмурец (*Tachybaptus ruficollis*), Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Обикновен пчелояд (*Merops apiaster*), Орко (*Falco subbuteo*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Речна чайка (*Larus ridibundus*), Сива патица (*Anas strepera*), Сива чапла (*Ardea cinerea*), Средна бекасица (*Gallinago gallinago*), Фиш (*Anas Penelope*), Черношипа ветрушка (*Falco tinnunculus*).

Режим на дейности:

- Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите по горите и в селското стопанство;
- Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- Забранява се залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения.

Припокриване (частично или пълно): Резерват: Ореляк

Пирин - Национален парк

Площ: 40356.0 хектара

Местоположение:

Област:

Благоевград, Община: Банско, Населено място: гр. Банско, гр. Добринище, с. Кремен, с. Обидим, Община: Гоце Делчев, Населено място: с. Брезница, с. Корница, Община: Кресна, Населено място: с. Влахи, с. Стара Кресна, Община: Разлог, Населено място: гр. Разлог, Община: Сандански, Населено място: с. Горна Сушица, с. Лиляново, с. Пирин, с. Плоски, с. Сугарево, Община: Симитли, Населено място: с. Брежани, с. Градево, с. Сенокос, Община: Струмляни, Населено място: с. Илинденци

Документи за обявяване: Заповед No.3074 от 08.11.1962 г., бр. 43/1963 на Държавен вестник 1-2-1-3074-1962

Документи за промяна: Промяна в площта - увеличаване със Заповед No.4050 от 29.12.1973 г., бр. 29/1973 на Държавен вестник 4050-1973 г.; Промяна в площта - увеличаване със Заповед No.3011 от 30.09.1974 г., бр. 85/1974 на Държавен вестник 3011-1974 г.; Промяна в името със Заповед No.3011 от 30.09.1974 г., бр. 85/1974 на Държавен вестник 3011-1974 г.; Промяна в площта - увеличаване със Заповед No.594 от 03.03.1976 г., бр. 24/1976 на Държавен вестник 594-1976 г.; Заповед No.5425 от 19.12.1979 г., бр. на Държавен вестник; Промяна в площта - увеличаване със Заповед No.1036 от 17.11.1987 г., бр. 94/1987 на Държавен вестник; Промяна в площта - намаляване със Заповед No.395 от 15.10.1999 г., бр. 44/2000 на Държавен вестник 395-1999 г.; Прекатегоризация със Заповед No.395 от 15.10.1999 г., бр. 44/2000 на Държавен вестник 395-1999 г.; Приемане на План за управление с Решение No.646 от 06.08.2004 г., бр. 73/2004 на Държавен вестник 646-2004 г.

Цели на обявяване: Запазване естествения характер на природните екосистеми и ландшафти заедно с техните растителни и животински съобщества и местообитания.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Смърч (*Picea abies*), бял бор (*Pinus sylvestris*), обикновенна ела (*Abies alba*), обикновен бук (*Fagus sylvatica*), черна боровинка (*Vaccinium myrtillus*), златиста кандилка (*Aquilegia aurea*), жълта тинтява (*Gentiana lutea*), клек (*Pinus mugo*), петниста тинтява (*Gentiana punctata*), крайснежно звънче (*Soldanella pusilla*), златовръх (*Rhodiola rosea*), картъл (*Nardus stricta*), хвойна (*Juniperus sibirica*), червена боровинка (*Vaccinium vitis-idaea*),

2. Мечка (*Ursus arctos*), вълк (*Canis lupus*), сърна (*Capreolus capreolus*), лисица (*Vulpes vulpes*), дива свиня (*Sus scrofa*), катерица (*Sciurus vulgaris*), черен кълвач (*Dryocopos martius*), глухар (*Tetrao urogalus*), лещарка (*Bonasa bonasia*), скален орел (*Aquila chrysaetos*), усойница (*Vipera berus*), живороден гущер (*Lacerta vivipara*), дъждовник (*Salamandra salamandra*), слепок (*Anguis fragilis*), балканска пъстърва (*Salmo trutta fario*);

Режим на дейности:

- Поддържане разнообразието на екосистемите и защита на дивата природа;
- Опазване и поддържане на биологичното разнообразие в екосистемите;
- Територии с режим на строга защита резервати - 16%
- Територии с временен статут на строга защита - 3,1%
- Територии с направляван режим

Припокриване (частично или пълно): Резерват: Баюви дупки – Джинджирица, Юлен, Защитени зони по двете директиви: Пирин

Тисата – Резерват

Площ: 583.53 хектара

Местоположение: Област: Благоевград, Община: Кресна, Населено място: гр. Кресна, с. Горна Брезница

Документи за обявяване: Постановление на Министерски Съвет No.6663 от 05.12.1949 г., бр. на Държавен вестник 6663-1949 г.

Документи за промяна: Промяна в площта - увеличаване със Заповед No.440 от 09.12.1977 г., бр. 6/1978 на Държавен вестник 440-1977 г.; Промяна в площта - увеличаване със Заповед No.130 от 22.02.1985 г., бр. 24/1985 на Държавен вестник 130-1985 г.; Промяна в площта - намаляване със Заповед No.844 от 31.10.1991 г.

Цели на обявяване: Единственото в България компактно находище на дървовидна хвойна и медитерански биоценози

Режим на дейности:

- В резервата се забраняват всякакви дейности, с изключение на:
  - тяхната охрана;
  - посещения с научна цел;
  - преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел;
  - събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите;

Припокриване (частично или пълно): Защитена зона по директивата за птиците: Кресна

Кресненско дефиле - Защитена местност

Площ: 418.5 хектара

Местоположение: Област:
Благоевград, Община: Кресна,
Населено място: гр. Кресна, с. Горна
Брезница

Документи за обявяване: Заповед
No.РД-56 от 30.01.2008 г., бр. 29/2008
на Държавен вестник 56-2008 г.

Режим на дейности:

- Забранява се извеждането на сечи, освен санитарни и изкуствени залесявания с неприсъщи за района видове;
- Забранява се строителството на сгради и пътища, както и подобряването и разширяването на съществуващия горски път, преминаващ през резервата по западния бряг на р. Струма;
- Забранява се разкриването на кариери, баластриери, коригиране на водното течение на р. Струма и нарушаване на водния режим;
- Забранява се ловуването;
- Забранява се използване на химически средства за борба с вредителите по горите и културите, както и използването на изкуствени торове;
- Забранява се пашата на кози в отдели 99, 100, 427, 428, 429, 430 и 431;
- Разрешава се поддържане и реконструкция на международното шосе София-Кулата, ж. п. линията, ж.п. гара "П Яворов" и тунелите;
- Разрешава се прокарване на селскостопански път за м. "Шемето" през отдел 101;
- Разрешава се паша в поземления фонд и в горските насаждения, определени за паша с лесоустройствения проект;
- Разрешава се използването на обработваемите земи;
- Разрешава се риболова по р. Струма;
- Разрешава се преминаването на домашни животни през оградения прокар през отдели 99 и 100 при високи води и невъзможност за използване на бродовете по р. Влахинска.
- Разрешава се ремонтване и модернизирване на съществуващите сгради и временни постройки;

Припокриване (частично или пълно): Защитена зона по директивата за птиците: Кресна
Моравска - Защитена местност

Площ: 184.5 хектара

Местоположение: Област: Благоевград, Община: Кресна, Населено място: гр. Кресна, с. Горна Брезница

Документи за обявяване: Заповед No.РД-133 от 22.02.1985 г., бр. 26/1985 на Държавен вестник 133-1985 г.

Документи за промяна: Промяна в площта - намаляване със Заповед No.РД-727 от 27.09.1991 г., бр. 87/1991 на Държавен вестник 727-1991 г.; Прекатегоризация със Заповед No.РД-727 от 27.09.1991 г., бр. 87/1991 на Държавен вестник 727-1991 г.

Цели на обявяване: Опазване на реликтна средиземноморска растителност с главно участие на дървовидна хвойна.

Режим на дейности:

- Забранява се изсичане на дърветата, нараняване на стъблата, кастрене, чупене на клони и други дейности, които довеждат до повреждане на дърветата
- Забранява се късане и изкореняване на растенията
- Забранява се паша на кози
- Забранява се влизане, лагеруване, преминаване или паркиране на моторни превозни средства
- Забранява се безпокоене на дивите животни и вземане на техните малки или яйцата им, както и разрушаване на гнездата и леговищата им
- Забранява се разкриването на кариери, минно-геоложки и други дейности, с които се повреждат или изменят както естествения облик на местността или водния и режим
- Забранява се всякакво строителство
- Забранява се провеждането на горско-стопански мероприятия, освен залесяване с дървовидна хвойна
- Разрешава се свободното преминаване на домашни животни, а преминаването на кози да се извършва по три предварително определени от ГС - Кресна и РИОС - Благоевград прокари

Припокриване (частично или пълно): Защитена зона по директивата за птиците: Кресна

Естествено находище на чинар - Защитена местност

Площ: 0.7 хектара

Местоположение: Област: Благоевград, Община: Кресна, Населено място: с. Горна Брезница

Документи за обявяване: Заповед No.РД-1427 от 13.05.1974 г., бр. 44/1974 на Държавен вестник 1427-1974 г.

Документи за промяна: Прекатегоризация със Заповед No.РД-648 от 26.05.2003 г., бр. 60/2003 на Държавен вестник 648-2003 г.

Цели на обявяване: Опазване на естествено находище на чинари с възраст над 300 години.

Режим на дейности:

- Забранява се сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също и изкореняване на всякакви растения
- Забранява се пашата на добитък през всяко време
- Забранява се преследване на диви животни, птици и техните малки и разваляне на гнездата или леговищата им
- Забранява да се разкриват на кариери за камък, пясък или пръст, с което се поврежда и изменя естествения облик на местността, включително и на водните течения
- Забранява се чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин на скалните и земни образувания, на сталактитите и други формации в пещерите
- Забранява се воденето на голи и интензивни главни сечи
- Разрешава се извеждането на санитарна сеч и отсичането на престарели и с влошени декоративни качества дървета

Припокриване (частично или пълно): Защитена зона по директивата за птиците: Кресна

Естествено находище на чинар – Буйна - Защитена местност

Площ: 0.4 хектара

Местоположение: Област: Благоевград,
Община: Кресна, Населено място: с. Горна Брезница

Документи за обявяване: Заповед No.РД-1427 от 13.05.1974 г., бр. 44/1974 на Държавен вестник 1427-1974 г.

Документи за промяна: Прекатегоризация със Заповед No.РД-647 от 26.05.2003 г., бр. 60/2003 на Държавен вестник 647-2003 г.

Цели на обявяване: Опазване на естествено находище на чинари с възраст над 300 години.

Режим на дейности:

- Забранява се сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също и изкореняване на всякакви растения
- Забранява се пашата на добитък през всяко време
- Забранява се преследване на диви животни, птици и техните малки и разваляне на гнездата или леговищата им
- Забранява да се разкриват на кариери за камък, пясък или пръст, с което се поврежда и изменя естествения облик на местността, включително и на водните течения

- Забранява се чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин на скалните и земни образувания, на сталактитите и други формации в пещерите
- Забранява се воденето на голи и интензивни главни сечи
- Разрешава се извеждането на санитарна сеч и отсичането на престарели и с влошени декоративни качества дървета

Припокриване (частично или пълно): Защитена зона по директивата за птиците: Кресна
Естествено находище на чинар - Кучкарника - Защитена местност

Площ: 11.4 хектара

Местоположение: Област: Благоевград, Община: Кресна, Населено място: с. Горна Брезница

Документи за обявяване: Заповед No.РД-1427 от 13.05.1974 г., бр. 44/1974 на Държавен вестник 1427-1974 г.

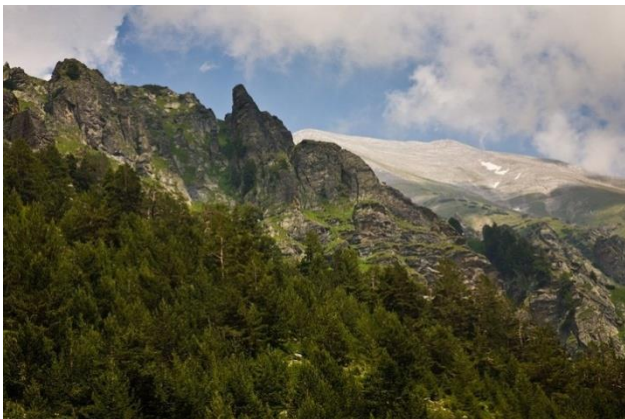
Документи за промяна: Прекатегоризация със Заповед No.РД-649 от 26.05.2003 г., бр. 60/2003 на Държавен вестник 649-2003 г

Цели на обявяване: Опазване на естествено находище на чинари с възраст над 300 години.

Режим на дейности:

- Забранява се сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също и изкореняване на всякакви растения
- Забранява се пашата на добитък през всяко време
- Забранява се преследване на диви животни, птици и техните малки и разваляне на гнездата или леговищата им
- Забранява да се разкриват на кариери за камък, пясък или пръст, с което се поврежда и изменя естествения облик на местността, включително и на водните течения
- Забранява се чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин на скалните и земни образувания, на сталактитите и други формации в пещерите
- Забранява се воденето на голи и интензивни главни сечи
- Разрешава се извеждането на санитарна сеч и отсичането на престарели и с влошени декоративни качества дървета

Припокриване (частично или пълно): Защитена зона по директивата за птиците: Кресна
Орлите - Природна забележителност

Площ: 10.0 хектара

Местоположение: Област: Благоевград,
Община: Кресна, Населено място: с.
Влахи

Документи за обявяване: Заповед No.763
от 14.08.1981 г., бр. 81/1981 на Държавен
вестник 763-1981 г.

Цели на обявяване: Опазване на скални
образувания

Режим на дейности:

- Забраняват се всякакви действия, като нараняване на стъблата, кастрене, чупене на клоните и други, които биха довели до повреждане на дърветата
- Забранява се влизането, преминаването и паркирането на моторни превозни средства
- Забранява се късането или изкореняването на растенията
- Забранява се пашата на домашни животни
- Забранява се безпокоенето на диви животни и вземането на техните малки или яйцата им, както и разрушаване на гнездата и леговищата
- Забранява се разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се поврежда или изменя както естествения облик на местността, така и на водния и режим
- Забранява се извеждането на сечи, освен отгледни и санитарни
- Забранява се всякакво строителство, освен в случаите, когато такова е предвидено в устройствения проект на природната забележителност

Припокриване (частично или пълно): Защитена зона по двете директиви: Пирин

Проекти реализирани с финансовата подкрепа на ЕС

1. Проект: „Mobile Biodiversity”

Програма: Програма за трансгранично сътрудничество Интеррег Гърция - България 2014 - 2020

Бенефициент: Община Кресна е водещ партньор по проекта

Стойност: 835.854,43 евро

Период на изпълнение: 05. 2019 г. - 05. 2021 г.

Дейности: Оценка на биоразнообразието в районите на общините Кресна (България) и Пагайо (Гърция). Разработване на стратегия за опазване на биоразнообразието чрез идентифициране и интегриране на иновативни практики, прилагани на международно ниво. Създаване на два мобилни музея за биологично разнообразие, мобилен учебителен център и Виртуален музей за биоразнообразието в двата района.

5.5.Роля на ОПР за повишаване на енергийната ефективност, внедряване на ВЕИ, намаляване на емисиите от парникови газове и употребата на изкопаеми горива

6. Административен капацитет.

7. Културно историческо наследство.

Най-голям интерес представляват:

Античният град "Нейне " - паметник на културата с регионално значение. Съществувал е от втората половина на I век до средата на III век. Отделни находки свидетелстват за наличието на храм на египетските божества Изида и Серапис. Открити са още оброчни плочки на Тракийския конник, Артемида, Зевс, Хера, статуя на Дионис, фрагменти от мраморна арка, архитектурни детайли и др.

Антично и късноантично селище "Кресна" - паметник на културата с местно значение. Личат основи от древно селище, по повърхността са пръснати изобилни фрагменти от съдове. При археологически разкопки са открити очилата фибула и бронзови монети от III в. пр.Хр., римски монети (III-IV в.), античен некропол и антична църква.

Антично селище в местността "Нерезе" - паметник на културата с местно значение. Открити са каменни и керамични фрагменти от антична сграда (вероятно църква), бронзови римски монети, мраморни колони, фризове и капители.

Храм-паметник-костница "Св. Иван Рилски" - паметник на културата с регионално значение. Строен е през периода 1939-41 г. с дарения в памет на загиналите във войните. Представлява еднокорабна, еднобазисна сводеста базилика с костница в приземния етаж. Основната ценност в храма е уникалният иконостас с ажурна резба (1939 г.). В храма има църковен сувенирен магазин - единствен по рода си в целия Пирински регион с предварително осветени икони, част от които са рисувани от местни художници.

Църквата "Св.Пророк Илия"в с. Влахи - паметник на културата с местно значение. Строена е през 1844 г. На два пъти е опожарявана и отново възстановявана. В сегашния си вид е от 1925 г. Църквата е богато украсена с икони. Иконостасът е без дърворезба. Разположен е в близост до най-старата църква в община Кресна - "Св. Богородица" (1750 г.).

Църквата "Св. Теодор Тирон " в с. Ощавя - паметник на културата с местно значение. Строена е през 1930 г. на мястото на стара църква от 1852 г. и едноименен параклис от 1915 г. Основната ѝ ценност е голямата икона на "Свети Теодор Тирон". Църквата има интересна вътрешна уредба и хубава камбанария.

Църквата "Св. Архангел Михаил " в с. Стара Кресна - паметник на културата с местно значение. Била е най-голямата за времето си църква в Кресненско. Построена е през 1856 г. и на два пъти е опожарявана. Сегашната църква е по-малка и е изградена в близост до старата.

Църквата "Св. Атанасий"в с. Горна Брезница - паметник на културата с местно значение. Строена е в продължение на 10 години (от 1913 г. до 1923 г.) на мястото на старо оброчище. Представлява еднокорабна базилика.

8. Селищна мрежа и жилищен сектор.

Сградния фонд на община Кресна е изграден основно в периода 1946- 1990г., като това са еднофамилни и многофамилни тухлени къщи. От 1990г. до сега броя на изградените и пуснати в експлоатация сгради намалява, като за периода от 2011г. до 2018г. са изградени само две.

Изградени жилищни сгради в община Кресна за периода 1918-2018г.

ПЕРИОДИ НА ПОСТРОЯВАНЕ		
------------------------	--	--

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

области, общини	жилища общо	до 1918 г.	1919 - 1945 г.	1946 - 1960 г.	1961 - 1970 г.	1971 - 1980 г.	1981 - 1990 г.	1991 - 2000 г.	2001 - 2010 г.	от началото на 2011 г.
Кресна	2715	7	137	583	813	544	413	149	67	2
В град	1427	0	27	234	452	377	244	78	14	1
В села	1288	7	110	349	361	167	169	71	53	1

Данни НСИ 2020

Средната площ на жилище в общината през 2018г. е 85,3 кв.м., като в града е 90,6 кв.м., а в селата 79.4 кв.м., като средния брой живеещи в едно жилище в общината е 1.9 човека, в града 2.3, а в селата – 1,4.

Полезна площ на жилищата в периода 2014-2018г.

година	области, общини	полезна площ				Полезна площ на човек от населението	Жилищна площ на човек от населението	Спомагателна площ на човек	Средна площ на едно жилище
		общо	жилища на	спомогателна	площ на кухни				
2014	Кресна	231429	184557	25030	21842	42,6912	34,04483	4,617229	85,27229
	В град	129287	103956	12895	12436	37,78112	30,37873	3,768264	90,6641
	В селата	102142	80601	12135	9406	51,09655	40,32066	6,070535	79,3028
2015	Кресна	231644	184686	25097	21861	41,70009	33,2468	4,517912	85,28866
	В град	129317	103976	12901	12440	36,81099	29,5975	3,67236	90,62158
	В селата	102327	80710	12196	9421	50,11117	39,52498	5,972576	79,38479
2016	Кресна	231644	184686	25097	21861	42,9846	34,27092	4,657079	85,28866
	В град	129317	103976	12901	12440	37,75679	30,35796	3,766715	90,621584
	В селата	102327	80710	12196	9421	52,10132	41,0947	6,209776	79,384794
2017	Кресна	231644	184686	25097	21861	43,88028	34,98504	4,75412	85,28866
	В град	129317	103976	12901	12440	38,43001	30,89926	3,833878	90,62158
	В селата	102327	80710	12196	9421	53,46238	42,16823	6,371996	79,38479
2018	Кресна	231604	184654	25097	21853	45,03286	35,90395	4,879837	85,30534
	В град	129317	103976	12901	12440	39,35393	31,64212	3,92605	90,62158
	В селата	102287	80678	12196	9413	55,08185	43,44534	6,567582	79,41537

Данни НСИ 2020

Най - голям е броя на тристайните жилища, които са 29,5% от всички, следвани от двустайните – 21,7% и четиристайните – 18,2%.

Жилища по броя на стаите за периода 2014-2018г.

година	области, общини	жилища общо	ЖИЛИЩА ПО БРОЯ НА СТАИТЕ						Жилища на 1000 човека от населението	Среден брой лица на едно жилище
			едностаинни	двустаинни	тристаинни	четирестаинни	петстаинни	шест и повече		
2014	Кресна	2714	152	588	801	493	300	380	500,64	1,99
	В град	1426	39	295	441	246	167	238	416,71	2,39
	В селат	1288	113	293	360	247	133	142	644,32	1,55
2015	Кресна	2716	152	589	801	493	301	380	488,92	2,04

	В град	1427	39	296	441	246	167	238	406,20	2,46
	В села	1289	113	293	360	247	134	142	631,24	1,58
2016	Кресна	2716	152	589	801	493	301	380	503,98	1,98
	В град	1427	39	296	441	246	167	238	416,64	2,40
	В села	1289	113	293	360	247	134	142	656,31	1,52
2017	Кресна	2716	152	589	801	493	301	380	514,49	1,94
	В град	1427	39	296	441	246	167	238	424,07	2,35
	В села	1289	113	293	360	247	134	142	673,45	1,48
2018	Кресна	2715	152	588	801	493	301	380	527,92	1,89
	В град	1427	39	296	441	246	167	238	434,26	2,30
	В села	1288	113	292	360	247	134	142	693,59	1,44

Данни НСИ 2020

Данните за полезната площ на жилищата, броя на стаите им и средния брой обитатели, поставя въпроса за ефективното ползване на жилищните сгради, режийните разноски за поддръжка на нормални условия за живот, особено през зимните месеци. Не решен стои и проблема с енергийната ефективност на сградния фонд в общината.

9. Елементи на градското културно наследство

9.1. Паметници от изключителна важност

Военни паметници на територията на община Кресна:

Паметник на загиналите във войните

гр. Кресна, кв. „Спирката”

Храм, паметник - костница „Св. Иван Рилски”, на загиналите във войните 1912 - 1918 г.

гр. Кресна, кв. „Спирката”

Основен приоритет за националното културно наследство е съхраняване и социализация на културните ценности в техните материални и духовни измерения като фактор за устойчиво развитие, национална идентичност и културен диалог. Реализирането на културното наследство като ресурс за устойчиво икономическо, териториално и социално развитие и повишаване на качеството на живот изисква прилагане на интегриран подход в процесите на опазване, при който наследството се разглежда в своя физически и културен контекст за неговото съхраняване и представяне в историческата среда, в която е създадено.

Културното наследство обхваща материалното и нематериално движимо и недвижимо наследство като съвкупност от културни ценности, които са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност. Културните ценности са обществено достояние и се ползват със закрила от държавни и общински органи в интерес на гражданите на Република България. /Чл.2, ал.1 и 2 от ЗКН, ДВ бр.19/2009г./

Културно наследство са наземни, подземни и подводни археологически обекти и резервати, исторически, архитектурни, етнографски обекти и комплекси, индустриално наследство, паркове и ландшафт, природни ценности, антропология, изящни и приложни изкуства, документално и аудио-визуално наследство, устна традиция, книжовни и литературни ценности, обичаи, обреди, вярвания, музика, народна медицина и занаяти, кулинарни и етнологични традиции, народни игри и спортове. /Чл.6 от ЗКН, ДВ бр.19/2009г./

Югозападен район от ниво представлява духовен център на културния живот в страната. Район с исторически пространствени връзки със Западна Европа и Средиземноморието, наследство с културни следи от Праистория, Античност и

Средновековие, Възраждане и Ново време, религиозни центрове и културни коридори на християнската култура, обекти по стратегическите римски пътища, свързващи Долни Дунав с Рим, Мизия с Тракия и Егейско море.

На територията на Област Благоевград са регистрирани 1763 недвижими културни ценности на материалното недвижимо културно наследство с тяхната принадлежност към определен исторически период като праисторически, антични, средновековни, възрожденски, от ново и най-ново време, както и с научна и културна стойност като археологически, исторически, архитектурно-строителни, художествени, урбанистични, културни ландшафти с културни напластявания от взаимодействието на човека и природната среда, парково и градинско изкуство, етнографски, културни маршрути.

В списъка на Световно наследство на ЮНЕСКО на територията на община Кресна се намира Национален парк Пирин (1983,2010) Изключителна универсална стойност, Планинският пейзаж на Национален парк Пирин с изключителна красота; Основните стойности, свързани с неговата ледникова геоморфология, циркуси, дълбоки долини и над 70 ледникови езера.

През вековете в Югоизточна Европа се формират културни коридори, транснационални оси на вековни взаимодействия на цивилизациите и връзки между народите, които го населяват. През територията на Югозападен район преминават Европейските културни коридори:

1. *Via Diagonalis/Via Militaris* преминава през Югоизточна Европа, свързвайки Европа с Азия. Този културен коридор е една от най-древните артерии по това направление с трансконтинентално и световно значение и играе ролята на своеобразен събирателен вектор на културните оси в региона. Множеството му разклонения са географски обусловени, преминаващи през долините на големите реки, низините между планинските вериги, удобните проходи, насочени към пролива на Босфора - допирната точка между двата континента Европа и Азия.

2. *Западен трансбалкански път* прекосява Югоизточна Европа в посока север-юг. Коридорът обединява териториите от двете страни на Балкана-Стара планина, преминавайки през Румъния, България и Гърция. Пътят свързва Западна и Централна Европа с Егейско море и Средиземноморието, пресичайки последователно Дунавски път, Диагонален път, Пътя София-Охрид и Виа Егнация. Западен трансбалкански път е своеобразна ос на разпространение на древногръцката култура на север, специфична ос във времето, свързваща ареали с изяви културни ценности от различни исторически периоди. Пътят София-Охрид е културен коридор, който преминава през България и Македония, обвързвайки манастирските агломерации около двата исторически града и религиозния културен ареал на Метохия в Сърбия и Черна гора. Пътят София-Охрид е своеобразна религиозна ос, по която протичат културни влияния към големия поклоннически път Виа Егнация. По направлението, свързващо манастирите и църквите на Софийска Света гора, на област Метохия и тези около Охридско езеро, от векове се разпространяват вярата и изкуствата, свързани с религиозното строителство - архитектурни техники и похвати, стенопис, дърворезба (Дебър-Македония), архитектурни шедьоври на Световното наследство (Боянската църква-България, Стари Рас и Сопочани, Манастир Дечани-Сърбия и Черна гора, Охридските църкви-Македония).

Културното наследство като материално и духовно послание представлява мощен ресурс за устойчиво развитие и качество на живот чрез възможностите на културния туризъм и обмена на знания и ценности.

Финансирането на проекти по Програма „Рехабилитация и социална интеграция на хора с увреждания“, Програма „Достъпна среда“, проекти по Smart системи на информационни нива е приоритет в социалната дейност за културно познание. Smart системите интегрират

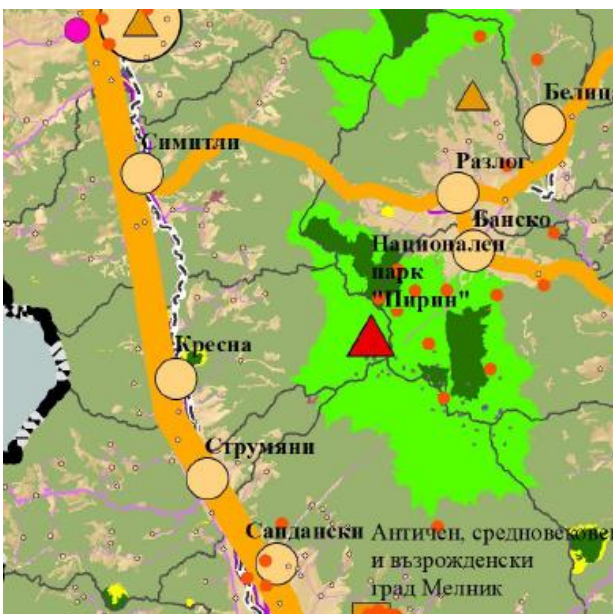
управлението на интелигентните технологии и предоставят големи база данни за вземане на по-добри решения в пространственото развитие и инфраструктурата на културното наследство.

Читалищата като уникална и традиционна за България културна институция, е част от системата на децентрализираната културна мрежа в района и изпълняват ролята си на средища за културна, информационна и социална дейност. Мултимедийни продукти, отразяващи разнообразието и идентичността на култури, етноси и религии в Югозападния район, в страната и Европа, дават знания на децата за културното наследство, чувство за принадлежност към общото културно наследство, чувство за споделена отговорност за неговото опазване.

Културното наследство на територията на Югозападен район е стимулатор на икономически растеж. Интегрираният подход е водещ при опазването на културното наследство, което изисква при изследването и стратегическото планиране за района да се търси пространствена интеграция на културното наследство със съседните райони и страни.

Дефинирането на основните цели на пространствено развитие на културното наследство е в съответствие с европейските културни политики за опазване и представяне на културното многообразие в неговите мултикултурни измерения, насърчаване на националните културни индустрии и културното сътрудничество, засилване ролята на отделните региони и градове и стимулиране на трансграничните културни връзки.

Културното наследство на Югозападен район се отличава с пространствена дисперсност, темпорално многообразие, многопластово присъствие и концентрация на културни пластове на местата, където последователно са създавани селища от различни епохи. Това благоприятства за формирането на ареали, наситени с културни ценности. Наличието на Национални и Природни паркове, множество резервати и природни забележителности на територията на Югозападен район са предпоставка за развитие на туристическа индустрия с културен и природен туризъм.

ЛЕГЕНДА

- Обекти в списъка на световното културно природно наследство на ЮНЕСКО
  - Резервати - НКЦ
  - Значими НКЦ от национално значение
  - Теренни археологически проучвания
  - Резервати в индикативния списък на ЮНЕСКО
  - Обекти в индикативния списък на ЮНЕСКО
- НКЦ от национално значение**
- Национални културни маршрути
  - Транснационални културни маршрути

Културен и природен туризъм в селските ареали се разглежда като възможност за диверсифициране на икономиката и създаване на привлекателна жизнена среда. Традиционните дейности, природните защитени територии и забележителности, културното наследство като материална субстанция и духовно измерение с народните традиции, обичаи, обреди, вярвания, музика и танци, създават уникални туристически продукти, които показват спецификата на района, неговата национална идентичност като част от богатството на европейското културно многообразие.

Възможност за интегриран културен и природен туристически продукт са: Архитектурен резерват „Античен, средновековен и възрожденски град Мелник“, Роженски манастир (с. Рожен), културно-историческа зона „Мелник - Роженски манастир“, Античен град Хераклея Синтика (с. Рупите), Самуилова крепост (с. Струмешница), Античен и късноантичен град (гр. Сандански), Туристически район „Рила - Пирин“.

Културното наследство на територията на Югозападен район е стимулатор на икономически растеж. Интегрираният подход е водещ при опазването на културното наследство, което изисква при изследването и стратегическото планиране за района да се търси пространствена интеграция на културното наследство със съседните райони и страни, което изисква изпълнението на следните дейности:

Интегриране на културното наследство в Европейската мрежа от центрове и оси на развитие на културата и хармонично пространствено планиране; Културен туризъм, обвързан с Европейските културни коридори и маршрути, развиващ и утвърждаващ културните традиции и идентичност на района.

Научен подход, интердисциплинарност, синергия и приемственост в опазването на културното наследство за подобряване на урбанистичната среда и качеството на живот. Приоритетно съхраняване на националните ресурси на културното наследство чрез партньорство и гражданско участие. Прилагане на съвременни технологии за обмен на информация и интерактивна комуникация в реално време.

Опазване, цифровизиране, социализация, експониране и популяризиране на недвижими, движими и нематериални културни ценности на територията на Югозападен район. Изграждане на инфраструктура за достъп до обектите на културно и природно наследство (за хора в неравностойно положение), оценка на въздействие, създаване на планове за опазване, управление и социализация на културното наследство.

Трансгранично сътрудничество за мобилизиране потенциала на периферните гранични територии на Югозападен район. Сътрудничеството между граничните райони като средство за насърчаване на инвестициите, за развитието на бизнеса и туризма и повишаване качеството на жизнената среда.

Развитие на културен и природен туризъм. Опазване на природните и културните ресурси. Повишаване на привлекателността на териториите с културно и природно наследство за бизнес инвестиране и качествена жизнена среда, засилване интереса на стратегически инвеститори. Селски туризъм със съхранени ландшафти, селищни структури, културни и природни феномени.

Междурегионалното и транснационално сътрудничество на Югозападен район, разположен на границата с три държави, е фактор в пространствената политика за опазване на културното наследство. Развитието на междурегионална и транснационална интеграция е залог за изграждане на „мостове“ за единно културно пространство, диалог между културите, осъществяване на идеята за световно културно наследство. Интегрирането на културни пътища на различни нива (локално, национално, регионално, европейско,

световно) в мрежа създава възможности за отворен културен туризъм, който е в състояние да обхване всички нива на културните ценности.

В условията на глобализация предимство на Югозападен район е уникалната природа, културните ценности от различни епохи, съхранените бит и традиции в отдалечените незасегнати от урбанизация общини и територии, които извеждат българската идентичност като водеща в туристическата индустрия. Културното наследство заема определяща роля в информационното общество на XXI век. В епохата на глобализация и мобилност териториите с културна памет все по-трайно привличат хора, дейности и инвестиции, определят избора за качествена жизнена среда.

9.2. Неизключителни наследствени елементи

Църкви и манастири. В миналото в Кресненската община е имало множество църкви и манастири, повечето от които отдавна вече са руини. Днес на територията на общината са останали 8 действащи църкви и 1 манастир: Храм-паметник-костница "Св. Иван Рилски" (1914 г.) в гр. Кресна, църквите "Свето Успение Богородично" в кв. Моравска на гр. Кресна (строена 1968 г. на мястото на стара църква от 1918 г.), "Св. Архангел Михаил" (1856 г.) в с. Стара Кресна, "Св. Теодор Тирон" (1852/1930 г.) в с. Ощава, "Св. Пророк Илия" (1844/1925 г.) в с. Влахи, най-новата - "Св. Георги" (1995 г.) в с. Долна Градешница, "Св. Атанасий" (1923 г.) в с. Горна Брезница и манастирът "Св. Пророк Илия" (1992 г.) - с. Горна Брезница. Освен изброените църкви и манастири, интерес за туристите представлява и най-новият манастир в България: Манастирът "Св. Пророк Илия" в местността "Илина чешма" с. Горна Брезница. Осветен е през 1992 г. В близост до него има римска чешма с лековита вода, както и руини на стар манастир и 8 оброчища. На 20 юли се чества храмовия празник с тържествена литургия и събор с курбан.

Историко-археологически обекти и места.

В Кресненския край са открити забележителни археологически находки от различни исторически епохи, но районът като цяло все още не е достатъчно проучен. Най-значими от тях са: големият античен град "Нейне" (край бившето с. Горна Градешница), антични и късноантични поселения край гр. Кресна (3 км югозападно в кв. "Моравска"), местностите "Нерезе" край някогашното Ново село (2 км североизточно от Кресна), "Раец" (северно от гр. Кресна), "Ридо" (край с. Стара Кресна), "Драколово" (4 км източно от с. Влахи), Гюргевица и Шемето (5 км северозападно от с. Влахи), Брест (3 км югоизточно от с. Горна Брезница), Илина чешма (2 км югозападно от с. Горна Брезница), Падината (1 км от Градешката баня), Метлище и Кантара (4 км югоизточно от с. Долна Градешница), Габровица, "Везище" край с. Ощава и бившето село Горна Градешница (1 км южно от местността "Хилядница"), стар мост (2 км южно от Кресненското ханче); останки от римски път по долината на р. Струма в местността Драката (4 км северно от Кресна), край с. Стара Кресна и с. Влахи (3 км западно); останки от антични църкви - в кв. Моравска на гр. Кресна, местностите Нерезе и Хилядница, и манастири - в местностите Манастирището (при Червен брег южно от гр. Кресна и сред Кресненския пролом при р. Ощавска), средновековните манастири "Св. Св. Козма и Дамян" в м. Драколово, "Св. Илия" в м. Илин чешма, манастирът край с. Ощава (10 км югоизточно); 23 оброчища край селата Ощава (11 на брой), Стара Кресна (5), Влахи (2), Долна Градешница (2), Горна Брезница (2) и гр. Кресна - кв. Моравска (1).

Най-атрактивни за туристите, освен изброените вече, са:

Останки от Римски път. Открити са запазени участъци от главния римски път по долината на р. Струма, свързвал Средиземноморието с Придунавие и Централна Европа.

Манастир "Св.Св. Козма и Дамян"в местността "Драколово". Открити са останки от средновековен манастир, съществувал около 500 години (със стени, полузатрупани грубо изработени каменни кръстове с нечетливи вече букви и знаци и др.). В миналото манастирът е бил духовно средище на цялата околност.

Горно-брезнишки манастир "Св. Пророк Илия". Горно-брезнишкият манастир е един от новите български манастири - основан е през 1992 г. Състои се от монашеска част, малка черква и камбанария. В манастирския двор има останки на девически манастир, разрушен по време на турското робство и изоставен от монахините, които избягали в днешна Македония. Непосредствено до манастира се намира аязмо, където овчар от близкото село е намерил изложената в храма икона на «св. Илия», смятана от монасите за чудотворна. На показ в черквата са и останки от тракийски глинени съдове от средата на III век пр.Хр., които са намерени по време на строежа на новия храм. Манастирската част разполага с три стаи с по три легла за гости, като цената за нощувка е 3 лв. на легло. Храна не се предлага, но в близкото село Горна Брезница има частни заведения. Непосредствено до портите на манастира е издигната голяма камина, която може да се ползва от посетителите.

В чест на Кресненско-Разложкото въстание от 1878 г. в общината има 17 културно-исторически обекта и места. На 04.09.2003 г. в читалище "Култура" в гр. Кресна е открита музейна сбирка "Кресненско въстание". Експонирани са археологически, етнографски материали и богат снимков материал.

От архитектурна гледна точка в общината няма особени забележителности, представляващи туристически атракции. Сградният фонд в повечето селища е обновен, а възрожденските къщи в с. Влахи са в лошо състояние.

Етнография, фолклор, традиции. Повечето от традиционните празници и обичаи в Кресненския край са свързани с различни религиозни вярвания и имат характер на общонародни събори с тържествена литургия и курбан. Част от старите ритуали днес са силно видоизменени и са загубили своята автентичност. По-характерни празници в община Кресна са: Сурва, Трифон Зарезан, Баба Марта, Великден, Гергьовден, Илинден, Успение на Пресвета Богородица, Света Петка, Честване на Кресненско-Разложкото въстание, Димитровден, Ден на плодородието (с. Долна Градешница), Празник на Кресна, Бъдни вечер и Коледа.

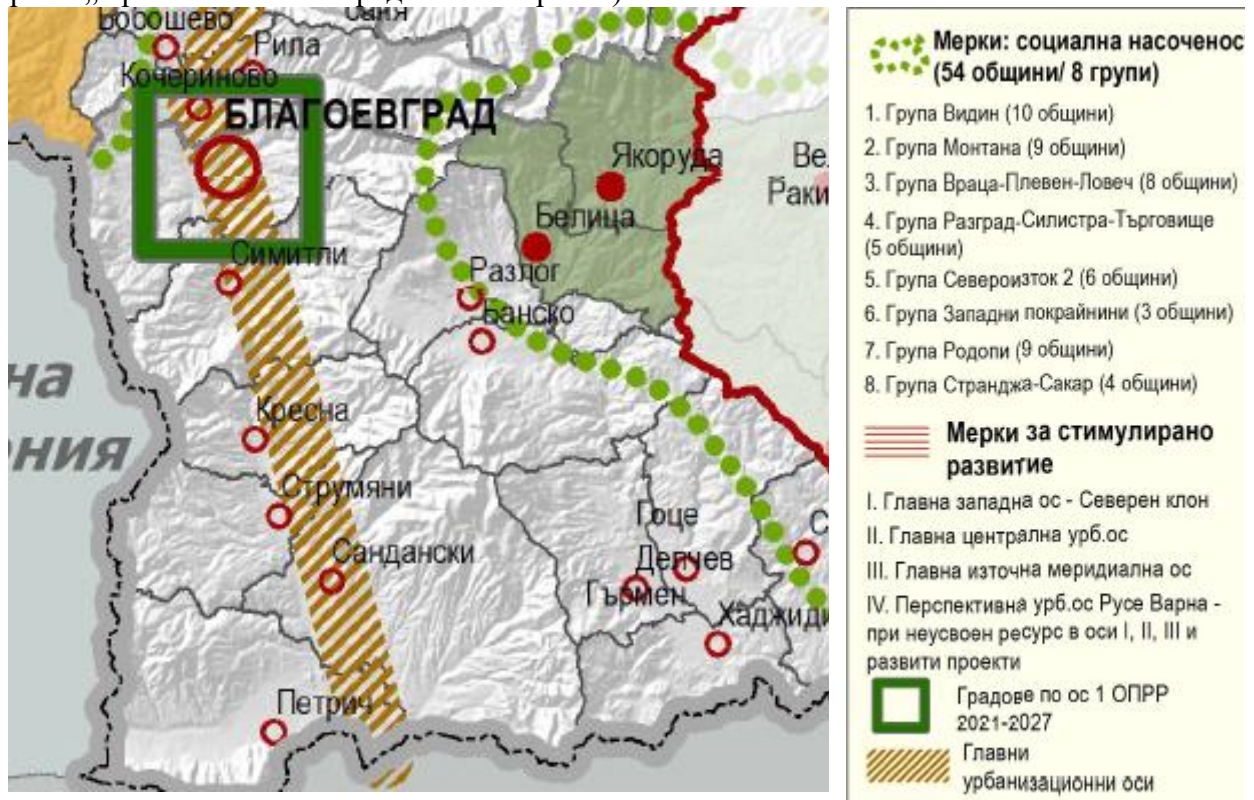
Интерес за туристите представлява автентичното пресъздаване на традиционни празници и обреди от самодейците в гр. Кресна и в селата. Туристическа атракция са и местните кулинарни специалитети (капама, боб с чекане, чушкин боб, овче кисело мляко със сладко или мед).

Ресурс за развитието на селски туризъм в общината е участието на туристите в гроздобера. Лозята представляват 97 % от площта на трайните насаждения в общината. Преобладават главно винените сортове "Керацуда", "Широка мзелнишка", "Памид", "Сандански мискет" и "Каберне". За дегустация на туристите могат да се предложат вина от сорта "Керацуда".

10. Връзка на общината със съседни територии

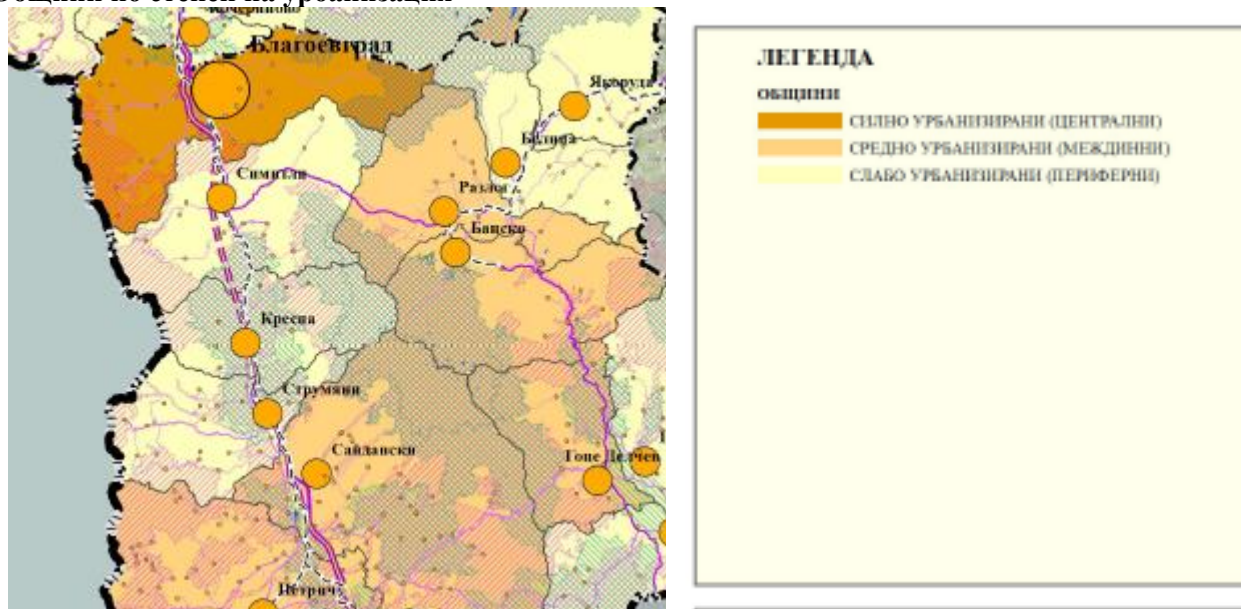
Осите на урбанистично развитие се формират чрез интегрирането на агломерационните ядра и техните агломерационни ареали, с транспортно-комуникационните направления. Чрез развитието на този важен елемент на пространствения модел, районът ще се свърже с кореспондиращи оси на развитие в съседните Сърбия, Македония и Гърция. Същевременно ще се осигури по-добра достъпност до центровете на растеж, иновации, култура и образование.

Община Кресна е част от втората основна национална ос в ЮЗР - „Видин - Враца - София - Благоевград - Кулата - Солун“, (по направлението на коридор от основната TEN-T мрежа „Ориент/Източно-Средиземноморски“)

Тази традиционна ос преминава в посока север -юг през цялата територия на района по течението на река Струма. Освен ядрото на София на тази ос са още градовете Перник, Дупница и Благоевград както и Петрич и Сандански в южния край на района. Степента на урбанизация по тази ос постепенно затихва след София в посока на юг.

Общини по степен на урбанизация

Община Кресна е сред слабо урбанизираните, поради факта, че общинския център е град с под 5000 жители.

11. Влияние на инфраструктурни проекти с регионално и национално значение

12. SWOT – анализ

Най-агрегирано силните страни и слабостите, благоприятните възможности и заплахите за развитие на общината могат да бъдат обобщени в SWOT-анализ, като в силните страни се изброяват най-важните разполагаеми ресурси, умения, достижения или други предимства, които има завоювани общината, а в слабите - се излагат обективните и субективните ограничения (недостиг на ресурси, умения, способности и др.), които възпрепятстват прогресивното развитие на общината до сега и ако не се отстранят могат да повлияят отрицателно и върху бъдещото ѝ развитие.

Възможностите са съвкупност от систематизирани бъдещи благоприятни елементи на външната и вътрешната среда, които ще повлияят положително върху бъдещото социално-икономическо развитие на общината, а заплахите са онези неблагоприятни елементи на вътрешната и на външната среда, които могат да ограничат, а в някои случаи и да спрат бъдещото развитие на цели отделни сектори от социално-икономическото развитие на общината.

Направеният до тук анализ и изводи на човешките ресурси, икономическото и социалното развитие на община Кресна, ни дава възможност да изведем следните силни и слаби страни на общината, както и

възможностите, които стоят пред нея или да направим тнар. SWOT

СИЛНИ СТРАНИ:

1. Общината има плодородна земя, красива природа и богата история;
2. Селищната мрежа и пътищата са сравнително добре развити и има налична на ж.п. линия и Всички населени места са водоснабдени, телефонизирани и електро снабдени;
3. Общината има благоприятни климатични условия, подходящи почви площта обработваема земеделска земя за развитие на селското стопанство;
4. Съществуват опит и традиции в растениевъдството и животновъдството горското стопанство;
5. Наличие на суровини за хранително-вкусовата промишленост;
6. Добре развита социална инфраструктура, адекватна на потребностите на населението;
7. Липсана сериозни източници на замърсяване на околната среда—на въздуха и водите;
8. Наличие на богата флора и фауна и защитени видове като предпоставки за туризъм;
9. Качествено и навременно административно обслужване на бизнеса и населението.

СЛАБИ СТРАНИ:

1. Намаление на населението, ниски доходи и жизнен стандарт;
2. Амортизираща се инфраструктура и недостиг на финансов ресурс за поддържане на съществуващата и изграждане на нова.
3. Амортизирана водопроводна мрежа;
4. Липса на канализация в цялата община;
5. Липса на ПСОВ;
6. Ниска конкурентоспособност на местните продукти от хранително-вкусовата и дървообработвателната промишленост;
7. Разпокъсаност на собствеността върху земята и липса на крупни земевладелци;
8. Неразработени туристически ресурси;
9. Ограничени финансови средства за дейности в образованието, културата и спорта.

ВЪЗМОЖНОСТИ:

1. Привличане на инвестиции не само чрез фондовете на ЕС, но и такива, като инвестиции „на зелено“— от български или чуждестранни инвеститори;
2. Уедряване или комасация на земята и насърчаване на селското стопанство в разширяване производството на традиционни за района култури;
3. Развитие на екологично земеделие и екологични производства;
4. По-конкурентоспособно развитие на малките и средни предприятия /МСП/в общината;
5. Стимулиране на публично-частните партньорства
6. Осигуряване на заетост и работни места за задържане на икономически активното население;
7. Усъвършенстване на партньорството с НПО, бизнеса и други общини при подготовка и реализиране на съвместни проекти;
8. Благоустрояване на населените места и подобряване условията на живот на населението;
9. Газификация и използване на възобновяеми енергийни източници.

ЗАПЛАХИ:

1. Общ икономически упадък
2. Задълбочаване на демографските проблеми и застаряване на населението;
3. Тенденция към бъдещо обезлюдяване на малките населени места;
4. Увеличаване броя на безработните с основно и по-ниско образование;
5. Ограничен инструментариум на общинско ниво за въздействиена пазара на труда;
6. Влошаване качеството на техническата инфраструктура и липса на средства за нейната поддръжка;
7. Зависимост на общинския бюджет от централната власт;

8. Загуба на интерес и слаба активност на обществеността, НПО и бизнеса за местно развитие и усвояване на средства от европейските фондове и привличане на инвестиции;
9. Нарастване на конкуренцията на съседни общини, големи градове, региони и чужди страни по отношение кадри, средства, заетост, инвестиции и др.

ЧАСТ II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027.

ПИРО съдържа визия за развитието на общината, стратегически цели, както и приоритети, насочени към потенциала за развитие на територията със съответни мерки към тях. Използването на интегриран подход за планиране на регионалното и пространственото развитие на общината изисква целите и приоритетите да са съгласувани и да предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове за развитие на територията.

От особено важно значение е ПИРО да е разработен и прилаган като част от общата система от стратегически документи, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие, като интегрират регионалното и пространственото развитие. Чрез прилагането на единен поход на планиране на развитието, и взаимната обвързаност с документите за пространствено развитие и стратегическите документи за регионално развитие, чрез използването на механизми за широко

партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане, се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на местното развитие.

В тази част на документа се определя стратегията за реализация на плана, която обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните визия, определените стратегически цели на развитието и свързаните с тях приоритети за действие, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на програмата за реализация (пакет от мерки, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти).

Визията за развитието на общината дава характеристики на специфичния потенциал на общината и насоките за бъдещото ѝ развитие. Тя отразява и пространствените перспективи на територията на общината на основата на икономическите и социалните фактори, като отчита възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии.

Целите и приоритетите на ПИРО са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като са обвързани с постигането на резултати за територията на общината. Целите на плана отразяват местните потенциали за развитие и се съсредоточават върху решаването на конкретните проблеми на общината.

Приоритетите, дефинирани в ПИРО, са в съответствие с предвижданията на НКПР и другите секторни политики. На ниво ПИРО се гарантира връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие чрез ограничен брой ключови приоритети.

Приоритетите логически произтичат от изводите на аналитичната част на документа, като се фокусират върху конкурентните предимства на общината. Всеки от приоритетите е свързан със стратегическата цел и представлява по-краткосрочна и конкретна цел, която води до постигането на по-общата стратегическата цел.

Стратегическата част на ОПР и ИПГВР е фокусирана и конкретна и ясно показва избраната посока на развитие на общината и съответните сфери, към които приоритетно са насочени усилията и основната част от инвестициите. Именно поради тази причина са набелязани ограничен брой ключови приоритети, които отразяват избрания фокус и специфика за развитие. Целта е да се постигне концентрация и осезаем ефект на база на конкретните потенциали и местни специфики.

ЦЕЛ 1: Икономическо развитие и растеж, чрез стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата производства, туризъм, селско стопанство и подготовката на кадри.

Предприемаческата активност в страната, района и общината остават сред най-ниските в ЕС. Част от причините са свързани с липса на първоначален капитал, ограничен достъп до предприемачески умения и мрежи за стартиращи и разрастващи се предприятия. Тези дефицити определят и бъдещите действия за ефективен процес на развитие на предприемачески потенциал, свързани с подкрепа за предприемачите посредством информация, обучение, професионални напътствия и наставничество, укрепване на предприемаческите мрежи и активизиране на участието на новосъздадени предприятия и МСП в съвместни научни изследвания, изграждане на стабилна бизнес среда и подходяща инфраструктура, насърчаване стартирането на самостоятелна стопанска дейност и предприемачество.

Приоритет 1: Стимулиране на иновациите

Характерно предизвикателство пред общинската икономика е липсата на капацитет за иновации, особено в малките и средните предприятия. Разходите за НИРД липсват както в публичния, така и в частния сектор. Делът на МСП, въвеждащи производствени и процесни иновации в целия ЮЗРП, е само 11% от средния за ЕС, връзките наука -бизнес остават много слаби.

Клъстерите и техният потенциал са слабо развити. Корпоративният бизнес в България и района е представен основно от микро и МСП, които в преобладаващата си част имат затруднен достъп до източници и капитал за иновации.

Практически община Кресна не разполага с потенциал за НИРД. Поради това основно усилията ще се насочат в областта на дигитализацията, където планираните мерки се насочват към:

Мярка 1.: Цифровата трансформация и усвояване на ползите от цифровизацията за гражданите, дружествата и институциите;

Мярка 2: Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията;

Мярка 3: Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи.

Приоритет 2: Инвестиции в неутрални към климата производства

Съгласно Националната програма за развитие България 2030 ще бъдат предприети мерки за подобряване на енергоспестяването в производството, преобразуването и преноса на енергия, като ще бъдат въведени икономически стимули за по-голяма енергийна ефективност на енергийните компании и на потребителите. Ще бъдат въведени пазарни стимули за намаляване на разходването на енергия от бизнеса, включително чрез подпомагането на инвестициите в енергоефективно оборудване и строителство и създаването на предпоставки за разпространението и ефективното управление на микромрежи за възобновяема енергия. Ще продължи да се насърчава и намаляването на енергийната интензивност в домакинствата.

Следва да продължи изпълнението на мерките и дейностите по оптимизация на системата за управление на отпадъците. Ще се оптимизира събирането и третирането на отпадъци и внедряване на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоразградимите отпадъци, с цел повишаване на количествата рециклирани отпадъци и стимулиране на повторната употреба. Ще продължи приоритетно рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания.

Следва да се предприемат действия насочени към изпълнение на пакета „Кръгова икономика“ с цел превръщане на отпадъците в ресурси.

Като основно предизвикателство в района се очертава съчетаването на дългосрочното осъществяване на преход, който е неутрален по отношение на климата, с икономически действия в краткосрочен план. Основните проблеми са свързани с оскъдните ресурси за модернизирани на технологичния парк и реализирането на другите необходими мерки за реструктуриране на икономиката.

Като подкрепа на този процес се предвиждат действия за повишаване на ефективното използване на ресурсите чрез преминаване към чиста, кръгова икономика до инвестиции в изследвания и иновации, в зелени технологии, устойчиви решения и нов бизнес, финансова система, която подкрепя устойчиви решения.

Ще бъде поставен фокус върху преминаването от депониране към предотвратяване, повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на голямата част от формираните отпадъци в индустриалните процеси и бита.

Ще бъдат предприети действия за повишаване на нормата на кръговото (вторично) използване на материалите в икономиката.

В управлението на отпадъците ще бъде увеличен дялът на компостираните био отпадъци и рециклираните битови, производствени и строителни отпадъци за сметка на тяхното изгаряне и депониране. Ще бъдат предприети мерки за подобряване на достъпа на гражданите и бизнеса до системите за разделно събиране и рециклиране на отпадъци.

Като основни политики в тази област в периода 2021 -2027 г. се планират: насърчаване на мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите парникови газове:

Мярка 1: Обновяване на наличния жилищен фонд с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и спомагателни мерки; Изграждане на „умни сгради“, „умни квартали“

Мярка 2: Обновяване на обществената инфраструктура с цел повишаване на енергийната ефективност и намаляване на праховите частици в атмосферата, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки:

- Изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществените потребности от общинско значение, вкл. паркове, градини, улично озеленяване и площи;
- Реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици и тротоари, и съоръженията и принадлежностите към тях.

Мярка 3: Инвестиции в мерки за енергийни спестявания от предприятия, включително сгради, инсталации и процеси;

Мярка 4: Внедряването на екоиновационни дейности, включително нови екологични продукти и технологии в предприятията;

Мярка 5: Подкрепа за ресурсна и енергийна ефективност;

Мярка 6: Насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници (ВИ) в различните сектори;

Мярка 7: Насърчаване на процеса на трансформация на икономиката от линейна в кръгова.

Приоритет 3: Създаване на общински туристически продукт

Общината притежава съхранена, привлекателна и разнообразна природна среда, минерални води, богатото културно- историческо наследство, чието устойчиво включване в туристически дейности е стимулатор на икономически растеж.

Планираните дейности за развитие на туризма в района се насочват към:

- Оптимално използване на наличния туристически потенциал - природен, културен, исторически и географски в съответствие с пазарните изискванията и потребителските очаквания за устойчиво развитие на туристическия сектор;
- Повишаване привлекателността на населените места с туристически потенциал с цел увеличаване дела на всички видове туризъм: - балнео (медикъл спа), SPA & Wellness, културно-познавателен (исторически, археологичен, фолклорен, фестивален, етнографски и поклоннически), еко и селски туризъм, приключенски, велотуризм спортен, ловен, винен и гурме туризъм и др.

Мерки, които ще подкрепят развитието на туризма в общината, включват:

Мярка 1: Промотиране на туризма чрез национални и регионални кампании, включително чрез максимално използване на медиите - популяризиране на туристическите и исторически обекти в общината чрез ТВ предавания;

Мярка 2: Използване и смесване на ИТ сектора с Туризма: Разработване на мобилни приложения, представящи туристическите услуги; Създаване на виртуални и онлайн турове на туристически обекти;

Мярка 3: Привличане на повече чуждестранни туристи в общината.

Мярка 4: Реставриране на църкви и други религиозни обекти с познавателна ценност; Реализиране на туристически културни маршрути;

Мярка 5: Подкрепа от местните и регионални власти на събори, фестивали, културни събития и провеждане на конкурси в различни направления.

Мярка 6: Подкрепа за изграждане на специализирана инфраструктура за оползотворяване на туристическите ресурси и развитието на различни видове туризъм, включително техническата инфраструктура до и в туристическите обекти:

- Изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществените потребности от общинско значение, вкл. паркове, градини, улично озеленяване и площи;
- Реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици и тротоари, и съоръженията и принадлежностите към тях.

Приоритет 4: Развитие на устойчиво селско стопанство

Развитието на интелигентен, устойчив и диверсифициран сектор на селското стопанство, който да гарантира продоволствената сигурност на населението и повишаването на степента на устойчиво и ефективно използване на ресурсите в отрасъла и общината, ще определи интервенциите на бъдещата политика в областта на селското стопанство.

Реализацията на дейностите за подкрепа на развитие на селскостопанския сектор ще включат:

Мярка 1: Модернизиране на производствените структури - фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура;

Мярка 2: Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологичното производство;

Мярка 3: Подкрепа на пчеларството и лозаро-винарския сектор;

Мярка 4: Насърчаване на биопроизводството чрез създаване на възможности за финансиране както в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП), така и чрез инструменти, които да подобрят достъпа им до финансов ресурс. на доходите на земеделските производители;

Мярка 5: Приоритетно инвестиране в подобряване на съществуващата хидромелиоративна инфраструктура за напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите. системи, което ще позволи повишаване на конкурентоспособността на стопаните;

Мярка 6: Подкрепа за навлизане на цифровите технологии;

Мярка 7: Стимулирани на инвестициите за модернизация и технологии за прецизно земеделие;

Мярка 8: Опазване на природните ресурси и предпазване от риска от климатичните промени.

ЦЕЛ 2: Осигуряване на достъп до здравеопазване, социални грижи, обучение през целия живот, административни и културни услуги.

Специфичните характеристики и съществените различия между областите в условията на възпроизводство на човешкия капитал в Югозападен район определят важната роля на този приоритет. Подобреното качеството и достъп до публичните услуги от първостепенно значение - здравно обслужване, социални услуги, активното социално приобщаване на

уязвимите групи, както и ефективно реализиране на пазара на труда водят до съхраняване на регионалните демографски ресурси и подобряване качеството на живот, социално сближаване и повишаване привлекателността за обитаване на всяка териториална общност.

Приоритет 5: Образование и обучение за подготовка на висококвалифицирани заети

Дефицитите по отношение на квалифицираната работна сила се очертават навсякъде в Югозападен район. В много части на района са налице значителни контингенти нискообразовано население, без необходимите съвременни умения и приспособимост към изменящите условия и изисквания на съвременната икономика. В общината проблемът с отпадането от училище е незначителен. Интегрирането на ромите в образователната система е факт за община Кресна.

Осигуряване на равен достъп до предучилищно и училищно образование с необходимото качество се очертава като ключов проблем и ще фокусира реализирането на редица интервенции, голяма част от които в интегрирани пакети от инвестиции.

Специален фокус на осъществяваните мерките е насочен към създаване на условия за насърчаване на ученето през целия живот, по-специално на гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и преквалификацията за всички.

Планираните мерки в предучилищното и училищното образование включват:

Мярка 1: Подобряване на качеството на изградената образователна инфраструктура, включително за осигуряване на задължителното предучилищно образование на децата от 4 години;

Мярка 2: Провеждане на мерки за повишаване качеството на образованието и за подобряване постиженията на учениците в образователната подготовка;

Мярка 3: Осигуряване на достъп до образование на учениците от специфични целеви групи.

Мярка 4: Участие в Национална програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“, както и на Национална програма „Обучение за ИТ кариера“;

Мярка 5: Инвестиции в извънучилищна инфраструктура и оборудване;

Мярка 6: Подобряване на възможностите за допълнителна и продължаваща квалификация на учителите, в т.ч. по професионалните направления.

Приоритет 6: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги

Грижите за здравето на населението в общината са насочени към осигуряване на равен достъп до качествени, устойчиви и достъпни медицински услуги, чрез развитие на инфраструктурата.

Предвидените мерки включват:

Мярка 1: Териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ;

Мярка 2: Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места;

Мярка 3: Инвестиране в специализирани болници и отделения, в които се извършват дейности за долекуване, продължително лечение и рехабилитация и хосписи за пациенти, които имат нужда от продължителен болничен престой и не могат да се обслужват сами в домашна обстановка;

Мярка 4: Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в труднодостъпни райони;

Мярка 5: Реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици и тротоари, и съоръженията и принадлежностите към тях с цел намаляване на нивото

на праховите частици в атмосферата и за безпроблемно придвижване на пациентите и на здравните екипи.

Приоритет 7: Подобряване и разширяване на социалните услуги

Политиката, насочена към възрастните хора, ще цели подобряване на достъпа им до интегрирани социални и здравни услуги чрез осигуряването на по-широка подкрепа в домашна среда и в общността за възрастните хора, зависими от грижа, както и повишаване на ефективността на системата за дългосрочна грижа.

Деинституционализацията на грижата за деца и възрастни хора също ще бъде обект на целенасочени усилия, както и предоставяне на услуги в домашна среда, в специализирана среда, услуги, които се предоставят мобилно, включително изграждане на необходимата инфраструктура и доставка на оборудване.

Реформиране на съществуващите Домове за стари хора в съответствие със стандартите за качество на резидентната грижа за възрастни хора в надтрудоспособна възраст, определени в Наредбата за качеството на социалните услуги;

Мярка 1: Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни;

Мярка 2: Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания;

Мярка 3: Развитие на услуги в общността, свързани с превенцията на изоставането на деца от групи в неравностойно положение;

Мярка 4: Осигуряване на устойчиви, качествени и достъпни междусекторни услуги с цел превенция на социалното изключване;

Мярка 5: Развитие на интегрирани услуги в подкрепа на ранното детско развитие чрез изграждане на Центрове за ранно детско развитие;

Мярка 6: Подобряване на средата в съществуващи социални услуги/реформиране на съществуващи социални обекти;

Мярка 7: Превенция и подкрепа за децата в риск и техните семейства.

Мярка 8: Изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществените потребности от общинско значение, включително паркове, градини, улично озеленяване и площи, с цел използване на обществени пространства за подобряване на социалния микроклимат.

В областта на **социалното включване** са идентифициране следните мерки:

Мярка 9: Разработване на мерки за активно приобщаване за подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа. Провеждане на интегрирани мерки и взаимодействието в сферата на образованието, здравеопазването, заетостта и социалните услуги при реализиране на общи цели за социално включване;

Мярка 10: Осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение, чрез строителство, реконструкция, ремонт и разширение на социалните жилища, в които да бъдат настанени представители на целевата група;

Мярка 11: Осигуряване на достъпна среда - физическа, институционална и информационна и достъпен транспорт;

Мярка 12: Подкрепа и разширяване на социалното предприемачество.

Приоритет 8: Опазване и развитие на културното наследство и услуги

Целта е свързана с опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културните услуги.

Основен приоритет за националното, регионалното и общинското културно наследство е съхраняване и социализация на културните ценности в техните материални и духовни измерения като фактор за устойчиво развитие, национална идентичност и културен диалог. Като основни дейности, свързани с опазване, развитие и популяризиране на културното наследство в Югозападен район се предвиждат:

Мярка 1: Реализиране на мерки за опазване на паметниците на културното наследство, включително мерки за реставрация, консервация и социализация;

Мярка 2: Създаване на общи маршрути между общините, тъй като културното наследство на даден район не е „изолирано“ от съседните;

Мярка 3: Цялостни инфраструктурни проекти при археологически разкопки на значими обекти - от проучването до изграждане на пътища, посетителски центрове, музеи, места за отдих;

Мярка 4: Популяризиране на културното наследство и културните услуги;

ЦЕЛ 3: *Свързани и устойчива община*

Приоритет 9: *Транспортна достъпност и свързаност*

Отчитайки основната роля на транспортната инфраструктура като базово условие за развитие на икономиката, привличането на нови инвестиции, улесняване мобилността на населението и достъпа до услуги с периодичен и епизодичен характер и по този начин приобщаването на всички населени места в общината, е необходимо нейното подобряване и оптимизиране.

Част от направленията на основната ТЕН-Т мрежа се нуждаят от доизграждане и развитие, за да отговорят на европейските изисквания за качество и сигурност на международните превози. В тази връзка в периода 2021-2027 г. се планира:

Мярка 1: Доизграждане на АМ „Струма“;

Мярка 2: Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти, чрез:

- Изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици и тротоари, и съоръженията и принадлежностите към тях;

- Изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществените потребности от общинско значение за подобряване на микроклимата и рекреационна дейност, включително паркове, градини, улично озеленяване и площи;

- Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура;

- Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение в селските райони;

- Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност, вкл. и дейности за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствени нужди;

- Реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване или обновяване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот,;

- Изграждане и/или обновяване на туристическа информация и обозначаване на туристически обекти, включително изграждане и/или поставяне на информационни съоръжения.;

Приоритет 10: Цифрова свързаност

В национален план Югозападен район има най-добрите показатели за достъп до и използване на Интернет в страната. За по-високите стойности на тези показатели допринася цифровата осигуреност на София, докато останалите области са с чувствително по-ниска свързаност и достъпност, особено областите Кюстендил и Софийска. Значителни различия съществуват между градските и селските райони - достъпът на домакинствата в градовете е много по-голям от този в селските райони, особено в периферните територии.

Проектите за изграждането на цифрова свързаност в Югозападен район ще бъдат фокусирани върху:

Мярка 1: Осигуряване на високоскоростен и свръхскоростен Интернет чрез NGA инфраструктура;

Мярка 2: Изграждане на безплатен високоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU по Механизма за свързаност на ЕС;

Мярка 3: Обезпечаване на широколентов достъп до Интернет, отговарящ на изискванията на новите комплексни електронни услуги и интересите на населението към услуги от този тип в периферните и селски райони, както и върху развитието на умения и услуги в областта на цифровите технологии чрез интегрирани проекти, обединяващи тези изисквания;

Мярка 4: Надграждане и поддръжка на оптичните високоскоростни инфраструктури, обслужващи земеделските стопани;

Мярка 5: Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация на общините;

Приоритет 11: Грижа за защитените зони и територии

Биоразнообразието е не само природно богатство, но и потенциал за бъдещото развитие на района.

Дейностите по тази приоритет ще включват:

Мярка 1: Разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на защитени зони по Натура 2000. Поддържане на благоприятно природозащитно състояние на природните местообитания, осъществяване на мониторинг за установяване на промени, с оглед инициране на природозащитни мерки.

Мярка 2: Разработване на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове в района.

Мярка 3: Популяризиране на Защитените видове на флората и фауната, като символи на района, които да засилват интереса към него.

Мярка 4: Наблюдение на редки и застрашени видове и привличането на лимитиран брой туристи, ще създаде поминък за местното население и ще изгради позитивно отношение към опазването и доброто управление на защитената зона

Приоритет 12: Води

Устойчивото териториално развитие означава хармонично и свързано развитие на целия район, чувствително към териториалното многообразие и неговите силни страни, провеждане на политики за укрепване на ендегенните местни потенциали, засилване разпространението на процесите на развитие от основните центрове за растеж към заобикалящата среда и осигуряване на цялото общество на сравнително високо качество на живот.

В областта на водоснабдяването мерките ще бъдат насочени към:

Мярка 1: Извършване на оценка на нивото на течовете по водоснабдителната система и изготвяне на план с действия за намаляване на течовете;

Мярка 2: Реконструкция на магистралните водопроводи и разпределителната водопроводна мрежа с оглед намаляване броя на аварияте и загубите на вода;

Мярка 3: Реконструкция на съществуващите резервоари или изграждане на нови такива, които да осигурят достатъчно водни количества за задоволяването на питейно-битовите нужди намаляване броя на аварияте и загубите на вода.

Мярка 4: Реконструкция и модернизация на водоснабдителните мрежи и съоръжения и търсене и разкриване на нови водоизточници, както и изграждане на нови станции за пречистване и обеззаразяване на питейни води следва да се предприемат и за решаване на проблемите с качеството на питейните води.

Мярка 5: Реконструкции и изграждане на нови канализационни системи за обхващане на населените места, и изградеността на ПСОВ.

Мярка 6: Въвеждане на регионалната система за управление на отпадъците.

Приоритет 13: Трансгранично сътрудничество

Трансграничното сътрудничество е един от сериозните инструменти за насърчаване социално-икономическото развитие на граничните райони.

Местните специфики, анализираният опит и добри практики, както и дефинираните в АНКПР потенциали и пречки за развитие са отправна точка за **мерките** в трансграничното сътрудничество с очакван най-осезаем положителен ефект от регионална гледна точка:

Мярка 1: Планиране и реализиране на съвместни проекти за опазване на природата и биологичното разнообразие и инвестиране в съвместни действия за смекчаване на изменението на климата, със силен акцент върху устойчиви и екологични мерки;

Мярка 2: Подпомагане на съвместни трансгранични действия за подобряване на процента на рециклиране и насърчаване на прехода към нисковъглеродна икономика, включително кампании за повишаване на осведомеността за насърчаване на устойчиви практики и поведение;

Мярка 3: Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство, със силен акцент върху създаването на заетост за малките и семейните предприятия;

Мярка 4: Подобряване на конкурентоспособността и стимулиране на растежа на МСП в трансграничната област с цел разширяване на тяхната икономическа активност към търговия и инвестиции;

Мярка 5: Разработване на съвместни политики, протоколи, процедури и подходи за предотвратяване на риска и бързо реагиране на потенциални извънредни ситуации;

Мярка 6: Съвместни мерки за предотвратяване замърсяването на въздуха чрез по-ефективно използване на ресурсите;

Мярка 7: Осигуряване на здравно обслужване и социална грижа отговарящи на нуждите.

ЧАСТ III.

ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ.

Партньорството и сътрудничеството са основни принципи, приложими при подготовката и реализацията на ПИРО. При идентифициране на нуждите, потенциала за развитие на

общината и възможните решения на съществуващи проблеми, водещ е подходът „отдолу-нагоре“. Приоритетите и мерките, включени в плана, са формулирани в режим на диалог и сътрудничество между администрацията и гражданското общество и конкретните дейности, които гарантират успеха на този процес, са заложили в Комуникационната стратегия, разработена като част ПИРО. Стратегията е насочена към постигане на следните цели:

- Публичност на информацията и прозрачност в процеса на подготовка и изпълнение на ПИРО;
- Идентифициране на заинтересованите страни;
- Привличане на различните професионални и социални групи и на отделни представители на гражданското общество за активно участие при формиране и прилагане на местната политика за интегрирано устойчиво развитие;
- Мониторинг и контрол.

Осигуряването на необходимата публичност на процеса, идентифицирането на заинтересованите страни, осъществяването на контакт с тях и мотивацията им да участват активно в процеса на разработване и изпълнение на ПИРО е ангажимент на Общинска администрация.

Приоритетите и мерките в плана са обсъдени и съгласувани с всички заинтересовани публични органи, икономическите и социални партньори, физически и юридически лица с отношение към развитието на общината, структури на гражданското общество, организации ангажирани с проблемите на околната среда, социалното включване, гарантирането на основните права и правата на хората с увреждания, равенството между половете и недискриминацията, действащи на територията на общината.

Избраната Стратегия предвижда използването на различни комуникационни канали, което позволява списъкът с представители на заинтересованите страни, участващи в процеса на подготовка и изпълнение на ПИРО, да остане на практика отворен и да бъде резширяван на всеки етап до приключване на всички предвидени дейности.

Първоначално заинтересованите страни се идентифицират на база информацията за действащи на територията на общината публични, частни и неправителствени структури и организации, с която администрацията разполага. С тях е осъществен директен контакт - телефонен, или чрез електронна поща.

Привлечените партньори от своя страна имат възможност да поканят за участие в планираните дейности и представители на други структури, работещи в съответния сектор. На сайта на администрацията периодично се публикува детайлна информация за всяко от предвидените в Комуникационната стратегия събития с покана заинтересованите граждани и организации да се включат в тях. По този начин всички желаещи имат възможност да участват в процеса активно - лично, или чрез писмено изпратени до Общината коментари и предложения на всеки етап от подготовката и изпълнението на плана.

За постигане на целите на Комуникационната стратегия са предвидени конкретни мерки, в които да се включат както представители на идентифицираните заинтересовани страни, така и всички граждани с активна позиция по проблемите на общината:

- Обществено обсъждане на проекта на ПИРО;

Общинска администрация публикува на сайта си разработения проект на ПИРО. В едномесечен срок всички заинтересовани лица имат възможност да се запознаят детайлно с документа и да изпратят на посочен в публикацията мейл своите коментари и предложения.

- Анкетно проучване;

В проучването са включени преставители на всички идентифицирани заинтересовани страни, ангажирани с ключови за развитието на общината дейности: култура, образование, социални дейности, здравеопазване, администрация, бизнес, инженерна инфраструктура, околна среда, НПО, кметове на населени места и кметски наместници. Анкетиранияте са поканени да посочат основни проблеми в сферите си на компетентност и конкретни мерки за решаването им.

- Фокус групи;

Приоритетите за развитие на общината, заложените мерки и проекти в ПИРО са обсъдени в тематични фокус групи, с участието на специалисти в конкретни направления: директори на детски градини, директори на училища, инфраструктурни специалисти, селскостопански производители, бизнес, кметове на села и кметски наместници, председатели на комисиите в Общински съвет и др.

- Публична дискусия;

В осигурена от Общинска администрация зала проектът на ПИРО се представя пред широката общественост. Датата, часът и мястото на дискусията са предварително обявени в сайта на Общината и чрез регионалните медии. Обсъждането е открито. С коментари и предложения в него имат възможност да участват всички заинтересовани граждани и организации.

Пред участниците в комуникационните събития се представя детайлна информация за значението на стратегическото планиране като механизъм за развитие на общината и повишаване на ефикасността на публичните разходи. Разяснена е ролята на гражданите и бизнеса при определяне на приоритетите, прогнозите за развитие на икономиката, социалната сфера, техническата инфраструктура, очакваните ефекти за околната среда. Обсъждат се възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проектни идеи с участието на публичния сектор, насочени към подобряване на физическата среда и услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса. Разяснени са конкретните задачи, които стоят пред кмета, Общинския съвет, Общинската администрация, социалните и икономически партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване на висока ефективност при изпълнението на ПИРО. След всяка дейност, предвидена в Комуникационната стратегия, се изготвя резюме на проведените обсъждания, което съдържа информация за участвалите представители на заинтересованите страни, направените от тях предложения и отразяването им в окончателния вариант на плана. Списъци на основните групи заинтересовани страни и конкретните техни представители, които са взели участие в процеса, се съставят като отделни приложения към резюмето.

Във всяка дейност от Комуникационната стратегия участват представители на Общинска администрация с подходяща за разискваната тема компетентност. Събитията са открити за медийно отразяване.

Преди окончателното утвърждаване на проектът на ПИРО, с направените по предложение на заинтересованите страни допълнения, се подлагат на дискусия в Общинския съвет. Всеки общински съветник разполага с документа и има възможност да формира позицията си по него преди заседанието.

Провеждането на предвидените комуникационни събития е съобразено с актуалната епидемична обстановка в страната и действащите към конкретния момент мерки за безопасност.

Комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност на постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по програмата за реализация на ОПИР

Принципът на партньорство и сътрудничество с представители на различните групи заинтересовани страни се прилага в рамките на целия процес на реализация на плана. Обществеността е информирана за напредъка при изпълнение на мерките от инвестиционната програма, за резултатите от тях и за начина, по който са изразходвани финансовите ресурси, с които е обезпечено изпълнението на програмата.

Основните инструменти за осигуряване на информация и публичност в периода на изпълнение на плана са:

- Годишните доклади;
- Междинната оценка;
- Последващата оценка след края на периода на действие на плана.

В процеса на изпълнение на ОПИР докладите се изготвят и обсъждани по реда на вече утвърденото взаимодействие и в активно партньорство с всички заинтересовани страни.

С цел да бъде избегнат риска от негативен ефект върху околната среда в резултат от предвидените мерки за развитие на общината, в етапите за наблюдение и оценка на плана задължително се привличат представители на местните екологични власти и организации.

До цялата информация за резултатите от изпълнението на плана и възможностите за участие в процеса на неговата актуализация, широката общественост има достъп чрез сайта на Общинска администрация. Информация, в подходяща форма, е предоставяна и на печатните и електронни медии.

За осигуряване на одитна следа от изпълнението на Комуникационната стратегия Общината съхранява цялата информация от проведените прояви и публични мероприятия, списъци с участниците и снимки от всяко събитие.

Изпълнението на дейностите, предвидени в Комуникационната стратегия, гарантира достъп до информация и реално участие в процеса на формиране, изпълнение и контрол на политиките за устойчиво развитие на общината на всички заинтересовани страни и е предпоставка за създаване на ефективно, дългосрочно партньорство между администрацията и структурите на гражданското общество.

ЧАСТ IV.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ -ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

На база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, както и на потенциалите за развитие следва да бъдат определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана.

Зона за въздействие е пространствено обособена територия с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална и/или етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове. Зоните за

въздействие се определят на базата на общи (идентични) характеристики на определена територия и/или общи проблеми или потенциали за развитие.

Зоните за въздействие могат да бъдат както части от територията на общината с конкретно функционално предназначение (например зони с преобладаващи административни/публични функции, индустриални или бизнес зони, зони за култура, за отдих и туризъм, зони с преобладаващи жилищни функции, зони за транспортна дейност и т.н.), така и други специфични обособени територии с идентични характеристики или собствен потенциал за развитие (например зони с потенциал за коопериране със съседни общини).

Зоната за въздействие се определя в границите на структурно обособена част от територията на общината, като конкретният ѝ териториален обхват се съобразява и с разполагаемите финансови, времеви, технологически и кадрови ресурси и потенциални партньорства, достатъчни за реализация на идентифицираните за съответната зона интервенции.

Зоните за въздействие, независимо от функционалното предназначение на тяхната територия, могат да бъдат два вида:

- Градски зони за въздействие;
- Други зони за въздействие със специфични характеристики.

Градските зони за въздействие включват територии в урбанизираната градска част (в рамките на строителните граници на града), градски покрайнини (малки по обхват съседни територии, вкл. и извън строителните граници на града) или функционални градски зони, обслужващи градско-селските връзки. Градски зони за въздействие се определят само за градове, административни центрове на общини, като определянето на приоритетни градски зони е задължително само за общините, които разработват ИПГВР като част от своя ОПР. За останалата част от общинската територия се определят други зони за въздействие със специфични характеристики.

Другите зони за въздействие със специфични характеристики могат също да представляват градски по своята същност зони (т.е. да включват територии от урбанизирана градска част, градски покрайнини и функционални зони), но могат да се отнасят до всеки вид населено място или част от територията на общината, както и да включват части от съседни общини. Следва да се има предвид, че определените в рамките на ИПГВР за периода 2014-2020 г. зони за въздействие нямат отношение към определянето на зони за въздействие за новия период - 2021-2027 г. В тази връзка не е задължително за определянето на зони за въздействие в ОПР/ИПГВР 2021 -2027 г. да се прилагат критериите от Методическите насоки за разработване и прилагане на действащите за периода 2014-2020 г. ИПГВР, тъй като част от тях може да са неактуални спрямо новите подходи. Същевременно, градските зони за въздействие могат да включват в обхвата си части от зоните за въздействие, определени в рамките на ИПГВР 2014-2020 г. или да се припокриват с техните територии, в случай че такова припокриване е обосновано с конкретен потенциал за развитие на съответната територия и ще има доказан принос към развитието на общината като цяло.

В ОПР могат да бъдат дефинирани неограничен брой зони за въздействие, но от тях следва да бъдат подбрани няколко приоритетни зони, които имат най-голям потенциал да повлияят върху социално-икономическото развитие на общината.

Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничените ресурси, с които разполагат общините. Това е особено необходимо за големите общини, при които изпълнението на отделни мерки в различни части от общината без ясна обвързаност между тях представлява само временно задоволяване на конкретна нужда, но не оказва въздействие върху цялостното развитие. Определянето на приоритетни

зони за въздействие не ограничава инвестициите в териториите, които са извън тези зони, а е отражение на идентифицираните при анализа територии с най-голям специфичен потенциал за развитие. Приоритетните зони следва да бъдат с ограничен брой и така подбрани, че тяхното развитие да може в най-голяма степен да повлияе върху развитието на цялата община. Размерът на конкретната зона не се ограничава като площ, но за по-голяма по размер зона, са необходими по-силни мотиви и доказателства за необходимостта от обхващането на съответната територия, включена в обхвата на зоната.

Подборът на приоритетните зони за въздействие следва да бъде добре обоснован и базиран на реални данни и проучвания за съответната територия, а в плана следва да бъдат ясно описани характеристиките, проблемите и потенциалите на всяка зона, както и аргументите, въз основа на които съответната зона е определена като приоритетна за развитие. С цел засилване на обосновката и аргументация на възприетия подход на приоритизация на зоните за въздействие в плана следва да се съдържа подходящ графичен материал (карти, схеми и др.), онагледяващ идентифицираните приоритетни зони на въздействие, включително разположението им в рамките на общата територия на общината. Приоритетните градски зони за въздействие (за общините, за които са били определени такива) следва да бъдат обозначени по подходящ начин (например цветово), за да могат да бъдат разграничени от другите приоритетни зони със специфични характеристики в общината.

ЧАСТ V.

ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Анализ на състоянието на българските региони. Нужда от промяна в подхода.

Задълбочаване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия:

- Засилване на контраста в развитието на столицата София и другите големи градове в страната спрямо по-малките градове и периферните райони
- Неравномерно разпределение на населението по територията на страната – засилена миграция
- Песимистична прогноза относно демографската ситуация
- Българските региони – на последни места в ЕС по ключови показатели (напр. БВП, продължителност на живота, регионална конкурентоспособност, иновации и др.)

Интегрираното териториално развитие има за цел, ЦЕЛ 5 на ЕС: Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи.

Характеристики на нов интегриран подход при изработване и реализация на ПИРО:

- Подготовка на ПИРО: чрез интегриран процес на планиране, включващ всички нива на управление и секторни политики, на базата на съществуващи стратегически документи за развитие на местно ниво и при интегриране в тях на национални, регионални и секторни политики. Приемане на стратегията като „жив документ“, обект на ревизиране за максимизиране на потенциала за развитие. Фокус върху бъдещото изпълнение на фаза планиране.
- Изпълнение на ПИРО: определяне на: аналитична рамка; административна и управленска структура; връзка с приоритетите и индикаторите на Оперативните

програми (ОП); план за действие за реализацията на проектите (също обект на ревизиране).

- Съгласуваност на стратегията с Оперативните програми: оценка както на ПИРО, така и на проектите в него, чрез критерии за подбор оценяващи, както приноса към изпълнение на целите в ПИРО, така и към ОП. Проследяване на други реализирани проекти на територията и оценка на приноса им към целите..
- Реализация на проектите: определяне на: времеви график; критерии за ревизиране на проектите.
- Сътрудничество между УО и месните власти: ясни критерии за избор на местни власти за реализация на ПИРО; въвличане на местните власти в подготовката на ОП чрез постоянна работна група или координационен механизъм. Своевременна подготовка и краен срок за одобряване на стратегии. Дейности по развитие и укрепване на капацитета, както на УО така и на местните власти, чрез техническа помощ. Създаване и координиране на регионални и национална мрежа по обмен на практики.

ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ

ПРИОРИТЕТ 1.: Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в градските райони.

Насочен е към 10 големи общини- Видин, Плевен, Русе, Велико Търново, Варна, Бургас, Стара Загора, Пловдив, София и Благоевград, които са обособени в 4 клъстера, по райони от ниво 2 и при отчитане на функционалните връзки между тях.

ПРИОРИТЕТ 2.: Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие на местно равнище, културното наследство и сигурността, включително за селските и крайбрежните райони

Ще обхваща 40 градски общини от 6-те района на ниво 2, в които има населени места над 15 000 жители. Отново на база 4 критерия, за всеки от районите от ниво 2 ще има отделен регионален бюджет. 52% от бюджета на Приоритета ще е за Северна България.

Процесът по подготовка и изпълнение на интегрираните териториални инвестиции включва следните стъпки:

1. Делегиране на отговорности към 6-те Регионални съвети за развитие (РСР), предмет на изменение на Закона за управление на средствата от ЕСИФ.
2. Разработване и одобрение на интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите от ниво NUTS 2.
3. Създаване на партньорство, подписване на партньорско споразумение и подаване на концепция за ИТИ в ИСУН.
4. Публични обсъждания за осигуряване на обществена подкрепа и повишаване на осведомеността на обществеността относно планираните дейности в рамките на представените концепции за ИТИ (предвидени са конкретна процедура и инструменти).
5. Избор на концепции за ИТИ от експертното звено на РСР (предвидена е конкретна процедура).

6. Одобрение на концепциите за ИТИ от членовете на РСР (предвидена е конкретна процедура).

7. Подписване на общо рамково споразумение между партньорството и съответните УО (предмет на процедура между УО-и).

8. Подаване на детайлизираните проектни предложения от партньорството и оценка от съответните УО (всеки УО оценява съответния проект, част от концепцията за ИТИ, попадащ в обхвата на неговата оперативна програма).

9. Подписване на договори за безвъзмездна финансова помощ и изпълнение на проектите, които са част от концепцията за ИТИ (всеки УО подписва отделен договор за безвъзмездна финансова помощ за съответния проект, попадащ в обхвата на неговата оперативна програма).

10. Цялостна координация на процеса по време на фазата на изпълнение от УО на ОПРР, предмет на изменение на Закона за управление на средствата от ЕСИФ.

11. Цялостна координация на изпълнението на споразумението за партньорство по време на фазата на изпълнение от водещия партньор.

За всеки от регионите от ниво NUTS 2 се предвижда отделен индикативен бюджетен пакет. Всички оперативни програми, участващи в интегрирания териториален подход, ще допринесат за отделните пакети и в тази връзка ще бъде приложена специфична методология за разпределение на наличните средства между регионите. Методиката включва 3 общи:

- Население - тежест 15%;
- Територия - тежест 15%
- Брутна добавена стойност - тежест 20%.

и 1 конкретен индикатор, който отчита естеството на подкрепата по съответната програма.: Използваните специфични индикатори (индикатор 4) с тежест 50% за различните оперативни програми са:

- ОП „Развитие на регионите“ – инфраструктура;
- ОП „Иновации и конкурентоспособност“ - иновации;
- ОП „Наука и образование“ - висше образование и обучение през целия живот;
- ОП „Развитие на човешките ресурси“ - ефективност на пазара на труда;
- ОП „Електронно управление“ – институции;
- ОП „Околна среда“ - дял на населението (%), свързано със системите за събиране и пречистване на отпадни води.

Видовете мерки, които могат да бъдат подкрепени по линия на ОПРР, са в следните области:

- Здравна и социална инфраструктура, включително детски ясли;
- Образователна инфраструктура за предучилищно, училищно и висше образование, включително детски градини и професионално обучение;
- Културна инфраструктура;
- Спортна инфраструктура;
- Жилищно настаняване, включително обновяване на квартали/специфични територии от градовете с неблагоприятни социално-икономически характеристики;

- Енергийна ефективност, включително обновяване на жилищния фонд и кръгова икономика;
- Инвестиции за устойчива мобилност и функционални зони и всички видове мерки за пътна безопасност, включително превенция и повишаване на осведомеността;
- Цифрова и безопасна транспортна свързаност;
- Качествена и безопасна среда, включително зелена инфраструктур;
- Мерки за насърчаване на икономическата активност (включително инвестиции в индустриални зони или друга инфраструктура за развитие на икономически дейности и подкрепа за иновации и развитие на МСП);
- Туризъм;
- Културно-историческо наследство;
- Други действия, допустими по ЕФРР и идентифицирани въз основа на подхода „отдолу-нагоре“, при спазване на ясна процедура за демаркация с други оперативни програми.

Хоризонтална и задължителна мярка за всички изброени по-горе видове интервенции ще бъде осигуряване на достъпна физическа среда за хората с увреждания в съответствие с изискванията на националното законодателство. В допълнение, в случай на ново строителство или обновяване на сграда, изпълнението на всички необходими мерки за енергийна ефективност също ще бъде задължително изискване.

Подходящата демаркация и допълняемост между оперативните програми и липсата на двойно финансиране ще бъде подсилено на нивото на предварителен подбор на концепциите за ИТИ в регионалните съвети за развитие и допълнително по време на процеса на подбор на проекти, изпълняван от всеки един УО преди подписване на договорите за безвъзмездна финансова помощ с бенефициентите.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

ПРИОРИТЕТ 1 „Насърчаване на заетостта и развитието на умения“

СЦ 1. Подобряване на достъпа до трудова заетост на всички лица, търсещи работа, и по-специално на младите хора и дългосрочно безработните, както и на неактивните лица, като се поощрява самостоятелната заетост и социалната икономика: Подкрепа за активни мерки за достъп до пазара на труда, като:

- Включване на безработни и неактивни лица, включително младежи в обучения, стажуване и чиракуване, субсидирана заетост;
- Идентифициране, активиране, оценка на способностите и стимулиране на неактивни лица за включване на пазара на труда;
- Подкрепа за самостоятелна заетост, вкл. в областта на социалната икономика;
- „Пакети“ за мобилност за завръщане на лица от чужбина чрез осигуряване на стимули и мерки за трудова мобилност, в т.ч. транспорт в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;
- Стимулиране на работодателите за разкриване на работни места на първичния пазар и предоставяне на стимули за насърчаване на заетостта на целеви групи със специфични потребности, вкл. рано пенсионираните лица, образовани младежи от ромската общност, граждани от трети страни, участници с произход от други държави, в т.ч. чрез финансиране на менторство и наставничество;
- Подкрепа за развитието на социални предприятия на местно ниво и

СЦ 3. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца, здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

Съдържа две подцели, както следва:

СЦ 3.1. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс между професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца.

Подкрепа за:

- Практики, насърчаващи професионалната и географската мобилност на родителите;
- Насърчаване на участието на жените на пазара на труда;
- Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, недискриминацията и ненасилието на работното място;
- Практики за подкрепа на самотните и многодетни родители и улесняване достъпа им до пазара на труда и кариерното им развитие.

СЦ 3.2. Здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве. Подкрепа за:

- Адаптиране на работната среда за справяне с рисковете за здравето;
- Развитие на секторни, регионални и фирмени стратегии и мерки за управление във връзка с възрастта;
- Обучение на работодателите в подкрепа на развитие на сферата на КСО дейности;
- Насърчаване на работодателите да подобряват работната среда;
- Насърчаване участието на по-възрастното население в пазара на труда;
- Подкрепа за активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

ПРИОРИТЕТ 2 „Социално включване и равни възможности“

СЦ 4. Насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност

Подкрепа за:

- Повишаване квалификацията и преквалификацията на заети лица;
- Осигуряване на гъвкави възможности за обучения, усъвършенстване и преквалифициране, включително обучения на работното място;
- Подкрепа за създаване на благоприятна среда за учене през целия живот;
- Дейности по насърчаване на професионалната мобилност;
- Подкрепа за повишаване на професионалния капацитет на обучаващите се специализанти в системата на здравеопазването за придобиване на специфични за този сектор умения;
- Обучения, предназначени за предприемачи и служители на различни управленски нива за придобиване на бизнес умения по оперативен мениджмънт и др.

ПРИОРИТЕТ 2 „Социално включване и равни възможности“

СЦ 1. Поощряване на активното приобщаване с оглед на насърчаването на равните възможности и активното участие и по-добрата пригодност за работа

Подкрепа за:

- Разработване на мерки за активно приобщаване с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа и индивидуализиран подход – рехабилитация, обучение, включване в заетост, др.;
- Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, ранно детско развитие и др.;
- Подобряване на достъпа до заетост на хората с увреждания и на други уязвими групи чрез предоставяне на комплексни услуги, вкл. към техните семейства;
- Специализирани подкрепящи мерки на работните места за хората с увреждания чрез компенсация в случаите на по-ниска производителност на труда и/или изключително натоварване на работодателя, вкл. менторство, наставничество;
- Надграждане на капацитета на работодателите за работа с хора с увреждания.

СЦ 2. Подобряване на равния и навременен достъп до качествени, устойчиви и достъпни услуги; модернизиране на системите за социална закрила, включително насърчаване на достъпа до социална закрила; подобряване на достъпността, ефективността и устойчивостта на системите на здравеопазване и на услугите за полагане на дългосрочни грижи

Подкрепа за:

- Подобряване на достъпа на уязвимите групи, включително на ромите, до специализирани и общодостъпни услуги;
- Предоставяне на подкрепа в семейството и общността, превантивни и подкрепящи услуги за деца и осигуряване на достъп до дългосрочни грижи (включително и инфраструктура);
- Модернизиране на системите за социална закрила, инвестиции за подобряване на достъпността на хората с увреждания;
- Подкрепа за заетите в сферата на закрила на детето;
- Услуги за пострадали от насилие, вкл. превенция и др.

ПРИОРИТЕТ 3 „Териториални инвестиции“

СЦ 1. Подобряване на достъпа до трудова заетост на всички лица, търсещи работа, и по-специално на младите хора и дългосрочно безработните, както и на неактивните лица, като се поощрява самостоятелната заетост и социалната икономика

Подкрепа за:

- Включване на безработни младежи в мерки за осигуряване на преход от образование към заетост и на първа работа;
- Предоставяне на обучения, включващи функционална грамотност, професионални умения, ключови компетентности, дигитална компетентност, обучение чрез работа и др.;
- Обучения за придобиване на професионална квалификация/преквалификация за безработни и неактивни лица;
- Мерки за насърчаване на мобилност на работната сила, особено в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;

- Дейности за подкрепа за развитието на социални предприятия на местно ниво за създаване на устойчиви работни места;
- Подкрепа за стартиране на самостоятелна заетост.

СЦ 2. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца, здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

Съдържа две подцели, както следва:

СЦ 2.1. Насърчаване на балансирано участие на жените на пазара на труда, равенство и по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително чрез достъп до грижи за деца

Подкрепа за:

- Подкрепа и насърчаване на гъвкави форми на работа и иновативни форми на организация на труда;
- Практики, насърчаващи професионалната и географската мобилност на лица и членове на техните семейства;
- Подкрепа на самотните и многодетни родители и за хората, полагащи грижи за зависими членове на техните семейства, за улесняване достъпа им до заетост и кариерното им развитие.

СЦ 2.2. Насърчаване на адаптирането на работниците, предприятията и предприемачите към промените, на активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве и на здравословната и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето

Подкрепа за:

- Адаптиране на работната среда за справяне с рисковете за здравето;
- Адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените; реакция при криза;
- Насърчаване на работодателите да подобрят работната среда, вкл. и гъвкави и/или иновативни форми на организация на работното време, съгласно местни териториални специфики.

СЦ 3. Насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност

Подкрепа за:

- Повишаване на квалификацията и преквалификация на заети лица;
- Осигуряване на гъвкави възможности за обучения;
- Дейности по насърчаване на професионалната мобилност и привличане на необходима работна сила към регионите;
- Обучения за придобиване на базови дигитални умения за ползване на услуги във връзка с установени местни потребности.

СЦ 4. Насърчаване на социално-икономическата интеграция на граждани натрети държави и на маргинализирани общности, като например ромите

Подкрепа за:

- Включване в заетост, вкл. субсидирана заетост;
- Предоставяне на обучения, включително обучение чрез работа, стажуване или чиракуване;
- Обучения за придобиване на базови умения по различни професии;
- Подкрепа на самотните и многодетни родители и улесняване достъпа им до услуги;
- Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, семейното планиране и отговорно родителство, услуги за ранно детско развитие, формиране на родителски умения; превенция на изоставянето на деца и др.;
- Предоставяне на подкрепа с цел подобряване достъпа до здравни услуги и здравна профилактика;
- Достъп до социални услуги и развитие на социални умения. Целеви групи: Лица, живеещи в маргинализирани общности и съ

СЦ 5. Поощряване на активното приобщаване с оглед на насърчаването на равните възможности и активното участие и подобрата пригодност за работа

Подкрепа за:

- Разработване на мерки за активно приобщаване с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи, вкл. и техните семейства, както и предоставяне на комплексни услуги с цел достъп до заетост;
- Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, ранно детско развитие и др.;
- Предоставяне на интегрирана подкрепа (посредничество за заетост, квалификация, преквалификация, дейности за достъп до социални услуги, образование и здравеопазване);
- Специализирани подкрепящи мерки на работните места за хората с увреждания.

СЦ 6. Подобряване на равния и навременен достъп до качествени, устойчиви и достъпни услуги; модернизирани на системите за социална закрила, включително насърчаване на достъпа до социална закрила; подобряване на достъпността, ефективността и устойчивостта на системите на здравеопазване и на услугите за полагане на дългосрочни грижи

Подкрепа за:

- Предоставяне на подкрепа в семейството и общността;
- Социални и интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда и в общността за хора с увреждания, възрастни хора и хора в невъзможност за самообслужване;
- Подкрепа на родителите на деца с трайни увреждания, семействата и лицата, които полагат грижа в домашна среда за пълнолетни лица с трайни увреждания в невъзможност за самообслужване;
- Подкрепа и обучение на членове на семейството, които полагат неформална грижа в домашна среда за лица с трайни увреждания и за лица в надтрудоспособна възраст в невъзможност за самообслужване;
- Подкрепа за придобиване на трудови умения.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ“ ЗА ПЕРИОДА 2021 – 2027 ГОДИНА

Описание на приоритетите:

ПРИОРИТЕТ 1 „Качествено и приобщаващо предучилищно и училищно образование“

Допустими мерки:

- Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст (чрез включване на медиатори, проследяване при пътуване и миграция на упражняването на правото на децата на задължително образование и др.);
- Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование (чрез осигуряване на допълнителни психолози и др. специалисти, ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения и др.);
- Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование (чрез повишаване на капацитета и уменията на педагогическите и непедагогическите специалисти и др.);
- Подкрепа за талантиливи деца и ученици с изяви дарби;
- Модернизиране на учебните програми и съдържание (чрез въвеждане на компетентностния модел, както и подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби);
- Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение;
- Мобилност и проходимост в отделните етапи на образование;
- Подкрепа за иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища;
- Превенция и предотвратяване на тормоза и намаляване агресията в училищата;
- Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери;
- Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията;
- Достъп на уязвими групи до висше образование.

Операции от стратегическо значение:

1. Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;
2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование;
3. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование;
4. Подкрепа за талантиливи деца и ученици с изяви дарби;
5. Модернизиране на учебните програми и съдържание, чрез въвеждане на компетентностния модел, както и подготовка на индивидуални учебни планове и на

индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби;

6. Мобилност и проходимост в отделните етапи на образование;

7. Дигитална трансформация на училищното образование.

Предвижда се операциите от стратегическо значение да бъдат реализирани като дългосрочни операции със системен ефект под координацията на Министерство на образованието и науката. За тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга. Целеви групи: деца, ученици, младежи, възрастни извън задължителната училищна възраст, родители, учители, педагогически специалисти и друг персонал. Участниците в образователния процес, институциите в системата на предучилищното и училищното образование и общини, деца и ученици с пропуски в усвояването на учебния материал, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи, лица преждевременно напуснали училище и др.

Принос към териториалния подход: чрез операции: Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери и Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията.

Бюджет: финансиране от ЕСФ+. 44.71% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

За териториалния подход- 2.06% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

ПРИОРИТЕТ 2 „Подобряване на връзка на образованието с пазара на труда“

Допустими мерки:

- Дейности в подкрепа на ПОО на национално ниво (чрез създаване на рейтингова система на професионалното образование и обучение; създаване на информационни портали на секторен и регионален принцип, включващи информация за ориентиране към определени професии, данни за развитие на пазара на труда по сектори и региони, профили на предприятия и пр.; изграждане/поддържане на платформи и бази-данни за осъществяване на връзка между бизнес и образование за реализиране на стажове и практики на национално, регионално, местно и секторно ниво и др.);
- Дейности в подкрепа на ПОО на регионално ниво (чрез разработване, тестване и реализиране на информационни и комуникационни стратегии и програми на териториално ниво; насърчителни мерки, в т.ч. стипендии и осигуряване на общежития за ориентиране на младите хора към приоритетни, важни за икономиката професии; ранно кариерно и професионално ориентиране към професии, характерни за тенденциите в развитието на регионалната икономика с участието на бизнеса; създаване на контролен механизъм за партньорска „оценка на качеството“ на ПОО и системи за проследяване на реализацията и получаване на обратната връзка от страна на работодателите; подкрепа за практическото обучение на учениците от професионалните гимназии; засилване на практическото обучение и допълнителната професионална подготовка в образователните институции, чрез подкрепа за учебно тренировъчни фирми и доставка на специализирано оборудване и материали за ПОО и др.);

- Развитие на дуалната система на обучение (чрез допълнителна професионална подготовка, информационни кампании, създаване на мрежи, разработване на рамка и методология и провеждане на обучения, обучения на преподаватели и наставници, подготовка на учебно съдържание адекватно на нуждите на бизнеса учебно съдържание, доставка на специализирано оборудване, кариерно ориентиране и пробно стажуване; споделяне на опит);
- Ограмотяване на възрастни;
- Валидиране на знания, умения и компетентности;
- Преход към дуална форма на обучение във висшето образование;
- Кариерно ориентиране на студентите, и професионална подготовка;
- Обновяване и модернизация на учебни програми в приоритетни професионални направления, в партньорство с бизнеса, в съответствие с нуждите на пазара на труда и чрез въвеждане на компетентностен модел и развитие на Т-образни умения и развитие на творчески и универсални умения;
- Мобилност и синергия с Еразъм+ и Хоризонт Европа;
- Студентски кредити.

Операции от стратегическо значение:

Дейности в подкрепа на ПОО на национално ниво и Преход към дуална форма на обучение във висшето образование ще се реализират като дългосрочни операции от стратегическо значение, изпълнявани на централно ниво с включен план и специфични мерки за информация и публичност, мониторинг и оценка.

Целеви групи: ученици, педагогически специалисти, преподаватели във висшето образование; Висши училища и акредитирани за преподавателска дейност научни организации; студенти и докторанти; МОН, НАОА; Работодатели, в т.ч. национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите; общини.

Принос към териториалния подход: Планира се дейностите, насочени към: - Подкрепа на ПОО на регионално ниво; - Развитие на дуалната система на обучение; - Ограмотяване на възрастни; - Валидиране на знания, умения и компетентности, да бъдат реализирани на териториално ниво, чрез подходът на Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

Бюджет: финансиране от ЕСФ+. 24.07% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

За териториалния подход- 8.25% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

ПРИОРИТЕТ 3 „Научна инфраструктура и приложни изследвания“

Допустими мерки:

Направление А: „Научна инфраструктура в стратегически определени научни центрове“

със следните действия:

- Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИКТ свързаност и съпътстващата инфраструктура в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени

висококвалифицирани учени, за стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;

- Интернационализация на научните изследвания в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Разпространение и трансфер на научни резултати в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Подкрепа за високотехнологични стартиращи предприятия на подкрепените стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност.

Направление Б: „Приложни научни изследвания“

със следните видове действия:

- Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени.
- Интернационализация на научните изследвания;
- Разпространение и трансфер на научни резултати;
- Подкрепа за високотехнологични стартиращи предприятия.

Направление В: „Синергия с РП „Хоризонт Европа“

със следните видове действия:

- Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. съпътстващата инфраструктура в одобрени проекти по направление "Sharing Excellence" на Хоризонт Европа;
- Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения;
- Интернационализация на научните изследвания за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения;
- Разпространение и трансфер на научни резултати за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения.

Операция от стратегическо значение: Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИТ свързаност и съпътстващата инфраструктура в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност.

Предвижда се финансирането да се осъществи, чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ на Центрове за върхови постижения и центрове за компетентност, които са включени в Националната пътна карта за научна инфраструктура и които са функционално оперативни, т. е. имат ясна и жизнена институционално-организационна структура.

Целеви групи: изследователи в научни организации, преподаватели в университети, докторанти, пост докторанти, млади учени, студенти, представители на бизнеса.

Бюджет: финансиране от ЕФРР. 28.26% от бюджета (ЕС) на ОПНО

Програмна стратегия: Програмата за иновации и конкурентоспособност за периода 2021-2027 г. (ПИК) е пряко насочена към постигането на интелигентен и устойчив растеж на българската икономика, осъществяване на индустриална и иновационна трансформация. Програмата ще е и в отговор на Съобщението на ЕК за Европейската зелена сделка. То цели трансформиране на ЕС към проспериращо общество, с модерна и ресурсно ефективна, конкурентоспособна икономика при нулеви нетни емисии до 2050 г. и при гарантиране на икономически растеж с намаляващи количества отпадъци или продукти/услуги, произведени с по-малко вложени първични материали и ресурси. Описание на приоритетите: I.

ПРИОРИТЕТ 1: „Иновации и растеж“

СЦ 1. Засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- 1) Развитие на иновационната екосистема, с акцент развитие на регионалните иновационни екосистеми:
  - Стимулиране на сътрудничеството между научноизследователските институции и индустрията за засилване на технологичния трансфер и комерсиализацията на резултатите от съвместната работа;
  - Подкрепа за предприятия и клъстерни обединения за участие в междурегионални партньорства, мрежи и платформи за сътрудничество;
  - Подкрепа за изграждане и развитие на научно-изследователска и иновационна инфраструктура в полза на предприятията на база отчетени нужди и потенциал за развитие;
  - Интернационализация на иновационния процес, вкл. чрез привличане на чуждестранни изследователи в процеса по разработване на иновации, с фокус върху предприятията в етап на растеж;
  - Подобряване на средата и условията за стимулиране на патентната продуктивност, включително подобряване на услугите, свързани със защитата на интелектуалната собственост.
- 2) Повишаване на иновационната и инвестиционна активност на предприятията:
  - Подкрепа за разработване и внедряване на иновации в предприятията, вкл. стимулиране осъществяването на вътрешни за предприятията НИРД;
  - Подкрепа за създаване на иновативни стартиращи предприятия, приоритетно с основна дейност във високотехнологичните или средно-високо технологичните сектори на преработващата промишленост и интензивните на знание услуги;
  - Подкрепа за заявяване и защита на индустриална собственост, в т.ч. патенти, полезни модели, търговски марки, дизайн;
  - Подкрепа за проектни предложения, кандидатствали по Рамкова програма „Хоризонт 2020“ и Хоризонт Европа и получили Печат за високи постижения с оглед синергия и допълняемост с другите инструменти на ниво ЕС в областта на НИРД и иновациите.
- 3) Насърчаване на НИРД и иновации с фокус към кръгова икономика и цифровата трансформация:
  - Подпомагане на предприятията за осъществяване на НИРД, разработването и въвеждането на иновативни продукти, процеси и бизнес модели, които въвеждат безотпадни технологии, технологии въвеждащи използване на рециклируеми и

устойчиви за дълготрайна употреба суровини и материали, технологии въвеждащи използване на суровини и материали, които заместват използването на пластмасата; разработването и въвеждането на зелени продукти и др.;

- Насърчаване на иновативни услуги, основани на устойчиво потребление и знания за материалните потоци и предимствата на кръговата икономика;
- Изграждане и развитие на дигитални иновационни хъбове (ДИХ), които да стимулират развитието на технологиите в областта на високопроизводителните изчислителни технологии, изкуствения интелект, киберсигурността и други иновативни цифрови технологии в полза на българските предприятия;
- Изграждане и развитие на демонстрационна еко-система в областта на Индустрия 4.0 чрез създаване на тестови центрове (лаборатории) за апробиране на технологии от Индустрия 4.0, целта на които е да покажат предимствата при използването на тези технологии и да насърчат предприятията да въвеждат такива.

Основни целеви групи: Предприятията (основно МСП), клъстери, научноизследователски организации и институции, публични ведомства и организации, които са свързани с предоставянето на услуги за подкрепа на НИРД, иновациите и защита правата по интелектуална собственост, юридически лица с нестопанска цел, обединения, занимаващи се с управление на иновационна инфраструктура.

СЦ 2. Усвояване на ползите от цифровизация на гражданите, дружествата и правителствата:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Насърчаване на цифровата трансформация на предприятията в контекста на Индустрия 4.0;
- Насърчаване развитието и използването на изкуствен интелект (ИИ) в предприятията;
- Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи;
- Инвестиции, насочени към въвеждане на цифрови решения и програми, както и системи за електронно разплащане сред МСП;
- Подобряване на бизнес средата в областта на цифровата трансформация, вкл. подкрепа за въвеждане на стандарти в областта на Индустрия 4.0 (RAMI 4); Основни целеви групи: МСП, по отношение подобряване на бизнес средата може да се подкрепят институции и ведомства, действащи в полза на предприятията.

СЦ 3. Засилване на растежа и конкурентоспособността на МСП, включително чрез производствени инвестиции:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Подкрепа за предприятията за внедряване на технологични продукти и услуги с висока добавена стойност с принос към икономическия растеж;
- Интернационализация на предприятията, вкл. подпомагане интеграцията на българските МСП във водещи технологични европейски партньорства;
- Насърчаване на предприемаческата активност и развитие на стабилна екосистема;
- Подкрепа за бързорастящи предприятия и насърчаване на мрежите за сътрудничество между тях;
- Подкрепа за предоставяне на услуги, насочени към развитие на предприемаческата екосистема и подобряване на елементи на бизнес средата, които представляват бариери за разрастването на МСП: услуги, свързани със създаване и развитие на

различни форми на сътрудничество, обмен на информация и консултации в подкрепа на МСП; подкрепа за създаване и развитие на национални мрежи за провеждане на политиката за МСП, които в частност могат да подпомогнат и участието в европейските EEN, SME Envoy network, DIN, EU Start-up Nations Standard и др. международни мрежи; подкрепа за дейности по координиране и насочване на дейността на предприятията от туристическия сектор и създаване на подходяща среда за тяхното развитие;

- Дейности, свързани с привличане на чуждестранни инвестиции и насърчаване на интернационализацията, вкл. чрез развитие на услуги, предоставяни от експортни и дигитални хъбове.

Основни целеви групи: МСП, организации, институции, агенции в подкрепа на бизнеса и подобряване на бизнес средата.

Приоритет 2 “Кръгова икономика”:

Действия за подкрепа в рамките на 2 специфични цели (СЦ), както следва:

СЦ 1.: Насърчаване на мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите парникови газове

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Дейности, насочени към изпълнение на мерки за енергийна ефективност в предприятията въз основа на препоръки от енергиен одит (обследване за енергийна ефективност);
- Въвеждане и сертифициране на системи за енергиен мениджмънт;
- Въвеждане на системи за мониторинг и контрол на енергопотреблението;
- Стимулиране на предприятията да използват електрическа, топлинна и охлаждаща енергия, произведена от възобновяеми източници за собствено потребление;
- Подкрепа за осигуряване на интегриран подход за фокусирано и координирано прилагане на мерки за енергийна ефективност във всички икономически сектори.

Основни целеви групи: МСП и големи предприятия с потенциал за реализиране на мерки за енергийна ефективност, АУЕР.

СЦ 2.: Насърчаване на прехода към кръгова икономика:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Подкрепа за предприятията за инвестиции в използването на алтернативни суровини, използването на рециклирани материали като суровини и повторната употреба на материали;
- Подкрепа за подобряване управлението на отпадъците в предприятията, в т.ч. въвеждане на безотпадни технологии;
- Дейности, насочени към производството на „зелени продукти“, в т.ч. екодизайн;
- Насърчаване на пренасочването на производствата от продукти за еднократна към продукти за многократна употреба и модернизиране на продуктите за удължаване на живота им;
- Насърчаване преминаването към по-устойчиви производствени процеси с минимална употреба на химикали и вредни субстанции;
- Подкрепа за създаване на партньорства между предприятия за постигане на промишлена симбиоза – споделяне на ресурси, услуги, вторични продукти, създаване

на връзка между производства, при която отпадъците от едното представляват суровина за другото;

- Създаване на браншови платформи (например по материални потоци: пластмаси, дърво, стъкло и т.н.) за обмяна на добри практики.

Основни целеви групи: предприятия (основно МСП от преработващата промишленост).

ПРИОРИТЕТ 3: „Подкрепа за интегрирано териториално развитие“:

Дейности изпълнявани чрез подхода интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) и водено от общностите местно развитие (ВОМР), насочени към:

- създаване на условия за ускорено изграждане на нови или развитие на съществуващи индустриални зони като важен елемент от регионалната екосистема в областта на трансфера на технологии и подкрепата за развитие на предприятия в областите на интелигентната специализация;
- изпълнение на подхода ВОМР.

Основни целеви групи: юридически лица, отговарящи на определението за индустриална зона, юридически лица със стопанска цел.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ОКОЛНА СРЕДА

Описание на приоритетите:

ПРИОРИТЕТ 1 : „Води“

Допустими мерки:

- Изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктура въз основа на РПИП в съответствие с нормативната база, приоритетно в агломерации с над 10 000 екв.ж., а при наличен финансов ресурс и в агломерации с между 2 000 и 10 000 екв. ж.;
- Разработване на стратегически документи в сектор „Води“ и за отрасъл „ВиК“, вкл. ПУРБ;
- Мерки за оптимизиране или надграждане на мрежите за мониторинг на водите и на системата за мониторинг и оценка на качеството на водите;
- Засилване капацитета за планиране, управление и изпълнение на задълженията в сектор „Води“ и отрасъл ВиК;
- Мерки от ПУРБ за подобряване на състоянието на водите; опазване качеството на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, вкл. установяване на зони за опазването им в района на съоръженията за водоземане, др.

Допустими бенефициенти: ВиК дружества, Столична община, Български ВиК Холдинг ЕАД, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, структури на/в Министерство на околната среда и водите, структури на/в Министерство на здравеопазването.

Принос към териториалния подход: Мерки ще могат да бъдат изпълнявани на териториално ниво чрез подхода за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) на ниво район за планиране. Допустима ще е подкрепа за изграждане на индустриални зони/паркове в случаите, в които необходимата ВиК инфраструктура е идентифицирана в разработено РПИП за обособената територия.

ПРИОРИТЕТ 2: „Отпадъци“:

Допустими мерки: насочени към битови отпадъци, масово разпространени отпадъци, биоотпадъци, в т.ч. хранителни отпадъци, строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване:

- Мерки за развитието на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране на отпадъците и намаляване на количествата на депонираните отпадъци;
- Мерки за предотвратяване генерирането на отпадъци;
- Мерки за подготовка за повторна употреба и поправка;
- Мерки за рециклиране на отпадъците;
- Изграждане, разширяване и/или надграждане на системата за разделно събиране на отпадъци;
- Подобряване на базата от знания относно кръговата икономика, мониторинга на отпадъците и потоците от материали;
- Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението.

Допустими бенефициенти: общини, юридически лица със стопанска цел, юридически лица с нестопанска цел, ПУДООС, ИАОС (за мерки за подобряване на базата от знания, мониторинга и повишаване на осведомеността и разяснителни кампании), НСОРБ (за мерки за подобряване базата от знания и повишаване осведомеността и разяснителни кампании за заинтересованите страни).

Принос към териториалния подход: По предварителна оценка като приложима е идентифицирана възможна мярка за осигуряване на разделно събиране и рециклиране на битови, масово разпространени и строителни отпадъци в индустриални зони (при доказана необходимост, без производствени и опасни отпадъци).

ПРИОРИТЕТ 3 „Биологично разнообразие“

Допустими мерки:

- Мерки, свързани с развитие на мрежата Натура 2000 – обезпечаване на органите за управление на мрежата Натура 2000 на национално и регионално ниво (включително техническо обезпечаване и изграждане на капацитет (обучения), подготовка на териториални планове за управление на защитени зони, обмяна на опит и добри практики, вкл. по отношение на управлението и мониторинга);
- Мерки, насочени към подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания и видове (вкл. птици), предмет на опазване в мрежата Натура 2000 (вкл. подобряване знанията за тях) – мерки от Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000, мерки от планове за управление на защитени зони, мерки от планове за действие за защитени видове;
- Мерки за опазване/ възстановяване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие с фокус върху подобряване на екосистемите и екосистемните услуги и осигуряване свързаността на мрежата Натура 2000 – изпълнение на мерки от Стратегия за биологичното разнообразие в Република България и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020 – 2024 г.“, мерки от планове за управление на защитени територии, мерки от НПРД за изграждане на синя и зелена инфраструктура извън Натура 2000;

Мерки за изграждане на капацитет на звената, вкл. обучения, отговорни за управлението и за прилагането на политиките по биологично разнообразие и по управление на Натура 2000.

Допустими бенефициенти: Структури за управление на Натура 2000, структури на/в МОСВ, структури на/в МЗХГ, Агенция „Пътна инфраструктура“ (за мерки, свързани с фрагментация на местообитания по съществуваща републиканска пътна мрежа), юридически лица с нестопанска цел, общини, научни институти; висши училища.

Принос към териториалния подход: По предварителна оценка като приложими са идентифицирани консервационни мерки, фокусирани върху видове и местообитания в неблагоприятно-незадоволително и неблагоприятно-лошо природозащитно състояние.

ПРИОРИТЕТ 4 „Риск и изменение на климата“

Допустими мерки:

- Мерки за превенция и управление на риска от наводнения и засушаване (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура);
- Анализи на риска и прилагане на мерки за превенция и защита при процеси, свързани с движение на земни маси – свлачища, срутища, ерозии, абразии и пр. (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура), вкл. такива по републиканска пътна мрежа, 4 идентифицирани като заплаха по отношение безопасността на движение на населението по пътищата;
- Проучвания и анализи, насочени към обследване на последиците от изменението на климата и отражението им върху водните ресурси на територията на страната;
- Мерки за превенция и управление на риска от горски пожари;
- Мерки за управление на риска от природни бедствия и за превенция на риска за живота и здравето на населението (в т.ч. повишаване на готовността на населението и силите за реагиране в случай на наводнения, пожари и земетресения) - фокус към изграждането на капацитет за действия на отговорните органи и на населението при природни бедствия в съответствие със стратегическите цели по отношение създаването на устойчивост към изменението на климата и повишаването на степента на информираност на населението за посочените бедствия.
- Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране; разработване на цифрови модели и анализи и прогнози във връзка с климатичните изменения;
- Изпълнение на проучвания и оценки във връзка с изготвяне на ПУРН за периода 2028-2033 г.;
- Повишаване капацитета на отговорните звена по отношение на политиките, свързани с превенция и управление на риска и политиките по изменение на климата; повишаване информираността; обучителни и информационнообразователни мерки за формиране, прилагане и изпълнение на целите на тези политики.

Допустими бенефициенти: общини, областни администрации, Агенция „Пътна инфраструктура“, МРРБ, структури на/в МОСВ, НИМХ (за прогнози, анализи, модели във връзка с климатичните изменения; и обучителни дейности), ГДПБЗН-МВР. Принос към териториалния подход: По предварителна оценка, като приложими са идентифицирани мерки за превенция и управление на риска от наводнения (в т.ч. екологосъобразна

инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура), както и по отношение на свлачища в урбанизирани територии.

ПРИОРИТЕТ 5 „Въздух“

Допустими мерки:

- Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление – поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво, въвеждане на зони с ниски емисии, разширяване мрежата за централно топлоснабдяване;
- Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта – насърчаване на електромобилността чрез изграждане на инфраструктура за екологосъобразни превозни средства, насърчаване поетапната подмяна на остарелия автомобилен парк с електрически автомобили, въвеждане на зони с ниски емисии;
- Мерки за подобряване мониторинга на КАВ, вкл. за надграждане на Националната системата за мониторинг на качеството на атмосферния въздух в реално време и на информационната система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух;
- Зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони“;
- Разработване/актуализация на стратегически/ програмни/ планови/ аналитични документи във връзка с качеството на атмосферния въздух, прогнозиране, моделиране;
- Обучителни и информационно-образователни мерки.

Фокусът на интервенциите ще бъде към общините с нарушено качество на въздуха. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление ще имат синергичен ефект с мерките за енергийната ефективност на сградния фонд по ОПРР. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта осигуряват допълняемост с предвидените мерки по ОПРР при съблюдаване на демаркация с интервенциите за устойчива градска мобилност. Чрез изпълнението на „Зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони““ ще се осигури допълняемост към мерките за зелена инфраструктура в градовете, заложили по ОПРР, като фокусът по ОПОС е върху качество на въздуха чрез инвестиции в растителни видове, с най-висока степен на ефективност по отношение улавянето на ФПЧ и пречистването на въздуха по естествен път.

Допустими бенефициенти: общини, Изпълнителна агенция „Околна среда“, Национален доверителен екофонд, юридически лица със стопанска цел, Агенция „Пътна инфраструктура“, Национален институт по метеорология и хидрология (за обучителни и образователни мерки, мерки, свързани с разработване на прогнози, модели, аналитични документи, свързани с КАВ). Принос към териториалния подход: По предварителна оценка като приложими са идентифицирани зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони“ на територията на общини с нарушено КАВ, в допълняемост и демаркация с мерки, финансирани по ОПРР. Допустима ще е подкрепа за мерки, адресиращи източници на замърсяване на въздуха, и за общини, в които нормите на замърсителите се измерват чрез други методи извън рамките на Националната система за мониторинг на въздуха, за постигане на нормите за КАВ.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА ЕЛЕКТРОННО УПРАВЛЕНИЕ И ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ ЗА ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2021-2027 ГОДИНА

Програмна стратегия:

- Цялостна цифрова трансформация на публичния сектор и надграждане на постигнатото в областта на електронното управление;
- Доизграждане на националната широколентова инфраструктура и ускоряване разгръщането на широколентовия достъп до интернет, предвид ключовото им значение за постигането на цифров растеж.

Описание на приоритетите:

ПРИОРИТЕТ 1. Цифрова трансформация на публичния сектор в полза на обществото:

Действия за подкрепа:

- Превръщане на данните в ключов капитал на обществото чрез изграждане на: нови модели на взаимодействие и споделяне на данни между гражданите, бизнеса и администрацията в дигитална среда; развитие на технологични средства за сигурно съхранение и обработка на персонални и публични данни и предоставянето им за ползване от гражданите, бизнеса и администрацията; създаване на съвременни инструменти за обработка на големи масиви от данни и оптимизация на процеси; изграждане на централизирана инфраструктура и технологични инструменти за деперсонализиране на чувствителни данни и създаване на условия за преизползването им от гражданите и бизнеса; развитие на модели за предоставяне на проактивни услуги и реализация на ключови услуги от типа „епизоди от живота/бизнеса“; развитие на системите на е-управление по ключови области на политики (е-здравеопазване; е-осигуряване; е-финанси и др.); развитие на трансграничните услуги за улесняване на трансграничното използване на данни в съответствие с изискванията на европейското законодателство и инициативите на европейско ниво;
- Реализиране на мерки за мрежова и информационна сигурност като част от националната система за киберсигурност чрез: укрепване на капацитета на националния и секторните екипи за реагиране при инциденти с компютърната сигурност; изграждане на национална електронна платформа за симулации на събития и инциденти в киберпространството; надграждане на възможностите на НКСЦ (национален киберситуационен център) със системи за управление и оркестриране на събития и инциденти в мрежовата и информационната сигурност; организиране и провеждане на специализирани обучения, семинари и конференции за органите и лицата, изпълняващи функции, свързани с мрежовата и информационна сигурност; организиране и провеждане на информационни кампании, събития и инициативи, насочени към подобряване на киберхигиената в цифровата икономика и цифровото общество;
- Провеждане на широкомащабни информационни и образователни кампании за насърчаване на културата за споделяне на данни и повишаване ползването на електронните публични услуги чрез: повишаване на осведомеността за възможностите и ползите (benefits) от използване и иновативно преизползване на публичните данни за създаване на стойност за икономиката и обществото; развиване на необходимите дигитални умения за използването на електронните публични услуги; популяризиране на внедрените цифрови решения и стимулиране на ползването на електронните публични услуги;
- Развитие на Държавния Хибриден Частен Облак (ДХЧО) и предоставяне на услуги от типа Платформа като услуга (PaaS) и Софтуер като услуга (SaaS) чрез: разширяване на капацитета на ДХЧО, в т.ч осигуряване на софтуер за виртуализация

и за контейнеризация, необходими за предоставяне на услуги от типа Инфраструктура като услуга (IaaS) ; реализиране на мерки за сигурна защита на данните и системите, осигуряване на сигурни комуникационни канали и контрол на трафика за постигане на високо ниво на мрежова и информационна сигурност; Развитие на услуги от типа Платформа като услуга (PaaS) и Софтуер като услуга (SaaS); специализирани обучения за администраторите и процесите чрез интеграция с други публични облаци за използване на налични високотехнологични продукти и услуги. Целеви групи: Структури на държавната администрация на всички нива и нейните служители; граждани; бизнес. Принос към териториалния подход: Финансиране на дейности, свързани с осигуряване на мрежова и информационна сигурност на общините, разработване и внедряване на инструменти и онлайн платформи за подобряване на гражданското участие на местно ниво.

ПРИОРИТЕТ 2: Дигитална свързаност:

Действия за подкрепа:

- Доизграждане на единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) чрез изграждане на нова пасивна инфраструктура (оптични трасета) до районите в които няма изградена такава, както и разполагане на активно оборудване за свързаност в общинските центрове.

Целеви групи: 91 общински центъра, които не са свързани към ЕЕСМ; публичните институции, гражданите и бизнеса от общинските центрове.

ПРИОРИТЕТ 3: Хоризонтална техническа помощ:

Подкрепа за дейности в четири основни направления:

- Човешки ресурс: (Поддържане на високи нива на компетентност, мотивация и ангажираност на служителите, които да гарантират ефективно изпълнение на задълженията, свързани с прилагането на политиката на сближаване; Осигуряване на висококвалифицирани служители, участващи в прилагането на политиката на сближаване; Повишаване на методическата подкрепа с оглед подобряване на общата ефективност при управлението на фондовете на ЕС);
- Системи и инструменти: (Развитие на ИСУН 2020, с цел намаляване на административната тежест и gold plating, в т.ч. осигуряване на по-добра координация и обмен на информация за по-качествено и интегрирано предоставяне на услуги; както и с цел допълнителното ѝ използване като инструмент за получаване на структурирани данни за анализ и оценки на различни нива (национално, регионално, програмно); осигуряване на ИТ системи, необходими за изпълнение на функции по програмиране, управление, наблюдение, отчетност, контрол, одит координация и оценка на ЕСИФ);
- Публичност и комуникация: (Осигуряване на публичност на финансираните от ЕС инвестиции и на равен достъп до информация и възможности за финансиране чрез понататъшно развитие на национален уеб-портал за фондове на ЕС, организиране на информационни и рекламни кампании и сътрудничество с медиите, в т.ч. подкрепа за функционирането на мрежата от областни информационни центрове; Подпомагане въвеждането на интегриран подход за териториално развитие; Подкрепа за насърчаване на по-широкото използване на финансови инструменти

- чрез популяризиране на възможностите за финансиране, потенциалните ползи за крайните получатели и общите ефекти от използването на инструментите);
- Стратегическо планиране и изпълнение, и методически дейности: (Осигуряване на засилен капацитет на властите за предоставяне на политики и стратегии, които биха могли да бъдат основа за изпълнението на програмите, финансирани от ЕС; Подкрепа за последващо наблюдение на изпълнението на разработените стратегически документи и оценка на въздействието; Мерки за изграждане на култура за оценка, обмен на знания и работа в мрежа по отношение засилване ролята на хоризонталните оценки на национално ниво за използване на потенциала им като мощен инструмент за подобряване на ефективността и ефикасността на програмите и за тяхното въздействие; Подкрепа за хоризонтална координация, за да се акцентират тематичните взаимодействия между сектори, програми и интервенции с цел осигуряване координирано и допълващо планиране, прилагане и оценка на междусекторни и междупрограмни инициативи и инструменти, което да насърчи по-високата добавена стойност на инвестициите; Изпълнение на допълнителни мерки за премахване на административната тежест за кандидатите и бенефициентите; Идентифициране и прилагане на цялостни мерки, насочени към намаляване броя и сериозността на нередностите, свързани с обществените поръчки и съответните финансови корекции; Мерки за подобряване на ефективността и ефикасността на звеното за държавна помощ и подобряване на сътрудничеството му с управляващите органи).

Целеви групи: служители на ЦКЗ, СО, ОО, НСИ, АОП, ДАЕУ, ДПРС, НСУИ на НПРД, АФКОС, ИА СОСЕЗФ, държавен фонд „Земеделие“; членове и наблюдатели на комитета за наблюдение на Споразумението за партньорство; областни информационни центрове; потребители на ИСУН, вкл. бенефициенти по програмите, финансирани от ЕСИФ; обществеността.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ТРАНСПОРТНА СВЪРЗАНОСТ“ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 ГОДИНА

Програмна стратегия: Оперативна програма „Транспортна свързаност“ (ОПТС) 2021-2027 г. ще концентрира инвестициите си основно върху завършването на приоритетните железопътни и пътни направления и за насърчаване на мултимодалния транспорт посредством подобряване на връзките между отделните видове транспорт.

Описание на приоритетите: Предвижда се програмата да има пет приоритета, както следва:

ПРИОРИТЕТ 1: Развитие на железопътната инфраструктура по „основната“ и „широкообхватната“ Трансевропейска транспортна мрежа

Допустими мерки:

- Изграждане, модернизация, рехабилитация, електрификация и внедряване на сигнализация и телекомуникации на железопътни участъци;
- Мерки за техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката на инвестиционни проекти за развитие на железопътната инфраструктура по Трансевропейската транспортна мрежа.

Планирано е изпълнение на 5 стратегически проекта в сферата на железопътната инфраструктура:

1. Модернизация на железопътната линия София – Пловдив: жп участък Елин Пелин-Костенец, фаза 2;
  2. Модернизация на железопътната линия Перник-Радомир (фаза 2);
  3. Изграждане на жп връзка между България и Северна Македония;
  4. Доизграждане на съоръженията по жп линия Карнобат-Синдел; 5. Модернизация на железопътната линия София-Перник.
- Допустим бенефициент: ДП Национална компания „Железопътна инфраструктура“.
Бюджет: Финансиране от КФ (евродял) в размер на 590 190 000 евро.

ПРИОРИТЕТ 2 „Развитие на пътната инфраструктура по „основната“ Трансевропейска транспортна мрежа“

Допустими мерки:

Изграждане и модернизация на участъци от пътната инфраструктура по „основната“ Трансевропейска транспортна мрежа;

Техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката за инвестиционни проекти за развитие на пътната инфраструктура по Трансевропейската транспортна мрежа. Планираните операции от стратегическо значение по приоритета са:

1. Автомагистрала „Струма“, лот 3.2, фаза 2;
2. Обход на град Габрово, включително тунел под връх Шипка;
3. Изграждане на АМ „Русе – Велико Търново“.

Допустим бенефициент: Агенция „Пътна инфраструктура“.

Бюджет: Финансиране от ЕФРР (евродял) от 590 190 000 евро.

ПРИОРИТЕТ 3: „Подобряване на интермодалността и развитие на устойчива градска мобилност“

Допустими мерки:

- Разширяване на метрото в София, включително закупуване на подвижен състав;
- Създаване на нови интермодални връзки за пътници в обществената транспортна система на София;
- Изграждане и реконструкция на гарови комплекси по протежение на главните железопътни линии;
- Изграждане и модернизация на железопътни връзки с летища, електрификация и внедряване на сигнализация и телекомуникации, развитие на жп възли;
- Мерки за техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката на инвестиционни проекти за развитие на гарови комплекси, жп възли и мултимодални връзки.

Планираните операции от стратегическо значение по приоритета са:

1. Изграждане на Етап 3 на Линия 3 – Лот 1 (североизточен участък) от Софийското метро;
2. Изграждане на Етап 3 на Линия 3 – Лот 2 (югоизточен участък) от Софийското метро;
3. Изграждане на железопътна връзка към летище Бургас;

4. Изграждане на железопътна връзка към летище Пловдив;
5. Модернизация на ключови жп гари по жп линията София-Перник-Радомир;
6. Модернизация на ключови жп гари и изграждане на нови по жп линията София -сръбска граница;
7. Развитие на жп възел Горна Оряховица, жп възел Русе и жп възел Варна.

Допустими бенефициенти: „Метрополитен“ ЕАД и ДП Национална компания „Железопътна инфраструктура“. Бюджет: Финансиране от ЕФРР в размер на 327 140 000 евро.

ПРИОРИТЕТ 4: „Иновации в транспорта, модернизирани системи за управление на трафика, подобряване на сигурността и безопасността на транспорта“

Допустими мерки:

- Развитие на информационни системи в транспорта, надграждащи съществуващите системи и системите в процес на изграждане;
- Доставка на мултифункционални плавателни съдове;
- Модернизация и изграждане на съоръжения за повишаване на безопасността на транспорта и опазване на околната среда, включително пристанищни съоръжения за безопасен, ефективен и сигурен вътрешно- воден и морски транспорт;
- Мерки за техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката на проектите.

Допустими бенефициенти: - ДП Национална компания „Железопътна инфраструктура“; - ИА „Проучване и поддържане на река Дунав“; - ДП „Пристанищна инфраструктура“; - Агенция „Пътна инфраструктура“; - ИА „Морска администрация“.

Бюджет: Финансиране от ЕФРР (евродял) от 115 230 000 евро.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ХРАНА

Бъдещата програма, която сходно на настоящата ще покрива цялата територия на страната, ще се фокусира върху оказването на подкрепа в 4 основни Направления, всяко от които допълнено със съпътстващи мерки:

ВИД ПОМОЩ 1: „Подпомагане с пакети хранителни продукти и хигиенни материали“;

Средногодишно с около 350 000 пакета с основни хранителни продукти (храни влагани в приготвянето на храна за цялото семейство) и толкова с хигиенни материали (продукти за лична хигиена, почистващи, перилни и миещи препарати). Планира се помощта да се предоставя най-малко веднъж годишно. Съпътстващи мерки: за осигуряване възможност за активно участие в обществения живот и преодоляване на социалната изолация като: провеждане на занимания за базова компютърна грамотност и използване на социални мрежи сред възрастните хора, готварство, привличане на доброволци за каузи от типа „бедни помагат на бедни“, организиране на културни и спортни занимания, консултиране и насочване към реализирани социални услуги и услуги за обучение и заетост, финансирани от ЕСФ+ национални програми и др. Целеви групи: основна и допълнителна: лица, семейства и домакинства, обект на социално подпомагане; лица, които имат отказ от социално подпомагане и доходът им не надвишава линията на бедност; пенсионери с доход от пенсия под линията на бедност; лица, изпаднали в затруднено положение в резултат на

природни бедствия, пандемии и др. форсмажорни обстоятелства за овладяване на възникнали извънредни ситуации в страната. 2 Механизъм за изпълнение: Чрез две взаимнообвързани процедури- за закупуване и за раздаване на закупените храни и/или хигиенните материали. Хранителните продукти и хигиенните материали ще се закупуват от Агенцията за социално подпомагане (АСП). Избран изпълнител/изпълнители ще предоставя хранителните продукти и хигиенните материали до крайните получатели на помощта. Той директно или в партньорство с други организации, ще предлага съпътстващи мерки на крайните потребители.

ВИД ПОМОЩ 2: „Топъл обяд“;

Целогодишно подпомагане с топъл обяд, включващ супа, основно ястие и хляб. Съпътстващи мерки: индивидуално консултиране и съдействие за възможностите за ползване на: социални услуги; административни общински услуги; осигуряване на временен подслон на бездомни лица; подпомагане на достъпа до здравни и образователни услуги; управление на семейния бюджет; здравословно и балансирано хранене, или други форми на подкрепа, реализирани в отговор на установени конкретни нужди и проблеми на представителите на целевите групи. Целеви групи: лица, обект на социално подпомагане; хора със затруднения в самообслужването; лица с ниски доходи, бездомни лица и др. лица, изпаднали в затруднено положение в резултат на природни бедствия, пандемии и др. форсмажорни обстоятелства с оглед овладяване на възникнали извънредни ситуации в страната. Механизъм за изпълнение: Чрез общините и районите на общините въз основа на дългосрочни договори за осигуряване на топъл обяд, които директно или в партньорство с други организации, ще предлагат и съпътстващи мерки на крайните потребители. Бюджет: 235 065 600 лв. Ще се използват опростени разходи на база разход за единица продукт - обяд. За първите две години разхода за единица продукт - обяд е калкулиран в размер на 2.80 лв., за следващите 2 години - 3.00 лв., а за последните три - до края на програмния период – 3.20 лв. Административните разходи (превоз и съхранение) и разходите за съпътстващи мерки ще са с единна ставка на всеки от тях в размер на 5% от разходите за закупуване на храни и/или основно материално подпомагане.

ВИД ПОМОЩ 3: „Пакети за новородени деца“;

Пакети с базови необходими продукти за новородени деца от бедни и рискови семейства. Индикативно пакетите ще включват: бебешки пелени, кърпи, бебешки козметични продукти и др. продукти, съобразени с основните нужди и възрастта на детето. Ще се предоставя най-малко два пъти до навършване на шест месеца на детето. Съпътстващи мерки: насочване на родителите към мерки за подкрепа, финансирани по ОП РЧР; мерки за превенция на изоставянето, семейно консултиране, индивидуална социална работа, насочване към съществуващи социални услуги за подкрепа на децата и семействата и др. 3 Целеви групи: новородени от бедни семейства, които са обект на социално подпомагане. Семейства, при които е установен риск от изоставяне на децата, както и майки, жертви на насилие. Механизъм за изпълнение: Продуктите ще бъдат закупвани от АСП. Предоставянето на пакетите ще бъде извършвано от избран бенефициент, който самостоятелно или в партньорство ще реализира и съпътстващи мерки. Предоставянето на пакетите за новородени, при обоснована необходимост и с оглед гарантиране на национално покритие на помощта, може да се извършва и от структурите на АСП по места, в партньорство с общините.

ВИД ПОМОЩ 4: „Детска кухня“.

Храна за обяд за деца от 10 месеца до тригодишна възраст. Съпътстващи мерки: съгласно нуждите на целевите групи. Целеви групи: деца от домакинства с ниски доходи; деца с увреждания; деца лишени от родителски грижи; деца живеещи в лоши жилищни условия; деца в риск от изоставяне и др. Механизъм за изпълнение: Чрез общините и районите на общините, които директно или в партньорство с други организации, ще предлагат и съпътстващи мерки на крайните потребители. Ще се използват опростени правила за възстановяване на база разход за единица продукт - обяд в детска кухня. За определяне на единната ставка ще бъде извършено проучване за размера на таксите, които родителите/настойниците, заплащат за ползване на услугата, в това число и предвидените от общините облекчения за определени категории потребители.

ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО НА ОБЩИНА КРЕСНА

ПИРО е стратегически документ относно политиката за постигане на устойчиво интегрирано развитие на общината, докато програмата за неговата реализация има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектните идеи за постигане целите на развитието. Програмата за реализация на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана. Основните структурни елементи на програмата са мерките и проектните идеи по съответните цели и приоритети на плана. В тях са включени дейности, обединени по териториален, технологичен и времеви признак, с общо финансово управление и предвиден синергичен ефект. Всяка предвидена интервенция обхваща една или комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени или заемни средства, публично-частни партньорства, средства от различни оперативни програми или от други източници. Идентифицирани мерки, за чието изпълнение не винаги е необходим финансов ресурс..

Програмата за реализация, както всички останали части на ПИРО, е разработена на базата на **прилагането на интегриран подход.**

За постигане на интегриран подход на развитие на общинската територия е идентифицирана най-подходящата **комбинация от ресурси и мерки** (проекти, инвестиции, политики), които са използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет. Това се осъществява чрез програмата за реализация, в която се определя пакетът от мерки и проектни идеи за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода 2021-2027 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на програмата, а оттук - и на ПИРО.

Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на плана с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

Описанието дава обосновка за идентифицираните мерки и за приноса им за решаването на основните проблеми и оползворяване на местния потенциал, идентифицирани в аналитичната част на документа.

Описанието на интегрирания подход в максимална степен отразява логиката на интервенциите - политически, институционални, организационни, информационно - комуникационни, финансови и контролни, за постигане на конкретни резултати и въздействие от изпълнението на ПИРО.

Наличните ресурси и планираните интервенции са добре комбинирани и целенасочено използвани и имат конкретен фокус, така че водят до постигане на определената цел.

Освен текстовата обосновка на мерките, те се представят в табличен вид - **Приложение №1** : изброяват се конкретните мерки за реализацията на приоритетите на плана, отделните дейности към всяка мярка), административните структури, отговорни за управление изпълнението на мерките/дейностите, източниците на финансиране и сроковете за изпълнение.

Мерките са приложими, постижими и реалистични, с конкретни измерими резултати и с реални източници на финансиране. Включените в програмата за реализация мерки не са „пожелателни“ или „потенциални“, а представляват реално планирани дейности и поети ангажименти от страна на общината или партньорите. Оформянето на мерките е тясно обвързано с провеждането на предвидената комуникационна стратегия за идентифициране на проектни идеи съгласно част III на документа. Мерките не се ограничават само до проекти или проектни идеи, а представляват или включват различни дейности (включително и политики) за реализация на приоритетите на плана.

Индикативният списък на важни за общината проекти е изготвен по образец, приложен към Методически указания - **Приложение № 1А**. Списъкът с проекти, които са от по-голяма важност за развитието на общината и за постигане целите на плана е неразделна част от програмата за реализация. Тъй като проектите по своята същност представляват мерки или част от мерки за реализация на отделните приоритети, включените в Приложение №1А проекти по съответните мерки фигурират и в Приложение №1 .

Условието за включване на конкретни проектни идеи по дадена мярка в Приложение №1А е общината съвместно с партньорите да са преценили, че

- съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно и
- съответният проект да има известна степен на проектна готовност.

В тази връзка на етапа на изготвяне на ПИРО общината няма готовност с пълен списък съгласно Приложение №1А, той да бъде добавен по-късно, при актуализация на програмата за реализация на плана. Включените в списъка проекти са тясно обвързани с ключовите приоритети за развитие, а в програмата за реализация е обоснован приносът им към тях. Списъкът с проекти може да бъде актуализиран, като нови проекти се включват при спазване на принципа на партньорство чрез съответните мерки от комуникационната стратегия, описани в част III от плана.

Индикативната финансова таблица - **Приложение № 2**, представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на плана и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на плана от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Ресурсите за реализацията на плана включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки и проектни идеи. В този смисъл

индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на ПИРО.

Общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

<i>Приложение № 1</i>								
Програма за реализация на ПИРО на община Кресна за периода 2021-2027 г. :								
описание на предвидените мерки и дейности								
Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)*	Индикативен бюджет	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
Приоритет 1	Мярка 1	Дейност 1	Цифровата трансформация и усвояване на ползите от цифровизацията за гражданите, дружествата и институциите;		1000	ОПИК		
Приоритет 1	Мярка 2	Дейност 1	Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията		1000	ОПИК, ОПРЧР		
Приоритет 1	Мярка 3	Дейност 1	Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи		1500	ОПИК, ОПРЧР		
Приоритет 2	Мярка 1	Дейност 1	Обновяване на наличния жилищен фонд с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и спомагателни мерки; Изграждане на		5000	ОПИК		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

			„умни сгради“, „умни квартали“					
Приоритет 2	Мярка 2	Дейност 1	Обновяване на обществената инфраструктура с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки		1000	ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 3	Дейност 1	Инвестиции в мерки за енергийни спестявания от предприятия, включително сгради, инсталации и процеси;		2000	ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 4	Дейност 1	Внедряването на екоиновационни дейности, включително нови екологични продукти и технологии в предприятията		1000	ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 5	Дейност 1	Подкрепа за ресурсна и енергийна ефективност		2000	ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 6	Дейност 1	Насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници (ВИ) в различните сектори		2000	ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 7	Дейност 1	Насърчаване на процеса на трансформация на икономиката от линейна в кръгова.		1000	ОПИК, ПРЗСР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 3	Мярка 1	Дейност 1	Промотиране на туризма чрез национални и регионални кампании, включително чрез максимално използване на медиите - популяризиране на туристическите и исторически обекти в общината чрез ТВ предавания		200	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 3	Мярка 2	Дейност 1	Използване и смесване на ИТ сектора с Туризма: Разработване на мобилни приложения, представящи туристическите услуги; Създаване на виртуални и онлайн турове на туристически обекти		100	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 3	Мярка 3	Дейност 1	Привличане на повече чуждестранни туристи в общината		200	ОПРЧР		
Приоритет 3	Мярка 4	Дейност 1	Реставриране на църкви и други религиозни обекти с познавателна ценност; Реализиране на туристически културни маршрути		1200	ПРЗСР		
Приоритет 3	Мярка 5	Дейност 1	Подкрепа от местните и регионални власти на събори, фестивали, културни събития и провеждане на конкурси в различни направления.		500	ОПРР, ПРЗСР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 4	Мярка 1	Дейност 1	Модернизиране на производствените структури - фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура		2000	ПРЗСР		
Приоритет 4	Мярка 2	Дейност 1	Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологичното производство		3000	ПРЗСР		
Приоритет 4	Мярка 3	Дейност 1	Подкрепа на пчеларството и лозаро-винарския сектор		750	ПРЗСР		
Приоритет 4	Мярка 4	Дейност 1	Насърчаване на биопроизводството чрез създаване на възможности за финансиране както в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП), така и чрез инструменти, които да подобрят достъпа им до финансов ресурс. на доходите на земеделските производители		1500	ПРЗСР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 4	Мярка 5	Дейност 1	Приоритетно инвестиране в подобряване на съществуващата хидромелиоративна инфраструктура за напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите. системи, което ще позволи повишаване на конкурентоспособността на стопаните;		500	ПРЗСР		
Приоритет 4	Мярка 6	Дейност 1	Подкрепа за навлизане на цифровите технологии		300	ПРЗСР		
Приоритет 4	Мярка 7	Дейност 1	Стимулирани на инвестициите за модернизация и технологии за прецизно земеделие		1000	ПРЗСР		
Приоритет 4	Мярка 8	Дейност 1	Опазване на природните ресурси и предпазване от риска от климатичните промени.		1000	ОПОС		
Приоритет 5	Мярка 1	Дейност 1	Подобряване на качеството на изградената образователна инфраструктура, включително за осигуряване на задължителното предучилищно образование на децата от 4 години;		1000	ПРЗСР, ОПНО		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 5	Мярка 2	Дейност 1	Провеждане на мерки за повишаване качеството на образованието и за подобряване постиженията на учениците в образователната подготовка		750	ПРЗСР, ОПНО		
Приоритет 5	Мярка 3	Дейност 1	Осигуряване на достъп до образование на учениците от специфични целеви групи.		500	ПРЗСР, ОПНО		
Приоритет 5	Мярка 4	Дейност 1	Участие в Национална програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“, както и на Национална програма „Обучение за ИТ кариера“;		100	ОПНО		
Приоритет 5	Мярка 5	Дейност 1	Инвестиции в извънучилищна инфраструктура и оборудване		250	ОПНО		
Приоритет 5	Мярка 6	Дейност 1	Подобряване на възможностите за допълнителна и продължаваща квалификация на учителите, в т.ч. по професионалните направления		150	ОПРЧР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 6	Мярка 1	Дейност 1	Териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ		500	ОПРЧР		
Приоритет 6	Мярка 2	Дейност 1	Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места		500	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 6	Мярка 3	Дейност 1	Инвестиране в специализирани болници и отделения, в които се извършват дейности за долекуване, продължително лечение и рехабилитация и хосписи за пациенти, които имат нужда от продължителен болничен престой и не могат да се обслужват сами в домашна обстановка		750	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 6	Мярка 3	Дейност 2	Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в труднодостъпни райони		300	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 7	Мярка 1	Дейност 1	Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни хора		500	ОПРЧР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 7	Мярка 2	Дейност 1	Създаване на нови социални и интегрирани. здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания		300	ОПРЧР		
Приоритет 7	Мярка 3	Дейност 1	Развитие на услуги в общността, свързани с превенцията на изоставането на деца от групи в неравностойно положение		300	ОПРЧР		
Приоритет 7	Мярка 4	Дейност 1	Осигуряване на устойчиви, качествени и достъпни междусекторни услуги с цел превенция на социалното изключване		200	ОПРЧР		
Приоритет 7	Мярка 5	Дейност 1	Развитие на интегрирани услуги в подкрепа на ранното детско развитие чрез изграждане на Центрове за ранно детско развитие		300	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 7	Мярка 6	Дейност 1	Подобряване на средата в съществуващи социални услуги/реформиране на съществуващи социални обекти		500	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 7	Мярка 7	Дейност 1	Превенция и подкрепа за децата в риск и техните семейства		250	ОПРР, ПРЗСР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 7	Мярка 8	Дейност 1	Разработване на мерки за активно приобщаване за подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа. Провеждане на интегрирани мерки и взаимодействието в сферата на образованието, здравеопазването, заетостта и социалните услуги при реализиране на общи цели за социално включване		500	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 7	Мярка 9	Дейност 1	Осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение, чрез строителство, реконструкция, ремонт и разширение на социалните жилища, в които да бъдат настанени представители на целевата група		500	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 7	Мярка 10	Дейност 1	Осигуряване на достъпна среда - физическа, институционална и информационна и достъпен транспорт		1000	ОПРР, ПРЗСР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 7	Мярка 11	Дейност 1	Подкрепа и разширяване на социалното предприемачество		500	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 8	Мярка 1	Дейност 1	Реализиране на мерки за опазване на паметниците на културното наследство, включително мерки за реставрация, консервация и социализация		2000	ОПРР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 2	Дейност 1	Създаване на общи маршрути между общините, тъй като културното наследство на даден район не е „изолирано“ от съседните		500	ОПРР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 3	Дейност 1	Цялостни инфраструктурни проекти при археологически разкопки на значими обекти - от проучването до изграждане на пътища, посетителски центрове, музеи, места за отдих		2000	ОПРР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 4	Дейност 1	Популяризиране на културното наследство и културните услуги		200	ОПРР, ОПНО		
Приоритет 9	Мярка 1	Дейност 1	Доизграждане на АМ „Струма“;		0	ОПРР, ПРЗСР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 9	Мярка 2	Дейност 1	Подобряване на мрежата от общински пътища в общината за осигуряване на достъп до туристически, исторически обекти, както и достъп до образователни, здравни и социални услуги в населените места		7500	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 9	Мярка 3	Дейност 1	Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти		7500	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 10	Мярка 1	Дейност 1	Осигуряване на високоскоростен и свръхскоростен Интернет чрез NGA инфраструктура		300	ОПРР, ОПОС		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 10	Мярка 1	Дейност 2	Изграждане на безплатен високоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU по Механизма за свързаност на ЕС		300	ОПРР, ОПОС		
Приоритет 10	Мярка 1	Дейност 3	Обезпечаване на широколентов достъп до Интернет, отговарящ на изискванията на новите комплексни електронни услуги и интересите на населението към услуги от този тип в периферните и селски райони, както и върху развитието на умения и услуги в областта на цифровите технологии чрез интегрирани проекти, обединяващи тези изисквания		200	ОПРР, ОПОС		
Приоритет 10	Мярка 1	Дейност 4	Надграждане и поддръжка на оптичните високоскоростни инфраструктури, обслужващи земеделските стопани		150	ОПРР, ОПОС		
Приоритет 10	Мярка 1	Дейност 5	Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация на общините		150	ОПРР, ОПОС		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 11	Мярка 1	Дейност 1	Разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на защитени зони по Natura 2000. Поддържане на благоприятно природозащитно състояние на природните местообитания, осъществяване на мониторинг за установяване на промени, с оглед инициране на природозащитни мерки		100			
Приоритет 11	Мярка 2	Дейност 1	Разработване на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове в района		100	ОПРР		
Приоритет 11	Мярка 3	Дейност 1	Популяризиране на защитените видове на флората и фауната, като символи на района, които да засилват интереса към него		100	ОПРР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 11	Мярка 4	Дейност 1	Наблюдение на редки и застрашени видове и привличането на лимитиран брой туристи, ще създаде поминък за местното население и ще изгради позитивно отношение към опазването и доброто управление на защитената зона		50	ОПОС		
Приоритет 12	Мярка 1	Дейност 1	Извършване на оценка на нивото на течовете по водоснабдителната система и изготвяне на план с действия за намаляване на течовете		50	ОПОС		
Приоритет 12	Мярка 2	Дейност 1	Реконструкция на магистралните водопроводи и разпределителната водопроводна мрежа с оглед намаляване броя на аварията и загубите на вода		7500	ОПОС, ПРЗСР		
Приоритет 12	Мярка 3	Дейност 1	Реконструкция на съществуващите резервоари или изграждане на нови такива, които да осигурят достатъчно водни количества за задоволяването на питейно-битовите нужди намаляване броя на аварията и загубите на вода		1500	ОПОС, ПРЗСР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 12	Мярка 4	Дейност 1	Реконструкция и модернизация на водоснабдителните мрежи и съоръжения и търсене и разкриване на нови водоизточници, както и изграждане на нови станции за пречистване и обеззаразяване на питейни води следва да се предприемат и за решаване на проблемите с качеството на питейните води		2000	ОПОС, ПРЗСР		
Приоритет 12	Мярка 5	Дейност 1	Реконструкция и изграждане на нови канализационни системи за обхващане на населените места, и изградеността на ПСОВ		10000	ОПОС		
Приоритет 12	Мярка 6	Дейност 1	Въвеждане на регионалната система за управление на отпадъците		1000	ОПОС		
Приоритет 13	Мярка 1	Дейност 1	Планиране и реализиране на съвместни проекти за опазване на природата и биологичното разнообразие и инвестиране в съвместни действия за смекчаване на изменението на климата, със силен акцент върху устойчиви и екологични мерки		300	ОПОС		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 13	Мярка 2	Дейност 1	Подпомагане на съвместни трансгранични действия за подобряване на процента на рециклиране и насърчаване на прехода към нисковъглеродна икономика, включително кампании за повишаване на осведомеността за насърчаване на устойчиви практики и поведение		300	ОПРР		
Приоритет 13	Мярка 3	Дейност 1	Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство, със силен акцент върху създаването на заетост за малките и семейните предприятия		500	ОПРР		
Приоритет 13	Мярка 4	Дейност 1	Подобряване на конкурентоспособността и стимулиране на растежа на МСП в трансграничната област с цел разширяване на тяхната икономическа активност към търговия и инвестиции		500	ОПРР		

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 13	Мярка 5	Дейност 1	Разработване на съвместни политики, протоколи, процедури и подходи за предотвратяване на риска и бързо реагиране на потенциални извънредни ситуации		50	ОПРР		
Приоритет 13	Мярка 6	Дейност 1	Съвместни мерки за предотвратяване замърсяването на въздуха чрез по-ефективно използване на ресурсите		500	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 13	Мярка 7	Дейност 1	Осигуряване на здравно обслужване и социална грижа отговарящи на нуждите		500	ОПРР		
					85250			
<p>* Възможно е една мярка да включва само една дейност и тогава мярката и дейността съвпадат. Различни дейности и проектни идеи се посочват само в случай на комплексни мерки, които се осъществяват чрез повече от една дейност.</p>								
<p>**Посочва се дали съответната мярка ще се осъществява само на територията на определена зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие), в друга територия извън зоните или на цялата територия на общината. В случай че мярката ще се реализира в приоритетна зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие) се посочва само наименование/номер на зоната</p>								

Приложение № 1А

Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в ПИРО на община Кресна за периода 2021-2027 г.

Приоритет	Мярка	Проект	Проектна готовност	Индикативен срок за изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лева)	Допълнителна информация
Приоритет 1	Мярка 1	Цифровата трансформация и усвояване на ползите от цифровизацията за гражданите, дружествата и институциите;			1000	
Приоритет 1	Мярка 2	Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията			1000	
Приоритет 1	Мярка 3	Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи			1500	
Приоритет 2	Мярка 1	Обновяване на наличния жилищен фонд с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и спомагателни мерки; Изграждане на „умни сгради“, „умни квартали“			5000	
Приоритет 2	Мярка 2	Обновяване на обществената инфраструктура с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки			1000	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 2	Мярка 3	Инвестиции в мерки за енергийни спестявания от предприятия, включително сгради, инсталации и процеси;			2000	
Приоритет 2	Мярка 4	Внедряването на скоиновационни дейности, включително нови екологични продукти и технологии в предприятията			1000	
Приоритет 2	Мярка 5	Подкрепа за ресурсна и енергийна ефективност			2000	
Приоритет 2	Мярка 6	Насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници (ВИ) в различните сектори			2000	
Приоритет 2	Мярка 7	Насърчаване на процеса на трансформация на икономиката от линейна в кръгова.			1000	
Приоритет 3	Мярка 1	Промотиране на туризма чрез национални и регионални кампании, включително чрез максимално използване на медиите - популяризиране на туристическите и исторически обекти в общината чрез ТВ предавания			200	
Приоритет 3	Мярка 2	Използване и смесване на IT сектора с Туризма: Разработване на мобилни приложения, представящи туристическите услуги; Създаване на виртуални и онлайн турове на туристически обекти			100	
Приоритет 3	Мярка 3	Привличане на повече чуждестранни туристи в общината			200	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 3	Мярка 4	Реставриране на църкви и други религиозни обекти с познавателна ценност; Реализиране на туристически културни маршрути			1200	
Приоритет 3	Мярка 5	Подкрепа от местните и регионални власти на събори, фестивали, културни събития и провеждане на конкурси в различни направления.			500	
Приоритет 4	Мярка 1	Модернизиране на производствените структури - фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура			2000	
Приоритет 4	Мярка 2	Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологичното производство			3000	
Приоритет 4	Мярка 3	Подкрепа на пчеларството и лозаро-винарския сектор			750	
Приоритет 4	Мярка 4	Насърчаване на биопроизводството чрез създаване на възможности за финансиране както в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП), така и чрез инструменти, които да подобрят достъпа им до финансов ресурс. на доходите на земеделските производители			1500	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 4	Мярка 5	Приоритетно инвестиране в подобряване на съществуващата хидромелиоративна инфраструктура за напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите. системи, което ще позволи повишаване на конкурентоспособността на стопаните;			500	
Приоритет 4	Мярка 6	Подкрепа за навлизане на цифровите технологии			300	
Приоритет 4	Мярка 7	Стимулирани на инвестициите за модернизация и технологии за прецизно земеделие			1000	
Приоритет 4	Мярка 8	Опазване на природните ресурси и предпазване от риска от климатичните промени.			1000	
Приоритет 5	Мярка 1	Подобряване на качеството на изградената образователна инфраструктура, включително за осигуряване на задължителното предучилищно образование на децата от 4 години;			1000	
Приоритет 5	Мярка 2	Провеждане на мерки за повишаване качеството на образованието и за подобряване постиженията на учениците в образователната подготовка			750	
Приоритет 5	Мярка 3	Осигуряване на достъп до образование на учениците от специфични целеви групи.			500	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 5	Мярка 4	Участие в Национална програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“, както и на Национална програма „Обучение за ИТ кариера“;			100	
Приоритет 5	Мярка 5	Инвестиции в извънучилищна инфраструктура и оборудване			250	
Приоритет 5	Мярка 6	Подобряване на възможностите за допълнителна и продължаваща квалификация на учителите, в т.ч. по професионалните направления			150	
Приоритет 6	Мярка 1	Териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ			500	
Приоритет 6	Мярка 2	Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места			500	
Приоритет 6	Мярка 3	Инвестиране в специализирани болници и отделения, в които се извършват дейности за долекуване, продължително лечение и рехабилитация и хосписи за пациенти, които имат нужда от продължителен болничен престой и не могат да се обслужват сами в домашна обстановка			750	
Приоритет 6	Мярка 3	Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в труднодостъпни райони			300	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 7	Мярка 1	Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни хора			500	
Приоритет 7	Мярка 2	Създаване на нови социални и интегрирани, здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания			300	
Приоритет 7	Мярка 3	Развитие на услуги в общността, свързани с превенцията на изоставането на деца от групи в неравностойно положение			300	
Приоритет 7	Мярка 4	Осигуряване на устойчиви, качествени и достъпни междусекторни услуги с цел превенция на социалното изключване			200	
Приоритет 7	Мярка 5	Развитие на интегрирани услуги в подкрепа на ранното детско развитие чрез изграждане на Центрове за ранно детско развитие			300	
Приоритет 7	Мярка 6	Подобряване на средата в съществуващи социални услуги/реформиране на съществуващи социални обекти			500	
Приоритет 7	Мярка 7	Превенция и подкрепа за децата в риск и техните семейства			250	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 7	Мярка 8	Разработване на мерки за активно приобщаване за подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа. Провеждане на интегрирани мерки и взаимодействието в сферата на образованието, здравеопазването, заетостта и социалните услуги при реализиране на общи цели за социално включване			500	
Приоритет 7	Мярка 9	Осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение, чрез строителство, реконструкция, ремонт и разширение на социалните жилища, в които да бъдат настанени представители на целевата група			500	
Приоритет 7	Мярка 10	Осигуряване на достъпна среда - физическа, институционална и информационна и достъпен транспорт			1000	
Приоритет 7	Мярка 11	Подкрепа и разширяване на социалното предприемачество			500	
Приоритет 8	Мярка 1	Реализиране на мерки за опазване на паметниците на културното наследство, включително мерки за реставрация, консервация и социализация			2000	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 8	Мярка 2	Създаване на общи маршрути между общините, тъй като културното наследство на даден район не е „изолирано“ от съседните			500	
Приоритет 8	Мярка 3	Цялостни инфраструктурни проекти при археологически разкопки на значими обекти - от проучването до изграждане на пътища, посетителски центрове, музеи, места за отдих			2000	
Приоритет 8	Мярка 4	Популяризиране на културното наследство и културните услуги			200	
Приоритет 9	Мярка 1	Доизграждане на АМ „Струма“;			0	
Приоритет 9	Мярка 2	Подобряване на мрежата от общински пътища в общината за осигуряване на достъп до туристически, исторически обекти, както и достъп до образователни, здравни и социални услуги в населените места			7500	
Приоритет 9	Мярка 3	Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти			7500	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 10	Мярка 1	Осигуряване на високоскоростен и свръхскоростен Интернет чрез NGA инфраструктура			300	
Приоритет 10	Мярка 1	Изграждане на безплатен високоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU по Механизма за свързаност на ЕС			300	
Приоритет 10	Мярка 1	Обезпечаване на широколентов достъп до Интернет, отговарящ на изискванията на новите комплексни електронни услуги и интересите на населението към услуги от този тип в периферните и селски райони, както и върху развитието на умения и услуги в областта на цифровите технологии чрез интегрирани проекти, обединяващи тези изисквания			200	
Приоритет 10	Мярка 1	Надграждане и поддръжка на оптичните високоскоростни инфраструктури, обслужващи земеделските стопани			150	
Приоритет 10	Мярка 1	Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация на общините			150	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 11	Мярка 1	Разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на защитени зони по Natura 2000. Поддържане на благоприятно природозащитно състояние на природните местообитания, осъществяване на мониторинг за установяване на промени, с оглед инициране на природозащитни мерки			100	
Приоритет 11	Мярка 2	Разработване на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове в района			100	
Приоритет 11	Мярка 3	Популяризиране на Защитените видове на флората и фауната, като символи на района, които да засилват интереса към него			100	
Приоритет 11	Мярка 4	Наблюдение на редки и застрашени видове и привличането на лимитиран брой туристи, ще създаде поминък за местното население и ще изгради позитивно отношение към опазването и доброто управление на защитената зона			50	
Приоритет 12	Мярка 1	Извършване на оценка на нивото на течовете по водоснабдителната система и изготвяне на план с действия за намаляване на течовете			50	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 12	Мярка 2	Реконструкция на магистралните водопроводи и разпределителната водопроводна мрежа с оглед намаляване броя на аварияте и загубите на вода			7500	
Приоритет 12	Мярка 3	Реконструкция на съществуващите резервоари или изграждане на нови такива, които да осигурят достатъчно водни количества за задоволяването на питейно-битовите нужди намаляване броя на аварияте и загубите на вода			1500	
Приоритет 12	Мярка 4	Реконструкция и модернизация на водоснабдителните мрежи и съоръжения и търсене и разкриване на нови водоизточници, както и изграждане на нови станции за пречистване и обеззаразяване на питейни води следва да се предприемат и за решаване на проблемите с качеството на питейните води			2000	
Приоритет 12	Мярка 5	Реконструкции и изграждане на нови канализационни системи за обхващане на населените места, и изградеността на ПСОВ			10000	
Приоритет 12	Мярка 6	Въвеждане на регионалната система за управление на отпадъците			1000	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 13	Мярка 1	Планиране и реализиране на съвместни проекти за опазване на природата и биологичното разнообразие и инвестиране в съвместни действия за смекчаване на изменението на климата, със силен акцент върху устойчиви и екологични мерки			300	
Приоритет 13	Мярка 2	Подпомагане на съвместни трансгранични действия за подобряване на процента на рециклиране и насърчаване на прехода към нисковъглеродна икономика, включително кампании за повишаване на осведомеността за насърчаване на устойчиви практики и поведение			300	
Приоритет 13	Мярка 3	Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство, със силен акцент върху създаването на заетост за малките и семейните предприятия			500	
Приоритет 13	Мярка 4	Подобряване на конкурентоспособността и стимулиране на растежа на МСП в трансграничната област с цел разширяване на тяхната икономическа активност към търговия и инвестиции			500	

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 13	Мярка 5	Разработване на съвместни политики, протоколи, процедури и подходи за предотвратяване на риска и бързо реагиране на потенциални извънредни ситуации			50	
Приоритет 13	Мярка 6	Съвместни мерки за предотвратяване замърсяването на въздуха чрез по-ефективно използване на ресурсите			500	
Приоритет 13	Мярка 7	Осигуряване на здравно обслужване и социална грижа отговарящи на нуждите			500	
					85250	

Приложение № 2

ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

ПИРО НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.

/ХИЛ. ЛВ./

Период	Собствени средства - Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.	ОБЩО в отн. дял (%)
2021 - 2027										
Приоритет 1			875	25	1750	50	875	25	3500	4,11%
Приоритет 2			2100	15	7700	55	4200	30	14000	16,42%
Приоритет 3	110	5	330	15	1430	65	330	15	2200	2,58%
Приоритет 4			1507,5	15	6030	60	2512,5	25	10050	11,79%
Приоритет 5	275	10	550	20	1925	70			2750	3,23%
Приоритет 6	41	2	369	18	1640	80			2050	2,40%
Приоритет 7	242,5	5	970	20	3395	70	242,5	5	4850	5,69%
Приоритет 8	235	5	705	15	3760	80			4700	5,51%
Приоритет 9	750	5	3750	25	10500	70			15000	17,59%

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 10			220	20	660	60	220	20	1100	1.29%
Приоритет 11			105	30	210	60	35	10	350	0,41%
Приоритет 12	1102,5	5	5512,5	25	15435	70			22050	25,87%
Приоритет 13	265	10	530	20	1855	70			2650	3,11%
	3021	3,54	17524	20,56	56290	66,03	8415	9,87	85250	100%

ЧАСТ VI.**МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И ЗА АДАПТАЦИЯ КЪМ ВЕЧЕ НАСТЪПИЛИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ**

Със значително влияние върху подходите в регионалното и пространственото планиране са и климатичните фактори - глобалното затопляне, природните бедствия, рисковите територии и зони. Тези промени, заемащи важно място във всички европейски документи, са дали отражение и върху разработваните концепции и стратегии за пространствено планиране на държавите в ЕС, върху управлението на водите, земята и природните ценности. Адаптирането на подходите в планирането на регионалното и пространствено развитие към глобалното затопляне на климата ще осигури запазването на екологичния комфорт в урбанизираните територии и намаляването на рисковете от природни бедствия, класифицирани в Стратегията за редуция на риска на Обединените нации като хидроложки, метеорологични, геофизични и биологични природни явления и бедствия.

В тази част от ПИРО е описана връзката между идентифицираните в анализите рискове и проблеми, формулираните цели и приоритети в стратегическата част на документа и идентифицираните в програмата за реализация мерки за ограничаване на изменението на климата и за адаптация към вече настъпилите промени.

Стратегическите документи в областта на околната среда на национално и европейско ниво поставят общи цели и редица изисквания, свързани с изменението на климата и адаптация към климатичните промени, които са интегрирани в процеса на планиране на регионалното и пространствено развитие като са съобразени с характерните особености и проблеми на общината. Основната цел е да се определи доколко и по какъв начин процесите на регионалното и пространствено развитие влияят върху състоянието на околната среда и качеството на живот в определена територия, какви са основните проблеми и възможните мерки за тяхното решаване, какви дейности и съответно ресурси ще бъдат необходими за това през съответния период на планиране.

При разработването на ПИРО за периода 2021 -2027 г. се взе под внимание разработения проект на „Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие“.

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и план за действие

Цел:Националната стратегия има за цел да "развие най-високото възможно ниво на устойчивост на страната срещу изменението на климата чрез предприемане на всички необходими и изпълними мерки, като по обезпечи безпрепятственото функциониране на икономическите сектори, запази здравето благосъстоянието на населението и богатите природни активи на страната".

Дългосрочната цел на Стратегията е "активно да се стреми към дългосрочна икономическа, социална и екологична устойчивост, която да позволи на българските граждани, частния сектор и държавните институции да се подготвят и да се защитят по подходящ начин срещу уязвимостите, които произтичат от изменението на климата".

С други думи, да осигури рамката, която е необходима на страната, за да поддържа и да продължава да развива своята икономика и социална структура.

Времева рамка на стратегията

Националната стратегия и планът за действие, въпреки че поставят рамката за постигане на съответствие на България със Стратегията на ЕС за адаптация към изменението на климата от 2013 г. и Парижкото споразумение от 2015 г., ще обхванат периода до 2030 г.

Адаптацията към изменението на климата е въпрос, който касае всички сектори в обществото, и включва всички органи на местно, регионално и национално равнище, но също така и частния сектор, организациите на гражданското общество и гражданите.

Всеки има участие в реализацията на стратегическите цели на НСАИКПД, а именно:

- Интегриране на адаптацията към изменението на климата във всички сектори: укрепване на правната рамка и политиките;
- Изграждане на институционален капацитет: чрез изграждане на експертни познания, база от знания, мониторинг и отчитане;
- Повишаване на осведомеността: подобряване на образованието, приемане и участие на обществото в действията за адаптация;

Изграждане на устойчивост: чрез укрепване на инфраструктурата, защита на природния капитал, водоснабдителната и енергийната инфраструктура, опазване на екосистемните услуги и т.н.

План за действия

Към Стратегията има План за действие, който описва какви действия за адаптация следва да бъдат предприети, по икономически сектори, като се посочват потенциални последици за бюджета и източници на финансиране, предвидената продължителност и очакваните резултати, показателите за изпълнение и отговорните институции. Отделни фактологични справки за всеки сектор разглеждат планирането на действията по сектори.

Логическата последователност на действията ще увеличи максимално ползите от адаптацията. В отделните сектори има определени мерки за адаптация, които следва да бъдат предприети първи. Това са най-вече краткосрочни мерки с по-ниски/никакви бюджетни нужди и със силен акцент върху укрепване на политиките и правната рамка, повишаване на осведомеността, изграждане на капацитет и укрепване на базата от знания (за по-добро вземане на решения). Като цяло, средносрочните и дългосрочните мерки се характеризират с необходимостта от по-големи инвестиции и от това, че се предхождат от краткосрочните мерки.

Финансиране

Ще са необходими както публични, така и частни средства, като публичните ще бъдат за политиките, за осигуряване на устойчиви на изменението на климата обществени блага (например инфраструктура) и подпомагане на уязвимите групи. За периода 2021-2027 г. 25 процента от бюджета на Европейските структурни фондове ще се използва за действия, свързани с изменението на климата, включително адаптация. Също така се предвижда увеличаване на финансирането по програмата LIFE на ЕС за околната среда и действията, свързани с климата.

Селско стопанство

Въздействие от изменението на климата

Сектор „Селско стопанство“ е особено уязвим по отношение на изменението на климата и демонстрира разнообразни потенциални въздействия. В същото време съществуват известни възможности за извличане на ползи от промените. Въздействието на изменението на климата в земеделието е свързано с добивите и качеството на културите, селскостопанската производителност, промените в продължителността на вегетационния период, добивите от животновъдство, засушаване на почвата, ерозия, засоляване, загуба на земя и загуба на доходи.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Устойчиво управление

- Адаптиране на производителността (развитие на напоителните системи, подходящо време за извършване на селскостопанските дейности, отглеждане на термофилни култури, разработване на адаптирани към климата култури, подобряване на контрола върху вредителите/болестите)
- Адаптиране на животновъдството (адаптиране на стопанствата и съоръженията, диверсификация на животновъдството, запазване на съществуващите пасища за паша)
- Адаптиране на управлението на природните ресурси (увеличаване на трайните насаждения, защита на почвата, поддържане на структурата на почвата, увеличаване на запасите от органични вещества в почвата, използване на машини / технологии за култивация, подобряване на управлението на водите, поддържане/подобряване на местообитанията на аквакултурите)
- 2. Насърчаване на капацитета за адаптация едомеността
- Изграждане на капацитет за адаптация (обучение по отношение на изменението на климата, действия за разпространение на знанията, придобиване на нови знания [аквакултури], разработка / усъвършенстване на системите за мониторинг и оценка)
- Подобряване на осведомеността (познания за адаптация към изменението на климата за местните земеделски производители, създаване на официална платформа за аквакултури, разработване на системи за наблюдение на екосистемите)

3. Насърчаване на научните изследвания и иновациите

- Насърчаване на научните изследвания, технологичното развитие и иновациите (проучване на нови сортове култури, иновации в управлението на ресурсите на ниво стопанство, провеждане на научни изследвания, подобряване на технологиите за култивация на риба и аквакултури, информация за климата и системи за ранно предупреждение, изследвания за по-добро разбиране на взаимодействието изменение на климата-рибарство / аквакултури, наблюдение и мониторинг на аквакултурите)

4. Укрепване на политиките и правната рамка

- Укрепване на правната рамка (подобряване на правната рамка, актуализиране и изменение на законодателството, засягащо рибарството във вътрешни водни басейни и аквакултурите, разработване на Национална стратегия за развитие на селското стопанство)
- Укрепване на управлението на риска и разработване на други политики (разработване на програми за застраховане и управление на риска)

Приоритетни действия и показатели

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Развитие на напоителните системи и увеличаване на напояваната площ с 50% (45 000 ха) (краткосрочен план);
- Разработване на адаптирани към климата култури, с цел намаляване на променливите разходи с 5% (средносрочен план);
- Адаптиране на стопанствата и съоръженията, с цел подобряване на благосъстоянието на животните и за генериране на 30% икономии от променливи разходи (средносрочен план);

- Осигуряване на защитно покритие на почвената повърхност, подпомагане за увеличение на доходите от земеделските стопанства с 10% (средносрочен план);
- Подобряване на поддръжката на структурата на почвата, увеличаване на добива с 15% (средносрочен план);
- Поддръжка и подобряване на съществуващите местообитания на аквакултурите, което ще доведе до 5% увеличение на добива от аквакултури (средносрочен план);
- Създаване на национална база данни (онлайн платформа) за разпространение на информация за изменението на климата (краткосрочен план);
- Създаване на официална платформа за аквакултури (краткосрочен план);
- Развитие на научните изследвания за нови сортове култури, което да увеличи добивите от култури с 1,5% (средносрочен план);
- Разработване на системи за информация за климата и ранно предупреждение, което да увеличи добивите с 10% (средносрочен план);
- Актуализиране на законодателството в областта на рибарството във вътрешни водни басейни и в областта на аквакултурите, което ще създаде по-добра устойчивост на сектора към изменението на климата (краткосрочен план);
- Изготвяне на Национална стратегия за развитие на селското стопанство, която да подкрепя конкурентоспособността, местното производство, устойчивото използване на ресурсите, устойчивостта към изменението на климата и генерирането на увеличение от 0,5% на брутната добавена стойност в земеделския сектор (краткосрочен план);
- Разработване на програми за застраховане и управление на риска, увеличаване на броя на земеделските производители, застраховани срещу загуби с 20% (средносрочен план).

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от публичния сектор включват министерствата и техните органи, свързани със съответния сектор. Земеделските производители и рибарите, и техните браншови асоциации са друга група от важни участници, тъй като техният ангажимент е от съществено значение за успешното изпълнение на плана за действие. Академичните среди и научноизследователските институти също играят важна роля, заедно с гражданското общество и местните и регионалните власти.

Биоразнообразие и екосистеми

Въздействие от изменението на климата

Биологичното разнообразие и екосистемите са особено уязвими по отношение на изменението на климата и демонстрират разнообразни потенциални въздействия, като например загуба на генетично разнообразие, нарушаване на жизнените цикли и фенологичните фази на видовете, влошаване на местообитанията и въздействие върху предоставянето на екосистемните услуги.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията области са следните:

1. Подобряване на управлението на екосистемите

- Привеждане в съответствие на законодателството за стратегическо планиране и прилагане (разработване на нова стратегия за биологичното разнообразие и план за действие и на нова Стратегия за зелената инфраструктура, преглед на правните изисквания, операционализиране на мониторинга на екосистемите и ОВОС/СОО)

- Адаптиране на секторното законодателство към законодателството в областта на изменение на климата (преразглеждане на Закона за ограничаване на изменението на климата и секторните стратегии / законодателство, адаптиране на регионалните / местните стратегии за адаптация към изменените законодателство / стратегии)
- Свързване на статистическите данни за емисиите към нови екологични отчети (създаване на въглеродно екологично счетоводство, свързване на отчитането на въглеродните емисии и екологичното счетоводство)

2.Подобряване на управлението на знанията

- Отваряне и вторично използване на данните (създаване на оперативна съвместимост на екосистемните данни между властите / участниците, отваряне на данните за обществено ползване)
- Подобряване на комуникацията и разбирането на екосистемните процеси (разработване на инструменти за информирано приоритизиране на научните изследвания и практическите действия, създаване на интердисциплинарни екипи и центрове за върхови постижения, насърчаване на конкурси за мултидисциплинарни научни изследвания)
- Възстановяване, усъвършенстване и използване на местните знания за биоразнообразието (събиране на народни обичаи и традиционни познания, внасяне на чуждестранни знания)
- Максимално използване на гражданската наука (насърчаване на екосистемното мислене сред доброволците, споделяне на данни от доброволците)
- Обучение за екосистемно мислене (провеждане на обучение на всички образователни нива, създаване на специализирани курсове за публичния сектор, развитие на умения за екосистемна комуникация и повишаване на осведомеността)

3.Създаване на пространство за биологичното разнообразие и екосистемите

- Възстановяване на пространството, заето от сивата инфраструктура, създаване на убежища и намаляване на фрагментацията (регионални / местни „червени линии“ за предотвратяване загубата на екосистеми, програми за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие)

4. Увеличаване на устойчивостта намаляване на различни видове натиск

- Намаляване на замърсяването, смущенията и свръхексплоатацията (оценка на носещия капацитет / поносимостта на жизненоважните екосистеми и производствения капацитет на техните услуги, прилагане на самонаблюдение и използване на ОВОС за проследяване експлоатацията на екосистемите, смущенията и нивата на екосистемните услуги)

5.Устойчиво използване на регулиращите и културни екосистемни услуги

- Устойчиво използване на екосистемните услуги (използване на генетични ресурси за устойчивост, културни екосистемни услуги за отдих и образование, възстановяване на екосистемите, местно развитие и равен достъп до екосистемните услуги)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Разработване на нови стратегии за биологично разнообразие и зелени инфраструктури (краткосрочен план);
- Преглед на законодателството, свързано със споменатите стратегии (краткосрочен план);

- Създаване на оперативна съвместимост на екосистемните данни между различните власти/участниците (краткосрочен план);
- Отваряне на данните за обществено ползване (краткосрочен до средносрочен план);
- Насърчаване на конкурси за мултидисциплинарни научни изследвания (краткосрочен план);
- Събиране на народни обичаи и традиционни познания (краткосрочен план);
- Възможност за споделяне на данни от доброволците (краткосрочен план);
- Програми за обучение на всички образователни нива (краткосрочен план);
- Регионални / местни „червени линии“ за предотвратяване загубата на екосистемни услуги (краткосрочен до средносрочен план);
- Регионални / местни програми за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие (краткосрочен до средносрочен план);
- Оценка на носещия капацитет / поносимостта на жизненоважните екосистеми (краткосрочен до средносрочен план);
- Прилагане на самонаблюдение и използване на ОВОС за проследяване експлоатацията на екосистемите (краткосрочен до средносрочен план).

Заинтересовани страни

Съответните министерства и техните органи, свързани с биологичното разнообразие и екосистемите имат важна роля. Академичните среди и научноизследователските институти също ще бъдат ключови. Гражданското общество, местните власти и гражданите също са от значение. Частният сектор, с националните и местните си бизнес асоциации и компании, също има роля и е необходимо да стане по-активен.

Енергетика

Въздействие от изменението на климата

Анализът на уязвимостта на енергийния сектор спрямо изменението на климата прави разграничение между доставка на първична енергия (производство на въглища) и производство на електроенергия (ядрени и топлинни електроцентрали, възобновяема енергия, баланс между предлагане и търсене, пренос и разпределение, производство и разпределение на топлинна енергия).

Изменението на климата може да повлияе на енергийния сектор по много начини - то може да причини щети на инфраструктурата и оборудването, да доведе до понижаване на качеството на въглищата, да увеличи риска от топлинен стрес за работниците, които работят на открито, да намали ефективността на електроцентралите, да намали наличността на вода за охлаждане, да създаде несигурност по отношение на производството на електроенергия, да понижи ефективността на производството на слънчева и вятърна енергия, да предизвика промени в потреблението на енергия и да намали нуждата от отопление.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Изграждане на институционален капацитет, познания и използване на данни

- Изграждане на институционален капацитет и мрежи за знания (преглед на нивото на осведоменост относно изменението на климата в енергийния сектор; провеждане на обучение в сектора)
- Интерпретиране на мониторингови, прогнозни и метеорологични данни с цел използването им в сектора (среща с НИМХ-БАН за определяне на нуждите от климатични услуги; гарантиране, че НИМХ-БАН разполага с необходимите ресурси за предоставяне на данните)

2. Интегриране на изменението на климата в политиките, плановете и финансовите механизми на енергийния сектор

- Интегриране на съображенията за изменението на климата в политиките и плановете в енергийния сектор (включване на устойчивостта към изменението на климата в стратегиите, плановете, стандартите, политиките, нормите за проектиране, инвестициите, прогнозите за потреблението на енергия, управлението на инфраструктурата)
- Разработване на финансови механизми за изграждане на устойчивост (разглеждане на съществуващите механизми за финансова защита в други страни и потенциалното им прилагане в България)

3. Внедряване на устойчивостта към климата в проектирането и строителството

- Внедряване на устойчивостта към изменението на климата в проектирането и строителството на електроцентрали и мини (внедряване на устойчиво към изменението на климата управление на водните ресурси/ експлоатацията на големите водноелектрически централи, разглеждане на разходите и ползите от включването на устойчивостта към климата в проектирането на нови електроцентрали)
- Внедряване на устойчиво към изменението на климата проектиране и строителство на инфраструктура за пренос и разпределение (разработване на карти на зоните в климатичен риск, продължаващ мониторинг на причините за прекъсванията в системата за пренос и разпределение, класифициране на метеорологичните причини, анализ на разходите и ползите от разширяване на подземната разпределителна система)

4. Укрепване устойчивостта на енергийните доставки

- Диверсификация на доставките с цел повишаване на цялостната устойчивост на енергийната система (продължаване развитието на регионалните връзки и търговия с електроенергия, подобряване на системите за централно отопление, разнообразяване на доставките, финансово подпомагане на газификацията на домакинствата)
- Подобряване на енергийната ефективност на сградния фонд и промишлените системи (стимулиране на доставчиците на енергия да станат компании за енергийни услуги, подпомагане на разработването на методики за оценка на енергийните спестявания, стимулиране на мерки за икономия на енергия, хармонизиране на регулацията на цените с политиката за подобряване на енергийната ефективност, повишаване на осведомеността на търговците на енергия по отношение на Закона за енергийната ефективност, изследване на връзките между водната ефективност и енергийната ефективност)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Провеждане на обучение за енергийния сектор относно устойчивостта към изменението на климата;
- Заедно с НИМХ-БАН - определяне на нуждите от климатични услуги и централизирано споразумение за тяхното предоставяне;
- Съставяне на инвентаризация на стратегиите, политиките, плановете, стандартите, избора на площадки, нормите за проектиране на енергийна инфраструктура, с

идентифициране на необходимостта от включване на съображенията за устойчивост към изменението на климата;

- Гарантиране, че елементите от НСАИК, които се отнасят до енергията, са включени в плана „Климат - Енергетика“;
- Гарантиране, че устойчивостта към изменението на климата е интегрирана в новата Енергийна стратегия;
- Гарантиране, че устойчивостта към изменението на климата е включена в решенията, свързани с управлението на водните ресурси и на големите водноелектрически централи;
- Разработване на карти на зоните в климатичен риск във връзка с инфраструктурата за пренос и разпределение;
- Продължаване на мониторинга на причините за прекъсванията в системата за пренос и разпределение и класифициране на причините, свързани с климата / метеорологичните условия.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от обществения сектор включват съответното министерство и неговите органи, както и държавния регулатор. Водоснабдителните и енергоразпределителните дружества, както държавни, така и частни, също са в началото на списъка със заинтересовани страни. Специално внимание следва да се обърне на потребителите, техните асоциации, както и на научноизследователските институти, свързани с енергийния сектор. И на последно място, но не по значение - гражданското общество и местните органи също имат своята роля.

Гори

Въздействие от изменението на климата

България е богата на гори, но изменението на климата е потенциален двигател на значителни промени. Основна уязвимост представляват специфични за различните видове физиологични реакции. Някои видове дори биха могли да нямат адаптивност, за да се справят с новите климатични условия. Други уязвимости включват несигурност по отношение на взаимодействието между видовете, фактът, че големи площи с иглолистни насаждения са на твърде ниска надморска височина. Изменението на климата може да доведе и до повишена вероятност за възникване на големи пожари и други смущения, както и да създаде по-благоприятни условия за инвазивни видове. Предизвикателство представляват и дървата за отопление като преобладаващ продукт от дървен материал.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в трите стратегически области са следните:

1. Подобряване повишаване на осведомеността

- Изграждане на капацитет за научни изследвания, образование и разпространение на резултатите (създаване на орган за координация на научноизследователската и развойна дейност за смекчаване на изменението на климата и адаптиране към него, разработване на научноизследователска програма за подпомагане адаптацията на горите, създаване на Национална служба за консултации в горския сектор, изграждане на капацитет в обществени и частни структури и в академичните среди в горския сектор);
- Разработване на научни изследвания в подкрепа на адаптацията (моделиране на потенциалното поведение на дървесните видове, продължаване на изследванията на

генофонда и генотипната изменчивост и пригодността към различни климатични условия на силно уязвими видове дървета, разработване на модели на риска, например от ветровали, пожари, увреждане от насекоми и болести; изследвания, анализи и оценка на микро- и макроравнище на данните от мониторинга на горските екосистеми; оценка на ефекта от промяната на дървесните ресурси; изследване на употребите на дървесина с цел насърчаване на използването ѝ за продукти с по-висока добавена стойност)

2. *Подобряване и защита на горските ресурси*

- възстановяване на силно увредени горски територии и подобряване на защитните функции на гората по отношение на водите и почвите, поддържане на съществуващите и създаване на нови полезащитни горски пояси в земеделски земи, създаване на горски коридори, свързващи изолирани гори в равнините, създаване на плантации с кратка ротация за производство на биомаса, оценка на нормативната уредба и на механизмите за парични помощи за използване на земеделски земи за горско стопанско производство)
- Поддържане на биоразнообразието, генетичното разнообразие и устойчивостта на горите (увеличаване на видовото, генетичното и структурното разнообразие и ограничаване на пространственото събиране на насаждения с опростена структура, запазване на места с голямо биоразнообразие [„стари гори“]; идентифициране на редки видове със сериозен риск от изчезване и защита на текущото им състояние, планиране на тяхното възобновяване и потенциална миграция; ограничаване на потенциала за навлизане на инвазивни видове; участие в Европейската информационна система за горските генетични ресурси)
- Подобряване на управлението на горските ресурси (изграждане на национална система за ранно откриване и превенция на горски пожари, изграждане на национална система за дългосрочен мониторинг на природните нарушения, изпълнение на национална инвентаризация на горите, интегриране на съществуващи и нови информационни системи в Националната информационна система за горските ресурси)

3. *Подобряване на потенциала за устойчиво използване на горските ресурси*

- Подобряване на потенциала за дълготрайно използване на продукти от дървесина с по-висока стойност (преглед и разширяване на строителните стандарти с цел подобряване на позицията на дървесината като строителен материал, създаване на организация за маркетинг на дървесни продукти, създаване на технически наръчник за конструктивни елементи от дървесина с цел улесняване на употребата ѝ, популяризиране на нови технически спецификации от дървен материал като пилотни проекти в общините, напр. за изграждане на дървени мостове и малки сгради)
- Подобряване на потенциала за устойчиво и екологосъобразно използване на дървесната биомаса за производство на енергия (създаване на програма за насърчаване инсталирането на съвременни системи за производство на енергия и топлина, разработване на стратегия за горската биомаса)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Създаване на орган за координация на научноизследователската и развойна дейност за смекчаване на въздействието на изменението на климата и за адаптиране към него;

- Инициране и изпълнение на научноизследователска програма за подпомагане на адаптирането на горите към изменението на климата;
- пространствено-обвързани природни нарушения, напр. увреждане от насекоми и
- Моделиране дървесните условия;
- Разработване на модели за риска от ветровали, пожари, болести;
- Насърчаване на лесовъдски системи, които увеличават видовото, генетичното и структурното разнообразие и ограничават пространственото събиране на насаждения с опростена структура;
- Изграждане на национална система за ранно откриване, реакция и превенция на горски пожари и други природни бедствия;
- Изграждане на национална система за дългосрочен мониторинг на природните нарушения;
- Изпълнение на национална инвентаризация на горите

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от обществения сектор включват министерствата и техните органи, които имат отговорности по отношение на горския сектор. Заинтересованите страни от частния сектор са горските предприятия и дървообработващата промишленост. Собствениците на земя също са важни участници, а научноизследователските институти, свързани със сектора, неправителствените организации и местните власти също играят важна роля

Човешко здраве

Въздействие от изменението на климата

Изменението на климата влияе върху човешкото здраве чрез температурите и влажността (сърдечно-съдови заболявания, удари, трансмисивна заболяемост, инфекции, респираторни заболявания, алергии), екстремните метеорологични явления и пожарите (смъртност, болести, свързани с водите и храните, пост-травматично стресово разстройство) и промяната във валежите (бактериални инфекции и диария).

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в трите стратегически области са следните:

1. Подобряване на управлението за адаптация

- Укрепване на политическата, правната и институционалната рамка (разработване на национална стратегия и план за действие за изменението на климата и човешкото здраве; преразглеждане на съществуващите планове /програми за контрол на заболяванията; преглед и актуализиране на законодателството, стандартите, нормите, плановете и политиките)
- Изграждане на административен, инфраструктурен, комуникационен, финансов и технически капацитет (създаване на работна група за комуникация и координация по въпросите на изменението на климата и човешкото здраве; преглед и приоритизиране на нуждите от инфраструктура и технологично оборудване, свързани с изменението на климата; партньорство и сътрудничество: разработване на наръчник за ролите и отговорностите на заинтересованите страни; осигуряване на здравно представителство в процесите, свързани с изменението на климата на всички нива; разработване, актуализиране и разпространение на каталог на добрите здравни практики; създаване на национален фонд за изменението на климата и човешкото здраве)

- Изграждане на професионален капацитет (провеждане на тематични семинари и обучение за професионалисти; серия от тематични информационни материали за здравни специалисти; включване на изменението на климата и въздействието върху човешкото здраве в професионалните образователни програми на всички нива; разработване, прилагане и актуализиране на стандартите за медицинско лечение, свързано с изменението на климата)

2. Изграждане на база от знания и осведоменост

- Развиване на общественото образование и осведоменост относно адаптацията (въвеждане на изменението на климата и човешкото здраве в учебните планове; провеждане на мултимедийна кампания; разработване, публикуване и разпространение на кодекс за лично поведение на гражданите при опасни явления, свързани с изменението на климата)
- Разработване на мониторинг, събиране на данни и ранно предупреждение (изграждане на национална система за мониторинг на изменението на климата и човешкото здраве; спазване на процес на прецизен оперативен мониторинг - разработване / актуализиране на националната база данни за изменението на климата и човешкото здраве; разработване и въвеждане на национална система за ранно предупреждение за ефекта от изменението на климата върху човешкото здраве)
- Разработване на база от знания и научни изследвания (подобряване на научните познания относно изменението на климата и човешкото здраве - оценка на уязвимостта на здравето, карти на уязвимостта)

3. Адаптиране на външната среда с цел намаляване на въздействието на изменението на климата върху здравето

- Адаптиране на изградената и естествена среда за намаляване на въздействието на изменението на климата върху здравето (разработване на концепция и насоки за приспособяване на обществената среда към изменението на климата; разработване / прилагане на система от стимули за използване на устойчиви на атмосферните влияния конструкции, материали, инструменти; изграждане / поддръжка на обществени места със защитна архитектура и ландшафтен дизайн срещу екстремни метеорологични явления; разработване / актуализиране на наръчника за местата в природата, уязвими към изменението на климата)
- Изграждане на социално-икономически капацитет (разработване на програма за профилактичен контрол на здравния статус и осигуряване на съответно лечение; разработване / актуализиране на регистъра на социалните групи, уязвими към изменението на климата и разработване на програма за работа с тези групи; подготовка на убежища / съоръжения за защита от екстремни метеорологични явления на хора от уязвими групи)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Разработване на национална стратегия и план за действие за изменението на климата и човешкото здраве;
- Преглед и актуализиране на законодателството, разпоредбите, стандартите, нормите, плановете, политиките и други документи, които имат отношение към изменението на климата и човешкото здраве;

- Създаване на междудисциплинарна работна група за вертикална и хоризонтална комуникация и координация по въпросите на изменението на климата и човешкото здраве;
- Преглед на нуждите на инфраструктурата и технологичното оборудване, свързани с изменението на климата в здравния сектор и разработване на препоръки за приоритетни подобрения;
- Създаване на национален фонд за изменението на климата и човешкото здраве, който да оказва съдействие при (а) лечението на заболявания, причинени от изменението на климата, (б) укрепване на научните изследвания и (в) подобряване на инфраструктурата в здравния сектор, свързана с изменението на климата;
- Разработване на тематични информационни материали за изменението на климата за здравни специалисти и заинтересовани страни;
- Разработване, прилагане и актуализиране на стандарти за медицинско лечение, свързано с последиците от изменението на климата;
- Провеждане на мултимедийна кампания за изменението на климата и човешкото здраве;
- Разработване на национална система за ранно предупреждение за ефекта от изменението на климата върху здравето;
- Подобряване на научните познания за изменението на климата и човешкото здраве.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от обществения сектор включват министерствата и техните органи, както и Националната здравноосигурителна каса. Професионалните медицински сдружения и научно-изследователските институти, свързани със сектора, също са много важни. Водещата неправителствена организация на Червения кръст също се превръща във важен участник, както и местните власти

Туризм

Въздействие от изменението на климата

Поради своя териториално концентриран, зависим от времето и изключително сезонен характер, туризмът в България е уязвим по отношение на изменението на климата. Уязвимостта се състои от краткосрочни и дългосрочни заплахи, въпреки че по-високите температури по-рано и по-късно през годината могат да направят междинните сезони по-привлекателни.

Основните рискове, свързани с изменението на климата, включват по-малък брой туристи, по-кратък зимен сезон, по-кратък среден престой, здравословни проблеми за туристите, лоши условия за отдих на открито, увреждане на туристическата инфраструктура и суперструктура, затруднен достъп до туристическите дестинации и недостиг на вода.

Възможностите, които биха могли да възникнат от изменението на климата включват по-дълъг летен сезон и междинни сезони, развитие на нови туристически продукти, привличане на нови пазари и по-малка нужда от отопление през зимния сезон и междинните сезони.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Включване на адаптацията към изменението на климата в разработването на политиките и правната рамка

- Разработване на секторна политика по отношение на изменението на климата (разработване на национална стратегия за адаптация и план за действие за туризма)

- Създаване на всеобхватна правна рамка, управление на риска и стимули (подобряване на правната рамка по отношение на адаптацията към изменението на климата в сектора, разработване на програми за застраховане и управление на риска, създаване на междусекторни политики, създаване на механизми за икономически стимули за прилагане на възможностите за адаптация)

2. Подобряване на осведомеността и базата от знания за адаптацията към изменението на климата

- Повишаване на осведомеността относно изменението на климата и въздействието му върху сектора (разработване на национална база данни [онлайн портал] с информация за адаптацията към изменението на климата; ангажиране с по-широко разпространение на знания по отношение на адаптацията сред предприемачите; въвеждане на обучение в областта на изменението на климата в учебните програми на училищата и университетите; разработване на видео материали; организиране на семинари за повишаване на осведомеността; разработване на туристически показатели, чувствителни към изменението на климата; разработване на показатели за изменението на климата, релевантни за туристическия сектор)
- Укрепване на базата от знания в отрасъла (разработване, финансиране и осъществяване на проекти и програми за изследване на изменението на климата; събиране на данни в областта на туризма, свързани с изменението на климата; изготвяне и разпространение на публикации; разработване на система за мониторинг и оценка;
- разпространение на разработените мерки за адаптация сред заинтересованите страни)

3. Изграждане на капацитет за адаптация

Регионална и подсекторна оценка на адаптивния капацитет (разработване на инструменти за оценка на адаптивния капацитет; провеждане на оценки на капацитета за адаптация)

- Изграждане на капацитет (действия за обучение и разпространяване на знания; въвеждане на финансови стимули за изграждане на капацитет на заинтересованите страни; въвеждане на специални програми / курсове в коледжите и университетите; подобряване на координацията, информираността и комуникацията между отговорните правителствени и обществени институции)

4. Разработване на конкретни действия за адаптация

- Адаптиране на съществуващите туристически сектори (разработване и прилагане на мерки за адаптация за летния и зимния туризъм)
- Разработване на иновации в областта на туризма и управлението (разработване на нови видове туризъм [продукти, дестинации]; идентифициране на нови туристически сектори [сегментиране]; разработване и внедряване на нови маркетингови стратегии и подходи; разработване на нововъведения в управлението на ресурсите на подсекторно ниво [предприятие])

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Ангажиране с по-широко разпространение на знания по отношение на адаптацията към изменението на климата, за да се достигне до местните предприемачи в областта на туризма;
- Разработване на туристически показатели, чувствителни към изменението на климата;

- Разработване на показатели за изменението на климата, релевантни за туристическия сектор;
- Разработване на инструменти за оценка на адаптивния капацитет;
- Разработване на обучение по изменение на климата.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни включват съответните министерства и техните органи, отговорни за политиките и регламентите в областта на туризма. Частният сектор с неговите асоциации и предприемачи също е ключов участник. И не на последно място, организациите за управление на туристическите райони, научноизследователските институти и гражданското общество имат също своя дял.

Транспорт

Въздействие от изменението на климата

Основните видове транспорт, които ще бъдат повлияни от гледна точка на предоставянето на услуги, са пътния и железопътния транспорт, следвани от водния и въздушния транспорт. Очаква се най-значителното въздействие върху инфраструктурата да бъде причинено от наводненията и свлачищата поради по-високата честота на силни валежи. Други явления, които се очаква да засегнат сектора са виелиците, снеговалежите и екстремните горещини. Очаква се метеорологичните събития, свързани с изменението на климата да окажат отрицателно въздействие върху всички участници в транспортния сектор, включително тези, които се занимават с управление на инфраструктура (влошаване на състоянието, щети, временно затваряне на участъци / възли от пътната инфраструктура), транспортните оператори (по-високи оперативни разходи и прекъсвания на дейностите), потребителите на пътната мрежа (забавяния, удължено време на пътуване, дискомфорт при пътуване) и крайните потребители и обществото като цяло (по-високи разходи за транспортна инфраструктура и транспортни дейности - например смущения в бизнеса, договорите, веригата на доставки).

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в двете стратегически области са следните:

1. Изграждане на институционален капацитет и от знания

- Изграждане на институционален капацитет (възлагане на отговорности за адаптиране към изменението на климата в правилниците и вътрешните правила на заинтересованите страни; оценка на нуждите от обучение и провеждане на обучения; повишаване на осведомеността на обществото)
- Изграждане на база от знания (въвеждане / подобряване на практиките за събиране на данни, свързани с адаптацията към изменението на климата и постепенно изграждане на бази данни за специализирани проучвания; извършване на специализирани изследвания за оценка на рисковете и уязвимостите от изменението на климата)

2. Включване на съображенията за адаптация към изменението на климата в ключовите процеси на планиране и вземане на решения

- Преглед и усъвършенстване на процедурите за подготовка на проекти (разработване и прилагане на насоки за включване на въпроси, свързани с адаптацията към изменението на климата в цикъла на управление на проектите)

- Преглед и усъвършенстване на експлоатацията и поддръжката (разработване и прилагане на програми за укрепване на устойчивостта на пътните и железопътните мрежи към екстремни метеорологични явления)
- Преразглеждане и актуализиране на нормите за проектиране (актуализиране на указанията за проектиране на водостоци и мостове по пътищата и железопътните линии; редовно актуализиране на нормите за проектиране на пътища и железопътни линии)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия:

- Възлагане на отговорности за адаптация към изменението на климата в правилниците и вътрешните правила на съответните заинтересовани страни по видове транспорт на база преглед и анализ на пропуските;
- Оценка на нуждите от обучение и прилагане на програми за обучение;
- Въвеждане и/или подобряване на практиките за събиране на данни, свързани с адаптацията към изменението на климата и постепенно изграждане на бази данни за специализирани проучвания;
- Разработване на насоки за разглеждане на проблемите, свързани с адаптацията към изменението на климата в цикъла на управление на проекти;
- Актуализиране на указанията за проектиране на водостоци и мостове по пътищата и железопътните линии.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от публичния сектор включват министерствата и техните органи, свързани със сектора. Частният сектор също играе важна роля, тъй като той предоставя услугите и извършва поддръжката на инфраструктурата. От ключово значение са потребителите и обществото като цяло, а неправителствените асоциации в транспортния сектор следва да работят активно с представителите на гражданското общество за защита на потребителите, за изграждане на партньорства и за повишаване на осведомеността. И не на последно място, местните и регионалните власти също ще играят важна роля.

Градска среда

Въздействие от изменението на климата

В градските райони очакваните въздействия от климатичните събития включват щети за сградите и градската инфраструктура, последици за здравето, застрашени основни услуги, вкл. доставка на храна и електричество, намалена достъпност на средата и воден стрес, както и увеличен финансов натиск върху общините за поддръжка на инфраструктурата и съоръженията и персонала за спешна помощ.

Големите градове ще бъдат по-уязвими по отношение на екстремните метеорологични явления, тъй като техните централни градски части обикновено са с по-голяма плътност, интензивен трафик, с по-малко зелени и отворени пространства и със стара инфраструктура с ограничен капацитет. Уязвимите групи, вкл. хората, които живеят под прага на бедността, в лоши жилища, бездомните, възрастните и болните хора, ще бъдат засегнати в по-голяма степен.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Укрепване на политиките и на правната рамка за включване на АИК

- Включване на АИК в регионалното и градското развитие (организиране на дискуссионен форум за политиката и стратегията за АИК; включване на АИК в политиките за регионално и градско развитие чрез преразглеждане на Закона за устройство на територията и на новата Национална жилищна стратегия)
- Преразглеждане и допълване на законодателството за транспониране на въпросите за АИК (включване на АИК в законодателството, свързано с регионалното и пространствено планиране; преразглеждане на инструменти като Националната концепция за пространствено развитие, схемите и плановете за териториално развитие и ПУП)
- Технологии / строителство - прилагане на нови Еврокодове и технически норми в планирането, проектирането, строителните технологии и материали
- качеството чрез сертифициране за устойчиво строителство; стимулиране на творческия градски дизайн; насърчаване на зелени, интелигентни и иновативно планиране, проектиране и сертифициране на градове, сгради и технологии)

2. Изграждане на капацитет за адаптация

- Развитие на устойчиви институции, способни да осигуряват политика за АИК на всички равнища (организиране на хоризонтална координация между съответните органи; вертикална и хоризонтална координация между министерствата, свързани с АИК на градската среда и управлението на риска от бедствия;
- подобряване на сътрудничеството между националните, регионалните и местните власти; развиване на капацитет чрез преквалификация и допълнителна експертна заетост; предоставяне на насоки и методическа подкрепа на общините за разработване на местни стратегии за АИК)
- Развитие на институционалния, експертния и административния капацитет (изграждане на капацитет за управление на риска от бедствия и за реагиране при извънредни ситуации, осигуряване на модерно оборудване и финансова подкрепа; предоставяне на подходяща и актуализирана информация; осведоменост, ангажираност, познания и създаване на култура на АИК в обществото)

3. Разработване на финансови и социални политики и на политики за управление на риска

- Промяна на финансовите, социалните и застрахователните политики (преразглеждане на финансовите инструменти и проектиране на нови; изследване на потенциала на фондовете на ЕС за АИК; планиране на държавния бюджет и финансова подкрепа за общините; преразглеждане на съществуващия фонд за управление на риска от бедствия с цел по-добра социална защита; разширяване на мерките за финансово приобщаване чрез адаптивни предпазни мрежи, резервни фондове за бедните и за най-необлагодетелстваните)

4. Подобряване на управлението на знанията, научните изследвания, образованието и комуникацията между заинтересованите страни

- Информация - гарантиране на институционално регулиран обмен на информация и данни съгласно задълженията по директивата на ЕС INSPIRE (създаване на общи стандарти за типа, структурата, обхвата и формата на метаданните и данните, хармонизирани с ЕС на ниво град; обмен на информация със страни от ЕС и международни институции; осигуряване на свободен достъп до данните)
- Научни изследвания - осигуряване на обща дългосрочна визия и цели в изследванията за АИК на градската среда чрез изменение на Националната стратегия

за развитие на научните изследвания (определяне на приоритетните научни теми; подкрепа на иновациите в строителството, технологиите и услугите чрез проучвания, финансирани от строителния бизнес)

- Образование - „обучение на обучаващи“ (организиране на образование и обучение на всички нива - от политиците до обществеността; създаване на съвместни мултидисциплинарни курсове за проектантите, [ландшафтни] архитекти, инженери, еколози, икономисти и др.; организиране на тематични докторски дисертации; разработване на платформа за отворено обучение за АИК)
- Партньорство - работа в партньорство и споделяне на знания (насърчаване на партньорствата, изграждане на мрежи и сътрудничество между различните възрастови, полови, етнически, професионални и социални групи; организиране на социална мрежа за подкрепа на уязвимите групи; осъществяване на публично-частни партньорства в подкрепа на управлението на риска от бедствия и Единната национална система за защита на гражданите; работа с медиите за популяризиране на системата за АИК)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Организиране на дискуссионен форум за постигане на съгласие за обща визия и общо разбиране по отношение на политиките и стратегията за АИК за градската среда (краткосрочен план);
- Включване на АИК в политиките за регионално и градско развитие (краткосрочен план);
- Включване на АИК в новата Национална жилищна стратегия (средносрочен план);
- Изграждане на способности за управление на риска от бедствия и реагиране при извънредни ситуации и осигуряване на достатъчно и модерно оборудване и финансова подкрепа (краткосрочен план);
- Създаване на общи стандарти за типа, структурата, обхвата и формата на метаданните и данните, хармонизирани с ЕС на ниво град (краткосрочен план);
- Определяне на приоритетните научни теми, свързани с града, откритите и зелените пространства, сградите, инфраструктурата, строителните материали и човешкото здраве и оценка на устойчивостта им (краткосрочен план);
- Организиране на подходящо образование и обучение на всички нива - от политиците до обществеността, въз основа на оценка на образователните потребности (краткосрочен план);
- Насърчаване на партньорствата, изграждането на мрежи и сътрудничеството между различните възрастови, полови, етнически, професионални и социални групи, включително тези в неравностойно положение (краткосрочен план).

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от обществения сектор включват министерствата и техните органи, свързани със сектора. Секторните професионални съюзи и асоциации, строителните и застрахователните компании и частните консултанти са други участници, които имат важна роля за успешното изпълнение на Плана за действие. Академичните среди и научно-изследователските институти също играят основна роля, заедно с гражданското общество и местните и регионалните власти и техните органи.

Води

Въздействие от изменението на климата

Очаква се изменението на климата да окаже значително въздействие върху хидрологията на реките в България, като прогнозите са за спад с около 10 процента за следващите 30 години. Възможно е да настъпят значителни промени в сезонното разпределение на оттока на реките, с увеличение през зимата и пролетта и спад през лятото и есента.

Рисковете и уязвимостта, свързани с водите, включват опасност от наводнения и суша. Рисковете от наводнения засягат цялата страна, докато рисковете от засушаване застрашават районите с прогнозиран недостиг на вода. Районите, които използват подпочвени води, са с по-нисък риск. Вероятни са по-високи рискове в районите, които използват повърхностни води и имат значителни туристически дейности. Черноморският район изглежда най-уязвим по отношение на риска от недостиг на вода.

Основните уязвимости по отношение на изменението на климата са системите за производство на водноелектрическите централи, водните услуги (водоснабдяване, канализация и мелиорация), състоянието и готовността на водната инфраструктура, както и готовността на операторите и населението, поради липса на предишен опит с наводнения и засушаване. Рисковете за инфраструктурата и услугите произтичат от щети, неправилна експлоатация и нискокачествени или недостатъчни услуги. Биологичното разнообразие е изложено на риск в резултат от наводненията и засушаванията

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в трите стратегически области са следните:

1. Подобряване на управлението за адаптация

- Адаптиране на правната рамка с оглед превръщането ѝ в инструмент за справяне с въздействието от изменението на климата (изясняване на ролите и отговорностите за адаптация към изменението на климата; синхронизиране на периодите на планиране между генералните ВиК планове и плановете за управление на речните басейни и на риска от наводнения [ПУРБ и ПУРН]; въвеждане на икономически стимули за промяна на поведението)

2. Укрепване на базата от знания и осведомеността

- Максимално използване на научноизследователски и образователни институции (осигуряване на средства за изследвания в областта на адаптацията към изменението на климата и прилагане на иновации в областта; осигуряване на научноизследователска подкрепа за Басейновите дирекции чрез рамкови споразумения недостатъчни услуги. Биологичното разнообразие е изложено на риск в резултат от наводненията и засушаванията.
- Подобряване на осведомеността, образованието и обучението (подготовка и разпространение на брошури и видео материали, свързани с адаптацията към изменението на климата; включване на адаптацията към изменението на климата в учебните програми за начално и средно образование; подготовка и провеждане на обучения за държавната администрация и ВиК операторите)
- Подобряване на мониторинга и гъвкавостта (разширяване и надграждане на мрежите за мониторинг на валежите, водните ресурси и използването на водите, свързани с изменението на климата; създаване на динамична, обществено достъпна ГИС база данни)

3. Подобряване на управлението за адаптация на водната инфраструктура

- Адаптиране на проектирането и строителството (преглед и актуализиране на нормите за проектиране и строителство)
- Адаптиране на експлоатацията (разработване на методика и оценка на адаптивния капацитет на значими обекти от водната инфраструктура, включване на мерки за адаптация към изменението на климата в експлоатационните планове на инфраструктурата)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Изясняване на ролите и отговорностите по отношение на адаптацията към изменението на климата (краткосрочен план);
- Подготовка и разпространение на брошури и видео за адаптация към изменението на климата (краткосрочен план);
- Разширяване и надграждане на мрежите за мониторинг на валежите, водните ресурси и използването на водите, свързани с адаптацията към изменението на климата (средносрочен план);
- Създаване на динамична, обществено достъпна ГИС база данни (средносрочен план);
- Преглед и актуализиране на нормите за проектиране и строителство (краткосрочен план).

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от обществения сектор включват министерства и техните органи, свързани със сектора, както и басейновите дирекции. Държавният регулатор също е важна заинтересована страна. Академичните среди и научно-изследователските институти играят основна роля, заедно с гражданското общество и местните и регионалните власти и техните органи.

Изготвянето на ПИРО е съобразено с програмите от мерки в плановете за управление на речните басейни и с програмите от мерки в плановете за управление на риска от наводнения към басейновите дирекции, както и осигурява съгласуваност с всички други приложими планове и програми в областта на опазването на околната среда или адаптацията към изменението на климата, разработени на национално, областно или общинско ниво.

Територии в община Кресна под природни заплахи и риск

Предвидени мерки в Плана за управление на риска от наводнения:

1. *Постоянен мониторинг на застрояването в близост до заливаемите зони на р. Струма и притоци при гр. Кресна*

По приоритет 1. Осигурена защита на живота и здравето на населението в района.

Устойчиво устройствено планиране и защита на урбанизираните територии. Нормативно регламентиране на дейностите на местните власти за ограничаване на строителството, вкл. незаконното, в и в близост до заливните зони, като се сравняват сателитни снимки, извършват се геодезични заснемания, ежегодни проверки на място и други д

2. *Реконструкция и поддържане на корекциите на р. Струма и притоци при гр. Кресна*

Поддръжка в добро техническо състояние на защитните (стоманобетонни) диги по десния бряг на р. Струма в гр. Кресна (7 км) - 12 000 лв./км/год.

Завършени етапи от изпълнението на поддръжката

3. *Почистване и стопанисване на речните легла в границите на урбанизирана територия на р. Струма и притоци при гр. Кресна*

Първоначално почистване и ежегодно почистване и стопанисване на речните легла в границите на урбанизирана територия на р. Струма от заустването на р. Брезнишка при гр. Кресна до моста свързващ Микрево и Струмјани (2 км)

Участък от реката с дължина 2 км, ширина 10 м, обща площ 20 дка.

Първоначално почистване - 500 лв./дка; ежегодно почистване - 300 лв./дка

НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

За целите на наблюдението и оценката се изгражда система, която включва формите и начините за събиране на информация, индикаторите за наблюдение, органа за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката, както и системата на докладване и осигуряване на информация и публичност. Описанието на тази система и на действията, които ще осигурят нейното ефективно функциониране, са част от структурата на ПИРО.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО цели осигуряването на ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка. Особено внимание трябва да се отдели на организацията и методите за изпълнението на плана и на програмата, прилагани от съответните органи и звена.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027 г. са посочени в матрица на индикаторите - **Приложение № 3**. За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерва, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана. При наличие на достатъчно информация и данни на периодична база могат да се определят и междинни стойности на индикаторите по ключови приоритети.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИР се имат предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021 -2027 г.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на плана, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики (параметри) по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни. За целите на плана се използват два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. По някои от приоритетите те се отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за периода. Степента на въздействие се отчита с количествено

и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи - с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Типа индикатор, който се прилага към съответен приоритет или цел зависи от конкретиката на формулираните цели, приоритети и мерки в ПИРО. Най-общо индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат - по отношение на целите. Въпреки това е възможно за даден приоритет да се формулира както индикатор за продукт, така и индикатор за резултат. Индикаторите за резултат се формулират само по отношение на целите. С индикаторите за продукт се измерват и постигането на мерките, но не е задължително да се формулират за всяка отделна мярка, дейност или проект - включването на индикатори по отношение на мерките зависи от конкретната ситуация.

В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.

Индикатори за продукт							
Приоритет	Мярка	Кратко описание	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Целева стойност
Приоритет 1	Мярка 1	Цифровата трансформация и усвояване на ползите от цифровизацията за гражданите, дружествата и институциите;	Институции, получаващи подкрепа за цифровизиране на своите продукти и услуги	брой			
Приоритет 1	Мярка 2	Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията	Цифрови услуги и продукти, разработени за предприятията	брой			
Приоритет 1	Мярка 3	Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи	Предприятия, получаващи подкрепа за цифровизиране на своите продукти и услуги	брой			
Приоритет 2	Мярка 1	Обновяване на наличния жилищен фонд с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и спомагателни мерки; Изграждане на „умни сгради“, „умни квартали“	Домакинства, получили подкрепа за подобряване на Енергийните характеристики на жилището си	брой			
Приоритет 2	Мярка 2	Обновяване на обществената инфраструктура с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки	Капацитет на подкрепяната инфраструктура	брой			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 2	Мярка 3	Инвестиции в мерки за енергийни спестявания от предприятия, включително сгради, инсталации и процеси;	Предприятия, получаващи подкрепа за реализация на мерки за енергийни спестявания	брой			
Приоритет 2	Мярка 4	Внедряването на екоиновационни дейности, включително нови екологични продукти и технологии в предприятията	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства	брой			
Приоритет 2	Мярка 5	Подкрепа за ресурсна и енергийна ефективност	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства	брой			
Приоритет 2	Мярка 6	Насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници (ВИ) в различните сектори	Допълнителен капацитет за производство на енергия от възобновяеми източници (електроенергия, топлинна енергия)	kW/h			
Приоритет 2	Мярка 7	Насърчаване на процеса на трансформация на икономиката от линейна в кръгова.	Зелена инфраструктура, изградена с цел приспособяване към изменението на климата				
Приоритет 3	Мярка 1	Промотиране на туризма чрез национални и регионални кампании, включително чрез максимално използване на медиите - популяризиране на туристическите и исторически обекти в общината чрез ТВ предавания	Кампании за промотиране на туристическите и исторически обекти на общината	брой			
Приоритет 3	Мярка 2	Използване и смесване на IT сектора с Туризма: Разработване на мобилни приложения, представящи туристическите услуги; Създаване на виртуални и онлайн турове на туристически обекти	Мобилни приложения представящи туристическите услуги. Виртуални онлайн турове на туристически обекти	брой брой			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 3	Мярка 3	Привличане на повече чуждестранни туристи в общината	Туристи посетили общината	брой			
Приоритет 3	Мярка 4	Реставриране на църкви и други религиозни обекти с познавателна ценност; Реализиране на туристически културни маршрути	Реставрирани обекти Организиран туристически маршрути	брой брой			
Приоритет 3	Мярка 5	Подкрепа от местните и регионални власти на събори, фестивали, културни събития и провеждане на конкурси в различни направления.	Подкрепени събори, фестивали, културни събития, конкурси и др.	брой			
Приоритет 4	Мярка 1	Модернизиране на производствените структури - фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура	Фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, получили безвъзмездна помощ	брой			
Приоритет 4	Мярка 2	Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологичното производство	Предприятия получили подкрепа за биологично производство	брой			
Приоритет 4	Мярка 3	Подкрепа на пчеларството и лозаро-винарския сектор	Новосъздадени пчелни семейства и лозарски масиви	брой			
Приоритет 4	Мярка 4	Насърчаване на биопроизводството чрез създаване на възможности за финансиране както в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП), така и чрез инструменти, които да подобрят достъпа им до финансов ресурс. на доходите на земеделските производители	Предприятия получили подкрепа за биопроизводство	брой			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 4	Мярка 5	Приоритетно инвестиране в подобряване на съществуващата хидромелиоративна инфраструктура за напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите. системи, което ще позволи повишаване на конкурентоспособността на стопаните;	Дължина на хидромелиоративните мрежите, които са модернизирани.	метри			
Приоритет 4	Мярка 6	Подкрепа за навлизане на цифровите технологии	Предприятия с въведени цифрови услуги	брой			
Приоритет 4	Мярка 7	Стимулирани на инвестициите за модернизация и технологии за прецизно земеделие	Предприятия получили подкрепа за въвеждане на прецизно земеделие				
Приоритет 4	Мярка 8	Опазване на природните ресурси и предпазване от риска от климатичните промени.	Проведени мероприятия за опазване на природните ресурси	брой			
Приоритет 5	Мярка 1	Подобряване на качеството на изградената образователна инфраструктура, включително за осигуряване на задължителното предучилищно образование на децата от 4 години;	Капацитет на класните стаи на подкрепяната образователна инфраструктура (нови или модернизирани)	брой			
Приоритет 5	Мярка 2	Провеждане на мерки за повишаване качеството на образованието и за подобряване постиженията на учениците в образователната подготовка	Въведени мерки за повишаване качеството на образованието и подобряване постиженията на учениците	брой			
Приоритет 5	Мярка 3	Осигуряване на достъп до образование на учениците от специфични целеви групи.	Привлечени ученици в образователния процес	брой			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 5	Мярка 4	Участие в Национална програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“, както и на Национална програма „Обучение за ИТ кариера“;	Участия	брой			
Приоритет 5	Мярка 5	Инвестиции в извънучилищна инфраструктура и оборудване	Капацитет на класните стаи на подкрепяната образователна инфраструктура (нови или модернизирани)	брой			
Приоритет 5	Мярка 6	Подобряване на възможностите за допълнителна и продължаваща квалификация на учителите, в т.ч. по професионалните направления	Учители получили възможност за квалификация	брой			
Приоритет 6	Мярка 1	Териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ	Капацитет на подкрепяната инфраструктура за здравни грижи	брой			
Приоритет 6	Мярка 2	Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места	Обсужвани населени места от създадени мобилни екипи	брой			
Приоритет 6	Мярка 3	Инвестиране в специализирани болници и отделения, в които се извършват дейности за долекуване, продължително лечение и рехабилитация и хосписи за пациенти, които имат нужда от продължителен болничен престой и не могат да се обслужват сами в домашна обстановка	Капацитет на подкрепяната инфраструктура за здравни грижи	брой			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 6	Мярка 3	Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в труднодостъпни райони	Капацитет на подкрепяната инфраструктура за здравни грижи	брой			
Приоритет 7	Мярка 1	Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни хора	Създадени услуги за възрастни хора	брой			
Приоритет 7	Мярка 2	Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания	Създадени услуги за грижа за лица с увреждания	брой			
Приоритет 7	Мярка 3	Развитие на услуги в общността, свързани с превенцията на изоставането на деца от групи в неравностойно положение	Създадени услуги в общността	брой			
Приоритет 7	Мярка 4	Осигуряване на устойчиви, качествени и достъпни междусекторни услуги с цел превенция на социалното изключване	Създадени междусекторни услуги	брой			
Приоритет 7	Мярка 5	Развитие на интегрирани услуги в подкрепа на ранното детско развитие чрез изграждане на Центрове за ранно детско развитие	Създаден център за ранно детско развитие	брой			
Приоритет 7	Мярка 6	Подобряване на средата в съществуващи социални услуги/реформиране на съществуващи социални обекти	Съществуващи социални услуги с подобрена среда	брой			
Приоритет 7	Мярка 7	Превенция и подкрепа за децата в риск и техните семейства	Подкрепени деца	брой			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 7	Мярка 8	Разработване на мерки за активно приобщаване за подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа. Провеждане на интегрирани мерки и взаимодействието в сферата на образованието, здравеопазването, заетостта и социалните услуги при реализиране на общи цели за социално включване	Реализирани мерки	брой			
Приоритет 7	Мярка 9	Осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение, чрез строителство, реконструкция, ремонт и разширение на социалните жилища, в които да бъдат настанени представители на целевата група	Създадени социални жилища	брой			
Приоритет 7	Мярка 10	Осигуряване на достъпна среда - физическа, институционална и информационна и достъпен транспорт	Реализирани проекти за осигуряване на достъпна среда	брой			
Приоритет 7	Мярка 11	Подкрепа и разширяване на социалното предприемачество	Създадени социални предприятия	брой			
Приоритет 8	Мярка 1	Реализиране на мерки за опазване на паметниците на културното наследство, включително мерки за реставрация, консервация и социализация	Реализирани мерки за опазване на паметниците на културното наследство, включително за реставрация, консервация и социализация	брой			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 8	Мярка 2	Създаване на общи маршрути между общините, тъй като културното наследство на даден район не е „изолирано“ от съседните	Създаване на общи маршрути между общините	брой			
Приоритет 8	Мярка 3	Цялостни инфраструктурни проекти при археологически разкопки на значими обекти - от проучването до изграждане на пътища, посетителски центрове, музеи, места за отдих	Реализирани инфраструктурни проекти при археологически разкопки на значими обекти - от проучването до изграждане на пътища, посетителски центрове, музеи, места за отдих	брой			
Приоритет 8	Мярка 4	Популяризиране на културното наследство и културните услуги	Проведени кампании	брой			
Приоритет 9	Мярка 1	Доизграждане на АМ „Струма“;	Изградена магистрала	брой			
Приоритет 9	Мярка 2	Подобряване на мрежата от общински пътища в общината за осигуряване на достъп до туристически, исторически обекти, както и достъп до образователни, здравни и социални услуги в населените места	Дължина на реконструирани или модернизираните пътища	метри			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 9	Мярка 3	Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти	Реализирани проекти за изграждането на местната инфраструктура	брой			
Приоритет 10	Мярка 1	Осигуряване на високоскоростен и свръхскоростен Интернет чрез NGA инфраструктура	Домакинства с осигурен високоскоростен и свръхскоростен Интернет	брой			
Приоритет 10	Мярка 1	Изграждане на безплатен високоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU по Механизма за свързаност на ЕС	Обществени места с осигурен високоскоростен и свръхскоростен Интернет	брой			
Приоритет 10	Мярка 1	Обезпечаване на широколентов достъп до Интернет, отговарящ на изискванията на новите комплексни електронни услуги и интересите на населението към услуги от този тип в периферните и селски райони, както и върху развитието на умения и услуги в областта на цифровите технологии чрез интегрирани проекти, обединяващи тези изисквания	1. Допълнителен брой домакинства с широколентов достъп с много голям капацитет 2. Допълнителен брой предприятия с широколентов достъп с много голям капацитет	брой брой			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 10	Мярка 1	Надграждане и поддръжка на оптичните високоскоростни инфраструктури, обслужващи земеделските стопани	Реализирани проекти за изграждане и поддръжка на високоскоростни структури	брой			
Приоритет 10	Мярка 1	Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация на общините	Реализирано свързване	брой			
Приоритет 11	Мярка 1	Разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на защитени зони по Natura 2000. Поддържане на благоприятно природозащитно състояние на природните местообитания, осъществяване на мониторинг за установяване на промени, с оглед инициране на природозащитни мерки	Разработени или актуализирани планове	брой			
Приоритет 11	Мярка 2	Разработване на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове в района	Разработени планове	брой			
Приоритет 11	Мярка 3	Популяризиране на Защитените видове на флората и фауната, като символи на района, които да засилват интереса към него	Проведени кампании	брой			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 11	Мярка 4	Наблюдение на редки и застрашени видове и привличането на лимитиран брой туристи, ще създаде поминък за местното население и ще изгради позитивно отношение към опазването и доброто управление на защитената зона	Организираны наблюдения Привлечени туристи	брой брой				
Приоритет 12	Мярка 1	Извършване на оценка на нивото на течовете по водоснабдителната система и изготвяне на план с действия за намаляване на течовете	Осъществено наблюдение	брой				
Приоритет 12	Мярка 2	Реконструкция на магистралните водопроводи и разпределителната водопроводна мрежа с оглед намаляване броя на аварияте и загубите на вода	Дължина на реконструираниите или модернизираны магистралните водопроводи и разпределителната водопроводна мрежа	метри				
Приоритет 12	Мярка 3	Реконструкция на съществуващите резервоари или изграждане на нови такива, които да осигурят достатъчно водни количества за задоволяването на питейно-битовите нужди намаляване броя на аварияте и загубите на вода	Капацитет на реконструираниите съществуващи резервоари	Куб. метра				
Приоритет 12	Мярка 4	Реконструкция и модернизация на водоснабдителните мрежи и съоръжения и търсене и разкриване на нови водоизточници, както и изграждане на нови станции за пречистване и обеззаразяване на питейни води следва да се предприемат и за решаване на проблемите с качеството на питейните води	Дължина на реконструираниите или модернизираны водоснабдителни мрежи	метри				

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 12	Мярка 5	Реконструкции и изграждане на нови канализационни системи за обхващане на населените места, и изградеността на ПСОВ	Населени места с изградени канализационни системи	брой			
Приоритет 12	Мярка 6	Въвеждане на регионалната система за управление на отпадъците	Въведена система на регионалната система за управление на отпадъците	брой			
Приоритет 13	Мярка 1	Планиране и реализиране на съвместни проекти за опазване на природата и биологичното разнообразие и инвестиране в съвместни действия за смекчаване на изменението на климата, със силен акцент върху устойчиви и екологични мерки	Реализирани съвместни проекти за опазване на природата и биологичното разнообразие	брой			
Приоритет 13	Мярка 2	Подпомагане на съвместни трансгранични действия за подобряване на процента на рециклиране и насърчаване на прехода към нисковъглеродна икономика, включително кампании за повишаване на осведомеността за насърчаване на устойчиви практики и поведение	Подпомогнати трансгранични действия и кампании за насърчаване на устойчиви практики и поведение	брой			
Приоритет 13	Мярка 3	Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство, със силен акцент върху създаването на заетост за малките и семейните предприятия	Възстановени и поддръжани туристически обекти с историческо и културно значение	брой			

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Приоритет 13	Мярка 4	Подобряване на конкурентоспособността и стимулиране на растежа на МСП в трансграничната област с цел разширяване на тяхната икономическа активност към търговия и инвестиции	Подкрепени МПС в трансграничната област	брой			
Приоритет 13	Мярка 5	Разработване на съвместни политики, протоколи, процедури и подходи за предотвратяване на риска и бързо реагиране на потенциални извънредни ситуации	Разработени протоколи и процедури за предотвратяване на риска	брой			
Приоритет 13	Мярка 6	Съвместни мерки за предотвратяване замърсяването на въздуха чрез по-ефективно използване на ресурсите	Реализирани съвместни мерки	брой			
Приоритет 13	Мярка 7	Осигуряване на здравно обслужване и социална грижа отговарящи на нуждите	Население получило здравно и социално обслужване	брой			

Индикатори за резултат

Стратегическа цел	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
Стратегическа цел 1 Икономическо развитие, чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата	Работни места, създадени в подкрепяните структури Частни инвестиции, допълващи публичната подкрепа (безвъзмездни средства, финансови инструменти) МСП, въвеждащи иновативен продукт или процес	брой хил. лв. брой	НСИ, Общината, Агенция за МСП, Агенция по заетостта и др.	6 мес., 1 год. и т.н.	Към началото на периода	<i>Към края на периода</i>

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

<p>производства, туризъм и селско стопанство</p>	<p>МСП, въвеждащи иновация на равнището на предприятия</p> <p>МСП, които се възползват от дейности за развитие на умения, осъществявани чрез местна/регионална екосистема</p> <p>Подпомагани стажове в МСП</p> <p>Служители на МСП, които са преминали продължаващо професионално образование и обучение (продължаващо ПОО)</p> <p>Служители на МСП, които са преминали алтернативно обучение за дейности в областта на услугите с интензивно развитие на знанията (KISA)</p> <p>Служители на МСП, които са преминали официално обучение за развитие на знанията (KISA) (по видове умения: технически, управленски, предприемачески, екологични, други)</p>	<p>брой</p> <p>брой</p> <p>брой</p> <p>брой</p> <p>брой</p> <p>брой</p>				
<p>Стратегическа цел 2 Подобряване на социалната среда</p>	<p>Годишен брой на децата, използващи подкрепяната инфраструктура за грижи за деца</p> <p>Годишен брой на децата, използващи подкрепяната образователна инфраструктура</p> <p>Лица с достъп до подобрени здравни услуги</p> <p>Годишен брой на лицата, които използват подкрепяните здравни заведения</p> <p>Годишен брой на лицата, които използват подкрепяните съоръжения за социални грижи</p>	<p>брой</p> <p>брой</p> <p>брой</p> <p>брой</p> <p>брой</p>				

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

	Средно време за реагиране при спешни медицински случаи в подкрепяната област					
Стратегическа цел 3 Подобряване на екологичната инфраструктура	Жители, свързани към подобрени системи за снабдяване с вода	брой				
	Жители, свързани поне към системи заворично пречистване на отпадъчни води	брой				
	Загуби на вода	%				
	Адекватно третирани отпадъчни води	%				
	Жители, които имат достъп до нова или модернизирана зелена инфраструктура в градските райони	%				
	Годишно крайно потребление на енергия (за следните цели :жилищни, частни нежилищни, обществени нежилищни)					
	Домакинства с подобрени енергийни характеристики на своите жилища	брой				
	Сгради с подобрена енергийна класификация (жилищни, частни нежилищни, обществени нежилищни)	брой				
	Очаквани емисии на парникови газове					
	Предприятия с подобрени енергийни характеристики	брой				
	Общо произведена енергия от възобновяеми източници (електроенергия, топлинна енергия)	Mw/h				
	Енергия от възобновяеми източници: капацитет, свързан към мрежата (оперативен)	брой				
	Жители, които се ползват от мерки за защита от наводнения	брой				

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

	<p>Жители, които се ползват от мерки за защита от горски пожари</p> <p>Жители, които се ползват от мерки за защита срещу природни бедствия, свързани с климата (различни от наводнения и горски пожари)</p> <p>Жители, които се ползват от мерки за защита срещу несвързани с климата природни рискове и рискове, свързани с дейности на човека*</p> <p>Жители, обслужвани от съоръжения за рециклиране на отпадъци и малки системи за управление на отпадъци</p> <p>Рециклирани отпадъци</p> <p>Рециклирани отпадъци, използвани като суровини</p> <p>Възстановени отпадъци</p>	<p>брой</p> <p>брой</p> <p>брой</p> <p>%</p> <p>%</p> <p>%</p>				
<p>Стратегическа цел 4</p> <p>Балансирано териториално развитие</p>	<p>Ползватели на новоизградени, реконструирани или модернизирани пътища</p> <p>Спестено време вследствие на подобрената пътна инфраструктура</p>	<p>брой</p>				

ЧАСТ VIII.

ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ. 32 ОТ ЗИД НА ЗРР

Настоящият документ представя резултатите от оценката на социално-икономическото въздействие на ПИРО на община Кресна 2021-2027 г. Изготвена е в съответствие с чл. 32 на ЗРР едновременно с изработването на Плана за интегрирано развитие на общината.

Плана за интегрирано развитие на община Кресна за периода 2021-2027 г. е основополагащ, стратегически, динамичен документ и важен инструмент при формирането и провеждането на устойчиво и балансирано местно развитие в посочената територия. Документът очертава средносрочната перспектива за икономическо, социално, инфраструктурно и екологично развитие на общината за период от седем години.

Предварителната оценка на ПИРО на община Кресна има за цел да подобри качеството на документа, като проследи неговата външна и вътрешна свързаност, съответствие със стратегически и планови документи на областно, регионално, национално и наднационално ниво, неговата ефективност, ефикасност, релевантност, въздействие и устойчивост.

Специфичните цели са следните:

- Да се гарантира съгласуваност на ПИРО и заложените в него стратегически цели и приоритети с документите, които са от значение за подготовката на плановете на национално и европейско ниво, секторните стратегии, Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЦР за периода 2021-2027, Национална програма за развитие България 2030
- Да се гарантира съгласуваност на ПИРО, като се оцени социално-икономическия анализ и SWOT-анализа, реалистичността и адекватността на заложените цели и приоритети за местно развитие, предвидената система за наблюдение, оценка и актуализация, включително предложените индикатори, необходимите действия за осигуряване на информация и публичност и прилагане на принципа на партньорство и програмата за реализация;
- Да се гарантира спазване на принципа на съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници;
- Да се гарантира правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности, равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие и др.;
- Да се прецени адекватността на общата оценка на необходимите ресурси за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.;
- Да се оценят дейностите, предложени за прилагането на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност;
- Да се оцени съответствието, целесъобразността и ефективността на Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.

За постигането на тези цели са изпълнени следните задачи:

- Извършена оценка на обхвата и фокуса на анализа на актуалните тенденции и процеси, проблеми и потенциали на икономическото, социалното, инфраструктурното и екологичното развитие на община Кресна;
- Извършена оценка на съответствието и обвързаността на SWOT-анализа със социално-икономическия анализ и с дефинираните цели и приоритети за развитие на общината;
- Извършена оценка на реалистичността и приложимостта на визията, целите и приоритетите за развитие на общината за периода 2021-2027 г., интегрираността и

взаимодействието между отделните приоритети и стратегически цели, както и тяхното съответствие и обвързаност с релевантните стратегически документи на регионално, национално и европейско ниво;

- Извършена преценка на обема и ефективността на предвидените финансови ресурси за постигането на целите на ПИРО за развитие за периода 2021-2027 г. и обосноваването на разпределението им спрямо заложените цели и приоритети;
- Извършен анализ на уместността, яснотата и броя на индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода до 2027 г., включително по отношение на информационното му осигуряване;
- Извършена оценка на описаните действия и механизми за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО, включване на партньорите в процеса на тяхното разработване и изпълнение, както и дейностите за информационно осигуряване и публичност на плана;
- Извършена оценка на съответствието, целесъобразността и ефективността на Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.

При изготвянето на предварителната оценка Изпълнителят е взел предвид и съблюдал изискванията на Закона за регионалното развитие и на Правилника за неговото прилагане. Изпълнителят също е координирал разработването на предварителната оценка с Възложителя.

Основните критерии, които са използвани при предварителната оценка са критериите за приложимост, обоснованост, ефективност, ефикасност, въздействие и устойчивост.

ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПИРО

В структурно отношение оценката е извършена на базата на основните дейности, застъпени в ИТСТ на ЮЗР 2021-2027г „Националната програма за развитие: България 2030

Елементите на Плана за интегрирано развитие са дефинирани в Закона за регионално развитие и включват следното:

- Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на съответната община.
- Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027г
- Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност.
- Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини
- Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие.
- Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия
- Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.
- Предварителна оценка, съгласно условията на чл. 32 от ЗИД на ЗРР .

1.ОЦЕНКА НА ОБХВАТА И ФОКУСА НА АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА

Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, на нуждите и потенциалите за развитие се изготвя за територията на цялата община. В тази връзка следва да бъде описан териториалният обхват на съответната общината с всички включени в нея кметства, райони и населени места. Същевременно, тъй като развитието на съседните територии в други общини има потенциал да оказва влияние на развитието на близките до тях територии, анализът не следва да се ограничава само до териториалния обхват на общината, а следва да вземе под внимание и всички съседни територии в рамките на съседни общини, които поради съответните си специфики могат да окажат въздействие върху развитието на граничните общински територии, включени в обхвата на ПИРО.

Необходимо е в синтезиран вид анализът да отразява спецификата на съответната територия, за да може на тази база в стратегическата част да се обоснове предлаганият подход за развитие за периода 2021-2027 г. Като резултат от анализа следва да се идентифицират и териториално да се дефинират конкретните за всяка община проблеми, да се направят изводи и да се посочат тенденциите за развитие на общината, като се отчитат характеристиките на вътрешния ѝ потенциал за развитие. Потенциалът за развитие се определя, като се анализират тези елементи, които са характерни за съответната територия и ще са в подкрепа на нейното бъдещо развитие.

Структурата на аналитичната част на ПИРО трябва да бъде фокусирана върху спецификата на територията на съответната община и да дава информация за основния потенциал за развитието ѝ, мястото и ролята ѝ за развитието на съответната област и приносът за развитието на региона за планиране от ниво 2. Местоположението на общината в рамките на областта и региона за планиране от ниво 2, нейните характеристики, инфраструктура и ресурси може да имат потенциал да въздействат върху развитието на останалите територии и този потенциал следва да бъде взет под внимание и анализиран.

Методиката за изготвяне на анализа, освен документално проучване на база наличните източници на информация, включва и теренни проучвания (на място, чрез анкети или фокус групи) на специфичните характеристики на отделните територии, населени места или части от тях, чрез които следва да се съберат данни или информация, за които няма налични официални източници, но са важни за идентифициране на основните процеси, които протичат на съответната територия, както и за разкриване на нейния специфичен потенциал за развитие.

ОЦЕНКА

Разработеният анализ за ПИРО на община Кресна 2021-2027 г. е информативен и задълбочен. Използвани са актуални данни от официални източници на информация, които са анализирани с помощта на различни подходи и са изведени съответните изводи от тях. В структурно отношение анализът отговаря на изискванията за съдържание, посочени в Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

Общината е разгледана в контекста на социално-икономическото развитие на областта, района и националните особености.

По-голямата част от данните са визуализирани под формата на фигури или таблици, което допринася за по-лесното им възприемане.

Анализът е проблемно ориентиран, като проследява тенденциите в развитието на общината и разглежда подробно проблемите от демографски, социално-икономически, инфраструктурен и екологичен характер.

Основните акценти в анализа са състоянието на околната среда по компоненти, развитието на мрежата от различни категории защитени територии, както и зоните,

включени в националната екологична мрежа НАТУРА 2000. На тази основа са формирани изводи, които служат за SWOT анализа и обосноваването на конкретни цели, приоритети и мерки в стратегическата част.

Анализът на инфраструктурната обеспеченост се фокусира върху водоснабдителната, канализационната, транспортната, електроснабдителната и екологичната инфраструктура в територията. Тук е обърнато внимание на показателите, свързани както със съществуващата екологична инфраструктура, така и на нуждата от изграждане на такива съоръжения, потенциала и възможностите за развитие нови проекти в съответните сфери, необходимите инвестиции и др. Обърнато е внимание и на мащабни инфраструктурни проекти, които могат да окажат негативно въздействие върху околната среда и качеството на живот в региона.

Представени са и ресурсите на общината, изследвано е тяхното състояние и на тази база са изведени сравнителните предимства, които трябва да се развият за да се постигне прогрес. Според оценителя Анализът поставя добра основа за разгръщане на стратегическата рамка.

2.ОЦЕНКА НА СЪОТВЕТСТВИЕТО И ОБВЪРЗАНОСТТА НА SWOT-АНАЛИЗА СЪС СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ АНАЛИЗ И С ДЕФИНИРАНИТЕ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

SWOT-анализът е задължителна част за всеки стратегически документ, като осъществява логическата връзка между аналитичната и стратегическата част на документа.

В SWOT анализа са формирани изводи, които да служат за обосноваването на конкретни цели, приоритети и мерки в стратегическата част. Тъй като са отразени съществуващите проблеми (местни и външни за територията), които са свързани с глобални тенденции или екологични проблеми (промени в климата, загуба на биоразнообразие, деградация на почви и пр.) Изготвеният SWOT-анализ е структуриран в матрица, отразяваща влиянието на факторите за развитие, което предполага че силните и слабите страни са посочени в резултат на разработения анализ на ситуацията в общината. Съгласно класическата схема за обобщение факторите са представени в четири групи, в зависимост от това с какъв произход са те и какъв е потенциалният им ефект върху развитието. Силните и слабите страни са изведени на база вътрешните условия в общината, докато възможностите и заплахите са изведени на база външната среда. Анализът е логично построен и правилно извежда и обобщава направените в анализа констатации.

При проверка на вътрешното съответствие на SWOT-анализа не бяха открити противоречия.

Като цяло, SWOT-анализът е уловил основните изводи, направени в социално-икономическия анализ, а в стратегическата рамка са взети предвид стоящите пред развитието на общината възможности и заплахи.

3.ОЦЕНКА НА РЕАЛИСТИЧНОСТТА И ПРИЛОЖИМОСТТА НА ВИЗИЯТА, ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КРЕСНА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г., ИНТЕГРИРАНОСТТА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ОТДЕЛНИТЕ ПРИОРИТЕТИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ, КАКТО И ТЯХНОТО СЪОТВЕТСТВИЕ И ОБВЪРЗАНОСТ С РЕЛЕВАНТНИТЕ СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ НА ОБЛАСТНО, РЕГИОНАЛНО, НАЦИОНАЛНО И ЕВРОПЕЙСКО НИВО

Стратегическата част на ПИРО на община Кресна за периода 2021-2027 г. набелязва насоките за развитие на общината във всички сфери на социално-икономическия живот. Тя кореспондира пряко и е съобразена в голяма степен със заложената законодателна и

стратегическа рамка на регионалното развитие на национално и европейско ниво в т.ч и с целите и посоките на интервенции на Европейските структурни и инвестиционни фондове.

Във формулираната Визия на община Кресна: „**Община Кресна с добри комуникации, съхранена природна среда - привлекателно място за живеене и бизнес**“ са взети предвид основните изводи от дефинираните записи в SWOT-анализа и досегашното развитие. Решаването на ключовите проблеми и реализацията на потенциала за развитие на общината през плановия период ще даде възможност за постигане на очертаната визия, което я прави реалистична.

Оценката на стратегическата рамка на ОПР на община Кресна 2021-2027 г. е разгледана на следните нива: структура; външно съответствие; вътрешно съответствие -интегрираност, взаимодействие и допълняемост; реалистичност и приложимост; съгласуваност с общественото мнение.

Целите и приоритетите имат за задача да дадат насоката за развитие на общината за следващия програмен период, като стъпят на основата на направения преди това анализ и SWOT-анализ. Това е ключовата част на документа, където се показва начина как да се използват предимствата на общината и с минимални усилия да се постигне максимален ефект по отношение на решаването на наличните проблеми и постигането на социално-икономически напредък.

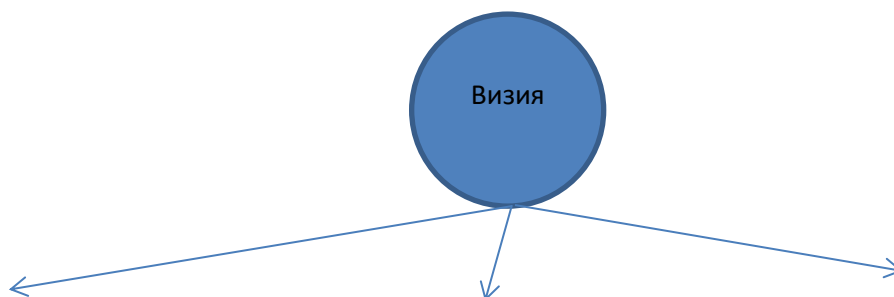
Стратегическата рамка изразява желанията на местното население за бъдещото развитие на общината и в същото време да следва насоката, определена от документите на по-високо ниво. Следва да се намери пресечната точка между желанията и възможностите за развитие, така че стратегическата рамка да бъде реалистична и да има максимално въздействие.

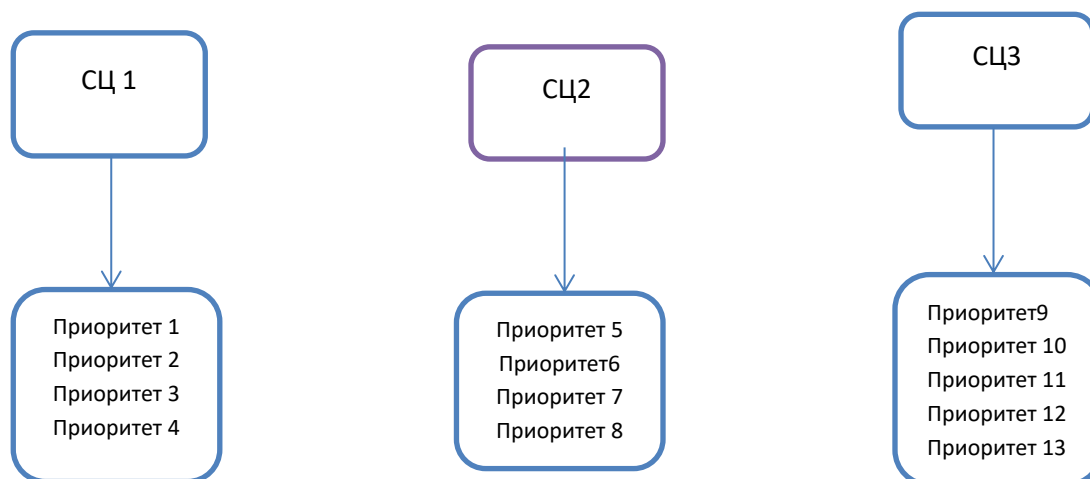
ВЪНШНО СЪОТВЕТСТВИЕ

Така обособените стратегически цели са насочени към четири основни направления – постигане на икономическо развитие, подобряване на социалната среда и на екологичната инфраструктура, балансирано териториално развитие.

Кресна се стреми към постигане на икономическо развитие, чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата производства, туризъм и селско стопанство;

Подобряване на социалната среда чрез осигуряване на достъп до качествени здравни услуги, достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване, добро образование и обучение, основа за професионална реализация, подкрепа на културните институции и социализация и представяне на културно историческото наследство, достъп до спорт и услуги; Подобряване на екологичната инфраструктура, чрез подобряване на В и К мрежата, енергийната ефективност, опазване на биоразнообразието; Балансирано териториално развитие.

Структура на стратегическата рамка на ПИРО на община Кресна 2021-2027г.

Общинският план за развитие се разработва в момент, когато все още не е финализирано Споразумението за партньорство на Република България, определящо основните приоритетни направления, които ще бъдат финансирани в следващия програмен период, както и обема на заделените средства. Не са финализирани и оперативните програми, от които реализацията на ПИРО на община Кресна е силно зависим. Тази неясна външна среда, в която се изготвя документът, увеличава риска за условност на планираните дейности и най-вече средствата за тях.

Външната съгласуваност на документа се изразява в съгласуваност с релевантните стратегически документи на областно, регионално, национално и европейско ниво:

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ БЪЛГАРИЯ 2030

НПР БГ2030 е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2030 г. НПР БГ2030 поставя пред страната 3 стратегически цели и 13 приоритета, като основните направление са в посока: Ускорено икономическо развитие; Демографски подем и Намаляване на неравенствата.

Съответствие на ПИРО на община Кресна и НПР БГ 2020

Приоритети на НПР БГ2030	Приоритети на ПИРО Кресна
П1. Образование и умения	Приоритет 5: Образование и обучение за подготовка на висококвалифицирани заети
П2. Наука и научна инфраструктура	
П3. Интелигентна индустрия	Приоритет 1: Стимулиране на иновациите
П4. Кръгова и нисковъглеродна икономика	Приоритет 2: Инвестиции в неутрални към климата производства
П5. Чист въздух и биоразнообразие	Приоритет 11: Грижа за защитените зони и територии
П6. Устойчиво селско стопанство	Приоритет 4: Развитие на устойчиво селско стопанство
П7. Транспортна свързаност	Приоритет 9: Транспортна достъпност и свързаност
П8. Цифрова свързаност	Приоритет 10: Цифрова свързаност
П9. Местно развитие	Приоритет 12: Води

П10. Институционална рамка	
П11. Социално включване	Приоритет 7: Подобряване и разширяване на социалните услуги
П12. Здраве и спорт	Приоритет 6: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги
П13. Култура, наследство и туризъм	Приоритет 8: Опазване и развитие на културното наследство и услуги Приоритет 3: Създаване на общински туристически продукт

ИНТЕГРИРАНА ТЕРИТОРИАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЮЗР ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

Визията на ИСТР на ЮЗР за периода 2021- 2027 е: „Югозападен район - развиващ своите потенциали за достойно място сред европейските“, която се реализира в три препритетни направления: Насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход; Съхранение и развитие на човешкия капитал чрез осигуряване на достъп до качествени услуги; По-добре свързан и устойчив район.

Съответствие на ПИРО на община Кресна и ИТСП на ЮЗР за периода 2021- 2027г.

Специфични цели в ЮЗР за периода 2021-2027	Приоритети на ПИРО на община Кресна
ПРИОРИТЕТ 1: Насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход	ЦЕЛ 1: Икономическо развитие и растеж, чрез стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата производства, туризъм, селско стопанство и подготовката на кадри.
СЦ1.1.: Подобряване на научно-изследователския потенциал на столицата и района	
СЦ1.2. : Повишаване на инвестиционната активност, вкл. чрез изграждане на нови индустриални зони	Приоритет 1: Стимулиране на иновациите Приоритет 10: Цифрова свързаност
СЦ1.3.подкрепа за регионална специализация, устойчиво валоризираща специфичните потенциали на района	Приоритет 2: Инвестиции в неутрални към климата производства Приоритет 3: Създаване на общински туристически продукт Приоритет 4: Развитие на устойчиво селско стопанство
ПРИОРИТЕТ 2: Съхранение и развитие на човешкия капитал чрез осигуряване на достъп до качествени услуги	ЦЕЛ 2: Осигуряване на достъп до здравеопазване, социални грижи, обучение през целия живот, административни и културни услуги.
СЦ2.1: Образование и обучение за високо квалифицирана работна сила	Приоритет 5: Образование и обучение за подготовка на висококвалифицирани заети
СЦ2.2: Насърчаване на заетостта	
СЦ2.3: Осигуряване на равен достъп до качествени здравни услуги	Приоритет 6: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги

СЦ2.4: Подобряване на социалните услуги и социалното включване	Приоритет 7: Подобряване и разширяване на социалните услуги
СЦ2.5: Опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културните услуги	Приоритет 8: Опазване и развитие на културното наследство и услуги
СЦ 2.6: Предоставяне на качествени публични услуги	
ПРИОРИТЕТ 3: По-добре свързан и устойчив район	ЦЕЛ 3: Свързани и устойчива община
СЦ 3.1.: Подобряване на свързаността на района в национален и международен план и вътрешнорегионалната достъпност	Приоритет 9: Транспортна достъпност и свързаност
СЦ 3.2.: Подобряване качествата на околната среда чрез изграждане и подобряване на екологичната инфраструктура	Приоритет 12: Води
СЦ3.3. Запазване на биологичното разнообразие	Приоритет 11: Грижа за защитените зони и територии
СЦ3.4.: Териториално развитие и сближаване	
СЦ3.5.: Укрепване на трансграничните перспективи	Приоритет 13: Трансгранично сътрудничество

ВЪТРЕШНО СЪОТВЕТСТВИЕ

Вътрешното съответствие на документа се изразява в ясната и категорична връзка между тенденциите в развитието на общината, станали ясни от направения анализ на икономическото и социалното развитие, изведените силни, слаби страни, възможности и заплахи на тази база и разработената стратегическа рамка, която да използва потенциала на общината, за да реши нейните проблеми и да доведе до устойчиво развитие.

Постигната е интегрираност и взаимодействие между отделните стратегически цели. Те са балансирани и равнопоставени като значимост и засягат четири отделни сфери, които са ключови за развитието на общината:

Връзката между тях е особено тясна, като концепцията се изчерпва в следното: развитието на инфраструктурата осигурява база за развитие на бизнеса и по-добра среда за живот на хората, грижата за човешките ресурси, от гледна точка образование, здравеопазване и социални дейности, води до по-добре обучени и квалифицирани кадри, които да са подготвени да влязат и да подсилят местната икономика. А развитата икономика означава повече работни места, по-високо заплащане и по-висок стандарт на живот.

Най-сигурният начин за развитието на общината е да се използват нейните сравнителни предимства и потенциали, а именно подходящите природо-климатични условия за развитие на туризъм и селско стопанство.

За да има устойчив растеж, трябва да се съблюдава опазването на околната среда. Външните фактори също са взети предвид като се предлагат условия за привличане на инвеститори и коопериране с други общини.

РЕАЛИСТИЧНОСТ И ПРИЛОЖИМОСТ

Приложимостта на стратегическата рамка зависи от нейната реалистичност, от нагласите на местното население, от административния капацитет, от адекватността на стратегията спрямо нуждите на местното население.

При оценката на реалистичността и приложимостта на един планов документ от значение са много външни фактори, които в повечето случаи са трудно предвидими. Реалистичността на един план зависи от пресечната точка между предвидените дейности и отделените за тях ресурси. Плана за интегрирано развитие за включва още Индикативна финансова таблица и Програма за реализация, където са дефинирани ресурсите, необходими за реализацията на плана.

Погледът на местното население винаги е от голямо значение при разработването на планови документи. Важно е местното население да припознае набелязаните цели като свои, за да се сплоти общността около тяхното преследване и да се установи тясна кооперация между администрация и гражданско общество.

Административният капацитет е анализиран в ПИРО и предвидените цели са поставени в съответствие с потребностите.

Съгласно направената оценка на стратегическата рамка на Плана за интегрирано развитие, оценителят смята, че е разработена реалистична и приложима стратегическа рамка, която се отличава с вътрешна кохезия и съответствие със стратегически документи на по-високо ниво.

Посочените цели в ПИРО на община Кресна гарантират правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности, равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие, добро управление като са предвидени мерки за интегриране на етническите общности, а цялостното изпълнение на плана и общата цел ще допринесат за устойчивото развитие на територията.

4. ПРЕЦЕНКА НА ОБЕМА И ЕФЕКТИВНОСТТА НА ПРЕДВИДЕНИТЕ ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕТО НА ЦЕЛИТЕ НА ПИРО 2021-2027 Г. И ОБОСНОВАНОСТТА НА РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО ИМ СПРЯМО ЗАЛОЖЕНИТЕ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

Индикативната финансова рамка обобщава необходимите ресурси за реализацията на ПИРО за периода 2021-2027 г. Тя е тясно обвързана с макроикономическата обстановка и следва да бъде съобразена с поуките от предходния програмен период и текущото финансово състояние на общината.

ОЦЕНКА

При съставянето на Индикативната финансова таблица е използвана предложената в Приложение 2 от Методическите указания форма за разработване на ПИРО 2021-2027 г. като е спазена нейната структура и съдържание.

Необходимите средства за реализацията на плана за изчислени на 85 250 лв. като 96,46% са с външен източник на финансиране и само 3 021 000 лв. или 3,54 % са от общинския бюджет.

Предвидените средства от ЕС за периода 2021-2027 г. са 66,03%. Изводът е, че се разчита много на средствата от ЕС, което прави изпълнението на ПИРО зависимо от редица външни фактори и риска от неговото неизпълнение по-голям. В същото време обаче, общината няма достатъчно ресурси, за да подкрепи самостоятелно инициативите за развитие, затова е подходящо привличането на повече частни инвестиции и насърчаването на частните инициативи в общината.

Финансовите ресурси са приблизително балансирано разпределени между инфраструктура, туризма, управление на водите, управление на отпадъците на общината, като тук са включени големи проекти насочени към подобряване на техническата и социалната инфраструктура.

Следва да се има предвид, че изготвянето на финансовата рамка на общината се случва в момент, когато тече подготовката на рамковите документи за следващия програмен

период и съответно не са напълно ясни приоритетите на ПРЗСР и други, които ще бъдат финансирани, териториалното разпределение на финансовите средства и условията за тяхното отпускане. Това затруднява планирането и разпределението на средствата за следващия седемгодишен период, както и определянето на количествените показатели, тъй като предвидените средства са с източник предимно на външно финансиране.

Според оценителя разпределението на финансовите ресурси отговаря на направените изводи от анализа и на предвидените цели в стратегическата рамка.

Връзката между финансовия ресурс и стратегическата рамка е двупосочна. Остойностяването на предвидените дейности би следвало да се направи на база желаните резултати. В случая е използван именно този подход: като база за изчисленията са използвани предвидените в матрицата с индикатори крайни стойности, които са заложили като цели за края на седемгодишния планов период.

5. АНАЛИЗ НА УМЕСТНОСТТА, ЯСНОТАТА И БРОЯ НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ЗА ПЕРИОДА ДО 2027 г., ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО ОТНОШЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИОННОТО МУ ОСИГУРЯВАНЕ

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на ПИРО на община Кресна е основен инструмент за проследяване на степента на изпълнение на ПИРО и е изцяло съобразена с МУР. Тя отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики. За целите на плана са използвани два вида индикатори: общи и специфични индикатори за резултат и индикатори за въздействие. Това позволява да се направи извод спрямо уместността и яснотата им.

Индикаторите за резултат се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети за развитие на общината. По някои приоритети те се отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и мерките и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за въздействие отчитат изпълнението на специфичните и стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори.

Матрицата на индикаторите за ПИРО на община Кресна включва наименование на стратегическа цел и приоритет, мярка на индикатора; източник на информация, период на отчитане, базова и целева стойност. Подробно посочените индикатори са ясни, уместни, с достатъчен брой и възможности за информационно осигуряване. Така изготвената матрица позволява да се изготвят качествени междинна и последваща оценки на плана.

На база на извършения анализ на социално-икономическото състояние на целевата територия и предвид заложените в ПИРО индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението може да се направят съответните изводи за въздействието на документа.

Базовите и прогнозни стойности на ключовите индикатори позволяват да се сравнят и преценят очакваните социални и икономически ефекти и въздействия от реализацията на плана.

Ако ПИРО бъде изпълнен и заложените в него конкретни проекти станат реалност, по безспорен начин може да се твърди, че както социалните, така също икономическите и екологичните показатели на община Кресна в края на плановия период (2027 г.) ще регистрират много по-високи равнища, доближаващи я до стандартите за устойчиво

развиваща се територия, в която на населението е осигурен по-висок жизнен стандарт, характеризиращ се с по-високи доходи, по-добро здравословно състояние, по-уютна жизнена и околна среда.

6.ОЦЕНКА НА ОПИСАНИТЕ ДЕЙСТВИЯ И МЕХАНИЗМИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ОПР, ВКЛЮЧВАНЕ НА ПАРТНЬОРИТЕ В ПРОЦЕСА НА ТЯХНОТО РАЗРАБОТВАНЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ, КАКТО И ДЕЙНОСТИТЕ ЗА ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ И ПУБЛИЧНОСТ НА ПЛАНА

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие осигурява неговото ефективно изпълнение с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти. Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на плана обхваща и Програмата за неговата реализация. При изготвянето на системата е спазена законодателната рамка и е развита вътрешна система за наблюдение, оценка и актуализация с конкретни механизми.

За наблюдение на изпълнението на ПИРО се извършват междинна и последваща оценки. Оценката предоставя информация за ефективността от провежданата политика. Тя осигурява на управлението механизми на контрол, чрез информация за разходите и за резултатите, подпомага и съответните управленски власти да преценят въздействието от изпълнението на ПИРО, да го подобрят, като го преосмислят от гледна точка на заложените цели и приоритети и възможностите за тяхното реализиране.

Чрез оценката се изяснява и ефектът от планираните дейности. Тя може да подобри също така и прозрачността в процеса на прилагане на плана и да насърчи повишаването на отговорността на властите пред широката общественост.

Резултатите от наблюдението на ПИРО се обобщават в изготвени редовни Годишни доклади. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ПИРО осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценки.

При формулиране на механизмите за изпълнение на Плана за интегрирано развитие е препоръчително създаване на постоянна Работна група към Община Кресна, която пряко да подпомага Кмета на общината относно изпълнението на ПИРО и да упражнява контрол и мониторинг върху резултатите. В Работната група за управление на реализацията на ПИРО следва да се включат представители на общата и специализираната администрация, представена от съответните дирекции, които имат отношение към заложените в плана цели и проекти, както и представители на Общинския съвет. С оглед осигуряването на постоянно обществено участие в изпълнението на ПИРО е препоръчително да се включат и представители на неправителствения сектор, социалните партньори, граждани и местни предприятия.

Неотменен документ, свързан с изпълнението на Плана за интегрирано развитие, е Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г. Програмата за реализация се разработва на основата на ресурсно осигурените специфични цели и включва конкретни проекти, прогнозните им стойности, източници на финансиране, срокове и отговорни институции. В специален раздел на Програмата са включени проектите. Препоръчва се работната група да следи изпълнението на конкретните проекти, както и да променя

Програмата за реализация и да допълва при необходимост и промяна в социално-икономическото развитие на общината. Работната група следва да следи и включва в нея и проектите на заинтересованите страни - НПО, бизнес организации, социални партньори и други за развитието на общината.

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на Плана за интегрирано развитие се осъществява от Кмета на община Кресна и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Плана за развитие следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Предизвикателството, което е на дневен ред пред общинската администрация, е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информирание и въвличане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на актуализирания ПИРО, както и привличането на бизнес организации за осъществяване на проекти в обществен интерес под формата на публично-частно партньорство.

Информираността на гражданите и обществената подкрепа са от особено значение за успешното реализиране на Плана за интегрирано развитие и за осигуряването на интегрирано устойчиво местно развитие.

7.ОЦЕНКА НА СЪОТВЕТСТИЕТО, ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТТА И ЕФЕКТИВНОСТТА НА ПРОГРАМАТА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

С Програмата се определя пакета от мерки и проекти за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода до 2027 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на Програмата, а отгук - и на Плана за интегрирано развитие, действията за осигуряване на комуникация, информация и публичност при осъществяването на мерките и проектите, включени в Програмата. Програмата за реализация на Плана за развитие има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на Плана за интегрирано развитие с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

В Програмата за реализация на ПИРО на община Кресна 2021-2027 г. са включени оперативните насоки и цели на програмата, мерките и предвидените дейности за подкрепа и списък с индикативни проекти за реализация. Елементите: индикатори за конкретни продукти и резултати на проектите, организация и дейности по наблюдението, оценката и актуализацията на програмата, комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност не са включени. Препоръчва се да се посочат конкретните дейности по наблюдение изпълнението на Програмата за реализация и как ще се осигури публичност и прозрачност на действията. Включването им би довело до по-голяма яснота относно изпълнението на Програмата за реализация.

Екипът, изготвил ПИРО, препоръчва да се изготвят Годишни програми за реализация на ПИРО, в които да бъдат включени и индикатори на проектите, които се/ще се изпълняват през конкретната година. Изпълнението на Годишната програма за реализация ще е основен източник на информация за подготовката на Годишния доклад на Кмета за реализацията на ПИРО, който следва да бъде изготвен до 31 март следващата календарната година за предходната. Основните инвестиции, които се планира да се осъществят, са в сферата на ВиК, туризма, екологията, инфраструктурата и инфраструктурата за подобряване на бизнес средата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Плана за интегрирано развитие на община Кресна за периода 2021-2027 г. е разработен съгласно препоръките, изведени в Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЦР за периода 2021-2027, Национална програма за развитие България 2030:

- Спазена е общата структура за изготвяне на анализ за икономическото и социално развитие;
- SWOT-анализът съответства напълно на анализа на икономическото и социалното развитие и приложената стратегическа рамка;
- Стратегическата част е структурирана ясно и в съответствие с изискванията на вропейските, националните, регионалните и областните стратегически документи. ПИРО на община Кресна е хармонизиран с националните секторни стратегии, които обхващат периода 2021-2027 г. и които са изготвени към момента на разработването на плана;
- Планираната „визия“ е завършена в смислово отношение и отговаря на поставената стратегическа рамка;
- Обемът на предвидените финансови ресурси е в съответствие с предвидените проекти за изпълнение, от което може да се съди и за ефективността и ефикасността за постигане на целите на ПИРО на община Кресна. Във финансовата индикативна таблица е спазен изцяло принципа на съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници;
- Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на План за интегрирано развитие на община Кресна включва ясни, уместни, с достатъчен брой и възможности за информационно осигуряване индикатори, което позволява да се изготвят качествени междинна и последваща оценки на плана и да се определи социално-икономическото му въздействие;
- Успешното изпълнение на ПИРО ще доведе до икономически ръст и съществено подобрене на качеството на живот в община Кресна в края на плановия период;
- ПИРО на община Кресна гарантира правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности - равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие, добро управление, партньорство

С реализацията на плана ще се интегрират екологични принципи с цел насърчаване устойчивото развитие и пространственото планиране на селищната среда, като ще се създаде и благоприятен микроклимат за бизнес и инвестиции, туризъм, екологично селско стопанство и модерна инфраструктура.

За подобряване качеството, реалистичността и изпълнимостта на документа екипът, изготвил ПО, има следните по-обща препоръки:

- ОПР да се съгласува с Оперативните програми и ПРЗСР за новия програмен период 2021-2027 г. след тяхното окончателно одобрение и при необходимост да се актуализира;
- Бизнесът и НПО също да предоставят и отчетат пред Община Кресна своите проекти и инвестиционни дейности и намерения, за да бъдат отразявани в отчетите и програмите за изпълнение на ПИРО.

В резултат на проведената предварителна оценка на Плана за интегрирано развитие на община Кресна за периода 2021-2027 г., екипът, изготвил оценката, препоръчва приемането на документа от Общински съвет.

За разработването на ПИРО, по преценка на кмета на общината, може да се извърши предварителна оценка на плана съгласно чл. 32 от ЗРР. В този случай предварителната оценка е неразделна част от съдържанието на ПИРО.

Тя се осъществява успоредно с разработването на ПИРО и съдържа оценка за социално-икономическото въздействие на плана върху развитие на общината и евентуално екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда. Екологичната оценка оценява доколко стратегията за развитие на общината, определена с плана, съответства на стратегията за опазване на околната среда и на критериите за ефективност на политиката за опазване на околната среда. Успоредно с работата по разработване на ПИРО кметът на общината уведомява МОСВ/съответната РИОСВ за разработването му и ако това бъде изискано, възлага извършване на екологична оценка (ЕО) и оценка за съвместимост (ОС). Средствата за финансирането както на оценката за социално-икономическото въздействие на плана, така и на екологичната оценка, се осигуряват заедно с тези за изработване на плана. Изготвянето им се извършва от независими експерти, при спазване на изискванията на ЗОП, ЗООС и ЗБР. Това не отменя задължението за инвестиционните проекти за проектните идеи и проектите, включени в ПИРО, да се извършват законово установените екологични оценки, респ. ОВОС, за всеки проект поотделно.